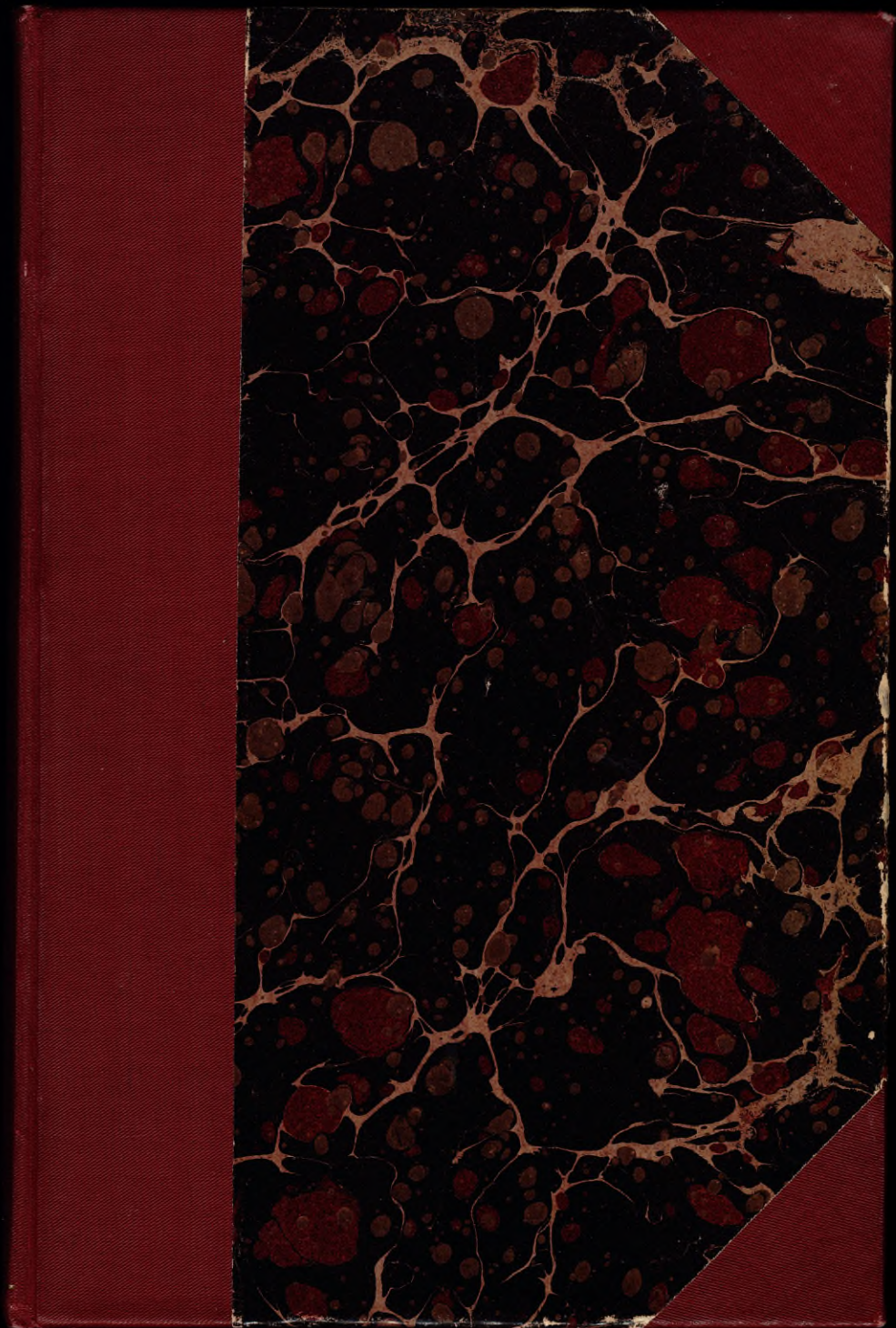

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

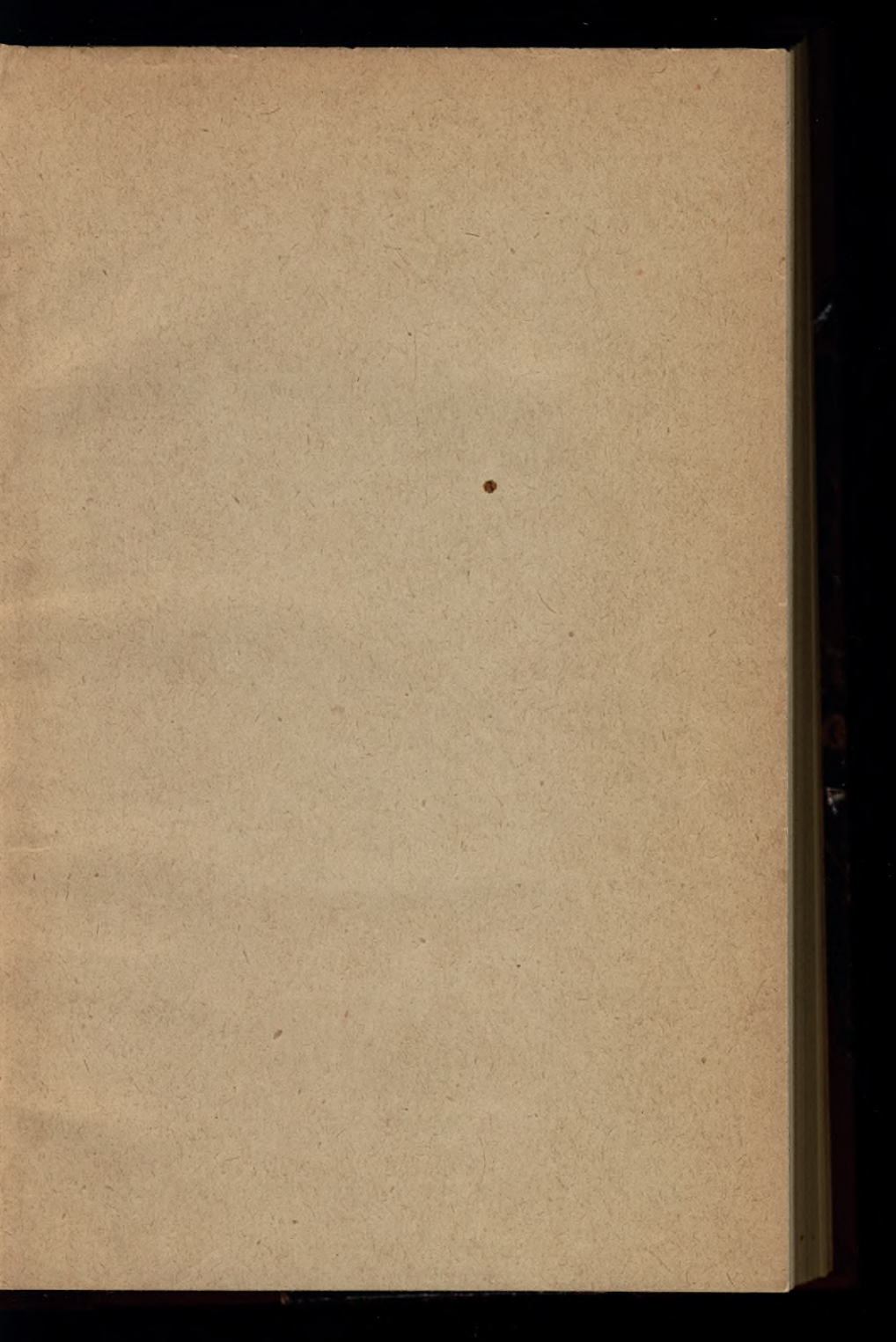
This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

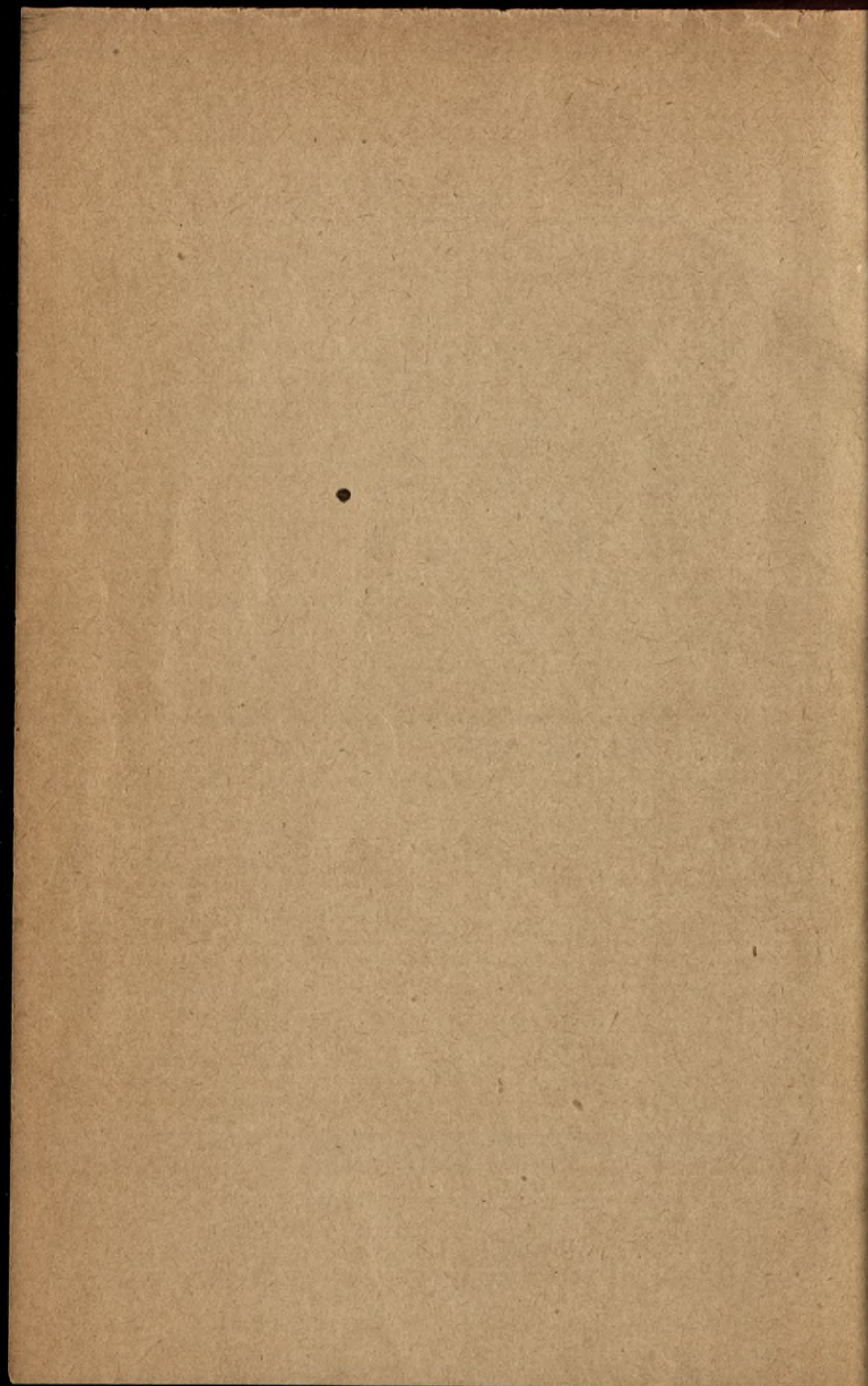

Litt.
Sv.

ARABER

SKILDNINGAR FRÅN ALGERIET

AF

ANNA MARIA ROOS

STOCKHOLM

AKTIEBOLAGET HIERTAS BOKFÖRLAG

INNEHALL.

Biskra	I
Barah.....	36
Nyårsfirande i Biskra	58
En sagoförtäljare.....	69
De båda Ahmed	134
I det gröna gräset	146
Fransmän och araber	163
Lallia.....	183
Beni-Mora.....	190
Sidi-Okba.....	202
En arabisk kärlekshistoria.....	215

BISKRA.

Några konturer.

Kommer man en mörk afton med ångbåten från Marseille till det lilla af eucalyptus, oranger och hvitblommande ljung omgifna Philippeville på den afrikanska kusten, och tar man dagen därpå tåget för att fortsätta söderut till öknen, så hinner man dock ej i en dagsresa fram till Biskra. Man har att ligga öfver i Constantine—staden med det underbara läget på klipphöjden, men med en arkitektur, som till alltför stor del är ledsamt europeisk —, och sedan har man ännu några timmars färd genom högt belägna dalar i de skoglösa Atlasbergen — trakter, som te sig ödsliga och dystert vinterlika ännu de första dagarna af mars. Här och där ses arabiska herdar i smutsiga burnuser vandra omkring, omgifna af en flock lika smutsiga får, här och där några rödbenta storkar, spatserande i det höga gräset eller stående uppe i en rad knotiga pilträäd, där de byggt sina bon. Så går färden utför. Där är Batna, det evigt blåsiga Batna, där det är »nästan lika kallt som i Frankrike», såsom araberna med en rysning säga, en i administrativt och strategiskt hänseende viktig ort, där det är fullt med militärer och civila ämbets-

män på perrongen, som gå och se ut som om de trånade efter Paris.

Så börjar tåget rusa utför med allt snabbare fart — man är på södra slutningen af Atlas. Luften, som nyss var råkall, blir helt ljum. Och se där: en tät mörkgrön våg, kantad med ett skärhvitt skum — det är den första palmskogen, omgifven af en krans ljusa, blommande mandel- och persiketräd. Det är El-Kantara med sitt trånga bergpass och sin vackra, djärft hvälfda stenbro från romartiden öfver en flod, som ännu under våren går skummande och vild, men snart nog skall blifva helt smal och vattenfattig. Fram emellan klipppassets skyhöga väggar, nedåt i brusande fart, och inom några minuter är man nere på slätten. Ännu ett par timmars färd emellan vågröna åkerfält, afbrutna af sterila trakter, där ökensanden sticker fram emellan tistlar och startufvor, och så — Biskra!

Här är järnbanans slutpunkt. Och här börjar Sahara.

Biskras långsmala oasis sträcker sig ungefär en half mil utmed en flod, hvars vatten strax ofvan Biskra ledes in i ett kanalsystem, som bevattnar hela oasen. Efter denna totala åderlåtning blir floden blott till en torr, bred sandbädd, öfver hvilken man — med undantag af ett par vintermånader — spatserar lika torrskodd och ogenerad som Israels barn öfver Röda hafvet.

I Biskra ses ej mer mandel- och persiketräden; de äro alltför nordliga växter för att trifvas här. Endast palmer, mest dadelpalmer af ofta jättelik höjd, mellan hvilka här och där sticka fram de mera lågvuxna

orange- och citron-, fikon- och granatträden samt, hufvudsakligen i de af fransmännen anlagda parkerna, akasior och guldmimosor.

Den del af Biskra man först kommer till — det närmast järnvägsstationen belägna »nya Biskra» — består af kanske ett par hundra hus. Där finns en större park och ett par små planterade squarer, där finnes en katolsk kyrka, ett hôtel-de-ville, en fästning, ett officerskasino och ett halft dussin hotell. Och där finns framför allt torget . . .

Går man på Biskras torg en morgon, då där är som lifligast, så önskar man, att man hade sex tusen ögon liksom flugorna för att kunna se och iakttaga allt på en gång. Där är ett vimmel af bruna araber och svartglänsande negrer i hvita, plastiskt fallande burnuser, af mozabiter i färgstrimmiga gondoror*, af mörkhytta och muntra pojkbysningar i röd fez och citrongul eller orangefärgad skjorta. Där krafla också omkring helt små barhufvade ungar, med några blå glaspärlor infletade i en tofs af det svartlurfviga håret och hängande ned i pannan som ett slags amulett, och andra med håret ingnidet med ett rödbrunt färgstoff — något som först, innan man förstår att det är artificiellt, kommer en att undra öfver det stora antalet arabiska barn med tizianfärgadt hår.

Där finnas otaliga försäljare af apelsiner och dadlar och fårkroppar och schakalsvansar och granna flugviftor och silfverspännen och gula lädertofflor och bro-

* Ett slags vid skjorta med korta ärmor.

kiga mattor; där finnas blomsterförsäljare, som bjuda ut rosenknoppar för en sou stycket — och det är inte så få araber som kosta på sig en ros för att sticka bakom örat och sprätta med —; där finnas män som sträcka fram en stor lerkruka, omvirad med halm, och inbjuda en att mot en erkänsla af två sous taga sig en klunk palmvin — en söt, tjock saft, som fås ur de unga palmknopparna. »Det är inte vin, det är alls inte vin!» försäkrar ifrigt säljaren, rädd att man skall misstänka honom att föra en vara, som är förbjuden för rätttrogna muselmän. Där finnas skomakare, som sitta och lappa skor och tofflor, omgifna af en flock, som lättjefullt ser på, brödförsäljare, som under de hetaste timmarna ligga och sofva uppe på sina bord med de nakna, dammiga fötterna oroväckande nära till bröden, sago-förtäljare, som berätta långa, underbara historier för ifrigt lyssnande skaror. Där får man höra ett par unga spelmän, i tarfliga blå bomullsburnuser, som på en flöjt och en gourba — ett mandolinliknande, tvåsträngadt instrument, hvars ställ består af ett sköldpaddsskal — spela ändlösa duetter och som senare på dagen påträffas ett stycke från torget i ett mörkt litet kyffe med dörren öppen åt gatan, alltjämt spelande och i hänryckning lyssnande till sina egna, entonigt svårmodiga melodier, utan att bekymra sig om hopen, som går förbi, eller främlingar, som stanna och lyssna, utan att ens afbryta musiken för att räcka ut handen efter en slant.

Midt på torget står ett slags öppen, på träpelare hvilande saluhall, där de försäljare, som ha råd därtill, hyra sig plats och få skydd mot solhettan för sig själfva

och sina varor. Rundtom torget äro byggnaderna försedda med arkader, och innanför dessa ligger den ena boden bredvid den andra. Det är tämligen likartade varor, som försäljas i dem alla: en mångfald af tyger i ylle och bomull, silkesstrimmiga mussliner till turbanner, hvita linongtyger med invädda brokiga blommor till kvinnoslöjor, färdiga burnuser, halfmetersbreda skärp af tjockt, mjukt, schackrutigt siden, guldbroderade safianstofflor och färgrika yllemattor, väfda af kvinnor uppe i Kabyliens bergstrakter eller inne i halfmörka harem i Biskra. Inne i bodarna och utanför dem på bänkar i arkaderna sitta flockar af sysslolösa araber. De äro lifligt intresserade, när en köpare kommer, och de blanda sig ofta i diskussionen. Det händer, då en säljare bjuder ut till en europé ett silfverspänne, för hvilket denne ej är hågad betala så mycket som begäres, att en bredvidstående arab afgör saken genom att rycka smycket ur säljarens hand och räcka det till främlingen, sägande: »Han lämnar det för den summa du vill ge!»

Det händer också att butikägaren är ute och att en af de araber, som sitta därinne, reser sig, ger en det man önskar och tar emot betalningen, utan att alls veta hvad varan kostar, men förlitande sig på köparens uppgift, att han vet det genom förfrågan en föregående dag.

Åtskilliga af dessa bodar ägas af mozabiter, hvilka igenkännas därpå att de bära flerfärgade gondorer under den hvita burnusen och ett grått hamprep viradt om turbanen. Deras typ är också något olika den arabiska: de ha bredare ansikten och rundare hufvud-

form. Mozabiterna förklara själfva att de härstamma från moabiterna, Israels grannar — säkerligen blott en saga, uppkommen af en namnlighet. Till sin religion äro de schiiter, d. v. s. de erkänna blott de fyra första kaliferna till och med Ali, profetens svärson, som rätta kalifer; de betraktas sålunda som kättare af Algeriets öfriga, sunnitiska, mohammedaner, hvilka aldrig pläga minsta umgänge med dem. De ha ingen moské i Biskra; blott i en enda stad långt inne i öknen, moza-biternas heliga stad, ha de ett tempel. Såsom affärs-män tyckas de vara mer dugliga och arbetsamma än de andra araberna, hvilket sannolikt ej ökar deras popularitet bland deras ortodoxa omgifning. De ha i sitt sätt något visst stolt och kärft — ej att undra på, då de veta sig omgifna af misstro och motvilja.

Där ser man inne i arkaderna, i en barberarbutik, en arab som sitter på golfvet och låter sitt hufvud rakas. Det är rätt vanligt att araberna alldeles afraka håret, detta i anledning af den i hög grad tyngande och värmande hufvudbeklädnaden. I synnerhet ha de förnäma araberna en tung börda att bära på sin hjässa. Det är nämligen fint att ha en riktigt hög hufvudbonad, och för att få den hög läggas runda, svarfvade träklossar — tre, fyra på hvarandra — på hufvudet under en fyrkantig, hvit muslinsduk, hvars flikar, fallande fram öfver pannan, kring kinderna och ned på skuldrorna, inrama hela ansiktet; det hela fasthålles genom ett åtskilliga meter långt kamelhårsrep, som viras många hvarf rundt hufvudet. Ofvanpå allt detta drages ibland den till burnusen hörande kapuschongen.

Det är ju förklarligt, att man söker något minska hettan och tyngden genom att bortraka håret, helst en arabs hår aldrig blir synligt — annat än när han om natten aftager turbanen. Äfven under den lättare turban, som bäres af de mindre förnäma araberna och som under den allra hetaste tiden anlägges också af Biskras högsta societet — ett några meter långt musslinsstycke, viradt åtskilliga hvarf kring hufvudet —, nedhänger nämligen en hvit duk, som fullständigt gömmer nacke och tinningar. Det är blott hos det lilla fåtal Biskra-araber — nästan uteslutande barn och ynglingar — som bära fez, som man är i tillfälle konstatera om de ha något hår eller ej.

Men om än turbanen ej är någon särdeles praktisk hufvudbeklädnad, så utgör den, tillsammans med burnusen, otvifvelaktigt den mest plastiskt vackra dräkt som f. n. bäres någonstädes på jorden. Algeriets araber äro knappast någon ovanligt vacker ras — såväl spanjorer som italienare torde i allmänhet ha mer välbildade ansiktsdrag —, men med denna dräkt taga de sig alla väl ut.

Till hudfärgen äro Biskras araber i allmänhet föga mörkare än sydeuropéerna. Och det händer, att man ser helt blonda araber med ljus hy och ljust skägg. Man behöfver ej därför falla in i funderingar angående de nordiska vandaler, som för femtonhundra år sedan eröfrade dessa länder, såsom man kanske först är benägen att göra. Här har senare än så varit tillflöde af germaniskt blod. Under alla de århundraden då Algeriet liksom de öfriga »barbareskstaterna» var ett tillhåll

för tusentals djärfva sjöröfvare, som plundrade otaliga europeiska skepp och gjorde strandhugg ej blott vid Medelhafvets utan också vid Atlantens kuster, släpades årligen massor af europeiska kvinnor till moriska harem. Förmodligen fördes de blondaste, såsom de sällsyntaste, till furstar och höga herrar, hvaraf förklaras, att det mest är i förnäma arabiska familjer man ser mer och mindre blonda typer. Det är ej mycket mer än ett halft sekel se'n dessa sjöröfverier helt upphörde. Och kanske har mer än en af de araber man träffar i Biskra haft en europeisk farmor eller mormor.

Om det är lif och färgrikedom på Biskras torg, så skall man dock inte tro att där är larm och buller. Araberna äro ett tystlåtet folk. De enda högljudda stämmor man hör äro kamelernas. När en kamel tvingas att lägga sig ned, uppger han ett starkt och missnöjdt vrålände; han vet af erfarenhet, att följdén af hans knäböjande vanligen blir att tunga bördor bindas på hans rygg, och han afger den protest han är i stånd till.

Kamelernas vrål är icke vackert, men deras åsyn är en fröjd för ögat. Biskra skulle mista en stor del af sin tjusning, om man ej ständigt på dess gator och vägar mötte dessa jättehöga djur, vankande långsamt och majestätiskt framåt med tunga bördor på ryggen, men med högt burna hufvud på de krumma halsarna och med en egendomligt stolt och fjärrskådande blick i de halfslutna ögonen, skuggade af långa, mörka ögonhår. De bringa med sig en fläkt af saga och ökenstämning, dessa högtidligt framskridande varelser, som ha öknens egen varma, rödgula färg. Jag förstår icke, att man i

allmänhet anser kameler vara fula djur. I mitt tycke äro de bland de mest egendomligt vackra djur, som skapats. Och ser man dem i fjärran tåga fram i en rad, tecknande sig silhuett-liket med framsträckta halsar och tornlikt höga ryggar mot en aftongul himmel, då tänker man, att mer betagande linjespel kan man knappast få se.

I ett hörn af Biskras torg finnes en bod, som tillhör Rabah ben Djouad, en godmodig liten arab med ett fint, brunskäggigt ansikte. En kväll, sedan det blifvit mörkt, stå vi inne i hans butik och beskåda alla härligheterna och ha allvarliga funderingar på en silfverbroderad tyllslöja och ett brokigt skärp. Men Rabah är hela tiden tankspridd och alls ej så ifrig att visa och prisa sina varor, som man kunnat vänta. Så säger han plötsligt, som om han icke längre kunde hålla det tillbaka:

— Nu skall jag visa er något!

Han sträcker ut sin hand och trycker på en knapp. Det blir plötsligt alldeles mörkt i boden. Han trycker igen, och det blir ljust. Så ler han och ser på oss med en förväntansfull blick.

— Det var verkligen underbart, det där! säga vi.

— Ja, det är så, säger Rabah med ett leende af strålande triumf.

Ett par dagar därefter, då vi åter äro inne hos Rabah ben Djouad, vilja vi göra honom en glädje och säga:

— Vill du inte låta oss få se ditt nya märkvärdiga ljus, Rabah?

Han lyser upp af fröjd.

— Gärna, säger han och trycker på knappen. Men den gången är det för tidigt på eftermiddagen, den elektriska strömmen är inte påsläppt ännu.

Rabah ser lite ledsen ut, men så säger han, tröstande sig själf och oss:

— Kom igen en annan gång, när det är mörkt, så ska ni få se på det en gång till!

En afton i Constantine några veckor senare såg jag samma naiva förtjusning öfver en annan europeisk uppfinning. Jag gick öfver den stora bro, som, kastad öfver ravinens djupa afgrund, förbinder klippstaden med klyftans andra strand, såg de mäktiga klippväggarna glöda i aftonglansen, såg ett vimmel af hvita burnuser omkring mig — och hörde plötsligt en töff-töff komma, flåsande och benzindoftande. Odjuret passade så illa i stil med det hela, att jag ovillkorligen vände mig om för ett ögonblick och såg efter det. En arab, som just kom efter mig och såg mig vända på hufvudet, log emot mig med en triumferande blick: — Jo, nu blef du allt häpen. Tänk att sådant ha vi här i Constantine! Något så märkvärdigt har du väl aldrig sett förr!

* * *

Det är inte svårt att göra bekantskaper i Biskra.

En dag — det var en af de första dagarna jag var där — stego vi upp, en väninna och jag, i den lilla spårvagnen, som, dragen af två magra mulåsnor, en gång

i timmen skramlar i väg mellan nya och gamla Biskra. Vagnen var redan fullsatt, men inom ett ögonblick reste sig två araber — ett gammalt gråskägg och en yngre — och erbjödo oss sina platser. Den gamle, som hade ett godmodigt, präktigt utseende, stod sedan midt emot oss; han hörde oss tala med hvarandra och uppfattade strax det ord, som i de flesta svenska samtal är det oftast förekommande af alla.

— Ja, ja, upprepade han och blinkade humoristiskt åt oss, ja, ja.

— Det är oui, oui, på vårt språk, upplyste vi. Hvad heter det på ert språk?

— Hije, hije, svarade den gamle.

Vi började åter tala med hvarandra utan att inlåta oss i vidare konversation med gubben. Men allt sedan den dagen hälsade den gamle araben på oss, så snart han mötte oss ute; han lade handen på hjärtat och bugade sig och log i strålande välvilja.

De araber, som varit närvarande någon gång då vi varit inne i en bod och handlat, betraktade sig äfven för all framtid som våra vänner och bekanta. Det hände att araber, som man inte kunde påminna sig nånsin ha sett, kommo fram till en på gatan och vänskapligt förhörde sig hur man mådde eller sade: Du var i El-Kantara i går, har jag hört; hade du en angenäm färd?

Liksom Biskras araber i allmänhet äro sällskapliga till lynnet och roade af att göra bekantskap med främlingar, så visa de också ofta mycken välvilja och artighet.

En afton promenera vi i »gamla Biskra». Vi ha kommit in på en slingrande väg, där inga hus synas till, endast låga lermurar å ömse sidor om vägen, öfver hvilka höja sig jättestora palmer med här och där ett fikon- eller orangeträd emellan. Tätt bakom oss gå två unga araber, som vi ej känna men som följt efter oss en stund. Vi börja bli en smula ängsliga, ty vägen är enslig — ingen människa synes till. Plötsligt få vi se, lysande emot oss högt uppe på en gren, några stora praktfullt röda blommor. Det är granatblommor, nästan de första vi sett utspruckna.

— Hvad de äro vackra! utbrista vi och hejda oss ett ögonblick.

Bakom oss säger den ene araben något till den andre.

Ett språng i höjden, ett knakande af en gren höres. Ännu ett språng och ett knakande. Och så träda de båda araberna fram och räcka oss hvar sin gren med de flammande röda blomstren, hälsa oss höfviskt och fortsätta sin vandring — medan vi känna oss en smula skamsna öfver att ha varit rädda.

En solhet dag sitter jag i spårvagnen på väg från Hammam-Salahin — ett badhotell, beläget midt ute i öknens gulbrända ödslighet, tre kvarts timmes färd från Biskra — dit araberna flitigt fara för att i de heta baden bota allehanda krämpor. Midt emot mig i vagnen sitter en ståtlig gammal gråskäggig arab, med ett utseende af en patriark. Ur sin burnus tar han fram ett stycke bröd jämte en apelsin och en half citron, bjuder

mig med en åtbörd af stor värdighet apelsinen, låter en bredvid sittande arab suga ett tag på den halfva citronen och börjar själf äta det torra brödet. Jag förstår, att jag skulle såra honom, om jag nekade att ta emot apelsinen; då jag emellertid själf har med mig ett par mandariner, erbjuder jag den gamle efter ett par ögonblick en af dem. Men han afböjer den med en något misslynt min — som om han ej tyckt om att jag velat återgälda honom hans välvilja — och tuggar fortfarande på sitt torra brödstycke.

Ett par kilometer från nya Biskra ligger »Biskra legdima», gamla Biskra, en stad af palmlunder och af grå, saltorkad lera. Det finns nog också i nya Biskra många hus byggda af obrändt tegel, men där öfverdragas murarna oftast med en hvit kalkrappning. I gamla Biskra däremot är allt byggverk grått — både husen och murarna, som inhägnade de vidsträckta palmlunderna. Blott ett par moskéer och marabugrafvar äro hvitmenade.

I det gamla Biskra, som är mycket större än det nya, bor flertalet af de araber, som om morgnarna ses på nya Biskras torg och om eftermiddagarna i dess kaféer.

Vid en promenad midt på dagen genom »Biskra legdimas» trånga, slingrande vägar är det sålunda mest åldringar och barn man ser. Barnen svärma omkring en och tigga med högljudda rop. Men det händer någon gång att en äldre arab barskt ryter åt dem att lämna

de främmande damerna i fred — något som ögonblickligen plägar hjälpa.

De af gamla Biskras invånare, som äro ägare till en större palmlund, äro ganska förmögna män; ty en dadel-palm kräfver nästan ingen vård, men ger en rik afkastning, och så mycket dadlar man har kan man få såldt till de exportörer i nya Biskra — arabiska eller judiska eller europeiska —, som med järnvägen afsända stora vagnslaster af den välsmakande och närande frukten. Men ha de än en icke ringa summa insatt på Biskras bank eller förvarad på något säkert ställe i stora fem-francs-stycken i silfver — sedlar vilja de ej ha, ty »dem äta råttorna upp», säga de — så äro dock flertalet Biskra-arabers bostäder så torftiga, att knappt en startare i Sverige skulle nöja sig med dem ens som sommarbostad.

I ett hem, som af ägaren med mycken stolthet förevisades och som på det hela var snyggare och ordentligare än något annat arabiskt hem vi sågo, hängde i det enda rummet muggar, ljusstakar och diverse andra föremål på väggen, hvart och ett på sin träplugg, inslagen i muren. En hylla, på hvilken dessa föremål kunnat ställas, skulle den bräckliga lermuren troligen ej förmått uppbära. Men det värden påpekade med den allra största tillfredsställelse var, att där ej, som i de flesta arabiska hem, fanns blott en bädd för hela familjen, utan där funnos två, en för honom själf, en för hustrun och de fyra små flickorna. Bäddarna bestodo som vanligt blott af ett par mattor på en lerbänk.

Ibland öfverraskades vi dock af att midt i för öf-

rigt arabiskt bohag se en europeisk järnsäng — likväl alltid utan madrasser, hvadan ägaren tycktes vara hänvisad till att blott insyept i sin burnus hvila på järnbotten.

I en arabisk bostad sågs en trasig järnsäng använd till att afbalka ett hörn, afsedt för ett par getter; dessa togo dock ej mycken notis om vinken, utan ströfvade ogeneradt omkring i rummet bland kvinnor och barn.

Ofta finner man i en vrå ett par kvinnor nedhukade på lergolfvet, sysselsatta med att väfva i en uppriktstående väfstol af äldsta och primitivaste slag. Det behöfs i allmänhet två kvinnor, som hjälpas åt för att få skytteln igenom: en sticker in den på ena sidan, den andra tar emot på den motsatta. Hvad de väfva är endera något fint, hvitt, halft genombrutet tyg med ränning af bomull men inslag af tjockt flockigt hvitt silke, afsedt till turban eller haik åt mannen, eller också brokiga mattor, hvilka mannen sedan försäljer åt europeiska turister och hvilkas ofta utsökt vackra mönster dessa okunniga, instängda kvinnor själfva komponera eller utföra enligt genom tradition bevarade mönster.

Äfven ses ofta arabkvinnor spinnande på slända ull och silke. Däremot såg jag aldrig en kvinna sy — ehuru jag förmodar de göra det ibland. Det är i stället icke ovanligt att se män — hvitskägghiga åldringar såväl som kraftiga unga män — sitta eller stå utanför sina hus sysselsatta med att fälla ett musslinstycke eller arbeta på ett fint silkesbroderi.

Kvinnorna tyckas i allmänhet vara roade af att någon kommer på besök — det är ju en liten omväxling i deras enformiga tillvaro. De bjuda på dammiga dadlar, som de truga en att äta, och prata ifrigt. Det vill säga, det är mest de äldre kvinnorna som prata, de unga äro oftast nedslagna och tysta; de äro också vanligen klena och sjukliga de första åren efter det man börjat inspärta dem, säges det. Och det är ju ej underligt.

Det finns författare som påstå, att den isolering, hvori de mohammedanska kvinnorna lefva, beror icke på männens svartsjuka utan på kvinnornas egen föreställning, att det vore något högst opassande för dem att visa sig ute på gatorna — i all synnerhet obeslöjade.* Att kvinnorna — sedan det under sekler inpräglats hos dem, generation efter generation, att det är ohöfviskt af en kvinna att låta någon annan man än hennes make se hennes ansikte, sedan de blifvit vana vid att endast de kvinnor, som uppgifvit alla anspråk på att räknas som ärbara, uppträda obeslöjade — fått detta så i sig, att de med förskräckelse skulle rygga tillbaka för tanken att obeslöjade vandra omkring på gatorna — liksom en svensk dam skulle förfäras vid blotta tanken på att en het sommardag uppträda på Stockholms gator i en Tahiti-kvinnas lätta dräkt — det är ju helt naturligt. Och att en arab — helst en som märkt att européerna anse denna kvinnornas inspärning som en barbarisk sedvänja — kan vara

*I en artikel i Nordisk familjebok af den kände orientalistens professor H. Almqvist framställes saken på detta sätt.

mest hågad att inför en främling uppge som det rätta skälet därtill kvinnornas egen önskan — det synes också mycket sannolikt för den som känner till huru föga araberna i allmänhet dra i betänkande att, när så faller sig lämpligt, lämna en oriktig uppgift. Men talar man med araber, som icke ha något begär att visa sig bildade och civiliserade eller påverkats af att man för dem uttryckt sin förvåning och afsky för saken, så märkes det väl, att de betrakta sina hustrur som fångar, dem de skulle kunna, ifall de lämnades obehållade, tilltro ungefär hvad som helst. De kunna helt oförbehållsamt berätta en, att de, när de själfva gå ut, ge en pålitlig granne i uppdrag att hålla ett öga på dörren till deras hus, så att ingen smyger sig ditin eller därifrån, i gengäld hvarför de äro beredda att vid tillfälle göra grannen samma tjänst tillbaka.

Det kan tyckas, som om det förhållandet, att beduinernas (ökenarabernas) kvinnor gå obeslöjade, skulle tyda på att hela saken är ett mod snarare än en försiktighetsåtgärd från männens sida. Men beträffande de nomadiserande stammarna är det andra förhållanden, som spela in. Det är mycket af det dagliga arbetet i ett karavanläger, — där tälten skola uppslås, vatten hämtas, bränsle samlas, kamelerna skötas m. m. —, som åligger kvinnorna och som ej skulle kunna af dem utföras ifall de vore hindrade af de långa slöjorna. Följaktligen måste beduinen, om han ej vill påtaga sig allt arbete själf — och det kan man vara öfvertygad om att han inte vill — lämna sina kvinnor en relativ frihet.

För öfrigt anses förmodligen en något mindre försiktighet nödig inom en fattig och på det hela mindre sedeslös nomadstam än bland en veklig stadsbefolkning, hvars manliga del förnöter det mesta af sin tid i sysslolöshet och på kaféer. Utan uppsikt lämnas dock visserligen icke heller beduinkvinnorna.

Det är när de unga flickorna äro tolf, tretton år, som deras inspärning begynner — ibland tidigare. De franska Vincent-de-Paul-systrarna i Biskra, som ha en skola, där de utan afgift mottaga såväl franska som arabiska flickor, berättade oss, att de nyligen haft en arabisk elev, som varit synnerligen intresserad af studierna och visat mycken begåfning; de hade därför ifrigt bedt flickans föräldrar, att hon ännu efter uppnådda tolf år skulle få fortsätta i skolan; hon kunde ju åtföljas af en pålitlig tjänarinna, och i skolan höllo ju systrarna uppsikt öfver barnen. Men det var förgäfves — föräldrarna vägrade. Och som skäl gäfvo de först och främst det, att ingen arab skulle vilja gifta sig med deras dotter, ifall hon ej varit fullkomligt inspärrad alltifrån den tid, då hon började utvecklas till ung kvinna.

Hvad araberna tänka om de europeiska kvinnorna, som gå omkring ensamma och obeslöjade på gatorna, är ej godt att veta. I Biskra äro de ju rätt vana vid att se dem. Men antagligen äro många araber benägna att tänka, att dessa kvinnor, åt hvilka lämnas en så obegriplig frihet, ej äro ovilliga att använda den till små äfventyr. Och går en dam ut ensam i

Biskra, får hon vara beredd på att araber komma fram och förklara, att de hålla på att dö af kärlek till henne. Har hon varit i Biskra någon tid, så tar hon det lugnt och vet, att hon inte behöfver bli ond och rädd och rusa hem och besluta att aldrig mer gå ut ensam. Ty hon vet, att hon i alla händelser ej behöfver befara någon handgriplig närgångenhet. Araberna ha en hälsosam respekt för den franska rättvisan, och den lägger inte fingrarna emellan, när det gäller att bestraffa infödingar, som ofreda européer.

Men naturligtvis är det för en dam ej skäl att gå ut ensam, sedan det blifvit mörkt. Och inte heller är det rådligt att, när en arab föreslår en att komma och se på hans hus, ensam följa med honom, såvida man inte känner väl till honom. —

Det händer ibland, när man ströfvar omkring i gamla Biskra, att man kommer till en liten fattig, enkel moské, inte ens hvitrappad, hvars dörr står vidöppen, hvars inre ej är större än ett litet boningsrum och där en enda torr palmstam som pelare uppbär det gråa taket; går man då uppför trappan, så råkar man uppe på taket, ifall det händelsevis är en fredag, midt i en skola: ett halft dussin ynglingar sitta hopkrupna kring en lärare, föga äldre än de, och rabbla upp stycken ur koranen och anstränga sig för att se likgiltiga ut och inte titta på de främlingar, som så oförmodadt dyka upp midt i lektionen.

Nära torget ligger nya Biskras enda moské med sin höga, hvita minaret. Vi stodo en dag — det var en af de första dagarna jag var i Biskra — utanför dess

öppna port och blickade tvekande in, ovissa om ej vår dubbla egenskap af att vara otrogna och vara kvinnor utestängde oss därifrån. Men en af de araber, som stodo vid porten, sade med ett vänligt leende:

— Stigen bara på! Ni få gärna komma in!

Och han följde oss genom den skumma portgången, där vi genom en öppen dörr sågo — i en hastig skymt — en egendomlig tafra: inne i ett halfdunkelt rum stod en lång träho, i hvilken en hel rad araber med uppvikta burnuser långsamt och allvarligt tvättade sina bruna ben, enligt koranens bud de tvagningar, som böra föregå bönen i moskén. Så kommo vi ut på en mindre gård, där en af Biskras otaliga kanaler flöt fram under skuggan af några palmer; där sutto också ett par araber på stranden och tvådde sig. På andra sidan den lilla gården var ingången till den egentliga moskén. Men när vi ville träda in, hejdades vi af vår ledsagare.

— Förlåt, ni få inte gå in här utan att ta af era skor, sade han. Ni se själfva: där står en hel rad tofflor, hvilka de andra, som nu äro därinne, tagit af sig. Ni förstår: alla måste taga af sig skorna, när de gå in här.

Han upprepade detta ett par gånger; han var mycket ifrig, att vi ej skulle tro, att här var fråga om någon särskild kitslighet mot främlingar. Och vi visste ju också mycket väl, att islam påbjuder, att den som inträder i en moské ej skall sudla dess golf med vägens damm. Då vi emellertid ej voro hågade för att aftaga skorna och de halmtofflor, som vid af

turister mera besökta moskéer tillhandahållas främlingarna för att sättas ofvanpå skorna, här ej tycktes finnas, afstodo vi från att gå in. Vi kastade blott en blick in i det enkla lilla templet, där några opryddä träpelare uppbyro taket och några hvitklädda araber knäböjde på golvet inne i den blå halfskymningen, mumlande sina böner med det uttryck af allvarlig andakt i sina ansikten, som man så ofta skönjer hos bedjande musulmän.

Vi hade samma dag åhört den stora nyårsbönen ute vid den turkiska fästningens ruiner, och jag frågade nu vår ledsagare om betydelsen af några ord, som skaran där samfälldt med stor högtidlighet ropat. Vår vänlige ledsagare öfversatte orden. Och han tilllade: — Allah, det är den gode Guden, förstår ni. Vi säga Allah, ni säga den gode Guden, men det är densamme vi bedja till. Ni säga: »Gud är stor», vi säga: »Allah är stor», det är samma sak, ser ni. —

Jag har många gånger efteråt ihågkommit denne enkle, vänlige arabs ifver att påpeka det som är gemensamt i våra olika trosbekännelser, och med anledning däraf tänkt på huru mycket bättre det vore, om våra missionärer mer än som i allmänhet, af deras egna framställningar att döma, synes ske, begynte med att framhålla likheten och beröringspunkterna mellan kristendomen och den tro i hvilken deras åhörare uppfostrats, i stället för att från början skarpt framhålla olikheterna. Jag har i en missionsskildring från Indien, där en missionär själf berättar om sina predikningar för hinduerna, läst, hur han börjar med att

ropa till dem och säga, att deras gudar äro afskyvärda, och påminner dem om alla de råa och anstötliga myter, som förtäljas om dem. Huru okristligt och huru oklokt är icke detta! För hvarje människa, som har eller haft någon skymt af religiös känsla, sammanhänga ju dock hennes bästa och heligaste minnen med den religion hon uppfostrats i, och hon måste vid ett sådant hänsynslöst angrepp djupt upprörd känna: Detta är att döma ytligt och orättvist! Denna människa förstår icke allt det djupa och heliga, som dock finnes i vår religion.

Om man ansåge det nödvändigt att taga ett barn från dess föräldrar, som vanvårdade det och gånge det dåliga exempel, och om det vore nödvändigt att få barnet att själft inse, att det borde lämna hemmet — icke skulle man väl ändå vilja begynna med att hänsynslöst framhålla för detsamma alla föräldrarnas fel och brott! Och man är lika skyldig att vara hänsynsfull, när man talar till en människa om den religion hon uppfostrats i som när man talar med henne om hennes far och mor.

Det är helt visst mycket svårt att vinna mohammedanerna för kristendomen — som bekant förekomma sådana omvändelser ytterst sällan — men skall man med något hopp om framgång tala till en musulman om Kristi lära, så gör man säkerligen klokast i att först framhålla de likheter som finnas emellan islam och kristendomen. Har man först med erkännande framhållit de många sköna ord koranen har t. ex. om skyldigheten att visa barmhärtighet mot alla män-

niskor, så kan man sedan påpeka, att där å andra sidan finns mycket af rakt motsägende innehåll — medan Kristi lära i denna som i andra punkter är hel och klar och fullkomlig.

* *

*

Ett par stenkast från Hôtel Royal och Casino — den plats där man finner koncentreradt hvad Biskra förmår åstadkomma af kontinental lyx — ligger »le village nègre».

Det är ej uteslutande negrer som bebo byns små grå lerhyddor, där bo också en del fattiga araber, hvilka ej äga några dadelpalmer. Ty medan i »Biskra legdima» alla hus ha en af lermurar omgärdad palm-lund, större eller mindre, finnas i negerbyn inga palmer; de torftiga kojorna ligga tätt bredvid hvarandra utmed de trånga, krokiga gatorna.

För det mesta hålla negrerna till i sin egen by, men somliga af svartingarna ser man mycket äfven utom dess gränser. Särskildt var »den snälla negerpappan» en på Biskras torg och gator synnerligen ofta förekommande figur. Den unge neger, som vi plägade benämna så, hade för några månader sedan mist sin hustru, som lämnat efter sig ett spädt barn. Änklingen skötte nu ensam om den lille, men då han, såsom man ju kan tänka sig, ej var hågad för att likt en kvinna sitta inne i en lerhydda dagen lång, hade han skaffat sig någonting i Biskra fullkomligt unikt:

en barnvagn — en liten korgvagn med blå bomulls-sufflett, den han förmodligen köpt af någon fransk kolonist, som ej mer hade bruk därför. Denna vagn, med den lilla svarta ungen i, sköt han outtröttligt framför sig hela dagarna; i parken, på gatorna och isynnerhet på torget mötte man honom ständigt och jämt. Han tycktes vara jämförelsevis välbärgad, d. v. s. han var i stånd att utan arbete skaffa sig så mycket couscouss och dadlar, som kräfdes för hans uppehälle, jämte mjölk åt barnet.

Araberna, som naturligtvis se ned på negererna en smula och finna nöje i att retas med dem, tyckte särskildt om att skämta med »den snälla negerpappan». En dag sågo vi honom på torget med sin blå sufflett-vagn, omgifven af en skara plågoandar, som ropade kvickheter och speglosor till honom; främst i skaran var den muntre Ahmed, en aplik liten guide, som för tillfället åtföljde en ung engelsk turist. Engelsmannen tycktes road af ordkriget, han skrattade, och Ahmed skrattade, och alla skrattade; till och med den snälla negerpappan skrattade ibland, fastän han såg halft ond ut. Det var ej utan, tycktes det, att han ändå kände sig en smula smickrad af att vara föremål för så mycken uppmärksamhet. Han var flera gånger på väg att gå, men hade tydligen svårt att slita sig ifrån all denna munterhet.

Så kom där ett utfall från den lilla spefågeln Ahmed, hvilket väckte en stormande skrattsalfva från engelsmannen och alla de andra. Det måtte ha varit något, som den stackars negerpappan tog som en

riktig förolämpning, ty med en plötsligt vredgad min skjutsade han till sin sufflettvagn för att ge sig af. Men det blef en alltför häftig knyck för det lilla svarta pyret, som så tåligt låg och stirrade därinne upp mot den blå suffletten. Han ramlade i marken och började skrika och skrika.

Negerpappan plockade hastigt och ångestfullt upp sin pys, lade honom åter i vagnen och sökte trösta honom, medan de andra stodo omkring och sågo lite skamsna ut. Den unge engelsmannen visade på ett gentlemannalikt sätt, att han var ledsn öfver sin andel i upptåget; han räckte ut sin hand och sade på en mycket dålig franska, men med ett ärligt och godt uttryck i ögonen: — Jag ber om ursäkt, jag är mycket ledsn. Och negerpappan strålade genast upp och tyckte tydligen, att det var en stor utmärkelse för honom att så där offentligt få skaka hand med en fin europeisk herre och glömde strax bort sin vrede och grinade så muntert mot sitt svarta pyre, att detta upphörde att gallskrika och försonade sig med tillvaron i ett förnöjdt blinkande.

Det fanns en neger i Biskra, som var mycket elegant — omåttligt elegant! Han hade en gråblå guldbroderad burnus af finaste kläde från Constantine, fullt med silkessnörmakerier på sin jacka och en hvit silkeshaik och en mycket hög turban, omvirad med ett kamelhårsrep, som var svart och sålunda kostat minst femtio francs, enär svart kamelhår är sällsynt. Vi kunde inte låta bli att titta på all denna elegans, som

stack af mot det svarta, tjockläppade negeransiktet. Negern märkte, att han blef beskådad, och full af tillfredsställelse följde han efter oss, på det att vi måtte fortfarande ha det nöjet att beundra och han att beundras. Då vi gingo in på apoteket — Pharmacie du Sahara, som det helt storartadt heter —, gick han också in. Där ville han riktigt grundligt imponera på oss. — Ge mig antipyrin, ropade han åt apotekaren, och han tillade med en ton af förnäm mattighet: — Det är ju bra för hufvudvärk, eller hur? Så gaf han oss en kolande blick med de blanka hvitögonen, och vi läste hans hjärtas tanke: Är jag inte fin och kultiverad? Jag har hufvudvärk! Och jag tar in antipyrin!

Biskras negerkvinnor röja i allmänhet — liksom negerkvinnor öfverallt — i sin klädsel en stor förkärlek för det granna och skrikande. Men det finns också sådana, hvilkas dräkt röjer en underbart säker och fin färgkänsla. Jag tänker särskildt på Den gamla heliga.

Ja, hon var nu ingen vanlig kvinna. Jag vet inte om hon var lång, men hon var mer majestätisk i sin hållning än någon annan kvinna jag sett; jag vet inte om hon var vacker, men hennes stora, svarta, alltid allvarliga ögon voro fulla af höghet och sorg, och kring hennes mun — tjockläppad såsom alla negerkvinnors — låg ett drag af stolt och tankfull smärta. Hon var gammal, men icke böjd, hon gick alltid med en staf i handen, men det föreföll som om denna staf snarare vore ett tecken på någon mystisk värdighet än

ämnad till stöd. Hon hade en veckrik klädnad af mörkt blått ylle — en så tung blå färg, som himmelns mörkaste moln en skum oktoberkväll —; öfver hufvudet och svallande ända nedom höfterna bar hon ett draperi i en kraftig, mättad grön ton, lik den som trädens löf bära under sensommaren då förgängelsen är nära; ofvan detta dunkelgröna låg virad om hufvudet och nedfallande i en flik på ena skuldran en klargrön duk i den skiftning, som gräset har om våren. Och om dessa färger tillsammans i sin starka, djupa, gripande harmoni voro en tjusning för ögat, så voro de linjer, som de vårdslöst fallande draperierna gånge, ej mindre härliga! Jag minns Ristori som Medea, storslagen i sin smärta och med ojämförligt majestät i rörelser och dräktens linjefall — hon har hittills stått för mig som det mest fulländade af plastik, jag sett. Men jag vet inte, om jag inte nu sätter Den gamla heliga högre.

Det var inte ofta vi sågo denna gamla kvinna, blott tre, fyra gånger under de två månader jag var i Biskra. Jag vet icke hvem hon var och talade aldrig med henne — jag skulle icke ha vågat tilltala henne, så afvisande ensam såg hon ut, där hon långsamt med staf i hand skred fram på de solhvita vägarna. Vi visste intet namn på henne, men vi kallade henne Den gamla heliga.

Kanske hade den parisiska skraddarsjäl som dekreterade, att mörkblått och klargrönt under förlidet år skulle vara en högst modern sammansättning, och hvars bud åstadkommit, att hundrade små stockholm-

ska fruar och fröknar gingo i blå voileklädningar, garnerade med gröna sammetsband, varit i Biskra och från Den gamla heliga fått idén till denna färgsamanställning.

Men jag säger eder, att ingen dam från Worth eller Lundin är i all sin härlighet så klädd som denna fattiga gamla negerkvinna.

* *
* *

Kommer man en afton i Biskra ut på sin takterrass och ser hvitmantlade gestalter långsamt skrida fram emellan dunkla löfmassor och låga hvita hus och ser himmelens stjärnor blinka stilla och klara emellan palmträdens sakta vajande grenar, då föras ens tankar ovillkorligen till det Orienten, som barnadrömmarna tidigast sökte: till Betlehem i det Judiska landet . . .

Men det händer att den högtidliga stillheten plötsligt störes.

En gäll, hvisslande, underlig ton skär genom luften . . . Och en rad röda och blå lyktor röra sig hopande framåt. Och allt närmare kommer ett sorl af skratt och höga röster och flöjters och trummors ljud och allt emellanåt den vilda, underliga, eggande hvisslingen . . .

Det är ett tåg, som drager genom gatorna för att locka främlingarna ut till att se det nattliga Biskra — ett reklamtåg helt enkelt, utsändt af direktionen för

»Dar-Diaf», casino't, och till hvilket pläga sluta sig ouled-nailer — danserskor — som med två fingrar presade mot läpparna utstöta sina gälla locktoner.

Har man en gång låtit förleda sig att på casinot åse den dans som där presteras, så gör man inte om det. Sedd på en liten teaterscen i en modern salong, är »la danse du ventre» enbart vidrig. Men kommer man till ett af de moriska kaféerna inom ouled-nailer-nas kvarter, där den har sin rätta omgifning, eller kanske rättare: där det finns så mycket annat som intresserar och tjusar ögat — blir man benägen att öfverse med det, som är motbjudande i denna dans.

Det som tjusar i Biskras arabiska kaféer är anblicken af det hela: dessa stora rum, så enkla, men så verkningsfulla med sina oregelbundna proportioner, sina färgrika mattor, uppspända till ett par meters höjd på de hvitkalkade murarna och kring de massiva fyrkantiga pelarna, dessa skaror af hvita burnuser, hvita eller mattgula turbaner och en och annan röd fez tecknande sig mot den brokiga bakgrunden, alla dessa mörkhyade ansikten med sitt orubbliga, drömmande lugn, och uppe på en estrad de fem musikanterna, med hetsig ifver bearbetande sina besynnerliga instrument, ur hvilka framkallas en musik, så gäll och underlig i all sin entonighet, att den aldrig glömmes utan klingar inom en ännu långt efteråt för hvarje gång man drömer sig tillbaka till Biskra.

Det bör anmärkas, att i fråga om klädseln äro alla dessa danserskor ojämförligt mer modesta än europeiska dansöser; deras dräkt — af tjockt blommigt

siden — är höghalsad och når ända till fötterna, ärmarna, som äro af ett lätt, genomskinligt tyg, räckta ned till handlofvarna.

Ibland varieras underhållningen på kaféet genom uppträdandet af ett par negerdansörer, utstyrda i bisarra dräkter, hufvudsakligen bestående af en massa dinglande schakalsvansar, och med väldiga pyramidlika hufvudbonader, sammansatta af spegelglas, schakalsvansar, röda klädeslappar och bjällror. De förvrida sina svarta ansikten till de ohyggligaste grimaser, vända ut hvitögonen och räckta ut tungan, allt under det de hoppa högt och dansa och slå på sina trummor. Få de en kopparslant, stoppa de den strax i munnen och låtsas svälja den, hvarpå de under hemska grin smälla med tungan mot kinden. De likna ett par afgrundsandar, och deras besynnerliga dans och groteska åthäfvor äro förmodligen reminiscenser af djäfvulsbesvärjelser hos några vilda stammar nere i Sudan.

Men går man en förmiddag genom negerbyn, så kan man få se de båda djäfvulsdansörerna, hvilkas minne plågat en likt en mara, sitta helt fredliga och beskedliga inne på en gård, befriade från sin fasaväckande skrud och hälsande med vänliga nickningar och leenden. —

Ouled-nailer är egentligen namnet på en morisk stam i en bergstrakt nordväst om Biskra. Denna stam sänder sina unga döttrar till Biskra för att genom några år i nöjets tjänst förvärfva sig en hemgift. Ouled-nail-kvinnornas hus kännas igen på de små träaltanerna, där de sitta hopkrupna om dagarna, när

de ej ströfva omkring på gatorna. De äro grannt klädda i tjocka, blommiga sidentyger och bära breda, tunga bälten af drifvet silfver, många spännen och armband af samma metall och halsband af guldmynt; deras ansikten äro tjockt målade med smink och ögonbrynen förenade öfver näsan med ett svart tuschstreck. De flesta äro ej vackra — oftast äro de groft byggda, ibland koppärriga —, men om kvällarna, då de sitta, hvar och en utanför sin port, vid de smala gatorna, där folkmassan oupphörligt sorlande strömmar förbi, likna de brokiga blommor, belysta af skenet från den dolda lampen, som brinner uppe i trappan ofvanför dem.

Där sitter en liten vacker ouled-nail i sin trappa, klädd i skimrande guldgult. Plötsligt räcker hon ut handen, fattar tag i en arab, som går förbi, och söker draga honom till sig. Men araben vill ej låta sig fångas, han arbetar för att komma loss, det blir en formlig brottning. Slutligen sliter han sig lös och fortsätter sin väg. Den sköna sätter sig ned igen och slätar med trumpen min till sina kjolar.

Litet längre bort sitter en annan ung kvinna med fina, regelbundna drag, ett diadem af guldmynt pryder hennes högt burna panna; hon sitter orörlig vid sin port, så orörlig i sin gyllene prakt att hon liknar en smyckad afgudabild. Men kring de mörka ögonen och de hårdt sammanpressade läpparna ligger ett uttryck af förstenad smärta och dystert trots — af dof ovilja öfver den påtvungna förnedringen. Kanske har denna kvinna ett litet barn, som tagits ifrån henne. Ty när ouled-nailerna få barn, få de behålla dem hos

sig blott ett år, hvarpå de små föras bort till stammens boningsplatser i bergen, medan modern tvingas att fortsätta med sitt slaflif för att samla ytterligare ett antal guldmünt åt den man af hennes stam, som skall komma att äga henne.

Hon bär redan, denna ouled-nail, en ovanligt stor mängd guldmünt, men hon är väl alltför vacker för att hennes rofgriga stam skulle vilja tillåta henne att ännu lämna Biskra. När man ser denna stolta kvinna sitta där i porten, fylles man af fasa öfver detta ohyggliga bruk: föräldrar, som tvinga sina unga döttrar till ett sådant lif. Och ej mindre harmas man öfver den europeiska administration, som strängt förbjuder allt annat slafveri, men tillåter detta, det skändligaste af alla.

Ja, detta var en västerländskas intryck af att se denna mörkt blickande kvinna sitta där, ett rof för hvem som ville kasta till henne ett guldmünt. Men det måste medgifvas, att skälet till hennes dofva harm mycket väl kunde vara något annat.

Och i regel betrakta ouled-nailerna ingalunda sitt sätt att förtjäna sig en hemgift som någonting förnedrande. De äro ju uppfostrade till det. Redan vid sju år måste de börja lära magdansens. Något som — efter hvad en ouled-nail berättade för en af mina väninnor — i början vållar svåra fysiska smärtor. —

För de resande främlingar, hvilka en afton ströfva kring Biskras mot kvällen så lifliga gator, erbjuder sig ännu ett annat slags karakteristiskt orientaliskt »nöje».

På en svart trädörr i ett litet lågt hus, beläget emellan Royal Hôtel och torget, läses måladt med grofva, något sneda bokstäfver namnet *Yussuf ben Saïd* och därunder ordet *aïssouyah*. De franska myndigheterna ha — med all rätt — förbjudit offentliga föreställningar af aïssouyah-sektens ohyggliga själfplågerier. Men de flesta turister veta, att de behöfva blott sända en arab att klappa på denna svarta port och begära tillträde för några européer för att senare på aftonen blifva insläppta, — sedan de innevarande först med en hastig blick genom den på glänt öppnade dörren förvissat sig om, att det ej är någon af de franska ämbetsmännen i Biskra som klappar på.

Jag hade hört mycket om den hemska själfortyr, som af denna sekt under ett tillstånd af själfhypnos bedrifves, och när en afton mina reskamrater begåfvo sig dit, ville jag ej följa med — icke egentligen, det erkänner jag, af laglydnad, men därför att jag ej ville se människor pinas. Mina vänner skildrade sedan scenen för mig. Nedhukade kring rummets väggar sutto ett antal medlemmar af sekten med slappt stirrande blickar, medan deras anförare med ord, blick och gester kommenderade en stackars ung neger, klädd i endast en skjorta, som dansade kring rummet i vild fart med en brinnande fackla i handen, hvilken han höll emellan den bara kroppen och den fladdrande skjortan. Att inte skjortan fattade eld och att inte kroppen blef full af brännsår, föreföll lika gåtligt. Negern flämtade af ansträngning, hans ögon stodo ut ur hufvudet, han föreföll som en viljelös slaf under anförarens strängt befal-

lande blick, som icke lämnade honom. Det var här denna gång tydligen mindre fråga om självhypnos än om en persons hypnotiska välde öfver en annan.

Det finns också moriska kaféer, där aldrig någon dans förekommer. Helt nära de bodar, där några ambuleraende hinduiska köpmän utbreda sina indiska och kinesiska silkesbroderier, ifrigt bedyrande, att de äro komna från Sudan, och frikostigt inbjudande alla européer, som nalkas, att komma och dricka en kopp kaffe hos dem och »alldeles gratis» se på deras varor, — ligger ett kafé, där hela dagarna tigande araber sitta och dricka kaffe och röka vattenpipa och där det om kvällarna är fullt med burnusklädda män, som ligga å bänkarna därinne och på de mattor som utbredas på gatan utanför. Genom den alltid öppna dörren höres en högljudt deklamerande stämma och ses en mager gråskäggig föreläsare med glasögon under den hvita turbanen hvilken läser något ur en stor bok med mycken patos och lifliga gester.

Frågar man någon af de lyssnande araberna vid dörren, hvad det är som läses, får man ganska olika svar, »Det är ur Tusen och en natt», säger en. »Det är ur Koranen», säger en annan. »Det är gamla historier från den tid, då romarna förde krig här i Afrika», upplyser en tredje, »historier från tiden före Kristus».

Den gamle arab, som gaf detta sista svar, upprepade ett par tre gånger med en butter, menande blick åt de frågande främlingarna sitt: »c'était avant Jésus-Christ».

Jag vet inte riktigt på hvad sätt han afsåg detta

svar som en tillrättavisning åt oss. Men då araberna, som i alla afseenden hålla mycket på ålderns företrädesrätt, troligen harmas öfver det oförnekliga faktum, att kristendomen är äldre än islam, ansåg kanske den buttre gamle, att det kunde vara lämpligt att vi finge höra, att de dock äga historier från en tid äldre än vår religion.

Aldrig ses en europé i detta kafé.

På det hela besväras man ej så mycket af turister i Biskra — ej ens under säsongens höjdpunkt brukar där vara mer än ett par, tre hundra åt gången, hvaraf de flesta äro ute på hvarjehanda utfärder. Men i de kaféer, där danserskorna uppträda, ses ju dock oftast några européer — någon liten parisisk *gommeux*, som stöder hakan mot käppknappen och ser idiotisk ut, åtföljd af någon strålande dam med benicia-diamanter, som småler kollegialt mot ouled-nailerna och fingrar nyfiket på deras silfversmycken.

Men här i »sagornas kafé» ses aldrig någon turist. Och det är kanske delvis därför, som detta enkla kaffehus med släta, hvitkalkade väggar — där ett par tjog hvitmantlade ökensöner tigande, drömmande, orörliga, lyssna till gamla sagor och låta vattenpipornas lätta blåa rök stiga i ringlar omkring dem — föreföll mig som det allra mest af genuint österländsk stämning mättade i hela Biskra.

BARAH.

I.

Jag hade varit en hel vecka i Biskra och hade af mina vänner, som tillbragt vintern därute, hört rätt mycket talas om Barah, men hade ännu ej skådat denna märkliga person. Så var jag ute en morgon — det var den andra nyårsdagen — med en af mina vänner, då, nära Hôtel Royals arkader, en lång skepnad, iklädd blott en hvit skjorta och med en rödbrokig bomullsnäsduk knuten kring hufvudet, trädde emot oss och sträckte fram en svartbrun hand för att hälsa på min reskamrat, hvarpå han vände sig till mig och med en oförliknelig värdighet i sitt väsen räckte också mig sin hand.

Jag uppfångade med en hastig blick att hans mörka ansikte var omgifvet af tät, knollrigt, nästan ulligt hår — något som väckte en misstanke om att det arabiska blodet var starkt bemängdt med negerblod —, att han hade stora, blanka ögon med mycket synliga hvitor och att hans profil på ett frappant sätt erinrade om tapiren, sådant jag erinrar mig detta högtidliga och snabelprydda djur från min barndoms illustrerade zoologi.

— Det är Barah? sade jag.

— Ja, mademoiselle, det är Barah, sade med gravitetisk min tapirmannen. — Och ni, mademoiselle, jag vet, att ni är en vän till grefvinnan. Jag är grefvinnans äldsta vän här i Biskra — jag gjorde hennes bekantskap dagen efter hennes ankomst — och eftersom ni är grefvinnans vän, är ni också min vän!

Euklides' axiom: »De som äro lika stora med en och samma äro sins emellan lika stora», tillämpadt på vänskapen: »De som äro vänner med en och samma äro sins emellan vänner!»! Nå, det slår nu inte alltid in. Men Barah gaf mig sin vänskapsförsäkran med ett sådant beskyddande majestät, att jag kände det jag egentligen borde ha lifligt tackat för hans nedlåtande vänlighet.

— Jag skall följa med er på er promenad, sade Barah välvilligt. — Jag skall säga er, hvart ni i dag böra gå för att se något intressant. Ni böra gå till kyrkogården. I dag äro alla kvinnor i Biskra där, där är alldeles fullt med kvinnor! Ty under nyårsdagarna tillåtas kvinnorna att gå ut till kyrkogården och hälsa på de döda.

Jaså, det var Biskrakvinnornas årliga nöje!

— Ja, mademoiselle, hos oss äro kvinnorna annars alltid i sina hem — det är så bruket hos oss!

Barah sade detta i en något afmätt ton, i hvilken ej saknades en skynt af en antydning om, att de europeiska damerna, som resa omkring och vandra fritt ute på gatorna, ej alldeles förstå, hvad som är passande för kvinnor.

— Jag måste gå hem till barnen, sade min reskamrat, men jag tycker att du ska gå med Barah ut till kyrkogården, det är ju verkligen något ovanligt att se en hel skara arabiska kvinnor församlade.

Barah förklarade högtidligt, att han skulle beskydda mig, och så begaf jag mig i väg med tapirmanen.

Solen brände hett, vägen var dammig, och det befanns vara rätt långt till kyrkogården. Men Barah underlät icke att med konversation förkorta den för mig. Han talade en ganska god franska; han tillhörde nämligen den unga generation, som gått i den fransk-arabiska skolan i Biskra. Han meddelade mig för öfrigt att han visste, att Stockholm var hufvudstad i Sverige och Kristiania i Norge, något som ju røjde en ganska imponerande bildning.

På en liten stig mellan de gröna åkerfält, som till vänster kantade vägen, sågos en arab och hans hustru komma vandrande, mannen före, kvinnan — insvept i en fotsid hvit slöja — några steg efter.

— Se där en man, som följt sin hustru på ett besök till hennes föräldrar, sade Barah. Ty denna dag, den andra nyårsdagen, få de gifta kvinnorna göra besök i sina föräldrahem — ifall nämligen deras män vilja följa dem dit, ty naturligtvis få de ej gå ensamma. Som ni ser, mademoiselle, går kvinnan några steg bakom mannen. Ty så är bruket hos oss!

Barah yttrade detta med en stolt själfkänsla i tonen, afsedd att låta mig klarligen inse, hvilken värdighet detta innebar: att vara man och att vara arab!

Efter en stund kommo vi fram till kyrkogården, som låg alldeles invid vägen och hade samma dystra, skräpiga utseende som alla mohammedanska kyrkogårdar, ett helt fält betäckt med små grå lerkullar, utan en blomma eller ett grönt strå; här och där en marabus graf med en liten hvitmenad kupol öfver.

Men vimlet — hvar var det omtalade vimlet af kvinnor?

Borta vid en graf sutto två kvinnor på marken — det var allt.

Jag såg frågande på Barah.

En skymt af förlägenhet fördunklade för ett ögonblick hans upphöjda själfmedvetenhet.

— De måtte inte ha hunnit hit ännu, alla, sade han.

Vi gingo fram till de två kvinnorna vid grafven.

Den ena af dem var en gammal, hiskligt ful negerkvinna. Hon och Barah hälsade på hvarandra och utbytte ett flöde af ord, men den andra kvinnan satt tyst, orörlig och med nedböjdt hufvud, insvept i sin tät, blommiga muslinsslöja, som till mönstret liknade en fönstergardin.

Jag hade nyss sett män och kvinnor ute på gatorna utbyta nyårshälsningar, och jag hade ej varit så länge i Biskra, att jag uppfattat att alla dessa kvinnor varit oulednailer; jag trodde därför, att den lilla frihet, som under nyårsdagarna medgafs kvinnorna, också gaf dem rättighet att utbyta hälsningar med männen. Då nu den yngre kvinnan kröp ihop liksom förskräckt och ej ville hälsa ens på mig, yttrade jag till Barah min förundran häröfver. Men af dennes svar förstod jag, att den mo-

hammedanska etiketten ej tillät henne att ens räcka ut sin hand ur slöjan för att hälsa mig, då en man stod bredvid.

— Hon blygs för mig, mademoiselle, sade Barah, hon blygs för mig, förstår ni, därför att jag är en man.

Och han kråmade sig som en tupp.

Den gamla negerkvinnan räckte fram en korg med dadlar och bjöd mig. Dadlarna voro betydligt dammhöljda och sågo föga aptitliga ut, men jag skulle det oaktadt ej ansett mig kunna afböja inbjudningen, om ej Barah redan på förhand meddelat mig, att det var ett bruk att vid dessa nyårsbesök vid grafvarna medtaga dadlar för att utdela åt de fattiga. Som jag ej ansåg mig så behöfvande, att jag borde ta födan från Biskras fattiga, tyckte jag mig ha rättighet att med ett tack afböja inbjudningen. Men gumman såg lite ledsen ut, och efter hvad jag sedan fick veta, hade hon anledning att önska åtgång på sina dadlar.

Det utlofvade vimlet af kvinnor uteblef emellertid fortfarande. Jag meddelade Barah, att jag ämnade gå hem. Men Barah ville ge mig en ersättning för det påräknade skådespelet.

— Ni måste följa med mig till mitt hem, mademoiselle, sade han, och se en arabisk nyårsfrukost — det är något, som ni verkligen bör se, mademoiselle.

— Tack, men jag har inte tid nu. Du bor ju borta i gamla Biskra, och jag måste ta nästa spårvagn för att hinna hem till lunchen.

— Ni hinner med den ändå, mademoiselle, det är ej långt till mitt hus, och ni *bör* se en äkta arabisk ny-

årsfrukost! Ni är grefvinnans vän, därför är ni också min vän; och eftersom ni är min vän, vill jag ej att denna dag skall gå förbi, utan att ni får se något verkligt intressant.

Detta var ju så rörande, att jag ej kunde säga nej längre.

Medan vi vandrade i väg, berättade Barah, att det var vid sin sons graf som den gamla negerkvinnan satt; han hade dött för ett år se'n, och den unga beslöjade kvinnan hade varit hans hustru. Bruket att de efterlevande medföra dadlar till sina anhörigas grafvar för att där utdela dem till behöfvande afsåg att göra de aflidna delaktiga i förtjänsten af ett barmhärtighetsverk och underlätta deras inträde i paradiset.

— Ty vi mohammedaner gå till paradiset när vi äro döda, sade Barah med sin vanliga stolta själfkänsla. — Förr i världen, för flera hundra år se'n, voro vi också kristna, vi som bo i detta land, men så kom Mohammed och lärde oss något bättre, och vi förstodo, att han hade rätt, och omfattade hans lära. Och nu gå vi till paradiset! Det vill säga: inte alla. Det finns också ett annat ställe, ni vet, dit man kommer efter döden, det heter helvetet, och det är ett förskräckligt ställe! Dit komma de som stjäla och de som ljuga och de som dricka gift — det vill säga alkohol.

De sista orden uttalade Barah med stort eftertryck och under mycket rullande af hvitögonen, och jag tänkte: hvilken rättrogen muselman! Det säges, att somliga af Biskras araber ej nöja sig med det svarta kaffe och den sockrade citronsaft, som utgör hela förtäringen

i de moriska kaféerna, utan stundom smaka på de franska kaféernas förledande absint. Men Barah hör tydligen ej till dessa!

— Annars gå vi alla till paradiset, vi araber, upprepade han.

— Det kan väl hända, att vi kristna också ha ett paradiset att gå till, sade jag, en smula förtretad öfver hans skryt.

Barah teg en stund. Han tyckte förmodligen, att det vore något oartigt att bestämdt bestrida en sådan möjlighet — kanske också oklokt med afseende på de eventuella drickspengarna för sitt ciceronskap; å andra sidan var han en alltför god mohammedan för att vilja medgifva, att de otrogna skulle kunna efter döden komma i åtnjutande af den angenäma tillvaro, som borde vara reserverad för de rättrogna. Han svarade till sist diplomatiskt:

— Nåja, det är den gode Guden, som afgör den saken.

Och det hade Barah ju ganska rätt i.

Men det var något jag funderade öfver. Negerkvinnans son därborta på kyrkogården, som behöfde sina anhörigas barmhärtighetsverk för att komma in i paradiset, hade ju legat i grafven ett helt år; hvar var han då nu, om han ej var i paradiset? Antaga mohammedanerna ett mellanstånd efter döden, ett slags skärseld?

Barah såg förbryllad ut vid dessa frågor och tycktes ej veta, hvad han skulle svara.

— Kanske ni anse, att själen dröjer kvar hos kroppen, tills denna förmultnat? framkastade jag.

— Nej — nej, sade Barah, kroppen ligger i jorden, men själen är inte där.

— Men hvar äro då muselmännens själar, innan de komma in i paradiset?

Barah såg djupt grubblande ut.

— Kanske de äro utanför paradiset, föreslog jag för att hjälpa honom.

Barahs min ljusnade ögonblickligen.

— Ja, just det! utropade han. Utanför paradiset's portar — där äro de. Hela massor! Och vänta. Tills de komma in. Araberna äro där under vård af sin stamfader Ismaël, och negrerna äro hos Ham. Just så är det!

Som för att trösta mig öfver de kristnas ringa utsikter att komma till paradiset tillade han:

— Judarna komma inte heller in i paradiset; de äro hos Abraham.

Men hvar Abraham höll till med de sina kunde ej Barah redogöra för; han endast motsatte sig energiskt förslaget, att de också skulle befinna sig utanför paradiset's portar.

II.

Vi hade småningom hunnit fram till »gamla Biskra», lerstaden, belägen ett par kilometer från nya Biskra. Barah öppnade en liten rankig trädörr midt i en grå lermur.

— Här bor jag, sade han. Var så god och stig på, mademoiselle.

Jag trädde in i en smal, slingrande, halfmörk gång, följd af Barah. Efter ett par ögonblick ljusnade det; vi kommo ut på en liten fyrkantig, öppen gård, omgifven af ett mycket primitivt slags arkader: några palmstammar voro på oregelbundna afstånd från hvarandra nedstuckna i jorden — eller om det kanske var på platsen växande palmer, hvilkas kronor afhuggits, det kunde jag inte afgöra — och hvilande på dessa kolonner och på de omgifvande lermurarna låg ett tak af palmgrenar.

Detta var bostaden. I ett hörn brann en eld, hvar öfver stod en kittel på en trefot; ett par säfmattor i en annan vrå tycktes antyda att här var en sofplats; trasiga korgar och annan bråte lågo kastade här och där på marken.

En liten ful kvinna med stora silfverörhängen och klädd i några mörka kattunsskynten kom emot oss.

— Det är min syster, presenterade Barah. Hon är gift med en tjänsteman vid järnvägen.

Jag har anledning förmoda, att denne »tjänsteman» var bärare vid stationen. De båda familjerna bodde tillsammans i lerhydan. Barah beklagade, att hans hustru ej var hemma för att välkomna mig; hon var på besök hos sina föräldrar. Barah hade följt henne dit på morgonen för att senare på dagen gå och afhämta henne.

Jag beklagade också, att madame Barah inte var hemma. Ty Barah — som blott varit gift ett par månader — hade skrutit väldigt öfver hennes skönhet. Han hade efter bröllopet, i sin belåtenhet öfver sin fars

goda smak i valet af sonhustru, gifvit sin pappa femtio francs i drickspengar — efter hvad han själf berättat för oss. Det är i Biskra alltid fäderna, som ombestyrja sina söners giftermål; de utvälja en hustru bland sina vänners döttrar — hvilken brudgummen först efter bröllopsceremoniens afhållande får se — och vanligen är det också fäderna som erlägga betalningen. Ty i Biskra köper man sin hustru. En riktigt vacker flicka kostar ett tusen francs, berättade oss våra arabiska vänner; en ful flicka eller en som är halt eller enögd kan man få för fem hundra francs. Ibland kunna dock brudens föräldrar äfven af andra skäl föranledas att sälja sin dotter till underpris. Sålunda anförtrodde oss en arab af våra bekanta, att han hade en kusin, en riktigt vacker flicka, som han likväl för släktskapens skull hoppades kunna få för bara sex hundra francs.

Barahs syster pratade med stor ifver med sin bror. Så sade Barah till mig:

— Nu, mademoiselle, skall ni få bevittna en äkta arabisk nyårsfrukost.

Han gick bort till den sotiga grytan, aftog locket, kastade en belåten blick ned i dess kokande innehåll och sade triumferande:

— Se hit, mademoiselle.

Jag tittade dit. Men jag fann mig inte egentligen tilltalad. Det var ett slags tunn couscouss: en soppa af hvetekorn och fårflott, i hvilken simmade ett och annat köttstycke.

Det sista underlät icke Barah att påpeka.

— Det är kött i den också, sade han stolt och fiskade med slevven upp en lång, senig köttslamsa.

Så slog han sig ned på huk bredvid grytan, fyllde den stora träslifven med soppa och stack in den i en mun, hvars storlek fullkomligt räckte till för slevven.

— Nu, mademoiselle, ser ni en äkta arabisk nyårsfrukost, sade han förnöjd emellan ett par skedar.

Detta var således det intressanta, jag skulle få se!

Barahs syster stod bredvid honom och pratade hela tiden i en ström af ord med arabiskans hesa gutturaltoner.

Barah sade:

— Min syster vill att ni skall smaka på vår couscous.

Och han sträckte slevven emot mig.

Jag fasade. Denna soppa! Och ur samma slev som Barah!

— Jo, ni måste smaka på den! Min syster vill det nödvändigt. Och det skall bringa er lycka! Jag försäkrar, att det skall bringa er lycka, om ni äter af denna nyårsfrukost i en arabs hus. Och min syster skulle bli riktigt ledsen, om ni ej ville äta af vår couscous.

Ack, tänkte jag, denna vackra, gammaldags, patriarkaliska gästfrihet! Den är ändå rörande! Hon skulle bli ledsen. Jag kan inte såra henne med min vägran.

Och med förtviflan i hjärtat sväljde jag en half sked af det rysliga fårflottet.

Barahs syster hade satt sig på huk bredvid brodern, pratande immerfort.

— Min syster vill, att ni skall äta mer, sade Barah. Hon vill, att ni skall äta mycket af vår couscouss.

— Nej, nej, sade jag hastigt och energiskt, jag kan omöjligt äta mer.

Men jag tänkte för mig själf: Huru rörande! Dessa fattiga människor vilja i sin välmening riktigt nödga mig att äta mycket af den mat, som för dem är en läckerhet, en festlig måltid! Detta är i sanning den gamla beprisade arabiska gästfriheten.

Men i alla fall...

— Tack, tack, sade jag — men jag är verkligen *så* mätt.

— Nåja, det kan få vara nog, sade Barah nådigt. Det *har* i alla fall redan bragt er lycka! Ni skall komma ihåg det, mademoiselle, att om det händer er något lyckligt under detta år, så beror det på denna nyårs-couscouss.

Systemen stod alltjämt och pratade och uppmanade tydligen Barah till något.

— Min syster säger, sade Barah, att ni bör ge henne pengar till att köpa kaffe för.

Min rörelse aftog hastigt.

— Man måste dricka kaffe på nyårsdagen, inte sant? sade Barah. — Det vore hårdt att på en sådan festdag inte få något kaffe! Ni vill ju sätta oss i stånd att köpa litet kaffe, mademoiselle?

Jag tog upp min portmonnä och räckte ett 50-centimes-stycke till Barahs syster.

Hennes min røjde ingen entusiasm.

— Min syster säger, att det är för litet, anmärkte Barah. Ni har varit i vårt hus och ätit vår couscouss, ni bör därför ge mera.

Jaså, man skulle till på köpet betala för att man smakat på den rysliga couscoussen!

Jag tog åter upp min portmonnä, men fann, att jag utom några kopparslantar endast hade ett par 5-francs-stycken.

— Jag har inte växladt, sade jag.

— Min syster säger, att hon kan växla, förkunnade Barah.

Så snart systemen uppfattat hvad det var fråga om, hade hon dykt ned med handen i några dolda gömslen af sina smutsiga kattunskynken, och nu fiskade hon upp en hel hand full med silfvermynt. Och jag fick tillbaka fyra francs-stycken. Men jag kunde ej undgå att inom mig göra den reflexionen, att det ej tycktes ha varit så omöjligt för den gästfria familjen att med egna medel skaffa sig litet kaffe.

Jag uttalade ej denna min uppfattning, men det var utan ett spår af rörelse öfver den arabiska gästfriheten, som jag strax därpå tog afsked af Barahs närliga syster för att — fortfarande eskorterad af Barah — gå hem till hotellet.

* *

*

När jag nästa gång träffade Barah, var det i ett ögonblick, då han i betänklig grad saknade den vär-

dighet, som annars i så hög grad karakteriserade honom.

Vi hade på hotellet en liten tak-terrass för vår enskilda räkning, hvilken vi prydt med brokiga mattor, kuddar i orangeglödande färger och hvarjehanda symbolistiska, dekorativa målningar, upphängda på de kalkkrappade murar, som omslöto vår soliga och högt älskade tillflyktsort; nu ville vi ha en stor knippa gröna palmgrenar för att breda öfver den del af golfvet, som ej var mattbelagd, och vi hade uppdragit åt Barah att anskaffa dessa.

Så kom Barah en dag rusande upp på den yttre terrassen, som skjuten ur en kanon, släppte ned på golfvet framför mina fötter ett fång stora palmkvistar och kilade sedan blixtnabbt tillbaka mot trappan.

— Vänta, Barah, du skall väl ha betaldt! ropade jag.

Barah vände på hufvudet ett ögonblick, och med en blick som en skrämnd råtta ropade han:

— Det är inte så brådtom, det kan bli nästa gång vi träffas.

Och så rusade han ned för trappan och ut.

Jag stod slagen af förvåning. Barah likgiltig för pengar! Hvilket under!

Men jag fick snart höra sammanhanget. Vår hotellvärdinna hade, i likhet med flertalet franska kolonister, en djup misstro till araber i allmänhet, och i synnerhet hade hon en mycket låg tanke om deras ärlighet; därför var det påbjudet, att ingen arab finge komma längre in i hotellet än till portiken och gården.

Som hon ansåg sig ha skäl att alldeles särskildt misstänka Barah, fick han, när han infann sig med sina palmgrenar och förklarade, att det var på uppdrag af oss han kom, tillåtelse att gå upp, endast på det villkor att han ej dröjde däruppe ett enda ögonblick mer än som var strängt nödvändigt. Och Barah hade mycket stor respekt för den allvarliga m:me R.

Den kalla våren, öfver hvilken hela Europa klagade år 1903, sträckte emellanåt sina verkningar ända ned till Sahara-öknen. Under några dagar visade termometern om morgnarna blott omkr. tio grader Celsius, och en skarp blåst gjorde kylan än mer kännbar. Araberna satte på sig den ena burnusen öfver den andra — de kunde ha tre, fyra stycken på sig och sutto ändå och huttrade i arkaderna. Endast Barah gick som förut klädd blott i en kort, trasig skjorta, som fladdrade kring hans bara ben. Men han såg så stolt ut, som om han svept sig i en kungamantel. Han medgaf visserligen, att hans klädsel var något knapp, men han gaf en förklaring öfver orsaken till denna torftighet, som var ägnad att ingifva djup vördnad för hans i sanning heroiska ridderlighet.

— Jag går ganska enkelt klädd, sade han med lugn värdighet, men det är därför att jag vill, att min hustru skall vara så mycket elegantare! Mina tillgångar medgifva mig nämligen icke att anskaffa dyrbara kläder åt oss båda — —

III.

En afton gingo vi ut för att besöka ett af de moriska kaféerna. På vägen mötte vi en guide vid namn Ghazi — en liten ful karl i grannt broderad dräkt, men med ett långt, magert, ledsamt hästansikte; han kom fram till oss och beklagade sig bitterligen öfver den otur, som gjorde, att alla andra guider fingo främlingar att ledsaga, men aldrig han.

— Aldrig har jag någon tur! sade han. Aldrig finns det någon tur för mig!

Vi tyckte det var synd om honom och läto honom följa med oss denna kväll — fastän vi egentligen ej behöfde någon ciceron, eftersom vi nu godt kände till Biskra och hade en herre i vårt sällskap.

Vi gingo in i ett af de största kaféerna i ouled-naïlernas kvarter, och medan vi sutto där på en lång bänk, med våra kaffekoppar på ett smalt träbord framför oss, och åsågo dansen, trädde Barah in.

Det leende af strålande och liflig tillfredsställelse, som ögonblickligen spred sig öfver hans ansikte, då han varseblef oss, kunde icke ha varit varmare, om han efter lång skilsmässa återsett sina käraste vänner. Och det var med hjärtlig förtrolighet i tonen han under en djup bugning hälsade oss:

— Bonsoir, comtesse! Bonsoir, mesdames!

Och skinande af belåtenhet slog han sig ned så nära oss som han kunde få plats.

Han hade ej suttit där två minuter, förr än en af upppassarne närmade sig och hviskade något till honom. Barah såg upprörd ut, och det märktes, att han protesterade. Men nu nalkades kaféägaren själf med myndig min. Och — o djup af nesa! — emellan dessa två fördes Barah — trots protester och ansträngningar att göra sig lös — ut genom dörren . . .

Vi vände oss förundrade till Ghazi.

— Hvad vill detta säga? Hvarför får Barah ej vara här?

— Därför att han är en drinkare, mesdames. Han går och dricker absint på ett franskt kafé, och så kommer han hit och är oregerlig! Han har flera gånger ställt till ledsamma uppträden här, och därför får han ej mer komma hit.

Barah en drinkare! Den värdige Barah, den rätt-trogne muselmanen, som skickat till »l'enfer» alla som dricka »gift, d. v. s. alkohol». I sanning en häpnadsväckande upptäckt!

Men dagen därefter, då Barah träffade en af medlemmarna af den svenska kolonien, var han lika morsk som vanligt och uttryckte med nedlåtande öfverlägsenhet sin stora förundran öfver att vi kunde vilja gå på ett kafé »med en så ful guide»!

Förmodligen ansåg han sin egen tapirfysionomi ganska intagande.

En dag såg jag Barah sitta på en soffa i parken inbegripen i lifligt samtal med ett svenskt par, som dagen förut anländt till vårt hotell. Då jag en stund därefter mötte honom, kom han fram och sade:

— Jag har gjort bekantskap med era vänner, monsieur och madame J.

— De äro icke våra vänner. De äro våra landsmän, men vi ha ännu ej gjort bekantskap med dem.

Barah gjorde med stort lugn en total frontförändring.

— Jag har rekommenderat er till monsieur och m:me J.; jag sade, att grefvinnan och ni allesamman äro mycket hyggliga människor, som de gärna kunna umgås med.

— Tack så mycket, Barah! Det var mycket vänligt af dig.

Barah stod och teg ett par ögonblick. Så kom en plötslig omkastning. Den förvandling en gummiballong undergår, då den spricker och från en lysande röd boll förvandlas till en tom, grå, slankig trasa, är ett ingenting emot den som Barah i detta ögonblick undergick.

— Ack, mademoiselle, sade han i jämrande ton, jag är en fattig gosse! Jag är fattig och skall försörja min hustru, och vi ha det så fattigt! Vill ni inte rekommendera mig till m:r och m:me J. och säga åt dem, att de gärna kunna använda mig, när de behöfva en guide. Hjälp en fattig gosse, mademoiselle!

Jag lofvade att med första göra bekantskap med m:r och m:me J. och tala för honom.

— De kanske vilja gå ut i kväll? Tror ni inte jag kan få komma och hämta dem i kväll? sade Barah enträget.

— Jag skall fråga dem.

Det var efter middagen. Vi stodo nere på gården, där elektriska bågglampor lyste emellan de höga palmerna; jag hade just talat med det svenska paret om Barah, hade sagt dem, att han var en godmodig varelse, en smula löjlig, men som hade bra reda på Biskra och var mera språkkunnig än de flesta af guiderna — då ur dunklet där utanför en gestalt hastigt gled in genom porten.

Det var Barah. Han började genast ifrigt och med en något sludrande stämma utbjuda sina tjänster till herr och fru J. Och då dessa förklarade, att de ej hade lust att gå ut i kväll, började han lifligt skildra hvilka härligheter han skulle kunna visa dem.

Madame Henriette, den något ålderstigna uppaserskan, som var nästan lika respektingifvande som värdinnan själf, kom gående öfver gården.

— Du borde skämmas, Barah, sade hon sträft, du är ju alldeles drucken.

— Är jag drucken? utropade Barah med den kränkta oskuldens hela värdighet. — Hur kan ni säga så? Se bara på mina ben, hur stadiga de äro!

Och han gaf sig själf ett kraftigt slag på benen.

— Se hur stadiga de äro, upprepade han triumferande.

— Gå din väg, Barah, du vet att du inte får vara här — sade madame Henriette. Och då i detsamma hotellets egen guide kom till och eftertryckligt framställde till honom samma uppmaning, lomade Barah af med nedslagen min.

Men väl utom porten, fick han ögonblickligen igen modet.

— Det är bara af afund ni anklaga mig, utropade han. — Mina ben äro lika stadiga som era! Oh, det är bara afund detta!

Han utropade detta med en så patetisk indignation, att jag ett ögonblick var frestad tro, att m:me Henriette i själfva verket varit orättvis mot den stackars Barah. Men då vi nästa morgon träffade honom på torget och en af mina reskamrater, som var ifrig nykterhetsvän, allvarligt sade: — Du vet, Barah, att det är orätt att dricka sig full. Och det är förbjudet i din religion, — då sänkte Barah sitt hufvud och sade med en ödmjukhet, som helt afväpnade oss:

— Ni har rätt, mademoiselle!

*

*

*

Under påskferierna pläga de franska järnvägsbolagen anordna billighetsturer till Algeriet, och en dag anlände till Biskra en skara af femtio franska lärare, komma på ett två dagars besök — något som väckte ett lifligt intresse hos alla kuskar och guider, helst som flertalet öfriga turister vid den tiden redan lämnat Biskra.

Jag kom en kväll gående på vägen till »gamla Biskra», då jag mötte en stor flock af dessa lärare, anförda af — hvem om inte vår vän Barah! Han pra-

tade och gestikulerade och strålade af stolthet och lycka.

Det var i sanning en triumf för Barah att ha lyckats bli förare för en så stor del af denna skara, som utgjort målet för så många eleganta guiders spekulationer.

— God afton, Barah, sade jag. Hur står det till?

— *Trrès bien, mademoiselle*, utropade Barah, tog af sig den röda fezen, svängde den högt i luften och bugade sig och log af fröjd och välvilja.

Det var troligen ett af de stoltaste ögonblicken i Barahs lif!

Men sedan kom en tid, då Barah började se afsigkommen ut. Det var inte i dräkten det bestod — den kunde inte gärna bli enklare än den var — men han såg betryckt ut. Det blef väl allt svårare för honom att förtjäna en slant, allt som turistsäsongen led mot sitt slut. Vi lade också märke till, att han aldrig mer talte om sin hustru, som han förut gärna skrutit öfver. Var hans husliga lycka grumlad? Förebrådde honom kanske *m:me Barah* hans böjelse för starka drycker? Eller drack han kanske mer än förr, därför att hans hustru ställde till scener hemma?

Det fingo vi aldrig veta, men det som var lätt att märka, det var att Barah kommit in på ett slutande plan. Och vi voro ledsna däröfver, ty fastän han drack lite och ljög lite och kanske stal lite och säkert skröt mycket — otroligt mycket — så tyckte vi i alla fall om honom, jag vet knappast hvarför.

Han var, liksom våra andra vänner, nere vid stationen, när vi reste. Jag undrade ett ögonblick, om han skulle tycka illa vara, i fall jag gaf honom en slant — han såg just denna morgon mer värdig ut än någonsin, och han var ju därefter såsom vår vän och hade alls ej hjälpt till med våra saker. Men min tvekan var alldeles öfverflödig. Hans stolthet led ingalunda af allmosan, ty han tog emot slanten med den stolta värdigheten hos en furste, som upptager tribut af en skattskyldig vasall.

Jag beledsagade inte slanten med några förmaningar att inte låta den gå upp i absint. Jag kände mig ganska öfvertygad om att dit gick den i alla fall ...

NYÅRSFIRANDE I BISKRA.

— I morgon är det mohammedanernas nyårsdag, sade man till oss en dag i början af mars, kort efter vår ankomst till Biskra. — Då hålles »la grande prière» under öppen himmel ute vid »Fort turc» — det är något som man måste se.

Följande morgon åkte vi följaktligen ut till »Fort turc».

Den turkiska fästningen är numera blott en stor ruinhög med några upprättstående murar här och där. När fransmännen på 1840-talet eröfrat Biskra, kvarlämnade öfverbefälhafvaren — det var hertigen af Aumale — i dess fästning en mindre truppafdelning och fortsatte därpå marschen mot andra oaser. Få dagar efter hans aftåg utbröt ett uppror bland infödingarna, som öfverrumplade och dödade fästningens garnison. I ilmarscher kom hertigen tillbaka, återtog fästningen och kväfde upproret. Men efter detta nedrefs den turkiska fästningen, och fransmännen byggde ett annat fäste, det som ännu kvarstår — med klok beräkning förlagdt just vid början af den kanal, som leder flodvattnet ut

öfver hela oasen. Denna stora kanal förgrenar sig i många små, som bevattna alla oasens palmlundar och trädgårdar; hvarje palmgårdsägare i Biskra har rätt att under några bestämda timmar hvarje vecka öppna dammluckan till sitt område och sätta sin mark under vatten. Skulle han någon gång taga sig det orådet före att påsläppa vattnet på annan tid än den honom medgifna, så gör han det näppeligen oupptäckt och ostrafadt, ty alla Biskras invånare ha väl reda på, vid hvilka olika tider hvar och en har rätt till vattnet. Nu kunna fransmännen i händelse af uppror — på samma gång de själfva inom fästningen genom en artesisk brunn ha fullt upp med vatten — afstänga kanalen och låta vattnet gå sin naturliga väg ut i floden, så att alla palmer i hela oasen försmäktas af törst. Och detta torde nog vara en utmärkt hållhake på befolkningen.

Man hade sagt oss, att tiden för den stora bönen var något obestämd — tidsbestämningar tagas i allmänhet mycket legert af araberna —, att den var afsedd att börja strax efter soluppgången, men troligen ej skulle komma att begynna förrän vid niotiden.

Då vi något före klockan 9 vandrade uppför fästningsruinens lerhögar till den stora platå, som upptar deras midt, nådde oss emellertid redan brusset af de hundratals bedjande rösterna.

När vi kommo så långt, att vi hade en öfverblick öfver den församlade skaran, var det en imponerande och gripande syn, som mötte oss.

I täta leder bakom hvarandra stodo, belysta af morgonsolens strålar, några hundra araber i hvita burnuser

och hvita turbaner, alla med de allvarliga blickarna vända mot en liten hvitskäggig, krokryggig gubbe med utmärglade drag och djupt liggande ögon. Stående midt emot den församlade skaran på en upphöjning bad den gamle med svag och af ålder darrande stämman, i hela folkets namn, en bön till Allah. Allt emellanåt, med jämna mellanrum, föll hela skaran in med ett mäktigt brusande: »Allah akbar!» (Gud är stor). Det var icke sång, men det kom rytmiskt, med alltid lika, afmätta tonhöjningar och sänkningar, och det ljöd högtidligt och doft likt dånet af en storm eller rullandet af en fjärran åska.

Så tystnade den lilla tunna, darrande stämman där borta, den gamle marabuen satte sig ned, och hela skaran sjönk ned på huk på marken under ett starkt sus och prassel af alla de vida, veckrika dräkterna. De hade alla aftagit sina skor och ställt dem framför sig, ty i den stund de här bådo till den Allsmäktige, var detta rum ett heligt rum, och här likaväl som i moskén måste man därför draga skorna af sina fötter.

Nu började den gamle därborta att läsa högt ur koranen. Och allt emellanåt, för hvarje gång den Högstes namn nämndes, bugade sig alla de sittande på en gång framåt, så att deras pannor vidrörde jorden. Och för hvar gång ljöd därvid ett sus från alla de fladdrande dräkterna, som när den torra höstvassen bugar sig för vinden.

Naturligtvis voro alla i Biskra vistande turister därute och sågo på, stående i grupper rundt omkring de bedjande. De voro kanske ej hundra personer tillsam-

mans, men de gjorde hvad de kunde för att störa. Allt emellanåt hördes en fotografikameras knäppande, här och där ljud halfhögt prat och skratt. En tjock herre med berlocker på magen, som såg ut som om han kunde vara handelsresande, stod och pratade högljudt ett stycke ifrån oss. Jag såg araberna kasta vredgade blickar på honom och hörde ett harmset mummel från ett par af dem — de hindrades ju af detta tanklösa prat från att höra hvad deras gamle marabu läste för dem ur den heliga boken. Men den tjocke märkte ej deras blickar eller brydde sig ej om dem — hvad gjorde väl det, om de där hedningarne blefvo sårade i sina känslor? — han pratade på med själfbelåten min. Jag blef så ond, att jag gick rakt fram till honom.

— Monsieur, man ber er vara tyst, sade jag. — Ni stör gudstjänsten.

Han stirrade häpen på mig, men tystnade verkligen.

En stund därefter gjorde jag åter ett litet försök att undanrödja ett störande element, men led den gången ett totalt fiasco.

Midt framför mig hade en stor, brunfläckig rapphönshund slagit sig ned emellan tvenne led af nedhukade araber, låtande sin svans ogeneradt hvila öfver en flik af deras burnuser. En hund är för en muselman en oren varelse; det var klart att det skulle harma de bedjande att under sin gudstjänst ha detta djur så alldeles inpå sig.

— Pox, lockade jag sakta, Pox, kom hit!

Pox var en mycket smutsig och mycket beskedlig,

evigt svansviftande och fägnande rapphönshund, som tillhörde vårt hotell och som alltid försökte få slinka med, när man gick ut och promenerade.

Han vann i början ens hjärta genom den ödmjuka tillgifvenhet han ådagalade för ens person och ens medlidande genom den ringaktande och afvisande hållning alla på hotellet, små och stora, européer och araber, iakttago gent emot honom. Men sedan man väl kommit under fund med hur smutsig han var, svalnade man i sina känslor och skickade bort honom nästan lika hårdhjärtadt som de andra. Han hade denna morgon, trots alla försök att mota af honom, följt efter vår vagn ut till »Fort turc».

Pox rörde sig ej.

Jag sträckte ut min parasoll, stack in dess krycka i hundens halsband och drog. Djuret svarade med en ilsken morring och med en min, som om han ville flyga på mig.

Man känner igen människor, när de skratta, och hundar, när de visa tänderna. Det här var inte Pox! Det var tydligen någon långt mindre beskedlig hund, fastän mycket liknande vår svansviftare. Jag drog hastigt min parasoll tillbaka.

Mina små försök, ehuru ej alltid lyckade, ådrogo mig emellertid en stadigvarande vänskap af »kyrkstöten». Den funktionär vi gifvit denna benämning bar en grann, guldbroderad, ettergredelin burnus — just den klargredelina färg, som våra mormödrar hade på sina sidenklänningar, när de voro riktigt fina —, han gick omkring och ordnade leden och höll uppsikt med

församlingen och styrde med hvarjehanda, och mot slutet gick han omkring med en håf, i hvilken araberna nedlade sin kollekt af souslantar. Troligen var han något slags mollah. Han hade ett hårdt, kärft utseende och såg ut som om han hatade otrogna européer, men mina ansatser att hjälpa honom i ämbetet tillvunno mig, som sagdt, hans bevågenhet. Allt sedan denna nyårsdag hälsade han synnerligen vänligt och kollegialt på mig. Och vår vänskap störcdes ej ens däraf, att jag otacksamt afböjde det anbud han en gång framställde till mig att för ett lumpet pris af tvåhundra francs köpa ett par enkla arabiska guldörhängen.

* *
*

Senare på nyårsdagen sutto vi utanför ett arabkafé, beläget vid en liten öppen plats, som är ett slags brännpunkt för nöjeslifvet i Biskra: flera moriska kaféer ligga däromkring, och en af oulednålgatorna med sina trä-altaner och sitt brokiga folklif utmynnar där, medan man bakom sig har Square Dufourgs blommande buskager och träd. Där var ett synnerligen rörligt och muntert lif. Nyårsdagen är för alla en glad dag. Alla araber, som ha råd därtill, slakta den dagen ett får, och de som äro fattiga få lite med från de rikas slakt, så att ingen arab den dagen behöfver sakna ett stycke fårkött i sin couscouss. När araberna den dagen möta sina bekanta ute på vägar och gator, utbyta de välgångsönskingar och hälsa hvarandra med den omständliga ara-

biska hälsningen; man fattar hvarandras händer, lyfter dem upp till jämnhöjd med ansiktena, och hvardera kysser den andras hand; därpå släpper man hvarandras händer och hvardera parten kysser sin egen tumme.

Ett synnerligen populärt nöje på nyårsdagen — i synnerhet för barnen — är att åka. Dussintals barn — gossarna i röda fezer, flickorna barhufvade, om de äro helt små, med en brokig duk knuten om hufvudet, ifall de äro något större — sitta i char-à-bancs och droskor, hoppackade på sätena, uppklängda på kuskbockar och trappsteg och åka under jubelrop kring gatorna. Ibland kommer en vagn, fullastad med brokigt klädda oulednailer, skimrande af silfversmycken, guldmynt och blommiga silkestyger, med leenden och nickningar hälsande sina bekanta. Det är svårt för turister att få ett åkdon den dagen; de äro alla upptagna af de infödda.

I tre dagar räcker nyårsfirandet.

På själfva nyårsdagen, medan männen äro församlade till den stora bönen ute under öppen himmel, ha de arabiska kvinnorna tillåtelse att mötas i moskén, där en kvinna läser högt för dem ur koranen. Ty det finns verkligen — underbart att säga — en kvinna i Biskra, som kan läsa. Islam erkänner ju ej i allmänhet, att kvinnor ha någon själ, men mohammedanerna i Biskra tyckas härvidlag vara mera liberala. Ty förmodligen anse de dock sina kvinnor ha något slags själ, eftersom de två gånger om året — nämligen också en gång på hösten, då männen äfvenledes ha sin gudstjänst ute — få komma till moskén och höra koranen. Ett par araber jag talade med försäkrade mig också, att mohammedanska

kvinnor efter döden få komma till paradiset. Hvilket de sannerligen kunna behöfva som en tröst för sin tillvaro i detta lif!

Negerkvinnorna fira nyår på sitt särskilda sätt. Tredje nyårsdagen, då de ha tillträde till negermoskén i gamla Biskra, läsa de inte alls koranen — hvilket säkerligen ingen af dem skulle kunna — utan de dansa.

Vi hade ett par gånger varit i negerbyn för att få reda på, vid hvilken tid det skulle dansas i moskén, men alla vi träffade voro slöa och sömniga efter föregående dags kalas och visste ingenting. Så gåfvo vi oss af på måfå och kommo till negermoskén, då festen redan begynt.

Det var inte inne i själfva moskén man dansade, utan i en liten aflång förgård, omgifven af en smal, öfvertäckt gång, hvilken var fullpackad med åskådare, mest negerkvinnor och barn. På ena kortsidan sutto fem negermusikanter, som spelade på flöjter, trummor och cymbaler.

Inne på gården sutto några svarta kvinnor med grant färgade ullschalar kring skuldrorna, stora brokiga turbaner på hufvudet och massor af ullgarn i håret. De gifta kvinnorna i Biskra pläga betydligt öka till sitt hår med svart ullgarn; de tjocka flätor, som hänga ned bakom deras öron och som först genom sin rikedom väcka ens beundran, bestå till två tredjedelar af groft garn, hvilket på nära håll noggsamt märkes.

På det lilla område af gården, som var fritt, dansade en ung, spädt byggd flicka. Hon hade ett jämförelsevis smalt ansikte och tycktes vara af blandad

ras — åtminstone hade hon ej något typiskt negerutseende. Dansen bestod däri, att hon med utsträckta armar snurrade rundt på samma plats — än böjande öfverkroppen åt ena, än åt andra hållet. Då hon hållit på därmed en stund, föll hon plötsligt handlöst till marken. En äldre kvinna grep henne i armarna och hviskade något i hennes öra — tycktes befalla henne att fortsätta. Långsamt och ovilligt reste sig flickan, såg sig omkring med trötta, stirrande blickar, ordnade schalen öfver skuldrorna och började åter sitt krampaktiga kringsnurrande. Snabbare och snabbare gick det i ursinnig fart. Negermusikanterna grinade uppmuntrande åt henne, så att deras hvita tänder lyste; ibland nickade de åt hvarandra med ett uttryck af beundran, när far-ten blef riktigt vild. Och så satte de i med fördubblad kraft med sin gälla, underliga, enformigt surrande musik.

En negerkvinna, som stod bredvid oss, sade oss, att denna unga flicka ansågs vara den bästa danserskan i hela negerbyn. Hon berättade oss också, att somliga flickor, när de stå och se på en sådan dans, själfmant börja göra efter rörelserna; när sådant händer, lägger man märke därtill, ty dessa barn ha därmed röjt, att de ha anlag för dans. Och de blifva sedan utbildade till danserskor. Det är nämligen inte alla, som kunna lära sig konsten.

Nu vacklade åter den unga danserskan och störtade på nytt till marken. Åter var den gamla där — hon hade ett afskyvärdt, hårdt utseende —, böjde sig ned och hviskade befallande i den ungas öra. Men

denna gång dröjde det länge, innan hennes suggestioner verkade. Och när till sist flickan reste sig och med dyster, dödstrött blick ånyo begynte sin konvulsiviska dans, var det blott för att strax på nytt falla omkull. Den gamla häxan tog sig för att gnida hennes armar med kallt vatten, hämtadt ur en rund träbalja, som stod på golfvet. Men inte ens detta hjälpte. Flickan låg som medvetslös. Hon fick ligga en stund, allt under det den hetsande, afgrundslika musiken fortfor att ljuda. Så steg hon upp, stödd af ett par andra kvinnor, och tilläts gå ut för att hvila och hämta frisk luft.

Nu reste sig en af de kvinnor, som sutto inne på gården, och började snurra omkring. Efter en liten stund smittades en annan af de tjocka, schalklädda, svarta madamerna af dansraseriet, steg upp och började svänga om. Inom några minuter voro fyra på en gång uppe.

En af dem höll ett rått köttstycke i handen, svängde det högt i luften, slet med tänderna långa, röda slampor därur och bjöd däraf under gälla skratt åt de andra. Det var en sannskyldig häxsabbat.

Det blef oss för motbudande; vi vände oss bort och gingo vår väg. I porten mötte vi den första unga danserskan; hon skulle efter sin korta hvila åter in till sitt arbete.

Vi frågade henne, om hon ej var alltför trött för att dansa. Hon svarade oss ej; hennes ögon stirrade glasartadt framför sig.

Är det en religiös ceremoni, denna dans i moskén, eller är det ett folknöje? Troligen båda delarna nu-

mera. Men till sitt ursprung är den väl en reminiscens från den tid, då dessa Sudans svarta barn, som nu, till namnet åtminstone, bekänna sig till Islam, dansade vilda danser för sin fetisch vid offerelden.

Att de få araber, som voro närvarande, med afsmak sågo detta sätt att dyrka Allah i förgården till hans helgedom, det märktes väl. Och den dagen voro vi mer än annars benägna att förlåta araberna den ringaktning för negrerna, de knappt göra sig möda att dölja.

EN SAGOFÖRTÄLJARE.

I.

Bland allt det egendomliga som är att se och iakttaga å Biskras torg är kanske det allra intressantaste den skara man hvarje morgon finner församlad i torgets nordvästra hörn kring en sagoförtäljare.

Det är två sagoförtäljare, som pläga alternera med att där föredraga sina historier. Icke regelbundet, så att de äro där hvar sin dag — åh nej, känner man något till Biskras araber, så ler man åt blotta tanken på att ordet »regelbundet» skulle kunna användas om någonting de företaga sig. Jag förmodar, att den af de båda sagoberättarne som först på morgonen känner sig inspirerad, går fram, breder ut sin medförda säfmatta, slår sig ned och begynner, medan åhörarne samla sig i en cirkel omkring honom — de i den innersta cirkeln sittande på huk, de där bakom stående i täta led.

Den ene af de båda berättarne var mycket dramatisk i sitt föredrag. Han satt sällan stilla; för det mesta gick han omkring i kretsen, berättade med hög-

ljudd röst och med många och lifliga åtbörder, stannade än framför den ene, än framför den andre af åhörarne och talade direkt till denne, som om han ville just hos denne riktigt inpräglade en viss detalj; för öfrigt tycktes han rätt mycket lägga an på att locka sin publik att le. Den andre — Hussein ben Smein var hans namn — var till sin hudfärg svart som en neger, men hans ansiktstyp var icke negerns; den påminde mera om ökenbeduinernas. Förmodligen var han af blandad ras och stammade från trakter långt inne i den stora öknen. Han satt för det mesta stilla, nedhukad på marken på arabernas vanliga sätt, och det var endast undantagsvis hans armar rörde sig till några förtydligande åtbörder. Men det var i hans mörka, djupt liggande ögon en sällsam blick — drömmande, sökande, lidelsefull —; man såg att allt hvad han berättade lefde och glödde inom honom, tedde sig som rörliga bilder för hans inre syn, och man föreställde sig gärna, att han satt här och berättade mera därför att det var honom ett behof att gifva utlopp åt dessa fantasier än för de få kopparslantar han skördade som lön för sin berättarkonst. Många gånger har jag stått på Biskras torg och lyssnat till Hussein ben Smein och önskat, att jag förstått mer än blott några ord här och där af hans sagor; det föreföll mig som om mycket af den dunkelt skimrande poesi som ligger och drömmer i botten på det arabiska folklynnet måste flöda fram öfver denne ökensons läppar, liksom den lyste ur hans ögon.

Det var alltid en stor skara åhörare församlad

kring sagoberättaren. Gamla, gråskäggiga män, medelålders och yngre, blott sällan några barn. Och det var lika intressant att iakttaga publiken som berättaren. De flesta lyssnade med spändt intresse, man såg, att de — liksom barn som höra sagor — helt identifierade sig med hjälten, träffades personligen af hans olyckor och förnummo det som en ljusning i tillvaron, när det gick honom väl. Det var en gång fråga om ett skrin, som hjälten fann uti en klyfta — hur det lyste af förväntan i åhörarnes ansikten vid detta plötsliga fynd: nu skall man väl ändå få det bättre — så länge har man haft det knappt och sträfsamt — nu kommer då äntligen lyckan . . .

— Och han öppnade skrinet, fortsatte Hussein — och se, därinne fann han — idel kiselstenar.

Hvilket plötsligt moln, som i hast föll öfver allas ansikten! Hur tungt att med ens se sina ljusa förhoppningar gäckade! Somliga kunna ej behärska sin sorg, de utstöta ett klagande rop . . .

* * *

En gång som vi stodo där i kretsen och solen sken hett ned på alla de hvita burnuserna omkring oss, kom Mohammed ben Scheidar fram till oss.

Mohammed var en ståtlig arab, omkring trettio år gammal, som i några år tjänat vid ett zouavregemente och under den tiden till och med varit kommanderad till Paris, när Frankrike, vid den stora revyn

i anledning af tsarens besök, ville visa sin mäktige allierade sina pittoreska kolonialtrupper. Han hade under sin militärtjänstgöring lärt att tala tämligen god franska — bättre åtminstone än flertalet af hans landsmän. Nu för tiden bodde han i »negerbyn», var gift sedan några månader och tycktes ha det något bekymmersamt i ekonomiskt hänseende. Han lefde af tillfälligt arbete i andras palmgårdar och förtjänade ibland en slant som förare åt främlingar, ehuru han ej var bland de, så att säga, officiella guiderna, som pläga hänga i Hôtel Royals arkader och utanför Biskras öfriga hotell. En gång för några år se'n hade han tjänstgjort som guide åt en svensk grefve W. — en anhörig till en medlem af den lilla svenska koloni, som under våren 1903 residerade i Hôtel des Zibans i Biskra —, och detta var nog för att han från första stund skulle anse sig som nära vän till oss alla.

Han kom fram, log emot oss med hela sitt vänliga, godmodiga ansikte, skakade våra händer och sade:

— Ni förstår väl ej så mycket af detta?

Vi erkände villigt, att våra kunskaper i det arabiska språket voro alltför knapphändiga, för att vi skulle kunna inhämta mycket af föredraget.

— Om ni vill, kan jag berätta för er på franska dessa samma sagor eller sådana som äro ännu vackrare, sade Mohammed. — Jag kan många sagor. Kom till mig i eftermiddag i mitt hus!

— Hur skola vi hitta till ditt hus? frågade vi.

— Gå till kaféet i negerbyn och fråga efter Mo-

hammed. Där känner man mig väl. Jag skall vara där i eftermiddag och därifrån ledsaga er till mitt hem.

Vi lofvade att komma kl. 4 och skildes så från Mohammed.

*

*

*

Klockan var något öfver fyra, då vi kommo till negerbyns kafé, beläget vid torget — en liten oregelbunden plats med starkt sluttande terräng. Utanför kaféet lågo eller sutto på gröna säfmattor ett dussin negrer och araber, som med vidöppna ögon stirrade på oss. Ett par af dem spelade domino, några rökte. Nästan alla hade de en blomma instucken bakom örat. Det är vanligt nog i Biskra att se araber prydda på detta sätt; men i detta liksom i andra fall finner man hos negrerna en än starkare utpräglad förkärlek för färg och prydnader; det är sällan man möter en neger, som ej bär en halfutsprucken ros eller en högröd pelar-gonia, en sammetsbrun lackviol eller en guldgul ringblomma instucken under turbanen. Kanske veta de, att dessa granna färger taga sig förträffligt ut mot den svartbruna kinden och den hvita turbanen.

Ibland skaran utanför kaféet var Hussein ben Smein, sagoförtäljaren, men Mohammed syntes icke. Vi kastade en blick in i själfva kaféet. Likt de flesta af Biskras öfriga etablissement i den vägen hade det knappt annan möblering än ett par stolar och en vägg-hylla med brokiga kaffekoppar, men under det att det nya Biskras kaffehus i allmänhet kunna skryta

med lyxen af kalkrappade väggar, sågos här de nakna grå lerväggarna. Ej heller där inne var Mohammed att upptäcka.

Vi vände oss till gruppen utanför kaféet.

— Hvar är Mohammed ben Scheidar?

En kör af beredvilliga röster svarade oss: — Mohammed har ej kommit från torget än.

— Men Mohammed var ju på torget redan kl. 10 i morse, sade vi.

En jättestor neger med en skarlakansröd pelargonias trädde ut ur huset midt emot kaféet.

— Mohammed är ännu kvar på torget, ropade han med dånande stämma.

Och kören upprepade: — Mohammed är ännu på torget.

— Mohammed sade åt oss, att han skulle vara här kl. 4, anmärkte vi.

Den burnusklädda församlingen rådplägade sines emellan.

— Det är bäst ni gå till Mohammeds hus, förkunnade den därpå; — det *kan* hända han är hemma!

Det tycktes ej vara så särdeles vanligt att Mohammed befann sig i sitt hem.

— Hvar bor han? frågade vi.

En arab med gul silkesturban och på det hela mera förmöget utseende än den öfriga negerby-societeten — troligen ej en af byns invånare utan en tillfällig besökare — reste sig ur gruppen.

— Jag skall följa er, sade han med värdighet. — Jag är Mohammeds kusin.

— Följ den där herrn! uppmanade oss kören enstämigt.

»Ce monsieur», — det var tydligen en ansedd man i negerbyn, denne Mohammeds kusin.

Vi begåfvo oss genast af i hans sällskap. Men liksom en operakör, som, berusad af sin egen melodi, fortfar att uppmana hjälten: »O skynda bort!» långt efter det han redan gett sig i väg, så uppstämde alltjämt kören bakom oss, full af nit och välvilligt intresse, sitt »Följ den där herrn, följ den där herrn!»

Negern med den skarlakansröda pelargonian bakom örat stod fortfarande i sin port och stämde dånande in »Följ den där herrn!»

Den ende, som hela tiden tegat, var Hussein ben Smein. Icke ett ljud hade han sagt, blott stirrat ofvändt på oss. Kanske satt han och drömde sagor. Eller kanske var det blott det att han icke alls talade franska.

Vi hade ej gått många steg på den lilla gatan, som vek af från torget, förr än Mohammeds allvarlige kusin stannade vid ett litet hus, byggdt liksom alla de andra af grå, soltorkade tegel, som ha så föga fasthet i sin konsistens, att de snart nog smälta ihop till en enda grå massa.

— Här är Mohammeds hus, sade han.

Han knackade på den lilla trädörren och ropade någonting på arabiska. Dörren öppnades försiktigt på glänt, man såg en skymt af en kvinnas haik, och vår följeslagare stack in hufvudet och började underhandla.

kusin, hvilken, såsom vi sedan fingo veta, var mor till det lilla byltet och dotter till den gamla kvinnan.

I negerbyn tyckas kvinnorna göra hvarandra täta besök, som stundom räcka halfva dagen. Och den omväxlingen kan man ju unna dem i deras fängselif!

De i Biskra bosatta araberna kunna nästan alla tala något franska — barnen, som gå i de skolor fransmännen på senare tider upprättat i oasen, tala det ibland riktigt bra, — men en arabisk kvinna kan aldrig något annat språk än sitt eget, ej ens om hon tillhör oasens rikaste och förnämsta familjer. Vi pratade en stund med de tre kvinnorna, så godt vi kunde, på vår mycket bristfälliga arabiska. Men det dröjde ej många minuter, förrän dörren öppnades och Mohammed trädde in.

Han hade tydligen redan på vägen genom negerbyn fått den stora nyheten förkunnad för sig: att det var två europeiska damer på besök i hans bostad. Han såg icke riktigt nöjd ut med att vi kommit före honom; kanske hade han tänkt blända oss med några extra luxuösa anordningar, t. ex. en lånad matta eller ett par stolar.

I handen höll han en knippa gröna salladsblad — resultatet af hans långvariga torgbesök — dem han räckte åt sin hustru. Hon tog emot den med ett strålande tacksamt leende, som om hon fått material till en riklig och förträfflig måltid.

— Hvar vilja ni sitta och höra mina sagor? frågade Mohammed. — Här inne eller ute?

Vi tvekade ett ögonblick. Luften härinne var

ingalunda den bästa, och det föreföll ej egentligen lockande att sitta på huk på ett smutsigt lergolf. Men kanske skulle Mohammed, som just bedt oss komma till hans hem, känna sig sårad, om vi strax ville gå därifrån.

Mohammed löste själf frågan.

— Kanske det är bäst att vi sitta ute? sade han.

Det kunde vi ej neka till.

Vi togo farväl af Leluna och kusinen och det lilla tåliga byltet, som ej gett ett ljud ifrån sig, och den gamla beskedliga negerkvinnan, som nödvändigt ville kyssa oss på hand, och så begåfvo vi oss af med Mohammed.

II.

Vi voro snart ute på stora vägen, som från Biskra leder förbi Villa Landon, bort emot den del af gamla Biskra, där Zam-Zourernas kyrkogård ligger.

Framför oss lyste de hvita murarna af den vackra Villa Landon, som Snoilsky besjungit:

»En bländande villa
låg bäddad i grönskan,
så obebodd, stilla
som skapt af en önskan. —

Bak palmskogens bälte,
två steg utom muren,
låg öknen, som smälte
till ett med azuren.»

Obebodd är villan ännu, men stämningen störes något af ett jättestort tillkännagifvande på muren:
»Villa à vendre».

— Ska vi sätta oss här? föreslogo vi, visande på en plats vid vägen.

— Nej, inte här, sade Mohammed hastigt, här kommer så mycket folk förbi.

Han förde oss upp i en liten palmlund, som tillhör Villa Landons område, men ligger utanför dess kalkglänsande murar.

— Här är en bättre plats, sade han. — Och med mig kan ni gå alldeles trygga, tillade han. — Jag är en man, som man kan ha förtroende för. Med mig äro ni så trygga, som om ni ginge med er egen mamma!

Det hade inte fallit oss in att anse Mohammed som på något sätt farlig, så att vi funno hans försäkringar tämligen öfverflödiga. Men han hade nu kommit i farten med att prisa sin egen dygd och förträfflighet.

— Jag är i sanning en man, som man kan ha förtroende för, upprepade han. — Aldrig tillåter jag, att något ondt sker inför mina ögon. Nej, i sanning, det tillåter jag aldrig!

— Vi äro inte det minsta rädda, sade vi, en smula förtretade.

Vi utvalde en plats, därifrån man mellan palmstammarna hade utsikt öfver den vida öknen. Marken bestod — såsom oftast mellan dadelpalmer — af idel grå lera. Mohammed aftog sin burnus och bredde ut den på en lervall, satte sig själf midt på den sålunda tillredda divanen och inbjöd med en huldrik gest de båda svenska damerna att taga plats en på hvar sida om honom.

— Här kan ni sitta så tryggt som med er egen mamma, sade han.

Vi slogo oss ned på flikarna af Mohammeds burnus. Och med blickarna hvilande på oasen Lallias smärta palmer och hvita kupoler och på de ändlösa ökenvidderna därbortom, skimrande i eftermiddagssolens röda glans, lyssnade vi till Mohammeds sagor.

Han berättade icke likt Hussein — icke med fantastisk, drömmande glöd — men likväl med den tydligaste och lifligaste förvissning om att allt verkligen tilldragit sig just så som han förtalde det och med en roande ifver att genom små tillämpningar och liknelser från det, som tillhörde vårt dagliga lif, förtydliga historien för dessa främmande kvinnor från ett fjärran land, som väl inte kunde förstå så särdeles mycket, efter som ju kvinnor — såsom Mohammed väl visste — i allmänhet inte just begripa mycket.

*

*

*

— För länge sen, började Mohammed, innan denna historia begynner, voro alla människor goda, man krigade inte, och man mördade inte hvarann i sömnen; alla voro vänner med hvarann och hade förtroende för hvarann — liksom ni två — Mohammed vände sig vädjande först till den ena och se'n till den andra af oss — ni ha ju förtroende för hvarann, eller hur?

Vi kände oss i stånd att jakande besvara denna samvetsfråga.

— På den tiden fanns det inga fattiga och inga rika, fortsatte Mohammed. — Men så blef allting förändradt. Nu finns det fattiga och rika i världen. Som ni till exempel — ni äro rika och jag är fattig.

Vi kände en viss benägenhet för att opponera oss mot den första delen af hans antites, men betänkande att allting är relativt här i världen och ihågkommande hur det såg ut i Mohammeds lerhydda, afhöllo vi oss därifrån.

— Ni äro rika och jag är fattig, upprepade han ett par gånger med stort eftertryck, som om det vaknat inom honom en plötslig förhoppning, att de båda europeiska damerna genom att få detta faktum kraftigt påpekadt för sig skulle finna sig föranlåtna att strax på stund anställa en liten utjämnande delning, ägnad att påminna om det idylliska tillståndet i urtiden.

Men de europeiska damerna sade i stället:

— Men vi äro goda vänner ändå, eller hur, Mohammed?

Mohammed nickade resigneradt och tog ånyo ihop med sin historia.

— Det var en fattig man, som gick ut i skogen och högg ved. Han gjorde det hvar dag. För tio sous om dagen. På det viset höll han på i tre år. Då, när han gick en dag i skogen, kom en stor fågel flygande och sade till honom:

— Titta under det där trädet!

Han tittade under trädet.

Där låg en korg full med guld! — Mohammeds bruna ögon lyste upp af en sådan förnøjelse, att man

skulle kunnat tro han fått guldets själf, och han såg på oss med triumferande uppsyn, som om han velat säga: Nå, gratulera mig då!

— Mannen blef glad, fortsatte han. — Men han tänkte strax: Hur skall jag kunna dölja detta för min hustru? Ty denne man hade icke förtroende för sin hustru. Han tog hem guldets, men nämnde intet därom utan lade ned det i en påse med kli.

Så var det en dag som mannen var ute. En karl, som köpte upp kli, kom vandrande genom byn.

— Hvem vill sälja kli? ropade han. — Hvem vill sälja kli?

Hustrun skyndade fram till dörren.

— Jag har kli att sälja, sade hon. Och hon sålde strax påsen med kli. Då mannen kom hem, sade hon glad: — Jag har förtjänat pengar, jag har sålt allt vårt kli.

Mannen blef ursinnig, han slog sig för pannan, han ref sönder sina kläder, han ville slå ihjäl sin hustru, så att hon började skrika högt. Grannarne kommo rusande, de trodde att mannen blifvit tokig, och de brände honom i pannan med glödande järn.

— Araberna göra så med dem, som äro tokiga, sade Mohammed förklarande; de bränna dem med glödande järn i pannan, för att galenskapen skall gå ur dem.

Ett par månader senare var mannen åter ute i skogen och högg ved. Då kom än en gång den stora fågeln flygande.

— Går du här än och hugger ved? sade fågeln. — Du är ju rik nu!

Då berättade mannen hvad som skett.

— Du skulle ej ha gömt guld i ditt hus, sade fågeln. — Men titta nu under det där trädet!

Mannen tittade dit.

Där låg ett skrin med guld!

Han bar bort det till en grop och gräfdde ned det. Men strax därpå kom en lumpsamlare och började gräfva just på detta ställe. Vid första spadtaget stötte han på skrinet. Och han tog det och gick sin väg därmed.

Den stora fågeln kom flygande till vedhuggaren.

— Hvar har du ditt guld? frågade han.

— Det har jag nedgrävt i jorden, svarade mannen. Och han gick bort för att för säkerhets skull se om sitt gömställe. När han kom dit, var guldets borta!

Och han var fattig som förut och gick åter och högg ved i skogen.

Än en gång kom fågeln. Och han sade då:

— När du kommer hem, skall du ta fram allt hvad du äger af korgar och grytor och kärl och sätta ut det.

Mannen gjorde så. När han vaknade nästa morgon, voro alla kärlen fulla af guld!

— Hur kom det sig? frågade vi vetgirigt.

— Det var den gode Guden, som gaf honom det, förklarade Mohammed. — Gud kan göra sådant, när han vill — göra en människa rik, när det behagar honom. Gud hade skickat fågeln, förstår ni — liksom ni skicka Hamma eller Gaga, tjänarna på hotellet, när det är någonting ni vill ha uträttadt.

Nå, nu var mannen rik. Men hans hustru hade blifvit bekant med en jude — en vacker jude. Och hon rymde sin väg med honom. Juden hade sålt sin palmlund och sitt hus och allt hvad han hade; på det viset fick han pengar, och så rymde de — bort till ett annat land.

Men hustrun hade en liten son, som hon lämnade kvar hos mannen. När han växte upp och någon frågade honom: — Hvar är din mor? så måste han svara: — Hon har rymt med en jude. Och då blygdes han. Ty det anses hos oss som mycket orätt att rymma från sin man med en annan, upplyste Mohammed.

— Hos oss också, försäkrade vi.

Det såg ut, som om Mohammed från annat håll fått något afvikande uppgifter beträffande den europeiska moralen, ty han såg tviflande ut. Men han inlät sig ej vidare på ämnet.

— När gossen blef större, fortsatte han, led han så mycket af detta, att han lämnade sin fädernestad och drog ut i vida världen. Han var då femton år. I tre månader vandrade han omkring och fick svälta mycket, och hans kläder föllo i trasor. Så kom han en afton till ett rike, hvars port var stängd. Han lade sig ned att sofva utanför porten. Men i detta rike hade sultanen just dött, utan att efterlämna någon son, och folket hade beslutat välja till sultan den förste främling, som följande morgon anlände till staden. När nu solen gick upp följande morgon, vaknade gossen och gick fram till porten för att se om den ej skulle öppnas. Och i samma ögonblick öppnades denna, och folket

strömmade ut emot gossen och började ropa högt, och soldaterna togo fatt på honom. Och gossen, stackars liten, blef förskräckt och började gråta och sade: — Men hvad har jag då gjort? Jag har icke gjort något ondt! Hvad viljen I mig?

Då ropade de: — Vi vilja dig intet ondt! Vi vilja göra dig till vår sultan!

Och så blef han deras sultan och härskare öfver deras rike.

Så började han tänka på sin fader och längta efter honom och skickade efter honom.

Men nu förhöll det sig så, att denna stad, i hvilken gossen blifvit sultan, var just samma stad, till hvilken modern flytt med juden!

Då nu sultanen en gång var ute och gick med sin fader, hände det sig, att de mötte juden och kvinnan. Sultanen kände icke igen dem — han hade ju varit ett litet barn, när modern flytt —, men fadern kände strax igen dem.

Och efter detta blef sultanens fader dyster och tung till mods. Men han sade intet till sin son om orsaken. Sultanen, som märkte att hans fader grubblade öfver något, sade till en vän, som hans fader hade — en som brukade gå omkring med honom på kaféer och på torget, ni förstår: — Tag reda på, hvad det är, som min fader sörjer öfver.

Men mannen kunde icke finna ut det.

Då gick sultanen till en mollah, som var mycket vis, och sade till honom: — Säg mig, hvad det är som min fader sörjer öfver.

Mollahn läste i stjärnorna och i gamla böcker, fulla af visdom, och därpå sade han: — Din fader sörjer, därför att hans hustru, som rymt ifrån honom, är här i staden tillika med den jude, hon flytt med.

Då befallde sultanen, att alla judar, som funnos i staden, skulle samlas på torget utanför palatset tillika med sina hustrur. Och i porten till sitt palats satte sig sultanen med sin fader bredvid sig och lät alla judarne tåga förbi sig, hvar och en med sin hustru. Och när då kvinnan, som rymt från sin make, kom förbi tillika med juden, pekade fadern på dem och sade: — Dessa är det!

Då lät sultanen taga fatt på dem och lät bränna dem på ett bål midt på torget.

Och på den platsen där de bränts växte det upp en cypress, en hög, mörk cypress. Sultanen såg cypresen från sina fönster och frågade den vise mollahn hvad detta var för ett träd. Då sade honom mollahn, att judens själ var i detta träd. Kvinnan hade varit en mohammedan, och hennes själ hade därför gått till paradiset, men en judes själ kan aldrig komma till paradiset, därför hade den gått upp i ett träd. Då sultanen fick höra detta, befallde han, att trädet skulle huggas ned. Och det blef nedhugget men växte strax upp igen. Och hur många gånger cypresen än höggs ned, växte den alltid åter upp.

— Men hvad sade sultanens far om att hans hustru brändes? frågade vi. Ty vi föreställde oss, att den gamle mannens sorgsenhet, för hvars orsak han ej ve-

lat redogöra, berott därpå, att han gripits af smärta vid hågkomsten af hvad han mist.

Men Mohammed skingrade strax alla sådana sentimentala föreställningar.

— Han? Han stod och såg på, när de brändes, var Mohammeds lugna svar.

— Men han hade ju gått och sört öfver sin hustru?

— Han hade varit ledsen öfver att han aldrig fått tillfälle att hämnas på henne. Han blygdes, när han tänkte på att så många år gått utan att han kunnat straffa henne och juden.

— Det var i alla fall bra grymt att bränna sin mor, sade vi. — Så långt efteråt till på köpet!

— Men betänk då, att det var med en jude hon rymt, utbrast Mohammed. — Tänk er bara det: med en *jude!* Att vara gift med en arab — Mohammed rätade på sig; det märktes väl att han ansåg det hvarje kvinna, som hade lyckan att vara gift med en arab, borde känna sig stolt och tacksam däröfver — att vara gift med en arab och *så rymma med en jude . . .!* Och kom ihåg, att på den tiden voro judarne ännu mer föraktade än nu här i landet. Förr i världen måste i hvarje stad, där araber och judar bodde, alla judar hvarje morgon komma och kyssa alla araber på hand två gånger!

Och Mohammed såg helt triumferande ut vid tanken härfpå.

Vi kunde ej gärna betvifla, att han med nöje skulle ha sett forna tiders sedvänjor härvidlag återinförda, när vi några ögonblick senare sågo med hvilken förakt-

full min han betraktade en ung jude, som med sin hustru gick förbi palmlunden, där vi sutto. Juden bar svarta europeiska kläder och såg något sprättig ut; hans hustru var utstyrd i hvit atlastöfva med brokiga, franssprydda schalar och skärp; på fötterna hade hon hvita, guldbroderade atlastofflor. Hon var för öfrigt rätt vacker, men betydligt fetlagd; hennes obesløjade ansikte hade det något prosaiska och välmående uttryck, som man ofta finner hos Algeriets judinnor — till skillnad från arabkvinnorna, hvilka sällan äro vare sig det ena eller det andra.

— Se på den där juden! mumlade Mohammed hånfullt.

— Han tycks vara rik, anmärkte vi.

— Åja — inte så vidare, sade Mohammed öfverlägset och med en höjning på axlarna.

Stackars Mohammed, hade han haft blott en tiondedel af denne judes dagsinkomst, skulle hans torghandel ej behöft inskränka sig till en knippa sallatsblad. Men så hade han ju i gengäld den säkra förvisningen om att hans själ skulle gå till paradiset — medan juden på sin höjd skulle uppstå i form af ett träd!

— Så gifte fadern om sig, fortsatte Mohammed sin historia, och fick två, tre barn, och sultanen själf gifte sig och fick tre söner. Den äldste af dem var mycket vacker och hette därför prins Saf-el-Goumar — det betyder prins Månsken —, och om honom skall jag nu berätta.

Men vi sågo, huru solen redan började sänka sig

mot ökenranden, och som vi borde vara hemma vid hotellet klockan 6, sade vi:

— Vi få nog lof att vänta till en annan dag med att höra om prins Månsken. Vi ska komma och hämta dig en annan gång, Mohammed.

— Ja, gör det, sade Mohammed. — På kaféet kan ni alltid finna mig. Och med mig gå ni så trygga som med er egen mamma!

Mohammed fick sig ett tio-sous-stycke och såg skinande glad ut. Han gjorde oss sällskap ett stycke, och vi förundrade oss något öfver att han på vägen genom negerbyn ej förde oss den närmaste gatan, som ledde förbi hans egen bostad. Men då vi kommo till kaféet och han där med en leende hälsning lämnade oss — antagligen för att njuta af en kopp kaffe för två sous och få prata en stund och lite skryta inför de öfriga kafégästerna öfver huru eftersökt han var af europeiska damer, som kommo långa vägar och betalade stora summor för att få höra hans sagor, därför att han berättade så utmärkt och för öfrigt var en man, som man kunde ha så fullständigt förtroende för — då anade vi skälet, hvarför han ej velat passera förbi sitt hus och kanske bli sedd genom dörrspringorna af Leluna.

Stackars Leluna, hon satt väl och väntade honom med sallatsbladen, hvilka hon kanske tillredt helt apettitligt genom att hälla öfver dem en skvätt härligt doftande fårflott.

Men när han till sist kom hem från kaféet, skulle han förmodligen säga henne, att han omöjligt kunnat

komma förr, emedan han så länge blifvit uppehållen af de europeiska damerna, som ville höra sagor.

III.

Vi voro åter i negerbyn för att leta reda på Mohammed, sagoförtäljaren.

Utanför kaféet lågo och sutto alla våra vänner sen sist: Mohammeds kusin och Hussein ben Smein och den jättestore negern med den röda pelargonian — ja, han hade verkligen i dag också en pelargonia instucken bakom örat — och alla de andra. Äfven »den snälla negerpappan» var där med sin lilla blå sufflettvagn, som stod invid kaféets vägg och verkade besynnerligt europeisk i denna afrikanska lerby. »Den snälla negerpappan» låg och spelade domino på bara marken med en enögd svarting, som hade en röd bomullsnäsduk virad om hufvudet och en stor gul maskros lysande invid den mörka tinningen.

Allesammans hälsade de oss med många vänliga nickningar och leenden och välvilliga tillrop. Det är inte svårt att skaffa sig vänner i Biskra, hvarken bland negrer eller bland araber.

Vi frågade efter Mohammed. Nej, han var ej heller i dag vid kaféet. Vi hittade nu själfva till hans hus, och vi vandrade dit, denna gång åtföljda endast af den skara tiggande barnungar, som man i Biskra sällan undgår.

Mohammed var ute och arbetade, förklarade Leluna på vår förfrågan, men han var ej långt borta. Hon

försökte beskrifva för oss hvar vi skulle finna honom. Naturligtvis kunde hon ej själf komma med och visa vägen. Inte ens insvept i en af de långa och täta slöjorna, som nå ända till marken och dölja såväl gestalt som hufvud, får en arabisk kvinna gå ut ur sitt hus utan särskildt tillstånd af sin make, och det torde ej förekomma att en så ung och vacker hustru som Leluna släppes ut utan att hon följes af mannen.

Efter en stunds letande funno vi verkligen Mohammed; han höll på att gräfvä omkring några palmer ej långt från Villa Landon.

Araberna behöfva ej arbeta mycket för att vinna sina rika dadelskördar, men detta är likväl nödvändigt: att emellanåt luckra upp jorden kring träden, på det att kanalernas vatten, när det släppes på, skall kunna tränga ned till rötterna med sin svalka. Ty detta är arabernas regel för palmens vård: »kallt om fötterna, brännhett om hufvudet» — en hygien alldeles motsatt den man brukar predika för människor.

När Mohammed fick syn på oss, kastade han ifrån sig spaden och kom fram till oss.

— Vill ni höra sagor? frågade han.

— Ja, om du kan lämna ditt arbete.

— Åja, det kan jag. Det är så klent betaldt för öfrigt! Bara en och femtio för hela dagen!

— Det är i alla fall skönt, att du har något arbete, Mohammed, sade min reskamrat.

— Ja, tack, sade Mohammed ödmjukt.

Vi satte oss på samma ställe som sist med utsikt mellan palmstammarna öfver den vida öknen, där långa

rader af kameler, lastade med säd eller dadlar, alltemellanåt tågade långsamt förbi.

Mohammed bredde åter ut sin burnus, placerade sig själf i midten och oss på hvar sin sida.

Men just som min reskamrat skulle slå sig ned på sin plats till vänster, gaf Mohammed till ett rop.

— Sätt dig inte på min cigarr! utbrast han.

Hon hejdade sig, och Mohammed plockade fram en lång cigarr ur burnusens kapuschong, hvilken han, såsom araberna ej sällan göra, använde som ficka. Det var ett verkligt missfoster till cigarr — gulgrön, krokig och krumpen. Inte vet jag hvar han fått den ifrån; annars såg man aldrig araberna röka annat än cigarretter eller pipa.

Mohammed tände sin cigarr och sög ett par tag på den. Men så kom han ihåg artighetens bud. Han vände sig först till den ena och så till den andra af oss.

— Vill du smaka den? frågade han.

Vi tackade, men afböjde.

— Ja, det är rätt, sade Mohammed gillande; kvinnor böra inte röka! Kvinnor bruka inte röka.

Vi brydde oss inte om att upplysa honom om att bland Europas damer saken ej är så alldeles ovanlig.

Mohammed drog med välbehag ett par bloss ur sin gula pinne, och så började han:

— Nåväl, jag skall nu berätta för er historien om den vackre prins Saf-el-Goumar eller prins Månshen.

Prins Månshen var vacker, men han var elak. Till exempel — ni ska få höra: När han mötte ett barn på

gatan, tog han det i armen och slungade det häftigt åt sidan; en gång var det ett barn, som blef dödadt på det viset! Och så — här sänkte sig Mohammeds röst till en hviskning, han satte handen för munnen och böjde sig mot sin högra granne med den halft skamsna, halft strålande minen af en diskret person, som är i tillfälle att berätta en högst intressant skandalhistoria — och så sprang han jämt efter vackra flickor — —

Trogen sin princip att opartiskt dela sig emellan sina båda åhörarinnor, vände sig nu vår sagoförtäljare mot sin vänstra granne, satte höger hand för munnen och fortsatte sin grannliga hviskning:

— Han gick till dem om nätterna, ser ni. Och när de sen finga barn, så öfvergaf han dem — —

Det var något djupt bekymradt och beklagande i Mohammeds ton, hvori likväl blandade sig något af den vördnad en lojal undersåte bör känna inför kunglighetens små echappader. Men hans uttryck kunde ej ha varit mer fylldt af intensivt intresse, om det varit en historia ur Biskras chronique scandaleuse för dagen han berättat.

Vi sträfvade att åt våra ansikten förläna det uttryck af allvar och sedlig indignation, som situationen kräfde.

— Han var verkligen mycket elak — sade vi, angelägna om att visa att äfven hos Europas inbyggare finnes en skynt af moralisk uppfattning.

— Ja, han var elak — sade Mohammed. — Också önskade folket i staden lifligt att bli af med honom. De sade till en klok gumma, som kunde lite af hvarje:

— Kan inte du laga så att han kommer härifrån? Vi ska ge dig pengar, om du ställer så till, att han kommer bort.

— Jag ska försöka — sade gumman.

Denna gumma ägde två svinskinn. Ni ha väl sett sådana där svinskinn, som man bär vatten i hos oss?

Jo då, vi hade många gånger sett kvinnor fylla dessa egendomliga vattensäckar vid Biskras fontäner för att sedan bära bort hvad som såg ut som ett dödt svart svin med benen i vädret.

— Gumman satte sig vid en väg, där prinsen brukade rida, och lade framför sig de två svinskinnen. Prinsen kom sprängande med full fart, som han brukade; han brydde sig visst inte om att väja för den fattiga kvinnans vattensäckar. Hästen satte hofvarna i svinskinnen, de sprucko sönder, vattnet sprutade upp, hästen stegrade sig, och prins Månken var tvungen att hålla in honom ett ögonblick.

— Ja, här rider du, prins Månken — sade gumman, och tänker inte alls på att du rätteligen borde draga ut och söka vinna den undersköna prinsessan Mied-Zen-a-Zen. Det vore något för dig, det!

— Du säger något! sade prinsen, blef helt funder-sam och red hem.

Efter att under ett par dagar endast ha tänkt på prinsessan Mied-Zen-a-Zen — detta namn betyder Out-sägligt Skön — fattade prins Månken sitt beslut. Han red bort — utan att säga något därom åt någon — för att uppsöka den undersköna prinsessan.

I sex månader red han, och så kom han till Sahara, den stora öknen. Och där red han omkring i tre år. Tänk er bara, i *tre* år!

Mohammed tyckte visst att våra ansikten ej uttryckte tillräckligt stark fasa inför detta fruktansvärda öde; han började därför inför de båda främlingarne från den kalla Norden åskådliggöra hvad detta vill säga: att i tre år irra omkring i den stora öknen.

— Det var förfärligt! sade han. — Blott af markens örter lefde prins Månsken; han blef så mager, att han var bara skinn och ben. Han blef så bränd af solen, att han nästan var svart som en neger. Det gick ofta två, tre dagar utan att han fann något vatten — han fick då ingen annan fuktighet i sig än den, som innehölls i de örter han förtärde. Och hans kläder blefvo till trasor och föllo af honom; han hade till sist bara en liten trasa fram och en liten trasa bak.

Mohammed visade på ett åskådliggörande sätt hur dessa trasor sutto.

— Så kom han till sist en dag till en sjö nere i Sudan. Han fick se en fiskare vid stranden och gick fram till honom. Fiskaren hängde strax öfver honom en gondora och bjöd honom bröd och fisk. Och han åt och åt — — Så fick han låna en båt och rodde öfver till en stad, som låg på andra sidan sjön. Vid stadsporten frågade väktarne honom hvem han var och förde honom så inför sultanen.

— Hit har kommit en främling, sade de till sultanen; hvad skola vi göra med honom?

Och sultanen sporde honom hvem han var. Men

nu förhöll det sig så, att denne sultan var en ungdomsvän till prins Månskens far!

Mohammed blinkade förstående emot oss, som om han ville säga: — Anar ni nu att det börjar gå bättre för vår stackars hjälte?

— Och så berättade prins Månsken hvem han var och hvarifrån han kom. Då utropade sultanen:

— Men din far är ju den man jag älskat mest af alla!

Så lät han kläda prins Saf-el-Goumar i silke och guld och lät honom bo i sitt eget palats.

Men på andra sidan sjön låg ett högt berg, och på bergets sluttning låg ett slott, som just ägdes af fadern till prinsessan Outsägligt Skön!

Till detta slott kom prinsessan ibland för att byta om luft — liksom ni lämna ert eget land och komma hit till Biskra för att byta om luft — eller hur? Och prins Månsken fick höra att prinsessan Outsägligt Skön bodde i slottet, och han tog en båt och rodde öfver sjön och begaf sig uppför berget. Och under nattens mörker lyckades han smyga sig in i borgen och in i det rum, där prinsessan själf låg och sof. Och han drog af hennes finger en ring, i hvilken hennes namn stod ingraveradt, och satte i stället dit en ring, i hvilken hans eget namn stod ristadt. Så tog han en guldjusstake, som stod vid hennes hufvud, och flyttade den till ett bord vid hennes fötter; och en silfverstake, som stod där, satte han i stället vid hufvudgården. Och slutligen tog han en guldbroderad kudde, som låg under hennes hufvud, och lade den under hennes fötter, och

en annan kudde, som hon haft under fötterna, lade han under hennes hufvud.

— Hon måtte ha sofvit godt, denna prinsessa, kunde vi ej afhålla oss från att anmärka.

— Ja, hon sof godt, sade Mohammed.

Så smög sig prinsen bort igen. När prinsessan vaknade nästa morgon, såg hon sig omkring och sade:

— Här har varit någon som bytt om mina kuddar och mina ljustakar!

Och hon märkte, att hennes ring också blifvit utbytt mot en annan, och hon drog den af sitt finger och läste däri prins Månskens namn.

Och strax greps hon af kärlek till denne prins Månsken — liksom ni — Mohammed vände sig till sin högra granne — när ni får se en man, som behagar er, tänker ni strax inom er: Honom vill jag gifta mig med! Inte sant?

Den svenska damen såg sig ej föranlåten att ingå i svaromål på denna fråga. Mohammed fortsatte:

— Nåväl, så tänkte nu emellertid prinsessan Outsägligt Skön: Honom vill jag gifta mig med! Hon tänkte på hur slug och djärf han måste vara, denne prins, som kunnat tränga in i den väl bevakade borngen. Och hon blef sjuk af längtan efter honom.

Och prins Månsken var också sjuk af längtan efter den sköna prinsessan.

Men prinsessan hade en broder, som märkte, att hans syster tynade bort, och han frågade henne om orsaken. Då visade hon honom ringen hon bar på sitt finger och berättade om huru denne prins Månsken

måste ha smugit sig in i hennes rum. Och hon sade: — Jag blir icke frisk igen, förrän jag får se honom.

Då sade prinsen, hennes broder: — Jag skall taga reda på denne prins Månsken. Jag vill hämta åt dig den man du längtar efter.

Och han fann prins Saf-el-Goumar och sade till honom: — Vill du ej komma och begära af min fader min systers hand? Nämligen om du har mod därtill! Ty jag vill säga dig något: Min fader hugger hufvudet af alla de friare, som hans dotter afvisar. Mer än femtio hufvuden hänga redan utanför hans borg.

— Jag vågar det, sade prins Månsken. Och han begaf sig till prinsessan Mied-Zen-a-Zens fader för att begära hans dotters hand. Och sultanen kom emot honom och grät och sade:

— Jag sörjer öfver att jag skall nödgas hugga hufvudet af en så ståtlig prins! Men om du träder inom prinsessans dörr och hon skickar ut dig igen inom en kvarts timme — såsom hon alltid plägar göra — så måste jag afhugga ditt hufvud. Det är ett löfte.

Men prins Månsken sade: — Jag vill våga det!

Och han trädde in genom den dörr, som ledde till prinsessans gemak . . .

Men han blef icke utskickad . . .

En och tjugu dagar dröjde det, innan han trädde ut igen! I en och tjugu dagar hade dessa två icke ätit, icke druckit, icke sofvit — de hade icke tänkt på annat än sin kärlek!

Mohammeds ögon lyste af triumf. Det var, som om han själf varit den lycklige älskaren.

— Så blef nu prins Månsken sultanens måg, och där blef stor glädje och fröjd.

En dag, då prins Månsken och prinsessan Outsägligt Skön hade varit gifta i fem, sex månader, begaf sig prinsen ut på jakt. Och under jakten kom han upp på ett högt berg, därifrån man hade utsikt åt norr. Och det var i norr som den stora öknen låg, och där bortom fanns hans faders rike. Och han såg dit bortåt, och han började tänka på sin fader och greps af längtan efter honom och började gråta.

Då han kom hem, sade hans hustru till honom: — Hvarför har du gråtit?

Han nekade och sade: — Jag har icke gråtit. Men hon sade: — Du har gråtit. Jag ser det på dig. Då berättade han hur det var: att han gripits af längtan efter sin fader.

Prinsessan sade: — Nåväl, vi skola bedja min fader om tillåtelse för dig att draga bort till ditt land.

Och sultanen gaf både prinsen och prinsessan tillåtelse att resa dit bort. Och han gaf dem till följe två tusen man och lika många kameler och sade till sin svärson: — Du får behålla dem allihop.

Prinsen var ifrig att komma fram och ansträngde sitt folk, så att inom några dagar hade tjugu man och tjugu kameler stupat på färden genom öknen. Då sade prinsessan: Om vi fortsätta på detta sätt, skola alla våra män dö. Om du är ifrig att hinna fram, så är det bättre att du och jag, som ha snabba kameler, rida förut, så få de andra komma efter.

Och de gjorde så. Inom ett par dagar hade prinsen och prinsessan hunnit långt före sitt följe. Så en dag, när solen brände som hetast och prins Månsken red på sin kamel bredvid den kamel, där hans hustru satt inne i sitt tält, tänkte han:

— Hvarför skulle ej jag också en stund söka skydd mot solen inne i tältet?

Och han hoppade af sin kamel och tog sin hustrus kamel i tygeln och tillsade honom att böja knä. Och kamelen vrålade missnöjdt, såsom dessa djur göra, när man befäller dem att knäböja, men lade sig dock ned, och prinsen steg upp i tältet på hans rygg och satte sig där bredvid sin hustru och lät sin egen kamel följa efter.

Och hans hustrus skönhet lyste inne i tältets dunkel, och han tog henne om halsen. Därvid råkade han slita sönder ett halsband hon bar, och tre stora diamanter lossnade därifrån och rullade ut ur tältet och ned i ökensanden. Som nu prinsen lutade sig ut, fick han se en fågel komma flygande; blixtnabbt sköt fågeln ned på de glänsande stenarna, grep dem i näbben och flög bort.

Prinsen hoppade ned till marken och rusade efter fågeln. Han hade endast sin gondora på sig — burnusen hade han aftagit inne i tältet — och snabbt ilade han framåt. Allt annat glömde han i sin ifver att få igen de förlorade diamanterna. Han sprang och sprang — och till sist förlorade han fågeln ur sikte. Då irrade han omkring i öknen, tills han, när kvällen kom, hann

fram till en oas. Där bodde en man, som kom emot honom och sade:

— Hvad vill du? Söker du arbete?

Ty det kunde ingen nu se på prins Månsken, att han var en prins: blott en gondora hade han på sig, och denna hade under jakten efter fågeln blifvit både smutsig och sönderrifven.

Och prins Månsken hade efter det vilda loppet helt plötsligt glömt allting: hvem han var, att han hade en hustru och hvad han hade gifvit sig ut att söka. Allt var som bortstruket ur hans minne, och han svarade:

— Ja — jag söker arbete.

— Det var bra — sade mannen, som bodde i oasen; — jag behöfver just någon som hjälper mig att sköta mina palmer och mitt hveteväld.

Och så blef prins Månsken kvar i oasen som dräng åt dess ägare.

Men prinsessan Outsägligt Skön hade först, sedan hennes make sprungit bort, hållit stilla med de båda kamelerna i öknen och väntat. Men när prins Månsken ej kom tillbaka, dref hon på kamelerna och tänkte: Jag måste söka komma till någon oas. Och hon tog på sig sin makes kläder, hvilka han kvarlämnat i tältet, ty hon tänkte: Om jag kommer bland människor, är jag tryggare, om de tro mig vara en man. Och hon red framåt hela natten vid stjärnornas sken, och då morgonen grydde, kom hon till en stad. I denna stad hade nyss sultanen dött, och invånarne hade beslutit att taga till sultan den förste främling, som anlände.

Då nu prinsessan, klädd i sin makes kläder, kom ridande till staden, hälsade de henne med jubel och ropade: — Du skall blifva vår sultan!

Och så blef prinsessan sultan och styrde staden.

Men prins Månsken fortsatte att arbeta hos mannen i oasen. En dag satt han och spritade ärter. Då kommo två fåglar flygande, snappade till sig hvar sin ärtskida och satte sig uppe i ett träd och började picka i sig ärtorna. Prins Månsken tog en sten och slungade den mot de båda rånarna. Den ena fågeln flög bort, men den andra föll till marken, träffad af stenen. Prins Månsken sprang fram, tog upp fågeln, som var död, och tänkte: — Den här ska jag steka till middag åt mig.

Han skar upp fågeln för att tillreda den, och då fann han inne i den — kan ni tänka er hvad? Jo, just de tre diamanterna, som hans hustru förlorat!...

— Det var i sanning underbart — sade vi till svar på Mohammeds vädjande blick.

— Ja, var det icke? sade Mohammed, belåten i sin öfvertygelse att dock en gång ha lyckats slå oss med häpnad...

Nåväl, när prins Månsken fick se dessa diamanter, vaknade plötsligt hos honom minnet, som förut varit in-slumradt. Han kom ihåg sin hustru och huru han mist henne. Han gick till sin husbonde och sade: — Jag måste strax lämna min tjänst och vandra bort.

Och han lämnade oasen och vandrade en hel dag och kom så till en annan oas, i hvilken låg en stor stad. Där tog han in på ett karavanseraj. Och han kom i samspråk med en köpman, som också bodde där på

detta karavanseraj. Han sade till denne: — Du, som känner väl till denna stad, vill du gifva mig ett råd. Jag ämnar i morgon köpa mig en burnus och andra kläder, af hvilka jag är i behof, och för att få pengar härtill vill jag sälja en diamant, som jag har; kan du nu säga mig, till hvem jag härvid bör vända mig?

Köpmannen sade: — Låt mig få se diamanten!

Saf-el-Goumar tog fram sina tre diamanter ur den pung vid gördeln, där han bar dem, och sade: En af dessa vill jag sälja.

Köpmannen såg på de tre diamanterna och sade: Jag skall i morgon föra dig till en köpman här i basaren, som handlar med sådana varor. Men nu är jag sömning; vill du som jag, så lägga vi oss att sofva.

Och de lade sig till hvila bredvid hvarandra. Men när Saf-el-Goumar somnat in, reste sig köpmannen försiktigt upp, lossade från Saf-el-Goumars gördel den pung han där bar och stoppade den inom sin egen gördel. Därpå lade han sig åter ned att sofva.

När Saf-el-Goumar vaknade nästa morgon, märkte han strax, att han mist sin pung med diamanterna. Han vände sig häftigt mot sin granne:

— Du har tagit mina diamanter! Du är den ende som sett dem!

Köpmannen svarade:

— Jag vet icke hvad du säger! Jag har icke sett dina diamanter!

De andra gästerna i karavanserajet skockade sig omkring de båda tvistande.

— Må man undersöka honom, utropade Saf-el-Goumar, I skolen få se, att han gömt inom sin gördel en pung med tre stora diamanter i.

— Visserligen, sade köpmannen, har jag en pung med tre diamanter i, och här är den! — Han tog fram pungen ur sin gördel. — Jag är en köpman, såsom I alla veten, och jag har kommit till denna stad för att sälja dessa underbart vackra ädelstenar till den gamle Mustafa, som har sin bod i basaren vid torget. Olyckligtvis råkade jag i går kväll visa dessa stenar för främlingen här, och nu lönar han mig med att beskylla mig för stöld. Men ni må själfva döma, ni som här stå, om det är sannolikt, att denne trashank skulle äga tre så dyrbara stenar!

De kringstående sågo på prins Saf-el-Goumars nötta gondora, och de flesta menade, att köpmannen säkerligen var den af de två, som talade sanning.

Men andra sade: Må de båda männen gå till sultanen! Vår sultan är mycket klok; han skall säkert finna ut hvem af dessa två har rätt.

Och de båda tvistande vandrade bort till sultanens palats följda af en stor folkhop.

Men nu förhöll det sig så, att denna stad just var densamma, i hvilken prinsessan Mied-Zen-a-Zen härskade som sultan. Då nu hennes make fördes inför henne, igenkände hon honom strax, men han kände alls icke prinsessan i hennes dräkt som sultan.

Då hon fick höra, hur saken förhöll sig, sade hon till prins Månken: Berätta huru du fått dina dyrbara

stenar! Ty du måste medge, att det synes föga sannolikt, att du skulle äga sådana dyrbarheter.

Då berättade prins Månsken sin historia, och alla förundrade sig, när de hörde den. Men prinsessan vände sig till köpmannen och sade:

— Låt mig få se de tre diamanterna!

Han räckte henne dem, och hon såg strax, att det var hennes egna.

— Nu vill jag pröfva, sade hon, hvem af eder två, som är den rätte ägaren. Säg mig — hon vände sig till köpmannen — hvad är det för ett litet fel på den största af diamanterna?

Köpmannen tvekade ett ögonblick och sade sedan: Det är en helt liten fläck på den.

Hon vände sig med samma fråga till prins Månsken.

— Jag vet icke hvad du talar om, o sultan, svarade denne, ty jag har aldrig sett minsta fel eller fläck på någon af de tre diamanterna, ej heller förstår jag hvad du menar, när du säger den största, ty de äro alla tre af samma storlek.

— Rätt har du svarat, sade prinsessan, och du har i sanning visat dig vara den rätte ägaren af diamanterna. Här har du dem! Men denne köpman dömer jag till bastonad — trettio slag på hvar fotsula.

Köpmannen fördes bort till bastonad, och prins Månsken begaf sig tillbaka till karavanserajet. Men han hade knappt hunnit dit, förrän tvenne tjänare från sultanen kommo och inbjödo honom till att spisa aftonvard hos sultanen. Han förundrade sig högeligen öf-

ver denna nåd, och än mer förvånades han, när de båda tjänarne sade honom, att de voro befallda ledsaga honom till badet och passa upp honom därvid. De förde honom till stadens badhus, där han fick ett förträffligt bad och ingneds med doftande salfvor; därpå iklädde de båda tjänarne honom en dyrbar dräkt, hvilken var en gåfva som sultanen sände honom.

Alltjämt full af förundran, fördes därpå prins Månsken till palatset och in i en praktfull sal. Där mottogs han af sultanen och inbjöds att sätta sig ned bredvid denne vid ett bord, dignande af fårkött, couscouss och allehanda sötsaker; och där var ingen mer än han och sultanen vid bordet. Och de åto af de kosteliga rätterna, och väl tjugtu tjänare passade upp på dem och sköna danserskor dansade för dem, medan musikanter spelade på cymbal och på gourba.* Men när måltiden var slutad, försvunno alla tjänare och danserskor och musikanter, och sultanen och prins Månsken voro allena.

Då sade sultanen: Se på mig! Påminner jag dig icke om någon?

Prins Månsken såg på sultanen och sade: — Vore du icke en man, skulle jag vilja bedyra, att du är min maka, prinsessan Outsägligt Skön, som jag förlorat och som jag alltjämt begråter. Ty du är i sanning underbart lik henne!

Då ryckte sultanen hastigt af sig sin turban. Ned öfver axlarna föll det långa och mörka håret — och med häpnad och hänryckning såg prins Månsken, att han

* Ett slags arabiskt stränginstrument.

inför sig verkligen hade sin maka, prinsessan Mied-Zena-Zen.

Och hon log och öppnade sina armar emot honom — —

Dagen därpå lät hon förkunna för folket i staden huru det förhöll sig: att hon var en prinsessa och prins Månsken hennes make och att hon önskade han nu skulle blifva deras sultan. Och det blef så, och där lefde de sedan länge och lyckligt allt intill sin död.

* *
* *

Men det var något som vi undrade öfver. — Hur var det med prins Månskens elakhet? frågade vi. Hade den gått bort?

— Ja visst, sade Mohammed.

— Den hade kanske gått bort i öknen? förmådde vi.

Ja, Mohammed var afgjordt af den åsikten att tre års kringirrande i Sahara måst kunna bränna bort allt tänkbart ondt inom en människa.

Vi kände en viss benägenhet att framställa ännu en interpellation angående de båda sultanerna, som sutto på hvar sin sida om den stora öknen och antagligen hvar på sitt håll sörjde öfver sina förlorade barn, hvilka tycktes ha totalt glömt bort dem. Men vi gjorde det icke. Sagan var slut — och med det fingo både vi och sultanerna nöja oss.

V.

— Tyckte du inte att Leluna såg mindre vänlig ut, när vi sist voro hos henne, frågade min reskamrat, då vi nästa gång gåfvo oss af att leta reda på vår sagoförtäljare.

— Jo, den observationen gjorde jag också, sade jag. Hon tycker väl inte om att vi komma och ta hennes man med oss. Fast han är ju i alla fall aldrig hemma hos henne!

— Nej, det förstås. Men hon tycker nog från sin synpunkt att vi uppföra oss besynnerligt, då vi inte bara vandra omkring obeslöjade på vägarna, utan den ena gången efter den andra komma och söka upp en man för att sitta med honom ute i en palmlund och höra på hans historier!

— Nå, är hon missnöjd, så få vi väl försöka blidka henne. De bruka tycka om sötsaker. Kom, ska vi gå in och köpa en påse karameller.

Vi gingo in i en välförsedd fransk speceriaffär, som är det mest kontinentala Biskra har att bjuda på i butikväg, och begärde karameller af olika slag, mest röda. Vi visste af erfarenhet att araberna äro djupt öfvertygade om att röda karameller måste smaka bättre än några andra af annan kulör.

Så snart vi trädt in genom dörren till Mohammeds hus, skyndade vi att räcka karamellpåsen åt Leluna. Vi hunno knappast se, om hon såg missnöjd ut dessförinnan; att hon efteråt — sedan hon gripit tag i påsen och sett

hvad den innehöll — var strålande glad var lätt att konstatera. Hon stoppade strax i munnen ett par af karamellerna, stack så in påsen innanför klänningen och skrattade af belåtenhet. Men hon sade ingenting — hvarken »sahha» eller »katorscherek», de två ord en arab har att välja på, när han skall säga tack.

Inne i hyddan funnos, liksom första gången, den gamla negerkvinnan, vaktande det lilla byltet, och barnets mor. Den sistnämnda var i ett hörn af rummet sysselsatt med att koka ett ägg öfver en liten glödhög; en trefot var uppställd öfver glöden, och ett ägg hängde däröfver i en ring.

Vi hade tagit för afgjort, att Leluna skulle bjuda sina gäster af karamellerna. Men hon tycktes ej ha en tanke åt det hållet — lika litet som ett djur tänker på att dela med sig af sitt rof. Och af de andra kvinnornas afundsjuka och melankoliska blickar mot Lelunas påse var tydligt, att de alls ej väntade sig någon sådan frikostighet. Vi påminde oss, att vi gjort en liknande erfarenhet med några beduinkvinnor och ångrade, att vi ej tagit af några karameller åt den gamla och hennes dotter; men så kom jag ihåg, att jag hade en chokladkaka med mig, bröt itu den och gaf en bit åt hvar af de båda som blifvit lottlösa. De skeno strax upp, men nu mulnade Leluna i stället; hon fruktade tydligen, att detta i glittrande silfverpapper inlagda svarta, som de med belåtna miner åto, smakade bättre än hennes karameller.

I detta ögonblick trädde Mohammed in, tydligen underrättad om att vi kommit. Han tog sig en karamell

af Leluna och ett stycke af kusinens chokladkaka, trots den senares protester. Och så gingo vi ut i palmlunden.

Denna gång ville Mohammed nödvändigt, att vi skulle sätta oss på en ny plats; det gick för mycket folk förbi vid den förra, påstod han. Vi antogo, att Mohammed känt sig besvärad af att förra gången en arab kommit fram, obedd och tigande slagit sig ned och en stund suttit och hört på hans sagor. Och vi följde honom därför till en annan plats vid ett åkerfält tätt bakom Villa Landons mur. Men som vi funno den föga tilltalande, återvände vi till vårt gamla ställe med utsikt öfver öknen.

Mohammed utbredd sin burnus åt oss på vallen, men satte sig denna gång midt emot oss på huk.

— Skall jag berätta för er om en mor och hennes son? sade han.

— Ja, gör det! sade vi.

Och vi väntade oss någonting rörande.

Men det blef en underlig sammansättning af gamla sagemotiv: den historia som i Asbjörnsen och Moes samling går under namnet: Historien om ett blått band, och den uråldriga myt, som man brukar kalla St. Georgslegenden — ehuru den är långt äldre än den något tvifvelaktige kappadokiske riddaren — samt af ännu ett par gamla för nästan alla folk gemensamma sagemotiv — det hela anrättadt efter arabisk smak.

*

*

*

— Det var en gång en änka, som bodde med sin son i en öfvergifven stad. Där funnos bland ruinerna bara dessa två och så lejonet — många lejon. Sonen var jägare och hade två stora hundar, som voro honom mycket tillgifna.

Men modern var kär i ett lejon. Hon riktigt rände efter det lejonet och ville gifta sig med det. Då sade lejonet — ty det var på den tiden då djuren kunde tala: — Jag skall gifta mig med dig, när du har dödat din son. Ty vi frukta för honom och hans hundar.

Kvinnan sade: — Hur skall jag kunna göra det? Han är så stark!

Lejonet sade: — Säg åt honom, att du vill pröfva hans styrka, och bind honom — liksom på lek — med starka rep. Och ropa sedan på mig!

Kvinnan tog tjocka, nya rep och doppade dem i olja, så att de blefvo sega och starka. Så sade hon åt sonen, såsom lejonet sagt. Hon band honom, och han försökte slita repen. De skuro in i köttet, blodet sprang fram — men repen höllo.

Och modern ropade på lejonet.

Lejonet kom. Men det kunde ej uthärda att möta gossens blick. Ty gossen hade ett oförskräckt hjärta och såg på lejonet med fast blick.

Lejonet sade: — Det är hans ögon, som hindra mig att döda honom. Hölj öfver hans ögon!

Då tog modern en korg och stälpte den öfver sonens hufvud. När gossen nu märkte, att han ej kunde värja sig, bad han lejonet att dock få säga tre ord, innan han blef dödad. Lejonet gaf honom lof därtill.

Då ropade gossen på sina båda hundar. I ett huj kommo de springande och sleto strax lejonet i stycken. Och sedan gngade de sönder repen, med hvilka gossen var bunden.

Gossen tänkte nu: — Jag kan dock icke döda min mor, fastän hon väl förtjänat det. Men jag vill gå ifrån henne — ut i vida världen.

Och han begaf sig ut i vida världen, följd af sina båda hundar.

Han kom till en flod, vid hvars källa en stor orm med sju hufvud bodde. Denna orm brukade ibland stänga för källan genom att ringla ihop sig i själfva källflödet. Och då blef det torra och nöd i hela landet. För att få ormen att låta bli detta hade sultanen i landet lofvat honom att hvarje dag få till måltid ett fat couscouss och en ung jungfru. Nu hade lotten just fallit på hans egen unga dotter.

Hon kom vandrande med sitt fat couscouss i handen och mötte gossen med hundarna.

— Hvart ska du gå? frågade gossen.

Då berättade hon honom hur det var.

— Bry dig inte om att gå till ormen, sade gossen. Ge mig couscoussen!

Och så åt han upp couscoussen och satte sig sedan och talade med prinsessan. Efter en stund somnade han in med hufvudet i prinsessans knä. Då fick prinsessan se ormen komma slingrande. Hon började gråta. Och en tår föll ned på gossens kind. Han vaknade upp.

— Hvarför gråter du? frågade han.

Hon pekade på ormen. Då sprang gossen upp, drog sitt svärd och afhöggs ormens alla sju hufvud och hundarna hjälpte honom.

Gossen sade till prinsessan: — Gå nu tillbaka till staden! Men kom ihåg, att på tre dagar får ingen dricka af källans vatten, ty det är förgiftadt af ormens blod.

Och prinsessan gick hem åt staden. Då mötte hon en man; han tog henne i armen och sade häftigt: — Hvarför har du ej gjort din plikt? Du har ej gått till ormen!

Och han drog henne inför sultanen och sade: — Se, hon har ej gått till ormen! Nu få vi torka och hungersnöd i landet!

Då berättade hon allt som händt. Man sände strax ut ett bud, som fann ormens döda kropp och äfven gossen med hundarna. Och sultanen gaf honom sin dotter till äkta och öfverlät åt honom hälften af sin makt, så att sultanen regerade hvarannan dag och gossen hvarannan.

Men snart dog sultanen, och gossen blef ensam härskare.

Då tänkte gossen: — Jag vill i alla fall skicka efter min mor. Och han skickade efter henne. Och hon kom och fann sin son som sultan. Men hon hatade honom ännu, eftersom hennes lejon blifvit dödadt af hans hundar. Och hon smög sig ut till den plats, där ormen dödats, och fann en del af dess giftiga kvarlevor.

När kvällen kom, sade hon till sin sonhustru: — Jag vill bädda min sons säng. Det tillkommer mig, som är hans mor, att göra det.

Och när hon bäddade, strödde hon giftet i bädden. Strax som sultanen lagt sig, vardt han död.

Och han sörjdes af alla och fördes utanför staden och begrafdes.

Men hans båda hundar ville ej lämna hans graf. De lågo på grafven och tjöto och ville hvarken äta eller dricka efter sin herres död. Till sist begynte de krafsa upp grafven och funno så sin herres kropp. Och de började slicka honom — en vid hvart öra. Och de höllo på härmed i en halftimme. Och se, då öppnade sultanen sina ögon och vardt lefvande igen!

— Hur kom det sig? Var det af slickandet? frågade jag. Jag undrade om araberna möjligen hade den föreställningen, att det finnes en underbar läkekraft i hundars slickande. Jag frågade med djupt och allvarligt intresse, och där fanns icke, vare sig i mitt ansikte eller min röst — vågar jag hoppas — skuggan af ett tvivel beträffande den absoluta sannfärdigheten af Mohammeds historia. Icke dess mindre upptog han med ett visst missnöje denna yttring af den västerländska manien att vilja veta orsaken till allting. Han gaf mig en tillrättavisande blick och sade:

— Det var väl den gode Guden som gjorde det. Han såg väl att hundarna voro trogna och sörjde sin herre, och så lät han detta under ske för deras skull.

Och så kom sultanen tillbaka till sitt palats, och där blef stor glädje. Men den elaka modern lät han binda emellan två snabba unga kameler, som ännu aldrig burit en börda; de ställdes med hufvudena åt hvar sitt håll, och så bands ett ben af kvinnan vid hvardera kamelen.

Och så piskade man på kamelerna, och modern slets i stycken...

Vi ryste, men Mohammed såg helt upplifvad ut, när han skildrade den grymma exekutionen. — Vänta, ska ni få se, sade han. — Han tog hastigt våra parasoller, lade dem bredvid hvarann och ville med tillhjälp af dem åskådliggöra förloppet.

— Se, så här, sade han.

Vi ryckte hastigt, gripna af vedervilja, våra parasoller till oss. — Låt bli! sade vi.

Där lyste ju verklig grymhet ur hans ögon.

När vi gingo hemåt, tänkte vi på detta: huru det alltemellanåt af en händelse skymtade fram drag hos våra arabiska vänner, som blixtrikt läto oss förstå, hvilken klyfta i själfva verket skilde dem ifrån oss. Denne Mohammed, som alltid hade tyckts oss så godmodig och snäll — han skulle utan tvifvel med nöje kunna vara med om blodiga dåd och fröjdas åt att se människors pina.

*

*

*

Innan vi skildes från Mohammed den aftonen sade vi till honom:

— Hör på, Mohammed, hemma på hotellet ha vi ett par vänner, som önska höra dina sagor, men ej äro hågade att gå hit bort. Vi ämna därför komma och hämta dig till hotellet någon dag.

— Ja, sade Mohammed långsamt. Men det kan jag omöjligt göra under fem francs.

Vi sågo förvånade på honom. Vi hade visserligen märkt, att han de sista gångerna ej varit fullt så belåten som i början med sina 50 centimes, han hade tydligen småningom — kanske intalad af andra — kommit till den öfvertygelsen, att han borde söka komma åt en något större anpart af de främmande damernas rikedomar. Men denna höjning föreföll oss något häftig, helst som han ej hade mer än tio minuters väg till Hôtel des Zibans.

— Nå, då får väl saken vara, sade vi kyligt.

— Ni förstår, jag *kan* omöjligt göra det för mindre, försäkrade Mohammed. Att berätta för *er*, det är något helt annat! För er skulle jag gärna berätta för ingenting! Ni äro mina vänner, och det är för mig ett nöje, ett verkligt nöje, att berätta för er! Men dessa herrar på hotellet...

— Det är inte herrar, det är damer.

— Nåväl, dessa damer — för dem kan jag omöjligt berätta för mindre än fem francs. Det är ju helt olika med *er*. — Men ni förstår, jag måste tänka på att förtjäna. Jag är en fattig man som arbetar för mitt uppehälle — — — Nå — jag skulle ju möjligen kunna göra det för tre francs.

— Nej, du skall visst inte göra någon uppoffring för vår skull, Mohammed. Det får vara med hela saken.

Mohammeds ton sjönk betydligt.

— Säg mig, hvad skulle ni vilja ge? frågade han. Men vi voro förtretade.

— Du hör ju, att vi inte bry oss om hela saken, sade vi.

Nu föll han alldeles till föga.

— Ni få ge mig alldeles hvad ni själfva vill! Ni komma ju någon dag och hämta mig? Gör ni inte det? Ni få ge mig alldeles som ni vill!

Jo, vi kanske skulle komma ännu en gång.

— Och så — och så komma ni ju ihåg det där lifvet åt Leluna? sade han bedjande och något förläget.

Han hade redan förut bedt oss om något aflagdt bluslif åt sin hustru.

— Men Leluna är mycket vackrare som hon är, sade vi. — Edra arabiska kvinnodräkter äro mycket vackrare än våra europeiska.

Mohammed förstod att finna sig. Han svarade:

— Ni tycka att *våra* kvinnodräkter äro vackra, därför att de äro något nytt för er; våra kvinnor tycka att *edra* dräkter äro förtjusande — det är alldeles samma sak, ser ni.

Han fick en plötslig ingifvelse och tillade ifrigt:

— Om ni finna de arabiska dräkterna så vackra — vill ni då inte komma en dag till mitt hus, så ska jag kläda er båda två till arabiskor! Det skall bli utmärkt! Jag skall hjälpa er med allting, ni ska se ut som riktiga arabkvinnor. Och så kunna ni låta fotografera er!

Tydligen hägrade redan för Mohammeds själs öga de soustycken han skulle erhålla som lön. Vi afböjde emellertid anbudet.

— Men ni ge väl ändå en blus åt Leluna, uppre-

pade han bönfällande. Denna blus måtte ha legat Leluna mycket om hjärtat.

— Kanhända, sade vi och lämnade honom.

VI.

När vi nästa gång gingo genom negerbyn, kunde vi konstatera ett nedslående faktum, som förra gången blott svagt skymtat fram för oss. Den vid kaféet församlade societeten gillade icke vårt uppförande. Den ansåg lämpligt att genom en kylig tillbakadragenhet visa, att vi ej längre ägde dess fulla sympati och högaktning. Hälsningarna voro ej på långt när så välviliga som de första gångerna, man ropade ingenting till oss, man såg värdig och reserverad ut.

— Jag känner, att den svarte med den röda pelargonian ogillar mig, sade jag till min reskamrat, när vi från det lilla torget veko in på gatan, som ledde till Mohammeds hus. — Det smärtar mig verkligen. Hvad kan man göra för att återvinna hans högaktning?

— Han såg verkligen bister ut. De tycka förmodligen, liksom Leluna, att vi alltför ofta vilja träffa Mohammed. Här ha kanske aldrig förr varit några européer, som brytt sig om att höra på arabiska sagor. Och Mohammed är ju heller ingen riktig sagoförtäljare.

Nej, Mohammed var ingen erkänd, officiell sagoförtäljare; däri låg nog knuten. Förmodligen ansåg sig hvarenda en af negerbyns invånare kunna berätta sagor precis lika bra som Mohammed och fann det

märkvärdigt, att vi alltid skulle be just honom om historier. Kanske kunde i själfva verket Hussein ben Smein, Biskras förnämste sagoförtäljare, som om morgnarna på torget samlade skaror omkring sig, tala franska, fastän vi trott, att han ej kunde det; i så fall fann han det säkert högst förunderligt, att vi aldrig vändt oss till honom. Aldrig hade vi heller gjort ett enda besök i något annat hus i negerbyn. Aldrig hade vi frågat honom med den röda pelargonian om vi fingo göra en visit i hans hem. Och nu voro de alla stötta på oss . . .

Ack, lifvet är fullt af konflikter — till och med om man reser långt bort till en liten oas i den stora öknen.

— Bonsoir, hörde vi bakom oss.

Det var Mohammed, som kom skyndande efter oss. Hvar kom han ifrån? Han kunde ej gärna komma annat än från kaféet. Då hade vi nog ej misstagit oss, när vi ett ögonblick trott oss se hans hufvud sticka upp bland skaran, som låg lägrad på mattorna utanför kaféet, för att i nästa sekund draga sig undan och dölja sig. Såå, han hade varit generad att gå fram till oss när de andra sågo på . . .

— Vill ni att jag ska komma till hotellet och berättat sagor? frågade han.

— Ja, vi hade tänkt det.

— Nå, om ni gå förut, ska jag strax komma efter; jag ska bara gå in i mitt hus och ta på min burnus.

— Vi kan ju vänta på dig.

— Ånej, om ni gå, så kommer jag strax efter.

Vi vände om för att gå hemåt. Men i nästa ögonblick kom oss ett häftigt vrålande att tvärstanna. Det

var ett verkligen afgrundslikt tjut — det fyllde en med fasa och väckte föreställningar om någon, som höll på att mördas under ohyggliga kval.

Ur en af hyddorna några steg ifrån oss störtade en negerkvinna fram; hon tryckte ena handen mot sin panna, från hvilken blodet droppade nedåt ansiktet; den andra handen svängde hon högt i luften, allt under det hon högljudt vrålade. Hennes hufvudbetäckning — en brokig halsduk, som turbanlikt vridits kring hufvudet, och stora massor svart ullgarn, hvilka hon, enligt de äldre Biskrakvinnornas sed, flätat in i håret för att öka dess volym — hade glidit ned på sned i pannan, hvilket gaf ett groteskt utseende åt det i sig själfvt ohyggligt fula ansiktet.

Vi befunno oss just vid en gatukorsning, och från alla håll strömmade människor samman, män och kvinnor. Inom några ögonblick stodo vi inne i en talrik, ullhårig skara, som larmade och skrek.

Den tjutande negerkvinnan förkunnade med hög röst hvilka oförrätter hon lidit; en man, som tycktes vara den hon anklagade, stod midt emot henne — på ett visst afstånd från henne — och svarade henne med stark stämma och vredgad blick. Alla de omkringstående skreko på en gång och uttalade sin mening om saken. En ovanligt lång, ung negerkvinna med en smärt och välbildad gestalt och klädd i en kort och fladdrande klädnad kom med snabba steg bortifrån tvärgatan; jag kunde ej låta bli att se på henne, det var något af vildt och kraftigt behag i hennes gång och hållning, som påminde om en jagande Diana. Hon

såg sig omkring med stora, kloka ögon, sträckte med en befallande åtbörd ut sin ena arm och började tala med en klar och snabb stämma. Mängden omkring henne tystnade för ett ögonblick och lyssnade till henne.

— Hvad är det de tvista om? frågade vi en arab, som stod bredvid oss. — Hvem har slagit kvinnan?

Araben ryckte på axlarna, och det skymtade i hans ansikte något af det förakt en arab innerst alltid känner för negererna, när han svarade:

— Det är en gammal elak kvinna, den där; hon är ogift, och hon tillbringar sina dagar med att springa omkring i husen och förtala människor. Den mannen ni ser där hade förbjudit henne att komma till hans hus; han tyckte inte om att hon sprang till hans hustru och fyllde hennes öron med dumt och elakt prat. Men när han nyss kom hem, fann han henne därinne. Då gaf han henne ett slag. Det är det hon nu beklagar sig öfver.

Det hade småningom blifvit klart för oss, att det snarare var af ilska än af smärta som kvinnan tjöt. Och med en viss lättnad kände vi oss fritagna från plikten att ingripa i saken. Ty vi hade en stund verkligen tänkt, att vi måste träda fram och göra den som miss-handlat kvinnan några allvarliga föreställningar. Men hans slag var nog enligt negerbyns begrepp fullt berättigadt. Det var i själfva verket blott ett på negerbyspråk öfversatt europeiskt: Jag ber att få påminna er, min fru, om att jag redan uttalat en önskan att umgänget mellan er och min hustru måtte afbrytas . . .

Vi hade fått nog af uppträdet och vände oss om

för att gå. I detsamma kom Mohammed från sitt hus, klädd i nytvättad burnus och med en grågrön, blommande olivkvist dinglande ned från den hvita turbanen och utefter den bruna kinden.

— Nå, då få vi ju ändå sällskap, sade vi.

Mohammed teg och följde oss.

Men när vi nalkades Royal Hôtels hvitglänsande arkader, stannade han:

— Det är nog bäst, att jag ej går med er, sade han. Jag skall gå en annan väg till hotellet.

Vi sågo förundrade på honom. Trodde han, att vi voro generade för att gå i hans sällskap här på stora stråkvägen? Det var då underligt! Det var nu ingen trashank i Biskra — jag måste medge att flertalet af våra vänner där voro mer eller mindre trashankar — som plägade tveka att, när så föll sig, sälla sig till oss för att uppbygga oss med sin konversation en stund.

— Nej, nej, Mohammed, sade vi, du kan gärna komma med oss.

— Det är bättre, att jag inte gör det, sade Mohammed stelt. — Ni vet inte hvad det skvallras här i Biskra! Här skvallras alldeles förfärligt!

Jo, det visste vi något om. Det hade vi märkt mer än en gång, att hela Biskra kände till oss och strax fick reda på allt hvad vi företogo oss. Men att vi gingo med en arab var väl ingenting ovanligt!

— Här finns så mycket onda tungor, fortsatte Mohammed dystert. — Å, så mycket onda tungor det finns i Biskra! Ni anar inte hur mycket elaka saker män-

niskorna här säga om hvarann! Jag *kan* verkligen inte gå med er. Jag går en annan väg.

Och han hälsade och vek af en väg åt höger. Vi tittade häpna och harmsna efter honom. Jaså, det var *vi* som komprometterade *honom*! Jaså, verkligen! Mohammed vågade ej af omsorg för sitt goda rykte gå med oss. — Det var då därför han förra gången ville att vi skulle sätta oss på en undangömd plats, där vi ingen utsikt hade och där ingen såg oss; det var därför han nyss gick in för att sätta på sig en burnus och söka undvika vårt sällskap. Han hade väl fått en del stickord för att han brukade gå ut med de främmande kvinnorna. Man hade inte skämtat med honom — ånej, så göra européer, men araber skämta sällan. Men man hade nog sagt honom hvassa saker. Nå, det var troligen till en del hans eget fel. Kände vi Mohammed rätt, så hade han nog i början skrutit smått öfver bekantskapen med de europeiska damerna och låtit förstå, att de voro synnerligt roade af hans sällskap . . .

VII.

När vi hunno till hotellets port, möttes vi af Mohammed, som kom emot oss vänligt leende, som om han velat säga: Här vågar jag åter kännas vid er!

Ett par ögonblick därefter sutto vi uppe på Hôtel des Zibans' terrass i skuggan af dess höga palmer. Mohammed satt på en stol — något som han tydligen var ovan vid och något besvärad af — och framför honom

sutto fyra svenska damer, medan fyra svenska småttin-
gar, blåögda och gulhåriga, sprungo omkring och lekte
och ibland stannade ett ögonblick och tittade på »a'a-
ben».

— Nåväl, sade Mohammed, jag skall berätta för er
historien om *Sadi och Nischma*.

* *
* *

— Det var en gång två bröder, som voro mycket
goda vänner. De gifte sig samtidigt, och den äldre fick
efter en tid en son, den yngre en dotter. Då sade den
äldre brodern till den yngre:

— Skola vi ej komma öfverens om att, när våra
barn växt upp, låta vi dem gifta sig med hvarandra?

Och det blef öfverenskommet så emellan bröderna.

Men när barnen voro omkring tio år gamla, dogo
deras fäder. Deras mödrar voro redan förut döda, så
att barnen stodo helt ensamma.

Då sade den lille Sadi till sin kusin, som hette
Nischma — hvilket betyder stjärna —:

— Jag skall arbeta, och jag skall försörja oss båda.
Och när vi bli stora, ska vi gifta oss med hvarann, så-
som det blifvit öfverenskommet emellan min far och din
far. Vill du det, Nischma?

Den lilla Nischma sade ja. Och de båda barnen
flyttade till ett litet hus, som Sadi köpte för de pengar
hans fader lämnat efter sig, och de bodde där tillsam-
mans med en gammal tjänarinna, som vårdat Nischma

alltsedan hon var liten, och Sadi arbetade för dem båda. Och när de blefvo vuxna, gifte de sig med hvarandra.

Och Sadi var så arbetsam och förständig, att han snart samlat icke litet pengar, och han köpte då ett större hus. I detta hus funnos två butiker; i den ena sålde han själf allehanda varor; den andra ämnade han hyra ut. Och då vid samma tid en köpman från Basora kom resande, som medförde flera kistor fulla med silkestyger och skärp och broderade dukar och önskade hyra en butik för att breda ut sina varor och försälja dem, så hyrde Sadi ut sin ena butik till honom.

Men Nischma såg genom en liten glugg denne främmande köpman gå ut och in ur sin butik, och han var en vacker och ståtlig man, och hon förälskade sig i honom. Och hon grundade på huru hon skulle kunna smyga sig till hans butik för att se honom på nära håll och tala med honom, utan att hennes man visste om det. Och hon uttänkte en plan. Det fanns under båda butikerna källare — en för hvardera butiken. Emellan dessa båda källare gräfde nu Nischma en gång. Och så ofta hon kunde, smög hon genom denna gång till den främmande köpmannens butik och såg på hans varor och talade med honom.

Men en dag, då Sadi kom vandrande hemåt från torget och gick förbi den främmande köpmannens bod, kom han att kasta en blick ditin genom den öppna porten. Och han såg då inne i boden en kvinna, som tycktes honom vara Nischma. Han gick strax ditin. Men i samma ögonblick Nischma hört någon träda in, hade hon svept sin slöja tätt omkring sig, och Sadi kunde

icke med visshet se, om det var hans hustru eller ej. Icke heller vågade han tilltala henne för att få veta hur det förhöll sig, ty om det varit en annan mans hustru skulle han ju, genom att tilltala henne, svårt förolämpa hennes make. Han tänkte därför: — Jag vill skynda in i min egen bostad och se efter, om min hustru är där.

Och han gjorde så, och när han trädde in i sitt hem, såg han sin hustru sitta där. Ty Nischma hade skyndat genom den hemliga gången och hunnit hem före honom. Och Sadi tänkte: — Det var ett misstag. Det måste ha varit en främmande kvinna, som var mycket lik Nischma.

Några dagar därefter hände det emellertid Sadi samma sak. Men när han för tredje gången fick se inne hos sin granne den kvinna, som var lik hans hustru, gick han fram till henne, ref henne med sina naglar öfver högra kinden och skyndade så in i sin egen bostad.

Därinne stod hans hustru. Men hon stod med högra kinden vänd mot väggen. Han gick fram till henne, tog hennes hufvud mellan sina händer och vände högra kinden mot dagern. Och han såg skråmorna, som ännu blödde . . .

Då begynte han undersöka huru detta kunnat gå till. Han kom att tänka på källrarna och gick ned och fann den hemliga gången.

Och han gick till den främmande köpmannen och sade: — Du måste strax flytta! Icke en dag längre får du blifva i detta hus.

Köpmannen sade: — Jag har ändå ämnat resa i dessa dagar, och jag skulle gärna begifva mig af inom en

timme, om jag kunde få ett skepp, som förde mig och alla mina varor till den stad jag kommer från.

Sadi svarade: — Jag skall strax gå ned till floden och skaffa dig ett skepp. Och han gick ut.

Då Nischma märkte, att hennes make gick ut, skyndade hon genom den hemliga gången till köpmannen.

— Jag vet, sade hon, att du nu måste begifva dig bort. Men jag älskar dig och kan icke lefva utan dig. Jag vill säga dig, hur vi skola göra. Här står inne i din butik ett gammalt skåp, som tillhör Sadi; i detta vill jag gömma mig, och när Sadi kommer tillbaka, skall du säga till honom: — Här står ett gammalt skåp, som jag skulle vilja köpa för att lägga en del af mina varor i; vill du sälja det till mig? Och om du bjuder honom en god summa, skall han helt visst sälja det. Och på så sätt skall jag komma med på skeppet.

Och hon gömde sig inne i skåpet.

Strax därpå kom Sadi tillbaka.

— Jag har funnit ett skepp, sade han, som är färdigt att strax afsegla med dig.

— Jag skall genast vara redo, sade köpmannen. Men hör på, skulle du vilja sälja till mig det där gamla skåpet, som står här i butiken; jag behöfver det för att däri lägga en del af mina varor.

— Hur mycket vill du ge för det? frågade Sadi.

— Tio francs.

— Nåväl, du får det.

Och när köpmannen strax därpå med hjälp af några bärare, som Sadi tillkallade, förde ner sina varor till

skeppet, var också Nischma med, dold i skåpet. Sadi var själf nere vid skeppet och åsåg hans affärd.

— Allah vare lofvad, att han är borta! suckade Sadi, när han åter gick hemåt. Och han trädde in i sitt hus och såg sig omkring efter Nischma. Men Nischma fanns där ej . . .

Då kom han ihåg det gamla skåpet och förstod hur det hängde ihop.

Han lät genast förkunna på torget, att han ville sälja sitt hus och alla sina varor. När han fått alltsammans såldt, hyrde han för pengarna ett skepp med besättning och begaf sig ut att söka köpmannen och Nischma. I hvarje stad vid floden sökte han dem. Till sist kom han så till den stora staden Bassora.

Nu var det så, att köpmannen, som hyrt en bod i Sadis hus, var en son till sultanen af Bassora. Förklädd till köpman hade han begifvit sig ut på resor för att lära känna världen och människorna. Kort efter det han återkommit till Bassora hade hans fader dött, och så hade han blifvit sultan.

När nu Sadi en dag vandrade omkring på gatorna i Bassora och enligt sin vana noga betraktade alla han mötte och alla, som sutto på gatorna utanför kaféer och bodar, för att se om han ej skulle finna köpmannen, kom där en man ridande, klädd i praktfulla kläder och följd af en flock tjänare. Sadi såg upp i hans ansikte och kände strax igen köpmannen.

Han sprang fram, fattade hästen i betslet och ropade:

— Gif mig igen min hustru!

Från alla håll hördes vredgade rop.

— Hur vågar du hejda sultanen? Släpp betset, din usling!

Och tjänarne skyndade fram och grepo honom.

Men sultanen hejdade dem.

— Denne man, sade sultanen, har offentligt beskyllt mig för att ha tagit hans hustru ifrån honom. Han skall själf få öfvertyga sig om, huruvida hans beskyllning är grundad.

Han vände sig till Sadi: — Jag vill tillåta dig något, som ännu aldrig tillstadts en man, nämligen att se alla kvinnorna i mitt harem; finner du bland dem din hustru, så skall du hafva rättighet att taga henne med dig, och dessutom skall jag i böter gifva dig en pung med guldmynt. Men finner du henne icke, skall du vara skyldig att lida döden till straff för din djärfhet.

Och Sadi fördes till sultanens palats och tilläts att vandra genom alla dess salar och se alla de kvinnor, som där funnos. Men Nischma fanns där icke.

Sadi vände sig till sultanen.

— Mitt lif är i din hand, sade han.

Och han fördes bort till att afrättas.

Men i sista stund ropade sultanen till soldaterna, som förde bort Sadi: — Håll!

Och han befallde att man skulle lösgifva fången och vinkade honom till sig.

— Följ mig, sade han.

Och sultanen och Sadi gingo tillsammans genom många och långa gator i den stora staden. Under vägen sade sultanen:

— Jag vill yppa för dig, huru det förhåller sig med denna sak. Jag är en man, som fruktar Allah, och ingalunda skulle jag vilja röra en annan mans hustru och handla emot den Högstes bud. Din hustru kom ofta till min bod, som jag hyrde i ditt hus, men jag uppförde mig emot henne så som det en rättskaffens man anstår såväl då som sedermera. När hon sade mig att hon älskade mig och bad mig taga henne med mig, gjorde jag det blott för att pröfva dig och se huru du skulle handla. Men du har visat dig trogen, modig och ihärdig, och därför vill jag nu föra dig till det hus, där din hustru bor. — Se, i detta lilla hus, som du här ser framför dig, har din hustru bott alltsedan den dag, mitt skepp anlände till Bassora, och hos henne bor en gammal kvinna, som jag gifvit henne till tjänarinna. Detta hus tillhör nu dig och äfvenså den pung med guldmynt, som jag härmed räcker dig. Gå nu in till din hustru och handla med henne såsom du för godt finner. Bislemah!

Och sultanen vände tillbaka till sitt palats, men Sadi trädde in i huset och fann där Nischma. Och han sade till henne:

— Jag förlåter dig, att du har handlat illa emot mig.

Och de stannade i det lilla huset och lefde lyckligt tillsammans. Men då några månader förgått, dog Sadi.

På den sista tiden hade Nischma lärt sig att älska sin make; hon tänkte på, huru trofast han varit, som letat efter henne, och huru god han varit, då han

förlåtit henne, fastän hon handlat illa emot honom. Och hon grät och ropade till Allah och sade:

— O, Allah, jag vill gärna gifva hälften af mitt lif, om blott Sadi kommer tillbaka bland de lefvande. Gif åt honom, o Allah, hälften af mina återstående lefnadsår!

Och Allah hörde hennes bön och lät Sadi återvända till lifvet. Och nu, ser ni, hade Nischmas återstående lefnadsmått varit af Allah bestämdt till precis fyrtio år; sålunda fingo nu Sadi och Nischma tjugu år hvar att lefva. Och de lefde lyckligt tillsammans i tjugu år, och sedan dogo de båda och gingo till paradiset . . .

När Mohammed slutat sin saga och gått, kommo vi öfverens om att det var just icke något synnerligen tilltalande galleri af kvinnor han framställt för oss i sina sagor. Först var det vedhuggarens hustru, som rymde från man och barn med juden, så var det den onaturliga modern, som ville döda sin son, och så till sist Nischma, som icke blott var trolös, utan dessutom ganska obehagligt företagsam. Nåja, det är icke sällsynt att bland araberna höra mycket ofördelaktiga uttalanden om kvinnor och särskildt om sitt eget folks kvinnor. Det påstås ju af många, att med kvinnornas frigörelse åtskilligt af de äkta kvinnliga dygderna försvinner; jag tror emellertid man skall ha svårt att finna en mer afgjord skepsis beträffande kvinnlig kyskhet och trohet, godhet och mildhet än bland araberna, som likväl hålla sina kvinnor instängda inom hemmets fyra väggar så som inga andra.

*

*

•

Ett par dagar därefter — det var två dagar före vår afresa — gingo vi för sista gången till Mohammeds bostad. Jag hade med mig en något nött blus af röd- och hvitrandigt siden, som jag öfverräckte till Leluna. Hon strålade upp i hänryckning, men sade naturligtvis inte tack. Jag kände verkliga samvetskval vid tanken på hvilken löjlig stillöshet skulle bringas in i hennes dräkt genom detta plagg. Men Leluna var lycklig, och det var ju bra.

Vi bådo henne hälsa Mohammed, att vi skulle resa om två dagar med 7-tåget och att vi gärna ville taga farväl af honom.

Vi kände oss ej säkra om att vi lyckats göra oss riktigt förstådda med vår klena arabiska, men Mohammed infann sig verkligen sagda morgon — dock ej vid järnvägsstationen; förmodligen var han fortfarande mån om sitt goda rykte och kunde ju ana, att dit ner skulle komma en hel del af våra arabvänner; — han kom till hotellet en halftimme före afresan. Och där, i den soliga morgonstunden, togo vi afsked af Mohammed, innan vi skramlade af i hotellomnibusen, och han önskade oss *bon voyage* och såg strålande ut, när han talade om Lelunas rödrandiga blus.

Jag känner mig nästan öfvertygad om, att hela negerbysocieteten, innan många timmar gått, visste, att de främmande damerna gett en sidenblus åt Mohammeds hustru. Och jag hyser en svag förhoppning om, att denna omständighet talat till vår förmån och återvunnit åt oss nämnda societets högaktning. Kanhända ha de kommit öfverens om, Hussein och den snälla neger-

pappan och han med den röda pelargonian och den en-ögde med maskrosen och alla de andra, när de utanför kaféet dryftat denna historia — såsom de säkert många gånger gjort —, att, när allt kom omkring, voro vi ändå folk, som man kunde ha förtroende för, och att med oss gick i själfva verket Mohammed »likaså trygg som med sin egen mamma».

DE BÅDA AHMED.

Ahmed är ett synnerligen vanligt namn i Biskra, — ännu oftare förekommande än Mohammed, tror jag — och nog var det närmare ett dussin bekanta med detta namn vi hade; »den vackre Ahmed» och »den fule Ahmed» och Ahmed från Lallia och Ahmed ben Amor och ännu en hel rad. Men de jag tyckte bäst om, voro de båda svågarna Ahmed, onklar till lilla Schrera.

Jag satt en solig morgon ute i Biskras vackra park, under det praktfulla hvalfvet af guldmimosa, som — likt det breda tunnhvalfvet i någon gammal basilika — öfverskuggar midtgången. De små gyllene boll-likade blommorna, som, när vi anlände till Biskra, fyllt luften med sin glans och sin tunga doft, hade sedan dess alla vissnat och fallit tillika med de fina, flikiga löfven, och mimosahvalfvet hade under ett par veckor tett sig helt grått; men nu hade på några dagar det torra riset spruckit ut och höljt sig i ljus, luftig aprilgrönska. Jag satt på en bänk, sysslös i morgonens varma, glittrande solsken, och njöt af att se hvita burnuser och guldfärgade silkesturbaner med långsam värdighet röra sig under det vårgröna hvalfvet. Inga européer störde taflan. Den

egentliga säsongen var förbi — vi hade med stor belåtenhet sett turisterna troppa af dag för dag — och de franska kolonister, hvilkas förtjänst det är att Biskra har hotell och kryddbodar och fotografiaffärer och annan civilisationens välsignelse, ta sig ingalunda något så fåfängligt före som att promenera i parken en hvardagsförmiddag; det är endast på söndagen, efter mässan, som samhället och deras eget anseende kräfver af dem att de, uppsträckta och värdiga, med hustrur och docklikt utstyrda barn spatsera i parken och kasta nedlåtande blickar på de araber de möta.

Från en liten sollyst gata, utmynnande i Rue Berthe, hvars rödaktiga arkader skymtade mellan parkens palmer, sågos två araber komma vandrande, den ene bärande på sina armar en liten flicka. De trädde in i parkens skugga och slog sig ned på en bänk midt emot den, där jag satt. Den lilla flickan placerades emellan de båda araberna, af hvilka den äldre ej såg ut att vara mer än ett par och tjugu, medan den yngre var en gosse om tretton, fjorton år. Den äldre — han som burit den lilla — böjde sig ned emot henne, och det syntes att han bad henne om en kyss. Den lilla flickan beviljade efter en stund hans anhållan med en liten prinsesslik min. Araben log förtjust, tog den lilla på sitt knä och började prata med henne.

Biskras araber tyckas i allmänhet vara mycket förtjusta i barn. Ofta ser man på gator och torg gravitetiska burnusklädda fäder vandra omkring, ledande eller bärande sina små; de taga dem med sig i basarerna och sätta ibland upp dem på disken. Och om då

en främling klappar den lilla på kinden och säger: »zen twöl!» (vacker gosse) eller »zena topla!» (vacker flicka), så kan han vara säker om att till svar få ett leende af strålande belåtenhet från den smickrade fadern. Kvinnorna, som äro instängda i hemmen, kunna ju ej föra sina barn ut i friska luften; denna omsorg åligger sålunda männen, och det förhållandet att de därigenom ofta få taga vård om de små nästan hela dagarna tyckes ha betydligt utvecklat deras faderskänsla.

Den lilla flickan hade fått syn på den främmande damen å bänken midt emot och stirrade på mig med vidöppna ögon. Jag nickade åt henne. De båda araberna smålogo, och det var tydligt, att de försökte få den lilla att nicka igen. Men hon satt fortfarande orörlig och stirrade med ett uttryck af djupt allvar.

Så reste sig den yngre af de båda araberna, gick tvärsöfver gången och satte sig bredvid mig på bänken. D. v. s. han satte sig på arabiskt vis — med de bara fötterna uppe på bänken och med armarna om de uppdragna knäna. Han var starkt koppärrig men hade vackra bruna ögon med ett uttryck som hos en trofast, godmodig newfoundlandshund. Han såg på mig och log vänligt, som om han gärna skulle vilja göra bekantskap, och jag frågade honom på franska: — Hvad heter du?

Han svarade ingenting, endast log. Men den andre araben ropade bortifrån sin bänk på franska: — Han förstår inte franska, den där!

Jag upprepade min fråga på arabiska.

— Ahmed, svarade gossen.

— Är du bror till den lilla flickan?

— Nej, morbror.

I detta ögonblick reste sig den andre araben, kom tvärsöfver gången och hukade sig ned i sanden framför mig med den lilla i famnen. Han var kortväxt och hade ett bredt, rätt fult ansikte med platt näsa, små vänliga, grå ögon och en tunn mustasch öfver den breda munnen; det var alls icke något typiskt arabiskt ansikte. Nå, Algeriets s. k. araber äro ju en mycket blandad ras. Den lilla flickan hade ett fint litet ansikte med allvarliga, svarta ögon och en mattgul hy; hon hade silfverringar kring de späda, bara, små armarna och benen och stora ringar af silfver och guld i öronen; f. ö. bestod hennes dräkt blott af ett stycke mörkbottnadt, småblommigt kattun, hopfäst vid axlarna med silfverspännen.

— Hvad heter den lilla flickan? frågade jag.

— Hon heter Schrera, svarade den nykomne.

— Schrera — det betyder *god* eller hur?

— Jo, det är alldeles rätt, det betyder god!

Och han skrattade af belåtenhet öfver att jag förstod så pass mycket af deras språk.

— Är du hennes far?

— Nej, hennes farbror.

— Och hvad heter du?

— Ahmed.

— Också Ahmed!

— Ja, madame, vi heta båda Ahmed, och när man skall skilja oss åt, måste man säga Ahmed ben Sadok,

— det är jag, — eller Ahmed ben Abdallah, det är han där.

— Ni hålla af lilla Schrera? sade jag.

— Å, madame, *om* vi hålla af henne! *Om* vi hålla af henne!

Hans alldagliga ansikte blef med ens nästan vackert: så mycken ömhet lyste det därur. Och det tonfall, med hvilket han utbrast: »*Om* vi hålla af henne», sade mer än många ord.

— Ni skall få höra, madame, det är icke underligt, om vi hålla af henne! Hon är den enda vi ha kvar! Ser ni, jag har haft nio syskon, och ingen af dem finns i lifvet mer än min broder, lilla Schreras far. Och han där — han pekade på den yngre Ahmed — han hade åtta syskon, och de äro alla döda, utom hans syster, lilla Schreras mor. Och lilla Schrera är deras enda barn. Så att ni förstår, att vi måste älska henne! Det är för hennes skull vi ha flyttat hit till Biskra. Vi äro ej härifrån, vår hemtrakt ligger långt inne i öknen, men i vintras blef lilla Schrera så sjuk. Tänk er, madame, i tre månader låg hon sjuk, och vi vakade öfver henne hvarenda natt, och vi voro i en ångest och fruktade, att hon skulle dö. Och vi visste ej hvad vi skulle göra, ty det fanns ingen doktor där, araberna ha inga läkare, madame, inga, som förstå något om sjukdomar. Och när hon så till sist blef bättre, sade vi till hvarandra: Nej, vi kunna ej stanna på en plats, där det inte finns någon läkare för lilla Schrera, ifall hon blir sjuk en gång till. Och så flyt-

tade vi hit till Biskra, där det finns en fransk doktor. Det är blott ett par månader, som vi ha varit här.

— Hade hon ondt i halsen? frågade jag.

— Ja, madame, just i halsen var hon sjuk. Och hon kunde knappt andas. — Ack, hon var så sjuk!

— Ni förstodo er väl inte på att lägga på våta omslag?

Nej, det visste inte Ahmed, hvad det var. Jag beskref för honom, hur man lägger på omslag, och sade honom, huru detta kan häfva en begynnande sjukdom, om man genast använder det; han lyssnade mycket uppmärksamt och sade: Detta skall jag komma ihåg, om lilla Schrera en gång till får ondt i halsen.

— Hur trifvas ni här i Biskra? frågade jag.

— Å, madame, — vi äro inte vana vid att bo i en stad — vi äro vana vid öknen. — Där var något i ton och blick, som skvallrade om hemlängtan till öknen hos denne ökenson, för hvilken det lilla Biskra representerade det stora och förvirrande världsvimlet. Och jag tänkte på, hur mycken kärlek, som låg i detta: en hel familj, far, mor och farbror och morbror, som utan tvekan lämnade sin hemtrakt för att bege sig till en ort, där de kände sig främmande och hemlösa, uteslutande därför att ett litet barn i händelse af sjukdom ej skulle behöfva sakna läkarhjälp.

— Ännu har ej den svåra värmen kommit, återtog Ahmed, men vi frukta för sommaren. Då är det mycket hett i Biskra; många bli sjuka däraf.

— Men ni komma ju söderifrån! Ni måtte väl ha haft det lika varmt, där ni voro?

— Nej, den ligger högt, vår hemtrakt! Där blef hettan aldrig mycket svår.

I Sahara, som man ofta tänker sig som en ofantlig sandslätt, finnas i själfva verket höjdplatåer af t. o. m. flere tusen meters höjd öfver hafvet.

— Hvad tycker ni om Schreras utseende, madame, tycker ni att hon ser riktigt frisk ut? frågade Ahmed ben Sadok med en viss oro i tonen.

Jag dröjde något med svaret — det lilla ansiktet med de allvarliga, svarta ögonen hade onekligen ett tårdt uttryck, och de små armarna voro alltför magra.

— Hon är något gul, tycker ni inte det, madame? återtog Ahmed.

— Jo, hon är allt lite gul.

— Ack, ni skulle ha sett henne, innan hon blef sjuk! Då var hon så röd och hvit som en blomma! Men nu — — Det är något jag måste fråga er till råds om, madame, det är något, som jag tror inte är bra för lilla Schrera, och det är, att hennes mormor ännu ger henne di, fastän Schrera är tre år gammal; ser ni, allt sedan lilla Schrera föddes, har hennes mormor gifvit henne di, och hon har ännu inte fått någon annan föda. Förut fick hon också af sin mor, men på de sista fyra månaderna har hennes mor inte kunnat — så att nu är det hennes mormor ensam, och hon vill inte upphöra därmed. Men hvad tror ni, det kan väl aldrig vara bra för Schrera?

— Nej, *naturligtvis* måste hon börja äta riktig mat, utbrast jag, full af häpnad öfver denna fenomenala

mormor. För all del, säg hennes mormor, att annars blir Schrera aldrig stark.

— Ja, jag har just tänkt det också, sade Ahmed, tydligen glad åt att ha fått medhåll. Och jag skall säga det till dem därhemma.

— Det är mycket svårt att få arbete här i Biskra, fortsatte Ahmed, som tycktes känna det som en lisa att få utgjuta alla sina bekymmer. Jag har varit omkring öfverallt vid hotellen och i butikerna och frågat, om de ej ville ha en bärare. Men de säga, att de behöfva ingen, ty nu resa alla främlingar härifrån, och då blir det så lite att göra. Blir det omöjligt att få arbete här, så måste jag kanske resa till Alger; där lär det vara lättare att få arbete. Men Alger är inte så vackert som Biskra, sägs det, där finnas ej så mycket palmer. Och jag vill ej gärna resa bort från lilla Schrera.

Lilla Schrera, som i början varit mycket blyg för mig och vändt bort hufvudet och på inga villkor velat räcka mig handen, oaktadt farbroderns och morbroderns uppmaningar, hade nu börjat tina upp; hon gaf mig ett litet småleende, lät mig taga hennes hand och sade t. o. m. med sin späda stämma: »Waschr hallek?» (Hur står det till?)

Det hade blifvit tid för mig att gå hem till lunchen, och jag tog afsked af Schrera och de båda Ahmed, och den äldre bad mig att någon gång komma och hälsa på dem, de bodde ej långt från parken.

Några dagar därefter mötte jag Ahmed ben Sadok. Han kom glädjestrålande emot mig och sade:

— Nu har jag fått arbete! Jag har fått plats som uppassare på Hadji Alis kafé!

Hans dräkt var halft europeiserad, i det han bar en blå bomullsblus i stället för burnusen. De europeiska plaggen äro — tyvärr — mera praktiska, när det gäller att utföra något arbete, än den vida, måleriska burnusen, och därför finns det en benägenhet i synnerhet hos yngre araber, som hafva något arbete, att medels en jacka eller blus förvandla sin dräkt till ett slags ganska fult mellanting emellan arabisk och europeisk snitt. Ahmed var ännu fulare än annars i denna dräkt. Men det skulle ha varit svårt att finna ett mera godt och trohjärtadt uttryck än hos denne fattige lille arab.

— Hur står det till med Schrera? frågade jag.

— Jo tack, bra. Vi voro med henne en morgon i parken för ett par dar se'n, men då var ni ej där! Vet ni hvad, Schrera kommer så bra ihåg er och talar ofta om er och hvar gång vi säga till henne: Ska vi gå till parken och hälsa på den fina damen, som var så snäll mot Schrera? — då nickar hon strax med sitt lilla hufvud och säger: »oui! oui!» Aldrig har hon sagt ett franskt ord förut! Men nu säger hon »oui, oui!» och så nickar hon.

Och Ahmed skrattade af förtjusning, när han berättade detta. En ung mor kan inte vara mer stolt öfver sin förstföddes späda joller, än Ahmed var öfver dessa sin älsklings första franska ord. Och han fann det särskildt alldeles underbart förståndigt, att den lilla hittat på att första gången använda detta franska

ord, när det var fråga om den främmande damen, som talade franska.

Den yngre Ahmed med det koppärriga ansiktet och de goda bruna newfoundländarögonen mötte jag emellanåt ute, och han vände då alltid om och följde mig en stund. Det var inte mycket min kunskap i arabiskan tillät mig att säga honom, och inte sade han själf något heller, utan han endast eskorterade mig, tyst som en trogen hund, tills han efter en stund nickade och försvann. En dag sade jag åt honom: »Följ mig hem till hotellet, Ahmed, så skall jag ge dig något åt Schrera!» Och medan han väntade nere i arkaderna utanför Hôtel des Zibans, sprang jag upp och hämtade en påse karameller och kom ned och gaf den åt honom. Men detta var oförsiktigt gjordt. Några arabpojkar, som brukade hänga utanför hotellet, hade observerat saken, och följande morgon hade ryktet spridit sig bland alla Biskras gatpojkar, att en af de svenska damerna på Hôtel des Zibans delade ut karameller åt pojkar. När jag på morgonen kom utom porten för att anträda min vanliga morgonpromenad, omringades jag af en hel svärm hoppande, skrikande bytingar — småttingar, klädda blott i en röd fez och en citrongul gondora, och större, som buro trasiga, hvita burnuser —, hvilka alla under glädjetjut ropade: »Karameller! Ge oss karameller, Uarda!»

Uarda betyder ros; Biskras förhoppningsfulla ligapojkar hade hittat på att öfversätta mitt tillnamn till arabiska.

Jag retirerade ögonblickligen in i hotellet och skyndade till en bakport, som vette åt en annan gata. Men man hade förutsett denna manöver, och jag gensköts af hela den larmande, skrattande flocken, som skrek gällt och jublande: »Uarda! Háloa, Uarda!» Genom en tredje port borta vid stallet, som ynglingarne ej tycktes känna till, lyckades jag dock till sist undkomma.

Ett par dagar därefter, då jag gick genom Square Dufourgs lilla park, där hibiscusbuskarna lyste med sina flammande, röda kalkar och små finlemdade gasseller hoppade på gräsmattan, hörde jag ett rop bakom mig: »Mademoiselle, mademoiselle!» Det var de båda svågrarne Ahmed, som kommo springande efter mig.

— Vill ni inte nu komma hem och hälsa på oss? frågade Ahmed ben Sadok.

Jag hade tyvärr inte tid just då.

— Men ni kommer väl någon annan gång? Kom till Hadji Alis kafé, när det passar er, och säg till mig, så skall jag föra er till vårt hus.

Men detta var blott ett par dagar, innan jag skulle resa, och hur det var, kom jag aldrig till Hadji Alis kafé, där Ahmed ben Sadok, glad att förtjäna några sous om dagen, vandrade omkring och serverade svart kaffe och sockrad citronsaft. Och jag träffade ej mer lilla Schrera och fick aldrig se den fenomenala mormodern. Men många gånger har jag tänkt på de båda Ahmed och undrat, hur de hade det, när den svåra sommarhettan kom, och om de ej då grepos af en tärande längtan till de fria vidderna och de svalare

vindarna i deras eget högland. Och dock — få de blott behålla lilla Schrera, så bära de nog allt med tålmod. Jag kan höra, när jag vill, det tonfall af djup ömhet, med hvilket Ahmed ben Sadok utbrast: »*Om* vi älska henne! Å, *om* vi älska henne!»

I DET GRÖNA GRÄSET.

Det är ett förunderligt faktum detta: att man kan väl hemma i Sverige gå och längta till orangeskogar och tråna till palmlunder, men man har inte många dagar varit därute bland palmerna och orangerna, förrän man blir alldeles hänryckt, ifall man råkar på en plats, som en liten smula påminner om svensk natur, och strax blir benägen att anse denna vrå för det allra mest förtjusande i det främmande landet.

Vi voro alla — vi som tillhörde 1903 års lilla svenska koloni i Biskra — starkt fängslade af den underbara oasens tjuskraft; vi voro hänförda öfver de höga dadelpalmernas smäckra elegans, de stora ökenviddernas ton af gulddis, i fjärran blånande hän till något, som förvillande liknade ett aflägsset haf, de sällsamt skimrande bergshöjderna, Atlas' sista utlöpare, som i öster begränsa horisonten och mot aftnarna få en glans af rosa och ametist. Och ändå — när vi en dag, komna till ett jämförelsevis aflägsset område af Biskras park, funno en liten gräsbevuxen äng med några unga träd och buskar här och där, var det med förtjusning vi utbrusto: »Nej, men detta är ju nästan likt Sverige!»

Den, som kommit dit direkt från nordn, skulle troligen ej funnit likheten så särdeles slående. Den gröna gräsplanen, som på ett håll begränsades af en hög hvit fästningsmur, vette å ett annat till den egentliga parken med dess alléer af akacia och guldmimosa; å ett tredje håll låg, på andra sidan vägen, en stor, fästningen tillhörig trädgård, från hvilken krigsmakten fick sitt behof af köksträdgårdsväxter och dadlar; där sågs en hel skog af jättehöga dadelpalmer, af hvilka ett par utmed vägen buro brädlappar med orden: *Défense d'entrer*; å den fjärde sidan såg man hän öfver den uttorkade flodbädden, bort emot öknén och de opalskimrande bergen. Men i alla fall — där fanns grönt gräs på den lilla planen, präktigt grönt gräs, sådant som man sällan ser bland palmerna, och i gräset växte prästkragar och tusenskönor och maskrosor och till och med den lilla blå blomman, hvilken likt kärt barn har många namn: ögontröst och teveronica och ärenpris. Och skiljande den lilla planen från vägen, gick ett hemtrefligt litet dike — just lagom att ha fötterna i, när man slog sig ned i det gröna gräset. Inte för att jag förstår hvad ett dike behöfs till i Biskra, där man aldrig ser annat vatten än det som, röfvadt från den tynande floden, ledes genom hela oasen i kanaler.

Vi gingo dit ibland om morgnarna, innan solen ännu börjat bränna alltför hett; och barnen plockade blommor och jagade ett slags stora, svarta, högbenta skalbaggar, som, fulla af förtviflan, sökte undfly sitt öde, men i jubel infångades och hemburos och sedan

på något mystiskt sätt sluppo ut ur de askar, där de instängts, och kilade vettskrämda omkring och kommo oss att rusa upp och skaka klänningarna och gjorde på det hela taget vårt lif mera händelserikt, än hvad det annars skulle ha varit.

En dag efter lunchen beslöt jag att gå till »det gröna gräset», som vi kallade platsen, för att skrifva bref. Brefskrifning är en ledsam sak, och kan man förljufva den genom att sitta ute i det gröna, så bör man göra det — det är nu min åsikt.

Terrasserna hemma vid hotellet voro alltför soliga, i den egentliga parken undgick man aldrig de ihärdiga försäljare, som hukade sig ned framför en i sanden och plockade fram sina guldbroderade läderväsikor, sina uppstoppade ökenödlor och sina ofelbart lyckobringande »pakmah-händer» af silfver. Men borta vid det gröna gräset kunde man hoppas finna både skugga och fred, helst under dessa middagstimmar, då infödingarne i allmänhet ta sin siesta och turisterna ej gärna gå ut för den starka solhettans skull.

Jag slog mig ned i gräset vid diket under ett ungt, vitblommande, honungsdoftande akaciaträd, hvars dallrande löf spredo en lätt skugga, tog fram skrifmaterialier och började skrifva med portföljen stödd mot knät.

Jag hade ej suttit där fem minuter, förrän en hvit burnus skymtade nedåt flodstranden till. En storväxt arab kom vandrande på vägen och tvärstannade, när han hunnit fram till mig. Hans klädsel var de fattigare arabernas: en grof, hvit bomullsburnus öfver en

hvit gondora, en hvit musslinsduk virad kring hufvudet och på fötterna mjuka, citrongula lädertofflor, sirade med smala röda ränder.

En stund stod araben tigande och beskådade mig och mitt förehafvande. Så tog han ett långt steg tvärs öfver diket, slog sig ned i gräset bredvid mig och fortsatte att stirra. Han hade ett obehagligt utseende: grofva, gulhyade drag och små, djupt liggande, svarta ögon med en elak blick, tyckte jag. Hade det varit en af mina första dagar i Biskra, så hade jag antagligen blifvit betydligt rädd. En smula nervös blef jag nu i alla fall. Det gick inte bra att skrifva bref. Jag öfvergick till att skrifva på vykort, såsom kräfvande ett mindre mått af samlad intelligens.

Plötsligt varseblir jag en stor, senig, svartbrun hand, som sträckes ut emot mig. Hjärtat flög upp i halsgropen, det nekar jag inte till. Men i nästa ögonblick märkte jag hvad som var afsikten. En myra kröp på min klänning — en af det slags mycket stora myror, som finnes i Biskra, tämligen lika dem vi ha här hemma, utom att de ha mycket höga bakben och sålunda lyfta bakdelen i vädret på ett något opassande sätt —; den svarta handen grep myran och slungade den långt bort. Därpå lade sig mannen åter ned i en halfliggande ställning och återtog sitt begrundande stirrande.

Jag återgick till min skrifning.

Men allt emellanåt kom den stora, svartbruna handen åter, sträckte sig fram öfver min ljusa klänningskjol, grep en myra, som spatserade där, och förpassade

bort den. Jag tycker just inte om myror som krypa på mig, och jag var sålunda ej egentligen missbelåten med den frivilliga vakttjänst, som den långe araben åtagit sig. Men det gick verkligen inte att skriva. Inte ens vykort!

Efter en halftimme reste jag på mig, sade ett kort *Bislemah* (farväl) och gick hem.

Följande dag gick jag åter till det gröna gräset för att skriva bref. Jag hade ej hunnit skriva en half sida, då en arab kom vandrande. Han stannade och stirrade på mig, så sjönk han plötsligt ned och satte sig på huk midtemot mig.

Det är ändå en lättnad, att han håller sig på andra sidan diket, tänkte jag.

För öfrigt såg han beskedligare ut än gårdagens myrjägare. Han tycktes helt ung, hade stora, svarta, sammetsliknande ögon och såg på det hela bra ut.

Då jag dagen förut kommit hem till mina vänner och berättat om min störda brefskrifning, hade de sagt: »Du skulle ha talat till honom, så hade du se'n känt dig mindre nervös. Se de bara, att man tar dem lugnt, så äro de inte farliga.»

När jag nu efter en stund började känna mig besvärad af de svarta sammetsögonens ihärdiga stirrande, beslöt jag att lyda rådet och söka imponera på ynglingen genom min kallblodighet. Jag antog — jag minns nu inte riktigt hvarför —, att han inte kunde tala franska, och tog till mina arabiska glosor.

— *Ou esmek?* frågade jag. (Hvad heter du?)

— *Abdallah*, svarade han. Jag heter *Abdallah*.

Och han log emot mig gladt och särdeles hjärtligt. Jag begrep till min förtret, att han tog min fråga som en uppmuntrande antydan, att jag gärna ville göra hans bekantskap. Och han dröjde ej med att i sin tur fråga mig, hvad jag hette.

Jag ansåg mig ej kunna undandraga mig att ge ett svar, men jag gaf det just inte med någon älskvärd min. Han lät sig icke bekomma utan fortsatte:

— Hvar bor du?

— På Hôtél des Zibans.

— Med din man?

— Nej.

— Är du där ensam?

— Nej, med vänner.

— Hvad för vänner? Är det män?

— Nej, sade jag med stort eftertryck. Det är damer.

— Men hvar är då din man?

— Jag har ingen man.

— O, utbrast Abdallah och såg högst förvånad ut.

Det är svårt för araber att fatta, huru européerna kunna tillåta sina kvinnor att gå ut ensamma, men i synnerhet finna de det oerhörddt, om det är en ogift kvinna.

Abdallah satt och funderade en stund. Därpå visade han alla sina hvita tänder i ett leende, som tydligen var afsedt att vara bedårande, och frågade med mild röst:

— Får jag komma och hälsa på dig på hotellet?

— Nej, det får du visst inte, svarade jag förtörnad och dök beslutsamt ned i mina vykort.

Abdallah teg åter en stund. Så syntes ännu en hvit burnus ned åt flodstranden till. En svartskäggig, medelålders arab vek in på vägen. Han stannade ett stycke ifrån oss, stod ett par ögonblick och betraktade oss skarpt och slog sig därpå ned vid vägkanten i skuggan af en jättecypress, som stod på post vid hörnet af »Jardin militaire». Så ropade han något till Abdallah. Denne svarade, och de kommo i ett samtal, som snart nog af tonen att döma öfvergick till en tvist. Jag uppfångade orden: »Menhab rasjel» (hon har ingen man), hvilket tycktes antyda, att de talade om mig. Men hvad de för öfrigt sade, uppfattade jag inte. Rösterna blefvo allt högljuddare och vredare. Så tystnade de med ens. Ett par minuter därefter reste sig Abdallah och gick, till min stora belåtenhet.

Strax därpå reste sig den svartskäggige, kom fram och stannade framför mig.

Han tilltalade mig på franska:

— Goddag. Hvad gör du?

— Jag skrifver bref.

Den svartskäggige teg ett ögonblick. Så sade han:

— Den där araben, du talade vid nyss, är ingen god människa!

— Jaså, sade jag. Jag hade inte gjort mig några öfversvinneliga föreställningar beträffande Abdallahs dygd och bar därför med stort jämnmod underrättelsen.

— Han är ingen god människa, upprepade den svartskäggige i en höjd, hetsig ton, tydiligen förargad öfver min moraliska slapphet. Du bör inte tala med honom! Om han en gång till kommer och vill tala med dig, så ska du säga: Gå din väg! *Balek!*

— Ja, jag vet att det heter *balek*, sade jag.

Det är ett ord, som man verkligen ofta har användning för i Biskra, där man ständigt omsvärmas af tiggande, efterhängsna pojkbbytingar.

Den svartskäggige var emellertid fast besluten att rycka mig ur min moraliska försöffning.

— Han är en dålig människa, utropade han i förbittrad ton. Han är en tjuf!

Jag kastade en hastig blick på mina tillhörigheter, som lågo bredvid mig i gräset, och tänkte på att det var ju tur, att det var bara papper och kuvert.

Nå, det kunde för öfrigt mycket väl hända, att den svartskäggige hittade på det för tillfället; han var tydiligen mycket ond på Abdallah.

— Han är en tjuf, säger jag dig, upprepade den svartskäggige. Och det var jag, som befriade dig från honom! Jag sade åt honom: du får inte sitta där bredvid den franska damen! Gå din väg! Och han blef rädd för mig och gick sin väg.

— Det var jag som befriade dig från honom, sade den svartskäggige än en gång, mån om att inskräpa sina förtjänster. Och kom ihåg, att du bör *aldrig* mer tala med honom!

Jag teg och skref på vykort.

— Farväl, sade den svartskäggige, svepte sin burnus med värdighet omkring sig och gick.

Ett par minuter därefter kom Abdallah framsmygande från några busksnår och slog sig ned på sin förra plats. Jag sade inte *balek*, men jag såg mycket kylig ut. Och sade ej ett ord. Ynglingen, som ej tycktes ha någon större begåfning för konversation, teg också. Efter en stund reste han på sig, uppgaf en resignerad suck, höjde på axlarna, sade *Eh bien!* och försvann.

Om detta *eh bien* representerade hela hans franska ordförråd, eller om han, när allt kom omkring, kunde tala franska, skall för alltid varda för mig förborgadt, ty jag träffade ej Abdallah mera.

Jag försökte verkligen ännu dagen därpå att finna så kallad diktarro i det gröna gräset.

Strax efter det jag slagit mig ned, kommo tre arabiska kvinnor vandrande på vägen från stadshället; de voro alla obeslöjade.

Det är endast tre kategorier af infödda kvinnor, som i Biskra visa sig ute obeslöjade: oulednailerna, hvilka dock ej ha tillåtelse gå utom sitt kvarter, de tämligen fåtaliga judinnorna, hvilkas dräkt ej obetydligt skiljer sig från arabkvinnornas, samt de kvinnor, hvilka äro så gamla och fula, att de anses utan fara kunna släppas ut. Jag tänkte ofta, att en Biskrakvinna borde längta efter den tid, då hon blir riktigt ful och rynkig, ty då först vinner hon sin frihet. Men då är hon så ovan vid att röra sig ute, att hon kanske ej mycket njuter däraf. Ätminstone såg man rätt sällan

några gummor ute. — Som en fjärde kategori kunna möjligen negerkvinnorna räknas: de visa sig ibland obeslöjade ute, äfven som ganska unga, — dock sällan utom negerbyn.

Men de tre kvinnorna, som kommo på vägen, tillhörde ingen af dessa kategorier, det syntes strax. Och jag förstod, att det måste vara kvinnor från någon i närheten af Biskra lägrad karavan.

De tre kvinnorna, af hvilka en var äldre, de båda andra rätt unga, stannade, när de kommo midt framför mig, och beskådade mig leende och nyfikna. De berättade, att de varit inne i Biskra för att göra en del uppköp och att de nu voro på återväg till sitt läger på andra sidan floden; jag kunde se de bruna tälten i deras *douar* från den plats, där jag satt. De tycktes finna det mycket lustigt, att en kvinna kunde skrifva bref, och de öfverhopade mig med frågor, af hvilka jag ej förstod alla — naturligtvis kunde de ej tala annat än arabiska. De granskade noga och med största intresse min toalett, om hvilken de uttalade sig gillande, och voro synnerligt roade af att jag bar ett par arabiska smycken; en af dem beklagade, att jag ej bar mitt hår på de arabiska kvinnornas sätt neddraget framför öronen; hon fattade en hårlock vid mitt ena öra, drog ned den på kinden och vädjade därpå ifrigt till de båda andra, om inte detta klädde mig mycket bättre.

Jag var verkligen mycket angelägen att få mitt bref färdigt, och för att bli af med de vänliga men något besvärliga kvinnorna tog jag fram en påse cakes,

som jag medfört, enär jag ej ämnade återvända till hotellets five-o'clock-tea. Jag delade ut cakes'en bland de tre — hvilket ej aflopp utan att de två yngre af dem häftigt beklagade sig öfver att den äldsta, enligt deras förmenande, fått mer än de, — och så togo de till sist farväl och begåfvo sig af mot den uttorkade flodbädden.

Nu satte jag mig med ryggen åt vägen för att antyda för eventuellt förbipasserande min absoluta ovillighet att konversera.

Efter en liten stund syntes två araber kommande från parken. De gingo ut på den lilla ängen, togo fram små halfmånformiga skärar, sådana som ännu alltjämt nyttjas i Biskra, och började afskära gräs. De böjde sig ned och omfattade med vänstra handen en knippa gräs, afskuro det invid roten och lade det i en upplyft flik af burnusen.

Den ene af dem, en medelålders man med ett fult, godmodigt ansikte, sneglade ibland bort till mig, och efter en liten stund kom han och slog sig ned bredvid mig i gräset. Han riktade på mycket bruten franska till mig en fråga, som jag icke precis var ovan vid:

— Hvad gör du?

— Jag skrifver bref.

— Till hvem?

— Till en vän.

Han fortsatte förhöret en stund: hvar jag bodde etc.

— Jag håller på att skära gräs, upplyste han mig därpå. Jag skall ha det åt mina getter.

Jag höll på att fråga honom, om han hade lof att skära gräs här på ett område, som måste tillhöra antingen fästningen eller parken. Men saken föreföll mig så pass sjuk — helst som de båda männen kommit vid en tid, då folk i allmänhet sof — att jag ansåg det mera grannlaga att ej vidröra den.

Han meddelade mig välvilligt — utan att jag gjorde några frågor — en hel del upplysningar om sig själf: att han under några år varit spahi men nu tagit afsked, att han bodde i Biskra, att han ägde ett par getter och sysselsatte sig med litet af hvarje.

Jag försökte skrifva och svarade just ingenting.

F. d. spahin teg en stund. Så sade han långsamt och tankfullt:

— De franska kvinnorna äro *mycket* bättre än de infödda!

Detta omdöme upprepade han till yttermera visso ett par gånger.

— Du är ju fransyska? frågade han därpå.

— Nej, sade jag, ehuru jag visste, att araberna vanligen sammanfatta alla européer under namnet fransmän. Jag är från ett land, som ligger norr om Frankrike.

— Nåja, det är detsamma, sade f. d. spahin liberalt. De franska kvinnorna äro *mycket* bättre än de infödda. De infödda äro så smutsiga!

Detta var något, som ej kunde förnekas. Arabernas hvita burnuser se för det mesta ganska rena ut, men kvinnorna — som kanske tycka sig ha nog besvär med att tvätta åt sina gemåler — bry sig visst aldrig

om att rengöra de mörkbottnade, småblommiga kat-tunskynken, som utgöra deras egen klädedräkt. Och inte kan man heller påstå, att deras hem utmärka sig för någon renlighet.

Jag kände mig emellertid manad att säga något till försvar för de stackars instängda arabkvinnorna, som verkligen äro ganska ursäktade, ifall de bli slöa i såväl det ena som det andra afseendet.

— Men så äro de väl snälla hustrur i stället, sade jag. De lyda väl alltid sina män, förmodar jag.

Ty jag lefde i den vanliga föreställningen om haremskvinnans mjuka undergifvenhet — den föreställning, som en dansk länsgrafve nyligen gaf uttryck åt, då han offentligt förklarade, att alla män, när de höra kvinnor yrka på rösträtt, sända långtande tankar till det idylliska haremstillståndet.

— Äro de snälla hustrur? utropade f. d. spahin i häftigt upprörd ton. Lyda de sina män? Jag skall säga dig, hur de göra . . . De behandla sina män som *åsnor!* De slå dem! De *slå* dem, säger jag dig!

Det låg hvad man på litterärt språk kallar ett starkt personligt tonfall i detta utbrott, och jag blef därför ej förvånad, när f. d. spahin strax därpå i en något lugnare ton men med djup bitterhet tillade:

— *Min* hustru slår mig. Hon behandlar mig som en åsna! Om du visste, hur hon slår mig!

Jag kände mig uppfylld af deltagande men visste inte riktigt, hur jag skulle uttrycka det.

— Jag har varit gift med en fransk kvinna också,

meddelade f. d. soldaten med en ton af saknad. Hon var mycket bättre!

— Var det här i Biskra? frågade jag.

— Nej, det var i Tonkin. Se här, ska du få se hennes porträtt.

Han kaflade upp sin burnus och visade på sin vänstra arm en blå tatuering. Öfverst syntes ett groft tecknad kvinnohufvud med byst; därunder stod namnet Celima jämte ett par siffror.

— Det är min hustru, sade han och log förnöjdt. Och nedanför står mitt namn och mitt nummer i regementet.

— Är det likt henne?

— Ja, mycket likt.

— Och hon var snäll mot dig?

— Ja, hon var snäll. Hon slog mig aldrig. Och hon kokade min mat . . .

Hans ögon fingo ett drömmande uttryck.

— Hvad blef det af henne, när du for från Tonkin?

— Hon stannade kvar förstås, sade Celima och såg helt förvånad ut öfver att jag kunde förutsätta något helt annat.

Jag kom att tänka på att Celima med »giftermål» möjligen inte menade riktigt detsamma som jag.

— När kom du från Tonkin? frågade jag.

— För ett år sedan.

— Och hur länge har du varit gift med din hustru här i Biskra?

— I åtta år.

Nå, det var således ett litet intermezzo, det där i Tonkin . . . Kanske hade han rentaf tagit värfning som spahi för att komma ifrån sin Biskra-hustru på några år.

— Var du med om kriget i Kina och tåget till Peking? frågade jag.

Jo, där hade Celima varit med.

En fransk korpral, som varit med om detta fälttåg, hade för några veckor sedan i en järnvägskupé lifligt skildrat för mig sina intryck därifrån och uttryckt sin synnerligt låga tanke om kinesernas mod; jag undrade, om Celima hade samma uppfattning.

— Hvad tyckte du om kineserna? frågade jag.

— Kineserna? Puh! De ha ju en fläta på ryggen, vet du inte det?

Jo, det hade jag hört talas om.

— Och de äro så smutsiga! De kvinnor, som gifta sig med dem, stå aldrig ut med dem mer än i åtta dar. Se'n gå de ifrån dem.

Jag blef förvånad. Det hade jag aldrig trott, att äktenskapen i Kina voro af så kort varaktighet.

— Jo, det är säkert, sade Celima häftigt. De stanna *aldrig* mer än åtta dar hos dem.

Jaså . . . Celima kanske menade samma slags äktenskap som sitt eget —

— Du menar, när de gifta sig med franska kvinnor?

— Ja visst, sade Celima.

— Nå, kunde de slåss, kineserna?

— Inte! De sprungo, och vi stucko dem i ryggen. Och så skuro vi flätan af dem.

Och han skrattade af belåtenhet vid dessa minnen.

Så upprepade han än en gång sin älsklingssats:

— De franska kvinnorna äro *mycket* bättre än de infödda — —

Jag reste mig upp med en suck af resignation. Celima var mycket mer underhållande än mina kavaljerer de föregående dagarna, men ur brefskrifnings-synpunkt var han än mer besvärlig.

— Jag tänker gå hem nu, sade jag.

— Det tänker jag just också göra, sade Celima hjärtligt. Så vi kan få sällskap.

Han ropade på sin kamrat, som hela tiden skurit gräs, och de eskorterade mig båda på vägen genom parken.

Då vi hunnit den avväg, där jag borde ta af, sade jag farväl åt den hederlige f. d. spahin och skakade hand med honom.

— Kom och hälsa på mig, sade han ifrigt. Jag bor i huset bredvid Hadji Alis kafé. Kom och se mitt hem! Och gör bekantskap med min hustru! tilllade han med en humoristisk blinkning.

— Kanhända, sade jag. Men jag kom aldrig till Celima och fick aldrig se hans manhaftiga hustru — hvilket kanske var skada.

Jag hade nu fått tillräckligt många prof på arabernas sällskapliga sinnelag för att uppge hoppet om landtlig ensamhet i det gröna gräset. Nästa dag pro-

menerade jag i stället helt lugnt in i »Jardin militaire» förbi brädlappen med *Défense d'entrer* och förbi några soldater, som gräfdde i köksträdgårdsafdelningen. Jag hade nu varit länge nog i Biskra för att förstå, att ett sådant där förbud gällde araber och negrer men knappast européer.

Jag fann en vrå af trädgården, där gräset växte högt och rikt och där man genom buskar och träd var dold för allas blickar, och där lade jag mig ned på marken.

Solen sken på det vajande gräset, på en liten buske, som prasslade för vinden, på små tusenskönor och ärtblommor och ett par dansande gula fjärilar, på några smäckra, raka stammar därborta — man såg inte härifrån hur fjälliga de voro, dessa stammar, såg inte de fjäderlika palmvipporna högt uppe i luften — man kunde *nästan* föreställa sig, att det var löfträd. Och belåten mumlade jag: »Det här är ju *nästan* som en sommardag i Sverige!»

FRANSMÄN OCH ARABER.

Bland våra bekanta i Biskra var en ung man vid namn Mustafa, till yrket guide. Han hade ett par kloka, bruna ögon, ett något bredt ansikte af en typ, som ingaf en föreställningen att han hade turkiskt blod i sina ådror, och ett godt leende kring den stora munnen — när han var vid godt humör nämligen, hvilket dock ej alltid var fallet, enär han hade en stark själfkänsla och var betydligt lättstött. Han var mycket vetgirig och frågade ut en om allt möjligt: om ens familjeförhållanden och ens planer, om hvarför ens familj släppt en ut i världen utan manligt skydd och hvarför, när man hade bröder, dessa ej följde med en dit ut och vaktade en, med mera sådant, som skulle ha förefallit mycket närgånget, om det ej kommit fram med en sådan trohjärtad naivitet.

Han var den, som första gången visade mig "gamla Biskras" underbara värld. Jag red på en åsna, och han var engagerad att gå bredvid och drifva på den, eftersom ingen europé kan få en arabisk åsna att gå framåt, när hon ej själf vill det; och han var mycket talför och

väl villig och hjälpsam och visade inte på minsta sätt att det kanske var en smula under hans värdighet att drifva på en åsna. Ty, såsom vi sedermera fingo veta, går det inte egentligen an för bättre folk att rida på en åsna i Biskra, mulåsna skall det vara, åsnor äro bara för fattigt folk.

Mustafa talade en ganska egendomlig franska. Sålunda sade han om en svensk turist han träffat: »Il est très-joli beaucoup», om en dam, som han något mindre beundrade: »Elle est jolie un peu», och sin mening om en annan dam, som han alls inte fann intagande, uttryckte han sålunda: »Elle n'est pas jolie un peu».

Nå, vi tyckte emellertid på det hela bra om Mustafa, och när vi en dag i plötslig energi beslöto oss för att taga lektioner i arabiska, kommo vi strax öfverens om att vi ville visst inte helt ordentligt och ledsamt vända oss till en riktig lärare och ta riktiga lektioner med grammatik och annan tråkighet, utan vi skulle be Mustafa emellanåt komma upp på hotellet och lära oss tala sitt språk. Mustafa var ganska smickrad af uppdraget och såg helt road ut, när vi, sittande i en ring omkring honom på terrassen, frågade: hvad heter det? och hvad heter det? och så skrefvo upp glosor och meningar i våra anteckningsböcker. Så frågade vi honom ibland också om ställningar och förhållanden i Biskra, och en dag sade jag till honom:

— Hör på, Mustafa, hvad är din tanke om fransmännens välde här i Afrika? Jag hörde här om dagen en arab säga, att det i själfva verket är rätt bra för er, att fransmännen kommit hit och tagit väldet, ty före

dem voro ju turkarna herrar här, och de voro grymma och förtryckte folket, men under fransmännens välde ha araberna det ganska bra på flera sätt, och det börja de också erkänna.

Det var Barah, som sagt mig det där, men jag nämnde honom försiktigtvis inte, ty jag visste, att Mustafa, som inte hade någon hög tanke om tapirmannen, skulle ha mottagit hans namn med ett hånskratt. Nå, han uttryckte i alla fall inte någon vidare aktning för min sagesman.

— Ett sådant prat! utbrast han och blef helt röd i ansiktet af harm. — Det måste ha varit ett riktigt dumhufvud, som kan påstå något sådant! Hör på, skulle du tycka om, i fall främlingar komme och eröf-rade ditt land och härskade öfver ditt folk?

— Nej, det skulle jag visst inte! Men skillnaden är den, att ditt folk var ju inte fritt, när fransmännen kommo. Turkarne voro era trosförvanter, det är sant, men de voro dock främlingar, och sultanen i Konstantinopel lade hårda skatter på er, och hans beyer utkräfdde dem i dubbelt mått och agorna i tiofalldt och kaiderna i hundrafalldt, och var det någon stackare, som inte förmådde betala eller knotade, när man tog ifrån honom hans sista get, så högg man en hand af honom eller en fot eller ett öra. Det är godt om sådana stympade stackare i Marocko, och det sägs ha varit så förr här i Algeriet också.

Mustafa inlät sig icke på frågan om turkarne; tro-ligen visste han icke mycket om deras herravälde. I arabskolorna läser man ingen historia, där är det blott

koranen, som inläres, och i de skolor fransmännen upp-
rättat, där arabernas barn få lära franska språket, skrif-
ning och räkning m. m., lär man dem, antar jag, icke
deras eget lands historia, åtminstone ej det sista seklets.
Och sålunda torde dessa araber, hvilkas läsning som
vuxna hufvudsakligen består af koranen och Tusen och
en natt, redan efter mindre än sextio år nästan ha för-
gätit, att de före fransmännens invasion voro behär-
skade af ett annat folk.

Mustafa upptog, som sagdt, inte frågan om tur-
karne, men han tog fasta på, hvad jag yttrat om skat-
terna.

— Och tror du inte fransmännen pålägga oss skat-
ter! utropade han. Hör på, vet ni, hvad man betal-
ar i skatt för att man har en plog? Ni vet hvad en
plog är, inte sant? En plog är något, som man måste
ha för att bereda jorden, när man odlar säd.

Jo, vi försäkrade att äfven i vårt nordliga land har
man användning för plogen.

— Nåväl, den som har en plog måste här betala i
skatt etthundratjugufem francs om året!

— Det är inte möjligt!

— Jo, det är alldeles säkert! Och om man har en
kamel, betalar man femtio francs. Om man har en da-
delpalm, betalar man tjugufem francs om året. Men
kolonisterna — är icke detta orättvist, förfärligt orätt-
vist? — de betala inte dessa skatter, de betala nästan in-
genting. Ni ser dessa palmer här på hotellgården, de
tillhöra värden, han är fransman, och han betalar så-
lunda bara fem francs om året i skatt för hvar och en

af dem, men om en arab har några palmer, betalar han fem gånger så mycket.

— Det är verkligen orättvist, medgåfvo vi.

— Och tänk er det, att jag, fast jag ej äger några palmer eller några kameler eller åsnor, jag betalar dock tolf francs om året i skatt. Ni, som bo i ett fritt land och ha en egen kung, som råder öfver er, hvad betala väl ni?

Han vände sig till den ena efter den andra af oss och blef något häpen öfver att finna, att vi betalade rätt mycket mer än han, fast vi bodde i ett fritt land. Vi försökte förklara för honom, att skatter måste finnas i alla länder för att betala vägar och kanaler och brunnar m. m. Men Mustafa ville tydligen ej höra därpå. Han öfvergick till ett annat område och framställde nya anklagelser mot de franska myndigheterna.

— Tänk er, utropade han, och hans ögon ljungade af harm, så förbjuda fransmännen araberna att ha några tidningar! Det får inte tryckas någon tidning här på arabiska. Så att ingenting få vi veta om någonting!

Vi kunde ej annat än finna detta mycket förvånande.

Men som vi ej voro alldeles öfvertygade om riktigheten af Mustafas uppgifter, frågade vi ett par dar därefter Ali och Bachir, ett par bildade araber vi kände, om hur det förhöll sig med dessa saker. De sade oss, att nästan alla Mustafas uppgifter voro öfverdrifna och oriktiga. Dock var det sant, att kolonisterna betalade mindre skatter än araberna. Så föga benägna som frans-

männen äro för att emigrera, är troligen en sådan bestämmelse behöflig för att några fransmän skola begifva sig ut till Algeriet. Men å andra sidan kan man ju knappast begära, att araberna skola sentera nödvändigheten af att det kommer några kolonister alls ut för att exploatera deras land.

Hvad tidningsfrågan beträffar, så förklarade Ali och Bachir, att det alls icke existerar något förbud för araber att ge ut tidningar — ehuru faktiskt ingen utgifves —, att franska regeringen tvärtom själf ombesörjde en tidning på arabiska, som innehåller hufvudsakligen administrativa nyheter och utsändes till alla agor och kaïder.

Om denna tidning kan erhållas äfven af enskilda, visste ej våra sagesmän; i alla händelser måtte den ej säljas i lösnummer, annars skulle man väl någon gång ha sett till den i Biskra.

Troligen skulle emellertid de franska myndigheterna göra klokt i att utvidga planen för denna tidning och förvandla den till ett nyhetsblad, afsedt att spridas bland araberna. Den skulle helt visst läsas med begärlighet af de skaror, som dag efter dag sitta sysslolösa i basarer och å kaféer, man skulle skockas kring den, som därur läste nyheter och artiklar, och en sådan tidning skulle, klokt skött, kunna göra mycket för att minska det missnöje, som — det kan icke förnekas — ligger och gror hos flertalet araber mot deras franska behärskare. Där kunde en hel mängd af de oriktiga föreställningar, som nu öfverallt berättas och tros och på hvilka Mustafas prat gifvit

oss en del prof, beriktigas. Och där kunde ju också då och då framhållas de fördelar, araberna i själfva verket ha af den franska regimen.

Det är sant, att följdén kunde blifva den, att man från arabiskt håll satte upp andra tidningar med oppositionell tendens. Men en viss censur vore här utan tvifvel, i betraktande af arabernas i politiskt hänseende outvecklade ståndpunkt, fullt berättigad. På det hela är ju för öfrigt en öppen kritik, som man har tillfälle bemöta, mindre ägnad att skada en regering än det smygande missnöje, de hviskade anklagelser, som den icke har några vapen emot.

Likväl beror nog infödingarnes animositet mot fransmännen — hvilken dock, tror jag, är jämförelsevis minst framträdande i Biskra, enär Biskras invånare anses mildare till lynnet och mindre fanatiska än flertalet af Algeriets öfriga araber — på det hela taget mindre på några bestämda klagopunkter än på det ringaktande sätt, kolonisterna ganska allmänt visa gentemot araberna och hvarmed de ofta såra dessas känslor.

En dag, medan vi voro i Biskra, lästes i »La Dépêche algérienne» en till franska öfverflyttad dikt af en bland araberna högt skattad diktare, som varit sjuk och vårdats på lasarettet i Oran. Det var en dikt, som inte precis förefaller oss så poetisk till innehållet, men som har sitt stora intresse.

»O», utropade diktaren, »hur väl blir man icke vårdad på ett sådant sjukhus! Huru goda äro icke alla mot en! Där säges icke med en axelryckning:

Å, det är bara en arab! Nej, där gör man allt äfven för en stackars arab, man sköter honom med omsorg och vänlighet, tills han återfått sin hälsa. Huru förträffligt är icke allting på detta sjukhus! — Jag erkänner, att jag tvekade mycket, innan jag ville begifva mig dit, men nu, då jag varit där och vet huru där är, vill jag högt säga mitt tack till alla dem, som där voro goda mot mig, och tillropa alla araber: Om I blifven sjuka, så liggen ej i edra hem, nej, I hafven det långt bättre, om I begifven er till sjukhuset!»

Dessa ord: »Där säges ej: Å, det är bara en arab!» — de röja rätt mycket. Och dikten i sin helhet antyder ju, på hvilket sätt Frankrike säkrast och snabbast kan hos sina arabiska undersåtar framkalla känslor af sympati och erkänsla.

I Biskra finnes ett af kardinal Lavigerie, Algeriets adle välgörare, grundadt och förträffligt skött hospital, särskildt afsedt för araber; naturligtvis finnas också öfverallt i Algeriets större städer sjukhus, tillgängliga äfven för infödingarne; denna sjukhusvård är en utmärkt sak, och den kan, såsom synes af ofvan anförda dikt, bära god frukt på mer än ett sätt. Men det är icke nog med deta! Man måste komma ihåg, att ingen arabisk kvinna någonsin kan komma till ett sjukhus, att barn naturligtvis i regel ej heller komma dit och att okunnigheten i den enklaste hygien är fruktansvärd. Hvilka sorgliga följder detta kan ha, märkes särskildt på det stora antalet blinda och enögda man möter i Algeriet. Ofta ser man hos barn det gråhvita var i ögonvrån, som betyder, att ögat

är angripet af en sjukdom, hvilken, ifall den ej snart blir skött, slutar med blindhet. Denna sjukdom — hvilken, efter hvad en läkare sade mig, lätt nog genom god skötsel från början kan häfvas — är smittosam. Sålunda bli, när den kommit in i en familj, ofta nog äfven dess öfriga medlemmar smittade, hvarjämte, om någon får den på ena ögat, äfven det andra lätt blir angripet. Det behöfves därför läkarvård i hemmen, en vård, som, enär en manlig läkare ju aldrig kan få tillträde till ett arabiskt hem, måste helt anförtros åt kvinnor. Och med den erfarenhet jag haft af arabernas sinnelag gentemot främlingar, som ej visa dem ringaktning och misstro, vågar jag påstå, att en kvinnlig läkare skulle gärna och med tacksamhet mottagas i de flesta arabiska hem och lätt nog kunna där förvärfva auktoritet. Hon finge säkerligen ha mycket tålmod. Det skulle ej vara nog att säga till en arabisk mor: Kom ihåg, att i ert barns sjuka öga skall för hvarje dag indrypas dessa droppar, eller: Kom ihåg, att det skall för hvarje dag tvättas med rent vatten — hon måste säkerligen i de flesta fall själf dagligen öfvervaka, att detta blir gjort, eller själf göra det. Men hon skulle ha tillfredsställelsen att kunna rädda många, många små från det grymma ödet att mista sin syn.

Vi hade också en gång tillfälle att se, huru araberna i sin okunnighet ej endast vanvårda sina sjuka utan äfven stundom på ett ohyggligt sätt, genom grymma kurer, förvärta deras lidanden.

Vi hade kommit in på Biskras apotek. Därinne

stod en kvinna, som var obeslöjad och sålunda tillhörde ökenaraberna; hon höll ett recept i handen och talade ifrigt med apotekaren. På en stol satt en liten vacker, ungefär tio år gammal arabflicka, som hade ett så sorgset, lidande utseende, att vi måste fråga henne, hur det var med henne. Hon såg på oss med ett förskrämdt uttryck i de stora, svarta ögonen och svarade ej. Modern kom fram och svarade för henne genom att rycka upp hennes klänning framtill och blotta hennes bröst.

Det var en förfärande syn, som mötte oss: från halsen till midjan gingo två parallella rader af stora, blåsvarta, bödlika upphöjningar. Vi frågade bestörta, hvad detta var, och då vi blott delvis förstodo moderns arabiska svada, förklarade apotekaren saken för oss.

— Hon har blifvit sjuk af att bära alltför tunga bördor, sade han. — Ni vet, att ökenaraberna skona inte sina kvinnor. Det är väl något refben, som blifvit bräckt och som tryckt på lungan, och så har hon börjat hosta blod. Och så ha araberna velat bota henne på sitt sätt: genom att bränna henne med glödande järn — den ena gången efter den andra på olika ställen. Nu har modern till sist gått med flickan till den franske läkaren här.

— Kan hon bli bra? frågade vi.

— Det kan hon nog; doktorn har skrivit någonting, som vi hålla på att tillreda här, sade apotekaren, full af förtroende till sina droger.

Men jag tror ej att vi någonsin kunna glömma

den stackars lilla martyren med de djupt sorgsna ögonen och de förfärliga ärren.

En annan gång sågo vi i ett harem en sjuk kvinna, som låg midt på lergolfvet, där barnen stojande sprungo förbi. Hon var betäckt af flugor, dem ingen jagade bort, hennes kropp var så utmärglad, att den var endast skinn och ben, och hennes ögon voro ohyggligt stirrande och medvetlösa. När vi frågade, på hvad sätt hon var sjuk, svarade man med att peka på pannan; hon hade mist sitt förstånd, menade man. Kanske hade hon mist det uteslutande genom svåra kroppsliga lidanden, för hvilka hon ej fått någon vård. Det är förfärligt att tänka, att när helst en arabisk kvinna blir sjuk, så ligger hon på detta sätt alldeles hjälplös — får väl knappast ens någon tillsyn, ty den slöa förförfning, i hvilken flertalet af de arabiska kvinnorna nedsjunker, synes göra dem likgiltiga för andras lidande, liksom den nästan — förefaller det ibland — gör dem likgiltiga för sina egna barn. Man märker i Biskra mycket oftare hos fäderna än hos mödrarna tecken till ömhet för barnen.

För många tyckes det ju vara ett axiom, att ifall en människas utveckling blir hämmad åt ett håll, så skall hon växa åt ett annat, hvadan, enligt deras mening, om hos en kvinna allt intresse för det allmänt mänskliga stäcket, värmen för hemmet och familjen bör bli så mycket starkare. Men de arabiska kvinnorna äro lefvande vittnesbörd om, att djupare än denna korttänkta psykologi nå evangeliets ord: »Den som litet hafver, från honom skall också tagas det han

hafver.» Hos de arabiska kvinnorna har sjäslifvet med våld förkrympts, och följden har blifvit, att äfven deras känslolif blifvit fattigt och torrt.

I den ofvan nämnda, i Alger utkommande tidningen meddelades en dag, att en kvinnlig läkare, bosatt i Alger, i ett vetenskapligt sällskap därstädes hållit ett föredrag, i hvilket hon redogjort för en hel del fall ur sin praktik bland arabiska kvinnor och barn. Jag förmodar, att det i de allra flesta fall är helt utan ersättning, denna dam ger sin medicinska hjälp, ty det är ej troligt, att många araber äro villiga att ge ut pengar för att få läkarbehandling åt sina hustrur och barn. Det var, vill jag minnas, närmare 2,000 arabiska patienter, hon behandlat. Ägde Frankrike många kvinnor, sådana som denna dam, hvilka kunde och ville ägna sig åt samma välsignelsebringande arbete, eller beslöte sig den franska regeringen för att i alla städer och å större stationer aflöna kvinnliga läkare jämte sjuksköterskebiträden, så skulle den säkerligen snart se frukter däraf äfven i andra hänseenden än de rent humanitära.

Och de många, som — särskildt i Frankrike — med oblida ögon se kvinnor ägna sig åt lärda yrken, skola kanhända medgifva, att i detta fall åtminstone är det af verkligt gagn, att kvinnor utöfva medicinsk verksamhet, helst som ju den konkurrens-synpunkt, som så ofta från manligt håll gör sig gällande, när det är fråga om kvinnligt arbete, här omöjligt kan sticka fram.

*

*

*

Fransmännen äro benägna för att anse araberna oärliga. Vi hade ej några erfarenheter i den vägen; i stället hade jag tillfälle att se ett drag af nästan rörande ärlighet hos en arab.

Vi skulle en tidig morgon resa från Constantine; där rådde stor trängsel på stationen, araber kommo släpande med stora bylten — araberna äro i förbigående sagdt mycket begifna på att göra järnvägsresor, de ha väl kvar lite af sina gamla nomadinstinkter — européer kommo med sina koffertar och kappsäckar, och det föreföll högst problematiskt, om man skulle kunna hinna få sitt gods polletteradt och sitt handbagage till kupén. Slutligen voro vi dock instufvade i vår kupé med våra saker, ditburna af en koppärrig arab med mycket smutsig burnus, men med en gyllen-brun lackviol instucken bakom örat. Då jag skulle betala honom, märkte jag, att jag ej hade annat silfver kvar än ett tvåfrancsstycke.

— Kan ni ge igen en franc? frågade jag.

— Nej, men jag kan springa bort och växla den.

— Ni hinner inte, tåget går ju inom ett ögonblick.

— Jo, jag hinner nog!

Och han rusade blixtnabbt bort med slanten. Vi voro öfvertygade om att han ej skulle komma tillbaka. Men inom ett par sekunder kom han kilande, strålande af tillfredsställelse, återlämnade den ena franc'en, just som tåget satte sig i gång, och viftade och nickade och log. Hade han sprungit en smula mindre snabbt, så hade han kunnat behålla hela tvåfrancstycket och

ändå med en liten smula advokatyr kunnat anse sig själf fullt hederlig.

Hos de kringströfvande ökenaraberna torde emellertid ännu ganska starkt kvarleva instinkterna från den tid, då de ansågo som sitt rättmätiga näringsfång att plundra resande. Jag träffade en person, som gjort ganska obehagliga erfarenheter bland beduinaerna.

En dag kommo till vårt hotell i Biskra två unga män med en öfvernaturligt fulländad sportutstyrelse, med knickerbockers, Stanley-hattar och gördlar, fullsatta med patronhylsor — kostymer sådana man sällan torde ha skådat i Biskra. De båda unga herrarna, af hvilka den ene var tysk, den andre svensk, hade beslutat företaga en längre ridt genom öknen från Biskra ända till Tunis. De lågo i Biskra flera dagar i och för anordningar för sin expedition: de anställde en guide, hyrde ridhästar, köpte en åsna och anskaffade en otalig mängd artiklar, som bemälda åsna skulle bära: ett tält, matvaror, diverse kokkärl af koppar, ett bord att intaga sina måltider vid m. m. — de ämnade tydligen ha det bekvämt på sin färd. Den arma åsnan fick det ju något mindre bekvämt. När de till sist begåfvo sig af, voro de fulla af entusiasm.

— A, tänk hur härligt det skall bli, sade de, att rida fram genom den stora, omätliga öknen och bo i tält och sammanträffa med fria, stolta nomader! Det är något annat, det, än att packa in sig på en järnväg och bo i hotellrum.

De hade med sig en hel del rekommendations-

skrifvelser till arabhöfdingar, hvilkas områden de skulle passera, och de lofvade sig häraf mycket både nöje och nytta.

— Ökenaraberna äro mycket gästfria, som ni vet, sade de, antagligen komma vi för det mesta att lefva fritt på vägen, så att vår färd till Tunis — oaktadt utrustningen ju blifvit något dyr — torde bli snarare billigare än dyrare än en järnvägsfärd.

Ett par veckor senare, då vi sutto i en järnvägs-kupé på vägen emellan Constantine och Tunis, jag och en af mina reskamrater, fingo vi, när vi vid en af de första stationerna på tunesiskt område stucko ut hufvudet genom kupéfönstret, på perrongen se en reslig gestalt med hvit Stanley-hatt, blonda mustascher och bruna knickerbockers.

— Nej, se den tyske upptäcktsfararen, utbrusto vi båda.

Jo, det var han. Han fick också ögonen på oss och kom fram och hälsade.

— Men hvar är svensken? Och åsnan? Och tältet och alla sakerna?

— Das ist alles zum Teufel! svarade tysken kort och med stor uppriktighet.

Hvilket uttryck sedan modifierades så till vida, att svensken var kvar på gränsstationen emellan Algeriet och Tunis.

Han berättade i hast och på ett drastiskt sätt deras äfventyr på resan. Det hade befunnits omöjligt att tälta ute i öknen, ty de våldsamma, så ofta förekommande ökenstormarna ryckte genast upp tältpin-

narna; sålunda voro de, för att få nattkvarter, hänvisade till arabernas tält — hvilka äro låga och breda, så att de erbjuda föga vindfång, och hvilka, enär de vanligen uppslås för längre tid, fastgöras mycket omsorgsfullt. Men det var förfärligt inne i dessa tält.

— O, så'na loppor! Om ni kunde tänka er så'na loppor! utbrast tysken med en öppenhet i uttrycksätt, som var fullt ursäktlig hos den som i ett par veckor lefvat fjärran från civilisationen bland öknens fria söner.

— Och där fanns andra kryp, som voro värre än loppor... Och hvilken luft där inne!

På detta sätt voro de också prisgifna åt arabernas godtycke — dessa begärde oblyga priser för en enda natts uppehåll i deras smutsiga tält. Och likaså för maten och för allting annat — t. o. m. för tillåtelsen att få hämta upp lite vatten ur en brunn tvungos de resande ibland att betala ända till fem francs.

— De roffade en på alla möjliga sätt, sade tysken.

Och vägvisaren hjälpte dem inte alls, tycktes snarare stå i förbund med prejarne. Blott på ett par ställen hade de blifvit väl bemötta af höfdingar, som de haft rekommendationsbref till; där hade man visat dem den största gästvänlighet och ej velat alls ta något betaldt. Deras reskassa hade tagit alldeles slut, så att de till sist, för att skaffa sig mat och nattlogis, fått betala in natura med kopparkärl och annat, tillhörande den storartade utrustningen, och när de sist hunnit fram till en järnvägsstation, hade de nätt och jämnt — genom att sälja åsnan förmodligen — fått

ihop till en enda tredjeklass biljett. Och nu skulle tysken in och hämta pengar i Tunis, medan hans kamrat satt och väntade vid gränsen — kanske som gisslan hos en obetald värdshusvärd. Och vi hade en smärtsam misstanke om att tysken inte ens hade pengar till lite mat på resan, ty vi sågo ej till honom vid middagstationen och lyckades ej heller uppspana honom, då vi, med afsikt att erbjuda honom »vigg», tittade efter honom i de fullastade, arabdoftande tredjeklasskupéerna.

Ja, han kommer nog inte hädanefter att prisa beudinernas enkla, patriarkaliska dygder!

Det är så vanligt att tala om hur civilisationen fördärfvar naturfolken, att det kan vara skäl att framhålla i hvilka hänseenden den dock inverkar höjande på dem. Jag vill visst inte påstå, att den ärlighet, som vår beskedlige, koppärrige arab i Constantine visade, är utmärkande för alla stadsaraber, men jag tror man kan säga, att beröringen med européerna, erfarenheten af deras lagbundna rättskipning och lifvet i mera ordnade förhållanden på det hela uppfostrar araberna till mera känsla för ärlighet och pålitlighet.

Att araberna ha en stor respekt för den franska rättvisan, visades af något som hände, medan vi voro i Biskra. Två européer hade begifvit sig ut på en några dagars jaktexpedition i öknen i sällskap med två arabiska vägvisare. En dag gingo de båda européerna ut ensamma från lägret, råkade vilse och kommo slutligen, efter flera dagars irrfärder och strapatser, tillbaka till Biskra. Under tiden irrade de båda väg-

visarne omkring i öknen, letande efter främlingarna, utan att våga återvända till Biskra. De voro öfvertygade om att de, om de kommit tillbaka utan de båda européerna, skulle ha blifvit dömda till döden såsom starkt misstänkta för att ha bragt dem om lifvet. Och den allmänna meningen i Biskra var också, att detta skulle ha blifvit vägvisarnas öde. Man måste skicka ut bud i öknen, som letade reda på de stackars männen och meddelade dem, att jägarna kommit till rätta.

* *

*

Under hösten 1902 ägde en tilldragelse rum, som klarligen visade, att den mohammedanska fanatismen alltjämt hos många af Algeriets inbyggare glöder under askan och väl ännu mer än en gång torde komma att vålla den franska regeringen bekymmer.

Uppe i bergstrakterna, vid en liten ort som hette Margueritte, utbröt helt plötsligt ett upplopp under anförande af en mohammedansk fanatiker vid namn Jakub. En vild skara stormade genom byn, trängde in i de franska kolonisternas hus och tvang med höjda dolkar alla kristna att uttala den mohammedanska trosformeln: La illaha il Allah, Mohammed rasul Allah! (Det finns blott en Gud, och Mohammed är Guds profet.) En stackars kock, som nyligen kommit från Frankrike och ej begrep arabiska, förstod ej hvad de vilda sällarna begärde af honom och blef sålunda dödad, oaktadt han troligen inte alls hade för afsikt att bli martyr för sin tro. Äfven ett par andra fransmän blefvo mördade vid detta tillfälle.

Så kom en afdelning militär tillstädes, och efter en kort strid blef hela skaran, som deltagit i upploppet, tillfångatagen. De blefvo af en algerisk domstol dömda — Jakub och några andra till döden, de öfriga till längre och kortare fängelsestraff. Så gick saken till högre instans, till domstolen i Toulouse, och de anklagade — mer än åttio araber — fördes öfver till Frankrike. De advokater, som åtagit sig att försvara de anklagade, ville göra gällande, att araberna haft skäl till missnöje, enär en del expropriationer i trakten företagits, hvarigenom infödingarna tvingats afstå jord åt kolonister; det uppstod en liflig tidningspolemik om saken, en del »arabofila» tidningar blefvo poetiska, talade om det tappra och romantiska folket, allmänheten fick till lifs porträtt och skildringar af de pittoreska ökensönerna och greps af den lättrörda entusiasm, som är så karakteristisk för det franska folket. Om och hur mycket denna folkstämning spelade in i domstolsbeslutet är ej godt att veta, men domen blef ganska mild: deportation på några år för Jakub och ett par andra af revoltens ledare, medan de andra frigåfvos.

I Algeriet var man mycket missnöjd öfver denna dom. Man ansåg, att genom en sådan mildhet ökades för alla kolonister osäkerheten till lif och egendom. Och då samtidigt hvarjehanda frågor beträffande Algeriet gjordes till föremål för en interpellation af en deputerad, mr Albin Rozet — som med anledning af sina sympatier för araberna af Parishumorn strax om döptes till Ali ben Rozet — blefvo de algeriska tid-

ningarna en tid fulla af ironi öfver hvad de betecknade som sentimentalitet hos den franska allmänheten; de drogo fram som exempel på de klagomål araberna anförde — dessa araber, hvilkas oförrätter mr Rozet så patetiskt skildrade — att en inföding bittert klagat öfver den skymf fransmännen tillfogat dem, då en hederlig slakteriidkare blifvit vald till bisittare i en domstol. »Tänk, att vi araber skola dömas af en slaktare!»

Det är många vanskligheter den franska regeringen har att bekämpa i Algeriet, och helt visst är det ofta svårt att veta, hur långt man bör ta hänsyn till arabernas fördomar och föreställningar — t. ex. om man bör undvika slaktare i en jury . . .

För att till sist återkomma till den fråga vi afhandlade med Mustafa: om araberna ha skäl att vara belåtna med att fransmännen togo herraväldet från turkarna, så tror jag, att man, när man betänker hvilken ofantlig nytta hela befolkningen, såväl den bofasta som den nomadiska, har af de artesiska brunnar, som fransmännen på många ställen låta borra, när man hör om de förfärliga epidemier, som under turkarnas tid härjade Algeriet, och hör, att till följd af förbättrade sanitära förhållanden, fred och ordning m. m. befolkningssiffran under det franska väldets tid stigit med en tredjedel, så kan man ej undgå att med Barahanse, att på det hela har dock Algeriets befolkning vunnit på att utbyta det turkiska väldet mot det franska.

LALLIA.

Midt emot Biskra, på andra sidan den uttorkade flodbädden, ligger den lilla oasen Lallia. Den är inte större än att man godt kan gå rundt omkring den på tjugu minuter.

En afton, då vi varit utåt öknen och gingo hem förbi Lallia, trädde ett par gossar fram ur dess palmskog och följde med oss. Vi frågade dem om deras namn; den ene, en vänligt leende pys, som hälsade oss på arabiskt sätt genom att taga oss i hand och sedan kyssa sin egen högra tumme, hette Saïd ben Noë; den andre, som hette Abd-el-Kader ben Mohammed, var en sällsynt vacker gosse med ädel profil och ögon som ett par stora mörka juveler.

Abd-el-Kader var inte mer än 12 år gammal, men han var en mycket stolt liten herre, som starkt höll på sin värdighet. Med mycken själfkänsla upplyste han oss strax om att Saïd, fastän blott ett år yngre än han, var hans brorson, att han själf, till följd af sin faders död, var sin familjs hufvud och att han ägde en lund med dadelpalmer. Så drog han fram

ur sin burnus en blå skrifbok och visade oss med stor tillfredsställelse de franska skriföfningar han där med ganska pryddlig stil åstadkommit. Både han och Saïd gingo i den franska skolan i Biskra.

Men det var en sak, som unge Abd-el-Kader i all synnerhet med stolthet framhöll: »Min farfar var en marabu», sade han, »och min morfar var också en marabu.»

En marabu är en helig man, och man kan bli marabu på flera olika sätt. Man kan bli det genom flitiga studier i koranen och ett heligt lefnadssätt, man kan bli det genom att företaga en pilgrimsfärd till Mekka, och man kan bli det genom att mista sina själsförmögenheter. Alla sinnessjuka och idioter — de igenkännas i Biskra för det mesta därpå, att de gå med obetäckt hufvud — kallas af mohammedanerna marabuer och behandlas med mycken vördnad. Om det på en af bänkarna i Biskras park sitter en barhufvad, smutsig dåre, kan man få se den ene efter den andre af de fromma mohammedaner, som passera, gå fram och vördnadsfullt kyssa honom på skuldran — en hyllning som den smutsige marabuen mottager med likgiltig nedlåtenhet.

Jag vet inte hvad slags marabuer Abd-el-Kaders farfar och morfar voro — dock säkerligen ej af det sist beskrifna slaget — men han utpekade för oss deras grafvar, hvilkas små hvitmenade kupoler — »koubbah» — stucko upp emellan Lallias palmer. Och han visade också med stolthet på en vattenkvarn, som Bou-Halfa, hans farfar, uppbyggt. Jag vet inte, om

denna vattenkvarn, som tydligen i Lallia ansågs som en mycket märklig inrättning, kanske bidragit till att gamle Bou-Halfa vunnit anseende som en helig man. Omöjligt är det inte. En betydande man måtte han i alla händelser ha varit, ty hela slakten hade uppkallat sig efter honom. I allmänhet ha ju araberna inga andra tillnamn än farsnamnet, men en märklig mans efterkommande, som gärna vilja bevara namnet af sin stamfader, pläga jämte farsnamnet upptaga ättefaderns namn, hvilket sålunda blir till ett slags släktnamn i europeisk mening. Så kallade sig vår lille Lallia-vän, när han uppgaf sitt fullständiga namn: Abd-el-Kader ben Mohammed ben Bou-Halfa.

De båda gossarna eskorterade oss till Lallia-området slut och togo där afsked och vände.

Sedan voro vi ett par gånger på besök till oasen Lallia. Hela oasen äges af Bou-Halfas afkomlingar; och enär sålunda alla Lallias invånare äro syskon eller kusiner, råder där en frihet i umgänget, som vi ej sett motstycke till i Biskra. När vi vandrade omkring till den ena efter den andra af de fyra små lerhyddorna, åtföljdes vi af nästan hela oasens befolkning, och alla, män såväl som kvinnor, trädde ogeneradt in i hvarandras hem.

Vi blefvo bjudna på mjölk och dadlar, och vi bjödo själfva på röda och gula karameller, som vi köpt i en butik i Biskra. Men Abd-el-Kader ansåg det under sin manliga värdighet att äta karameller. Han afböjde därför den erbjudna påsen. Dock kunde han ej afhålla sig från att sedan med ett uttryck af sorgen

afund åse Saïds och de andra ungdomarnas belåtna mumsande.

Förmodligen var det honom till en viss tröst, när han strax därpå hade tillfälle att — med en min af kunglig härskarvärdighet — visa oss de sju dadelpalmer han ägde.

Då han såg oss intresserad betrakta deras egenomliga, vitgula blomklasar, som se ut som om de helt och hållet vore af vax, afbröt han strax från ett litet, lätt åtkomligt träd, trots våra protester, tvenne långa klasar och öfverräckte åt oss hvar sin. Vi påminde honom om att hundratals dadlar därmed gingo förlorade. Han endast ryckte på axlarna med en åtbörd af högdragen likgiltighet . . .

En gång, då vi sutto med Abd-el-Kader i gräset i skuggan af hans palmer, frågade vi honom:

— Kan du berätta någon saga för oss?

— Nej, sade han kort, och hans ansikte mörknade.

Vi förstodo, att vi sårat hans manliga ömtålighet.

— Vi ha hört så många sagor i Biskra, skyndade vi oss att säga. Vi ha hört sådana af Mohammed ben Scheidan och af Bachir ben Djemal och Ali ben Dara — du känner naturligtvis familjen ben Dara på Borch-Dippla? Ali är en förträfflig ryttare, du vet, den bäste ryttare i Biskra, säges det. Och han berättar sagor riktigt bra. Vi tänkte, att du kanske också känner till några sagor, som du hört som barn?

Det hjälpte inte mycket, allt det där.

— Nej, jag kan inga sagor, upprepade Abd-el-

Kader kort och såg fortfarande ut, som om han miss-tänkte, att vi möjligen kunde anse honom som ett barn, som fann nöje i sagor.

Inne i det gråa lerhus, där Abd-el-Kader bodde tillika med sin mor och sin syster, uppträdde han som obestridd härskare. Det var han, som bjöd oss på dad-lar ur husets förråd. Och vi vågade inte säga nej, fast de sågo mycket dammiga och oaptitliga ut. Men vi gjorde som pojken i sagan, när han var hos trollen: vi låtsade äta men smusslade undan dem bland våra kläder — för att på hemvägen utdela dem bland ne-gerbyns tiggande ungar.

I nästan alla arabiska hus finns en smal, brant trappa, vridande sig i en half spiral och ledande upp till taket. Vi stego uppför trappan i Abd-el-Kaders hus, åtföljda af den unge värden och hela ungdoms-skaran. Uppe på taket gjorde lerhögar och diverse bråte det mindre lockande att vandra omkring, men man hade en härlig utsikt mellan vajande palmer ut öfver den vida öknen, där, såsom alltid om kvällarna, flera kamelkaravaner sågos långsamt och högtidligt komma skridande fram mot Biskra.

En mager, raggig hund stod bunden däruppe och skällde hest och ursinnigt. Näst att vara arabisk kvinna vet jag ingenting så ledsamt som att vara ara-bisk hund! De stå alltid på taken och skälla och se alltid utsvultna ut. Men de äro säkert goda väk-tare, ty ingen kan nalkas huset utan att uppväcka de-ras vilda skall.

Bland de ungdomar, som följt oss ditupp, var

Ahmed ben Noë, en sjutton, aderton års yngling med en gul- och hvitrandig silkesturban och ett vekt och godsint utseende. Han drog fram en anteckningsbok ur sin burnus och sade litet förläget:

— Förlåt, mademoiselle, skulle ni vilja se efter, om det här är rätt?

Det var ett problem han fått att lösa — han gick nämligen ännu i den franska skolan i Biskra. Problemet var detta: Om så och så många kameler kräfvå så och så mycket i underhåll om dagen, hur mycket bör man då taga med sig för en tjugu dagars färd genom öknen med fyrtio kameler?

Han hade nedanför satt upp det efter regula detri-regler.

Jag *har* verkligen någon gång kunnat regula detri, och jag hoppas innerligt, att jag inte missledde den förtroendefulle ynglingen, när jag sade honom, att hans *x* stod på det riktiga stället.

— Du vill kanske jag skall räkna ut talet också? sade jag.

Jo, det var just Ahmeds hemliga åstundan. Han drog fram en blyertspenna och gaf mig. Och så stod jag där och räknade ut multiplikationstal, medan en flock svartlurfviga småhufvuden rundt omkring åsågo proceduren under tyst stirrande förundran, som om det varit några mystiskt kabbalistiska tecken jag ritade i Ahmeds bok, och den stackars, hest skällande hunden strax bredvid afgaf sina ursinniga protester och solen sjönk stor och röd borta i väster, in-

svepande de fjärran ökenvidderna i sitt flammande ljus.

Och så sade vi farväl och gingo hem. Men när jag nästa gång träffade Ahmed ben Noë, vågade jag verkligen inte fråga honom, om talet befunnits rätt uträknadt . . .

BENI-MORA.

— Ja, vi ha också en stor skog här i närheten, sade en dag ett par af våra arabiska vänner, då vi talade med dem om Sveriges milsvida, susande skogar. — Ha ni inte varit vid Beni-Mora?

Vi kunde ej underlåta att dra på munnen. Att höra Beni-Mora-oasens lilla lund af oranger och palmer kallas »une forêt»! Det var verkligen betecknande för de begrepp en ökensson kan ha om skogen.

Men om också ej den lilla oasen förtjänar ett så ståtligt namn, är den i alla fall en förtjusande plats af ett täckt, landtligt behag. Emellan de höga, glest växande palmerna finnas öppna, gröna planer, där unga orangeträd sprida sin genomträngande vällukt och hibiscus-buskarna lysa med sina klarröda bägare, där guldmimosan bildar snår och små finlöfvade träd af ett slag jag aldrig sett på något annat ställe bära stora, vackra, sällsamma blommor, som likna gyllene skålar, ur hvilka stiger ett flammande, orangefärgadt ståndarknippe. Och ligger man i gräset, så kan man också där finna helt underliga ting — krypande slinger-

växter med klöfverliknande blad och med stora fröbaljor, som likna gröna, håriga maskar, hvilka slingrat ihop sig till ett nystan och förfära den som oförhoppandes får syn på dem. Annars är det ett oförnekligt behag med dessa Saharaöaser, att de, till följd af markens torrhet, äro så fria från småkryp. Och skor pionerna och ormarna, som, vid den tid de äro framme, antagligen göra en föga benägen för att ligga i gräset, visa sig ej förrän den riktiga sommarhettan kommer.

Det är inte långt till Beni-Mora, den ligger blott en kvarts timmes väg från Biskraoasen, och inte är det egentligen öken man går igenom heller för att komma dit. Det är gräsmarker, där flockar af svarta och brokiga getter beta under uppsikt af ett par arabunglingar eller någon gammal brunsvart kvinna, som blir hjärteglad, ifall någon stannar och pratar en stund med henne. Det är också på vägen till Beni-Mora, som man om aftnarna brukar möta stora fårahjordar på flera tusen djur, hvilka alltid på ett bestämdt ställe på vägen räknas af herdarna; två af dem ställa sig nära hvarandra på vägen och bilda liksom en trång port, mellan hvilken fåren kunna tränga sig blott två à tre i bredd, och några andra herdar framdrifva djuren, som med stor snabbhet räknas af de två.

Och här brukade också hvarje kväll en stor hjord svarta svin komma vandrande hem från betesmarken, grymtande och bökande. Och där var ett litet svin, som hade ondt i ett ben och därför linkade på tre och sålunda alltid — just mot kvällen, när det lilla

svinet blef litet trött — kom ett stycke efter den öfriga skaran. Men då kom herden och fattade tag i det haltande svinets svans och höll den rakt upplyft och drog så djuret framåt, och det lilla svinet vrålade ynkeligt öfver att känna sitt allra ömtåligaste så hårdhändt berördt och skuttade på i förtviflad fart. Och hvarenda kväll, när det lilla svinet märkte, att dess plågoande nalkades, kröp det hastigt ner i en grop i marken och gjorde ett litet försök att dölja sig själf och sin stackars svans. Men det half inte alls — den obeveklige herden hittade honom strax och böjde sig ned och tog sitt grymma tag. —

Det fanns ett fint »motiv» på ett ställe i Beni-Mora-oasen, ett som i synnerhet gjorde sig förträffligt i aftonsol: en varmt rödgul, långsluttande kalkstensås, som tvärt tog slut just där den nådde som högst; på själfva stupet ett fyrkantigt, gulhvitt fästningstorn, som visserligen inte egentligen var hvarken gammalt eller intressant — det var ett vaktorn, uppbyggdt af fransmännen — men som i alla fall tog sig bra ut och tedde sig helt hotande och romantiskt på sin klippbrant; höjande sig ofvan den rödgula åsen och fortsättande, där den tog slut, de fjärran violettskimrande Atlasbergen, som smälte in i en opalhvitt himmel — det hela från ena sidan inramadt i ett par smärta, behagfullt böjda förgrundspalmer.

Jag hade gått och tittat på det där motivet i några veckor, men med den känsla man alltid har därnere: att en nordbo måste ha varit mycket länge i dessa trakter för att kunna sätta sig in i och tänka

på att återge deras egendomliga toner — inte färgstarka, såsom många föreställa sig, utan tvärtom mycket bleka: en oftast af hettan hvitaktig himmel, en gulaktig mark och träd, som till följd af luftens torra klarhet stå hårdt likt papperssilhuetter mot himlen.

Emellertid — ett par dagar innan jag skulle resa från Biskra — samlade jag all den energi, som Saharas sol lämnat mig öfrig, och lofvade mig själf, att jag skulle dock icke lämna Afrikas jord utan att hemföra en enda skiss som byte. Tog så min målarlåda och vandrade i väg till Beni-Mora.

Just som jag slagit mig ned i gräset, fick jag se två små arabpojkar ett stycke ifrån. Med olycksbådande aningar om att inte få bli ostörd öppnade jag målarskrinet, tog fram en liten penna och ett kol och började teckna.

Jo, inom en half minut voro de bredvid mig. Och inom ytterligare en half hade de öppnat konversationen. Det vill säga, det var den mindre af dem, en vacker pys med ett lifligt och känsligt utseende, som förde ordet. Han hette Bou-Sidi, talade han själf om, och var nio år gammal; han bodde här i Beni-Mora, och hans far skötte de små åkerfälten och grönsakslanden där åt Mr Dupont, den fransman som äger oasen. Bou-Sidi gick i skolan i Biskra och talade riktigt bra franska.

Den andre hette Lahid. — Han är min kusin, sade Bou-Sidi. Men han är elak. Och han går inte i skolan — han vill inte gå dit — och han kan inte tala franska. Han bor här hos oss nu, för han kan

inte vara hemma, därför att hans far slår honom så mycket.

Jag tänkte, att det kanske inte var så underligt, om Lahid var lite elak, när han fick så mycket stryk. Jag tittade på honom; han var tämligen ful, och hans burnus var trasig och smutsig, men han hade ett godt leende kring den breda munnen och i de stora svarta ögonen.

— Han är elak, Lahid, upprepade Bou-Sidi lugnt, inte med något slags ovilja i tonen, utan som om han konstaterat ett faktum. När någon slår honom, slår han igen. Han gör inte som fransmännen!

Jag blef ganska förvånad öfver den särdeles ljusa uppfattning af fransmännens karaktär, som detta yttrande tycktes röja. Nå, antagligen hade man i skolan sagt Bou-Sidi, att fransmännens religion lär dem, att man inte skall slå igen, när man blir slagen, och i sitt hjärtas oskuld föreställde han sig väl, att de handlade så som de lärde.

Men i nästa ögonblick vaknade hos lille Bou-Sidi minnet af något, som røjde, att fransmännen åtminstone inte alltid voro så änglalika.

— Tänk, att det är några franska gossar i skolan, sade han i upprörd ton, som bruka knuffa till mig och säga: »Du är bara en arab!» Ibland, när läraren har berömt mig — han är så snäll, läraren — och sagt: »Du har skrivit riktigt bra, Bou-Sidi», då bli de så onda, och så knuffa de mig efteråt, och så säga de: »Å, du är bara en arab!» Är det inte orätt gjordt? Säg, är det inte orätt af dem?

Och han såg vädjande på mig med sorgsna ögon, som tycktes förundrade öfver att människor kunde vilja göra sådant.

— Jo, det är verkligen mycket illa gjordt af dem, sade jag.

Lahid, som uppmärksamt åsåg mitt arbete, böjde sig nu mot Bou-Sidi och hviskade något till honom.

— Min kusin säger, framförde Bou-Sidi, att du ritar palmer mycket bra — verkligen riktigt bra!

Lahid hviskade åter något till sin kusin.

— Han säger, att du förstår i sanning att rita palmer! Han har aldrig sett någon som ritar palmer så bra som du!

Förmodligen hade lille Lahid sett mycket få personer rita palmer, hvilket ju något förringade värdet af hans komplimang.

Men han stod där och log på en gång belåten och förlägen, medan Bou-Sidi för mig upprepade hans ord, och jag log igen och nickade åt honom som tack för artigheten.

Jag hade slutat teckna, tog upp paletten och började klämma ut färger på densamma. Bou-Sidi och hans kusin ropade till af förtjusning. Dessa ormar af färg, som ur tuberna kröpo fram på paletten, intresserade dem oerhördt. De bådo ifrigt att få hjälpa mig, och de fingo tillåtelse att klämma hvar sin tub och gjorde det så energiskt, att jag nätt och jämnt hann hejda dem, innan deras färger slingrat sig öfver hela paletten. Så började de fingra på allt möjligt i färgskrinet och fråga hvad det och det skulle vara

till och finga till sist låna hvar sin pensel med litet färg på, tills jag märkte, att de började måla krumlurer på sina burnuser — något som jag antog, att deras mammor inte skulle tycka om, hvarför jag tog tillbaka penslarna.

Lahid, som af sin blyghet tycktes förhindrad att tala högt, lade åter armen om sin kusins hals och började hviska till honom.

— Lahid säger, öfversatte hans lille tolk, att han kan alldeles se hvad det föreställer, det som du ritat, han känner igen tornet och bergen och palmerna här.

Plötsligt sprang Lahid bort och kom inom några ögonblick tillbaka med en väl en kvarts meter lång böna af ett slag, som barnen därute bruka äta råa. Utan ett ord, men med de svarta ögonen och de hvita tänderna lysande af välvilja räckte han mig den. Jag var just inte hågad för hans läckerhet men ville ej heller säga nej; som jag emellertid hade händerna upptagna af penslar och palett, bad jag honom lägga bönan bredvid mig. Men Lahid ville ingalunda, att jag på detta sätt skulle få sitta och längta efter godbiten; han bröt itu skidan, tog ut en böna så stor som ett soustycke och stack den helt vänligt och egenhändigt i munnen på mig.

Bou-Sidi började visst ana, att jag ansåg hans skildring af kusinens karaktär för mindre träffande, och ville nu försvara sin framställning.

— Lahid är elak, sade han, fortfarande med samma lugna objektivitet, som røjde, att han blott upprepade hvad han hört andra säga, ej uttalade sig af

egen erfarenhet. Han är ganska elak, men han tycker om främlingar. Mot dem är han inte elak. Han tycker verkligen i allmänhet om främlingar.

Ater hviskade Lahid till Bou-Sidi.

— Han undrar, om du kommer tillbaka hit i morgon och målar?

— Nej, det hinner jag inte, jag skall ut och rida.

— Kommer du i öfvermorgon då?

— I öfvermorgon reser jag från Biskra.

— Kommer du då aldrig mera hit till Beni-Mora?

— Jag är rädd, att jag inte gör det.

De tego båda en stund. Så utropade Bou-Sidi i förfärad ton:

— Nej, men du har fått färg i ansiktet. Blå färg!

— Hvar då?

— På kinden. Men vänta — jag ska' torka bort det, sade Bou-Sidi ifrigt med beskyddande välvilja och tog upp en flik af sin burnus, färdig att börja gnida mig i ansiktet med den.

Jag föredrog emellertid att använda min näsduk.

De började åter titta i min låda, och Bou-Sidi gjorde allahanda frågor.

— Nej, nu måste ni vara tysta en stund, sade jag, solen går snart ner, och jag måste skynda mig att få det här färdigt, och det går inte bra att måla, när ni prata. Så att nu ska' ni vara snälla och vara alldeles tysta en stund och inte röra vid lådan eller någonting.

De satte sig ögonblickligen ned i gräset, en på hvar sida om mig, och rörde inte en fena och öppnade inte munnen till ett ljud, ända tills jag slutat min skiss.

Då jag skulle rengöra paletten och penslarna, bådo de ifrigt att få hjälpa till och ville nödvändigt torka af dem på sina burnuser — något som jag hade en viss möda att förhindra. Och då jag skulle gå hem, bådo de att få bära mina saker; Bou-Sidi tog målar-skrinet, Lahid bemäktigade sig pannåen och bar den försiktigt framför sig med en triumferande min — som för mig kändes nästan en smula tröstande, enär jag själf fann skissen ganska misslyckad.

Vi gingo förbi det lilla hus, där Bou-Sidis far med sin familj bodde. En liten bror till Bou-Sidi gick därutanför och larfvade omkring allena; i pysens ena öga syntes det olycksbådande gråhvita varet, som hotar med blindhet.

— Har inte din far varit med din lille bror hos doktorn? frågade jag Bou-Sidi.

— Ne-nej, svarade Bou-Sidi dröjande.

— Men det måste ni göra! Du vet, han blir blind annars!

— Men, sade Bou-Sidi, min pappa kan inte gå till doktorn, därför att doktorn här i Biskra är också mår, du vet...

Och han berättade en historia om huru mären dömt hans far att betala tjugufem francs i anledning af någon kameltransport, och om hur hans far ansåg domen orättvis och för öfrigt inte kunde betala tjugufem francs. Och därför kunde han inte gå till doktorn med sin lille gosse.

— Ty då säger doktorn: »Hvarför har du inte betalt de tjugufem francs du är skyldig?»

Det hade mer än en gång förefallit oss något olämpligt, att den ende läkaren i Biskra också har en märs åligganden. Och nu skulle en liten gosse, som höll på att bli blind, ej kunna få någon hjälp, därför att hans far hade ett ouppgjordt mellanhafvande med mären...

Bou-Sidi började berätta om en schakal, som dagen förut kommit ända fram till Beni-Mora.

— Just där stod han, pekade han ut. Och min pappa, han är så duktig, så — han gick rakt fram emot schakalen, och då sprang schakalen sin väg. Han är så duktig, min pappa!

Jag hade alltid hört, att schakaler skulle vara mycket fega djur, så att jag förundrade mig öfver att det ansågs som ett bevis på mod, att en fullvuxen man gick emot en schakal.

— Äro schakalerna här i Biskra farliga ibland? frågade jag. Händer det, att de anfälla människor?

— O nej, de äro så rädda, så! De springa, så snart de få se en människa!

Hvarför det då var så duktigt gjordt af Bou-Sidis pappa att gå emot schakalen, lyckades jag inte reda ut.

Bou-Sidis pappa, som kunde glädja sig åt en så liflig beundran af sin son, tycktes dock inte vara så särdeles öm mot sin unge ättling. Då pysen en gång nämnde sin mor och jag frågade honom hvilkendera han höll mera af: sin far eller sin mor, svarade han genast: »Min mor» och tillade med låg röst: »Min far slår mig!»

Och han sade detta med samma sorgset undrande blick, som när han talade om hur hans skolkamrater voro grymma emot honom.

Han underhöll mig för öfrigt hela hemvägen med en liflig konversation, berättade mig det ena efter det andra, som han trodde kunde intressera mig.

Han talade om, hur snäll Mr Dupont, oasens ägare, var emot hans far, och han beskref, hur man bar sig åt i Beni-Mora, när man ville hastigt få sin tvätt torr: två personer fattade burnusen — eller hvad det nu var för plagg man hade tvättat — i hvar sin hand och rusade med den rakt emot vinden.

— Och bara man har sprungit en helt liten stund, så är den alldeles torr, sade Bou-Sidi.

Lahid sade just ingenting, han bara gick och bar taflan högt upplyft med en stolt min.

Så kommo vi till hotellet, där jag bodde, och jag tackade mina små vänner och gaf dem hvar sin slant.

Jag hade känt mig något tveksam, om jag skulle ge dem något eller ej, jag trodde visst inte, att de burit mina saker i afsikt att få något därför, men å andra sidan kunde det hända, att de, om de ingenting finge, skulle känna en viss misräkning. Vi voro vana vid att araber — både stora och små — gärna ville ha en slant.

Men i samma ögonblick jag gifvit dem pengarna, förstod jag, att jag begått ett misstag. De sade ingenting, men de sågo helt ledsna ut. De hade trott, att de voro mina vänner, de voro stolta öfver att ha hjälpt mig, och så gaf jag dem en slant . . .

På vägen hade de flera gånger frågat mig, om jag ej ändå skulle komma till Beni-Mora en gång till; men nu, då vi skildes, sade de ingenting annat än — med nedslagna miner — ett farväl.

Jag var själf helt ledsen, men vid sådana tillfällen hittar man aldrig i rätta stunden på hvad man skall säga för att klara upp situationen. Jag bara tackade och sade farväl och skakade hand med dem, och så traskade de bort helt tyst på sina bara, bruna fötter, de små snälla pysarna.

Det gjorde mig ondt både då och sedermera, att jag sårat deras känslor. Men å andra sidan kan jag ej hjälpa, att jag är belåten öfver att jag dock haft tillfälle konstatera, att det verkligen — trots allt hvad Algeriets franska kolonister må säga — finns små arabpojkar, som kunna göra en främling en tjänst och helst vilja slippa få betaldt därför!

SIDI-OKBA.

Ute i Sahara-öknen, ett par mil söder om Biskra, ligger oasen Sidi-Okba.

Sidi-Okba betyder Herr Okba, och Okba var ett mycket framstående mohammedanskt helgon. Han kom i slutet af sjunde århundradet i spetsen för en stor arabisk här till det nordvästliga Afrika för att där utbreda Islam. Han kom härjande, plundrande och förgörande. Då han på sitt segertåg till sist nådde Atlanten, red han några steg ut i hafvet, lyfte sin blick mot himlen och utropade: O Allah, jag sörjer öfver att jag ej än längre kan utbreda din lära!

På återvägen blef han i den oas, som nu bär hans namn, dödad af upproriska morer. Öfver hans graf byggdes sedermera en moské, hvilken än i dag betraktas som en stor helgedom och är ett mål för många vallfärder.

Europeiska turister, som besöka Biskra, vallfärda också gärna till Sidi-Okba — mindre för dess helighets skull än för att se en äkta afrikansk stad, helt oberörd af civilisationen. »Gamla Biskra» är visserligen

också helt oberördt, men det är om dagarna en halft utdöd stad, enär torget, basarerna, kaféerna och med dem allt folklif numera är förlagdt till det halft civiliserade nya Biskra.

Det var »Bofven», som körde oss genom öknen till Sidi-Okba. Bofven var en kusk med skelande, svarta ögon och med en uppsyn, hvars allmänna skurkaktighet förhöjdes af en svart och gul, kålmaskrandig turban, hvars flikar föllo ned öfver en trasig europeisk jacka. Det namn vi gifvit honom var helt och hållet ett resultat af okularbesiktning; någon erfarenhet af bofaktiga tendenser hos honom hade vi alls inte. Och jag vet inte heller, när han skulle fått tid att ge dem utlopp. Ty han var kroniskt sömnig. Så snart vi stannade en stund, kastade han sig ögonblickligen ned på marken och somnade — något som vi fullt ursäktade, då vi erforo, att åkeriägaren fordrade, att han skulle vara i arbete i stallet redan kl. 3 om morgnarna.

För öfrigt hade han ett litet blått kors tatueraadt i pannan, såsom man rätt ofta ser på araberna — egendomligt nog ibland halfmånens anhängare, men troligen afsedt som ett skydd mot onda inflytanden — och hans händer voro starkt hennafärgade. »Hennafärgade naglar» påminner en om Tusen och en natt, men har man sett en hop kuskar och gatpojkar med fingrar doppade i hennafärg — som för öfrigt har en rödbrun och alls inte en rosenröd ton — så förefaller det just inte poetiskt längre utan snarare smutsigt.

Under den första delen af vägen från Biskra till Sidi-Okba ses här och där små oaser likt mörka öar

sticka upp ur ökenhafvet, men längre fram, och en stund innan Sidi-Okba kommer i sikte, synes intet annat än de stora vidderna, som i fjärran ligga så dallrande blå, att det är nästan omöjligt att tro annat än att det är hafvet som skimrar därborta.

Det är blott här och där, som öknen är helt och hållet steril; för det mesta är marken betäckt af en gles vegetation: ett slags daggbå, tistelartad växt, sträfvastartur och små prästkrage-liknande blommor. Jordmånen är för det mesta ingalunda så sandig och stenig, som man plägar föreställa sig den. Säkerligen skulle stora sträckor af Sahara kunna uppodlas och lämna rika skördar, om de erhöles bevakning; och kanske skall en gång en fortsatt systematisk borring af artesisiska brunnar göra den stora öknen till ett för Frankrike så gifvande område, att man lyckönskar sig till att ej ha utfört planen att genom insläppning af oceanens vatten förvandla den till ett inhaf. —

Till vänster ett stycke från vägen synes en bred strimma af tät, grönt gräs, där några rödbenta storkar gå och klifva. Där måste en källa finnas. Ja, där komma just några kvinnor, bärande på hufvudet sina fyllda vattensäckar. Och där borta märkes ett beduinläger — några låga, bruna tält, som tyckas krypa ut efter marken.

Nu höres ett rop — nu åter ett. — Där komma arab-barn springande, fyra, fem stycken, uppdykande från olika håll. De ha upptäckt vagnen och komma nu rusande för att utkräva sin tribut. »Bonjour», och »bon voyage» ropa de om och om igen, allt under det

de flämtande springa efter åkdonet. Dessa ord tyckas utgöra hela deras franska ordförråd, men de använda dem så mycket flitigare.

Hålla vi stilla en stund, så komma de emellertid ej fram, såsom man skulle tro; då stå de orörliga och tigande en bit på afstånd; ty de hålla sig samvetsgrant till det som de anse som sitt yrke: att springa i kapp med vagnen och genom sin uthållighet till sist aftvinga den resande ett par sou-stycken. De äro tydligen öfvertygade om att det är uteslutande för att belöna deras konst att springa som man ger dem en slant.

Ända till Sidi-Okba följa de oss, men där stadens område börjar vända de, ty de veta, att vi där skolas emot af Sidi-Okbas egen tiggarkår, som alls inte skulle tåla några konkurrerande beduinbytingar på sin mark.

Sidi-Okba ligger på en höjd, omgifvet af en lermur. Högt öfver staden vajar palmernas fjäderliknande kronor, och allra högst reser sig en ovanligt hög palm, hvilken redan långt ut i öknen påvisas för de resande som »Sidi-Okbas palm».

Vi hade blott åkt några steg innanför muren, då Bofven stannade framför ett lågt hus.

— Här är värdshuset, sade han.

Sidi-Okbas värdshus liknar de bekanta småländska gästgifvargårdarna, däri att ens undfägnad är beroende af hvad man medför; vi voro förberedda därpå och hade med oss en större korg från vårt hotell i Biskra.

Värdinnan, en tjock, satt fransyska, kom emot oss och förde in oss i ett litet lågt rum, där på disken stodo diverse buteljer och på väggarna hängde kolorerade reklamaffischer, prisande en välbekant fransk konservfabriks varor.

Det är få saker, som gifva en så liflig förnimmelse af människosläktets samhörighet som att ute i den stora öknen Sahara återfinna affischer, som lyst emot en i Östermalms speceriaffärer!

Vi gingo genom den långa salen ut i en liten inhägnad trädgård, som skulle ha varit förtjusande, om där varit något litet snyggare. Värdinnan höll sig bredvid oss hela tiden, medan vi intogo vår måltid; hon var glad öfver att en gång få prata med europeiska damer och granska europeiska toaletter, och hon klagade bittert öfver sitt öde: att vara tvungen att bo i en liten arabisk stad, där det ej fanns andra européer än hon och hennes man. Och nog skall en fransman ha det svårt för att besluta sig att förtjäna sitt uppehälle på detta sätt! Det pittoreska i Sidi-Okbas folklif senteras tydligen ej af stadens franske värdshusvärd och hans fru.

En skara araber hade samlat sig utanför hotellet, ditlockade af ryktet om några turisternas ankomst till staden. Främst syntes två stoväxta män, hvilka, så snart vi syntes i dörren, med höga rop påkallade vår uppmärksamhet.

Den ene viftade med ett papper i handen.

— Jag har betyg, ropade han, jag har betyg på

att jag är guide, jag är den ende riktige guiden här i staden, och jag talar franska mycket bra!

Den andre hade intet betyg, men han var i alla fall fast besluten att visa oss staden. Vi gjorde försök att undkomma dem båda, men de voro oss för ihärdiga. Den officielle tågade i spetsen med två af oss; den icke-officielle höll sig till de två, som gingo efter, pratade och påpekade sådant som vi precis lika bra sågo själfva — såsom guider bruka göra öfverallt i världen — och lät sig alls inte bekomma, att den officielle då och då sände honom en ursinnig blick och ett föraktfullt tillmäle.

Vi gingo först till moskén. Sidi-Okbas moské är en ganska vidsträckt byggnad, krönt af en hög minaret och med en vacker fasad med breda hvalfbågar. Det var fredag, och vi kommo just som gudstjänsten pågick. I den förhall, som på två sidor omgifver den egentliga moskén, lågo hundratals hvitmantlade araber på knä och mumlade sina böner. Allt emellanåt bugade de sig på en gång, sänkande sina pannor mot jorden under utropet: Allah akbar! Deras ansikten voro vända mot den öppna platsen framför moskén, där vi stodo jämte ett par andra från Biskra anlända turister, men ingen blick af nyfikenhet riktades mot främlingarna; alla tycktes helt gå upp i sin andakt, såsom oftast synes vara fallet med bedjande araber.

Vi kunde naturligtvis ej få gå in i moskén under bönetimmen; vi gingo därför upp en liten trappa för att se på skolan. Ty i alla moskéer hållas om fredagen skola för gossar, hvilka undervisas i koranen.

På ett slags vind, tätt under ett sluttande trätak, sutto hvar i sitt hörn tre klasser af brunhyllta, svartögda gossar i röda fezer och hvita burnuser, hvar klass samlad kring sin lärare. Lärometoden tycktes mycket enkel: läraren läste upp en vers ur koranen, och sedan upprepade alla lärjungarna den i korus. Knappast lär väl läraren kunna uppfatta hvad hvar pojke skriker, helst de andra klasserna sitta helt nära och samtidigt skrika fram andra verser. Häruppe var ej andakten så stor. Många muntra bruna gossögon tittade efter de besökande. Men när deras ouppmärksamhet och leende grimaser upptäcktes af läraren, fingo de sig strax ett rapp i hufvudet af det långa spö han hade bredvid sig.

Så gingo vi upp på själfva taket. Där var skräpigt och fullt med trasiga tegel, men utsikten var vidsträckt: alla oasens små grå och vitkalkade lerhus, dess slingrande, trånga gator, dess gröna palmlunder lågo framför ens blick. Och där bortom den vida, guldkimrande öknen.

Här och där sågs uppe på moské-taket en yngling sitta på huk, fördjupad i studiet af en stor pappskifva, där ett stycke af koranen var tryckt. Förmodligen utgjorde de ett slags högskola, dessa ynglingar, som kommit så långt, att de kunde läsa själfva och studera på egen hand.

När vi kommo ned, var gudstjänsten ännu ej slut. Vi begåfvo oss därför till basaren efter ett besök i ett harem, som var likt en hel del andra vi sett i Biskra men röjde — hvad som också nogsam förmärktes på

gatorna — att med renligheten här var långt sämre bestämdt än i Biskra.

Utmed en smal, krokig gata lågo på ömse sidor tätt vid hvarandra små butiker med nästan samma varor i alla: brokiga, färgglada tyger i ylle och bomull, lädertofflor, silkesskärp m. m. Utanför några bodar stodo öppna krukor, fyllda med tobak. Vår icke-officielle tog en handfull däraf, höll upp det framför oss och sade med ett muntert grin:

— Snuff!

Han ansåg oss tydligen vara engelskor och var för-tjust öfver att kunna förvåna oss med detta engelska ord, som han någon gång uppsnappat; hvar gång vi passerade en tobakskagge, upprepade han snuff! snuff! och klippte belåtet med ögonen likt den som sagt en riktig kvickhet och är nöjd med sig själf.

Det var inte mycket rörelse i basaren; de flesta män voro i bönen. Äfven åtskilliga butikägare hade begifvit sig dit, och då gossarna ju också voro i moskén, hade de anförtrott sina bodar åt små flickor. Där sutto nu de små töserna i sina mörkblommiga kattunsskynken och brokiga hufvuddukar och blänkande silfversmycken och sågo helt högtidliga ut i anledning af det maktpåliggande värf, som anförtrotts dem, och strålade upp af lycka, om de fingo sälja något.

De äro ofta mycket intagande, dessa små arabiska flickor, som ännu ej blifvit inspärrade i haremsfängelset; de ha milda, svarta ögon i det varmt bruna lilla ansiktet, snabba leenden kring de röda läpparna, lek-

fulla, graciösa rörelser likt späda gazeller. Om de ute på en väg möta europeiska damer och fulla af nyfikenhet och intresse stanna för att beskåda deras ansikten och dräkter och mumla den vanliga arabiska komplimangen: »Zena, zena!» (vacker, vacker!), är det med en röst så mjuk och smekande, att äfven det arabiska språket, som annars med sina sträfva gutturaljud ingalunda kan kallas vackert, ljuder helt välklingande. Och svarar man: »Zena enti!» (*Du* är vacker), är det med ett halft förtjust, halft skamset, men helt intagande litet skratt de svara sitt: »Lela, lela!» (nej, nej!), allt under det de skaka på sina näpna små hufvud, så att de stora silfverörhängena svänga omkring dem.

Sidi-Okbars brokiga basargata leder till ett tämligen stort torg, där just nu under bönetimmen inga stånd eller försäljare syntes till utom några guldsmeder, som med synnerligt enkla verktyg — bland hvilka en spik spelade en framstående roll — arbetade på silfversmycken: spännen och armband, fotringar och hufvudsmysken — sådana som talrikt förekomma i äfven den fattigaste arabiska kvinnas dräkt. Sitt lager hade de bredvid sig i en liten trälåda utan lås.

Strax bredvid torget låg ett väfveri, som våra guider hela tiden talat om såsom en af stadens främsta sevärdheter.

Det var blott en enda man, som satt och väfde därinne. Den stora matta han arbetade på utfördes i en teknik, som erinrade mycket om hvad som i Sverige kallas flossaväf.

Utmed två af salens väggar löpte en divan, på hvil-

ken ett halft dussin araber halflågo, lättjefullt utsträckta och rökande pipa. Det var tydligen medlemmar af Sidi-Okbas jeunesse dorée. Deras dräkter voro betydligt elegantare än dem vi förut sett i staden, och deras miner uttryckte denna blaserade trötthet, som i sanning måste vara något mycket fint, eftersom den i så vidt skilda nejder af jordklotet användes för att uttrycka öfverlägsenhet öfver vanliga dödliga.

Den allra elegantaste i kottieriet, en ung man med små mörka mustascher och ett ännu slappare ansiktsuttryck än de andra, bar en burnus af gråblått, guldbroderadt kläde och ett praktfullt silkesskärp om lifvet.

— Det var »le mari», det där, sade vår officielle, då vi kommit ut igen på torget.

— Hvilken »mari»?

— Han, som gifte sig för några dar sen, vet jag, sade guiden med en ton, som om det varit vår enkla skyldighet att ha reda på Sidi-Okbas fashionable news. — Och alla de andra äro hans vänner. Ser ni, hos oss, när någon gifter sig, är det bruk, att i åtta dagar efter bröllopet hålla brudgummens vänner honom sällskap hela dagarna ute på kaféer och i basarer, och brudgummen bjuder dem hela tiden på allt hvad de förtära. Men om kvällen går brudgummen hem och smeker sin hustru. —

När vi kommo tillbaka till moskén, var bönen slut. En mollah uppletades, som hade nycklarna till det inre och skulle visa oss detsamma; — det föreföll, som om

han blott ogärna förde otrogna in i moskén på en fredag; med butter min gaf han oss stora halmtofflor att sätta utanpå skorna. Medan våra vägvisare väntade utanför, hasade vi oss med en viss svårighet in i den åldriga helgedomen.

Därinne rådde ett vackert brunt dunkel, några gamla, fint formade silfverlampor, liknande dem man ser i alla italienska kyrkor, hängde under de låga hvalfven, de få kolonner, som uppburo taket, voro något sneda och helt oprydd, väggarna släta, kalkstrukna och något mörknade; blott »mihrab», den väggensch, där kora-nen och andra moskéns dyrbarheter förvaras, var prydd af enkla målningar med geometriska mönster. Här fanns ingen prakt, intet af den utsökta arkitektur man beundrar i de minnesmärken morerna efterlämnat i Spanien — här var allt enkelt och torftigt, men där fanns den allvarliga helgedomsstämning, som sällan saknas i den enklaste mohammedanska moské.

Då vi åter kommo ut i förhallen, hördes ett ljud liknande det som åstadkommes af en pump, när vatt-net pressas upp. Vi hade hört det redan, när vi gingo in i moskén, men då ej uppfattat, hvarifrån det kom. Nu märkte vi i ett hörn invid den hvita väggen en skara hvitklädda — mest unga — araber, som skockat sig kring en äldre man med brinnande ögon och hvitt skägg — en marabu, tycktes det. De böjde oupphörligt med en häftig knyck hufvudet framåt och utstötte därvid — alla på en gång — ordet Allah! Det kom stötvis, flämtande, ur strupar, som redan voro hesa, lungor, som redan voro utmattade. När man såg en

skymt af dessa ansikten, som alla vändes inåt mot den, som var kretsens mittpunkt, såg man, att de voro bleka, förvridna, betäckta af svett. Man förstod, att det ej skulle dröja länge, innan dessa stönanden öfvergingo till konvulsioner.

Vår ledsagare svarade kort på våra frågor, han var tydligen ej tilltalad af detta slags fanatiska andaktsöfningar. Han sade oss blott, att dessa män tillhörde en sekt, som menar, att man utför ett förtjänstfullt verk genom att på detta sätt uttala Allahs namn så länge man förmår, tills man faller omkull och råkar i extas.

Annu när vi gingo därifrån, hörde vi detta hesa, stönande »Allah! Allah! Allah!» — —

En halftimme därefter sutto vi åter i vår vagn, medan våra guider, jämte en hel skara af Sidi-Okbas öfriga invånare, stodo församlade omkring oss. En af oss öfverräckte som tecken af vår erkänsla till den officielle ett en-francstycke.

Han tycktes fullt belåten med pengan, log och nickade och tackade.

Så gaf en annan af sällskapet, som särskildt omhuldats af den icke-officielle, en franc till denne individ, hvilken också grinade af belåtenhet.

Men nu vardt den officielles ansikte förvandladt och upptändes af en flammande vrede.

— Ska han ha lika mycket som jag? skrek han. Han, som inte har något betyg! Jag har intyg från kaiden, *jag* är den enda riktiga guiden här i Sidi-Okba! Ska inte jag ha mera än han där?!

Och han svängde med uppretad min sitt papper
tätt framför oss.

— Kör på! ropade vi.

Och Bofven klatschade till med piskan, och det
bar af i fullt traf utför backen.

EN ARABISK KÄRLEKSHISTORIA.

I.

Elly, den yngsta och blondaste af den svenska Biskra-koloniens medlemmar — d. v. s. af dess vuxna medlemmar — satt en dag ute i parken, öfvervakande småflickorna, som midt på stora gången voro ifrigt upptagna af det intressanta arbetet att ösa sand i bleckhinkar.

De kunde denna dag med en alldeles särskild känsla af triumf hängifva sig åt detta nöje, ty de hade nyss erhållit speciellt tillstånd därtill af Monsieur le maire. Det hade nämligen ibland händt, att parkens väktare, full af ämbetsnit, kommit och förbjudit barnen att skräpa till i gångarna; detta hade berättats för den hederlige gamle franske majoren med de tjocka, grå mustascherna — han som hela dagarna gräfde i sin trädgård borta i gamla Biskra och om aftonen kom till Hôtel des Zibans för att äta sin middag —, hvarpå Mr le Commandant, rynkande sina buskiga ögonbryn, utropat: »Så'na nöt! Var lugn, comtesse, den saken ska jag arrangera.»

Och följande dag kom han och förkunnade, att han varit hos stadens mär och utverkat tillstånd för den svenska grefvinnans barn att gräfvå så mycket de nånsin ville i »Jardin public».

Lilla Signe hade öfvergifvit sandösningen och satt och lekte med en trasig bleckhäst, föremålet för hennes synnerliga tillgifvenhet; hon virade omsorgsfullt in den i diverse brokiga lappar, höll upp sin skatt, kring hvilken de granna trasorna hängde, och utropade full af stolthet:

— Titta så fin, tant Elly! Det är Ben Daras häst!

Ben Dara, baschagan öfver de Zibanska oaserna, som vid festliga tillfällen plägar uppträda med stor ståt — ridande på en präktig häst med sadel af tigerhud och remtyg af guldbroderad sammet — och för hvar och en af Biskras arabiska innevånare representerar höjden af jordisk glans och härlighet, hade tydligen också gjort ett djupt intryck på lilla Signes fantasi.

På en bänk å andra sidan stora midtelgången sutto två araber, som tycktes vara några och tjugu år gamla, den ene liflig och svartögdd med hvita tänder, som lyste, när han skrattade, en mörkt bronsfärgad hy och en liten blå tatuering i form af ett kors öfver högra ögat; den andre så hvithyllt som någon europé, med stora, gråblå ögon, hvilka hade ett drömmande, något melankoliskt uttryck.

Elly kände igen dem, hon hade ofta sett dessa två, som tycktes vara mycket goda vänner; de gingo alltid tillsammans — ibland likt två snälla barn hål-

lande hvarandra i handen. Hon visste också, att de tillhörde Ben Daras mäktiga släkt.

De båda unga männen betraktade leende barnens lekar, emellanåt sågo de på Elly, och den mörke talade ifrigt till den blonde.

— Kom nu, barn, sade Elly, det är snart lunch, och vi ska gå hem.

Hon reste sig och gick, åtföljd af barnen. Men hon hade ej gått mer än ett par steg, förrän hon hörde ett »Mademoiselle» bakom sig.

Hon vände sig om.

De båda araberna hade följt efter henne. Det var den mörke, som tilltalat henne, den andre dröjde något bakom med en förlägen och tvekande min.

— Förlåt, mademoiselle, sade den mörke, förstår ni måhända det norska språket?

— Ja, sade Elly förundrad.

— Skulle ni kanske vilja vara så god och öfversätta för oss det som står på detta papper?

Han räckte fram ett stycke groft, brunt omslagspapper, å hvilket några ord voro skrifna med blyerts.

Elly läste: »De er meget sød! Jeg er svært kjed at skulde rejse væk fra Dem!»

Hon öfversatte dessa ord till franska.

— Står det så? Står det verkligen så? utbrast den mörke ifrigt, medan hans ansikte lyste upp af belåtenhet; han vände sig liksom vädjande till den andre, som nu närmat sig. Och öfver den blekes melankoliska ansikte flög en svag glädjerodnad,

— Vi tacka er tusen gånger, mademoiselle, sade den mörke. Den blekhyllte yttrade med låg röst någonting instämmande, tog det bruna papperet, vek omsorgsfullt ihop det och stoppade in det innanför burnusen, som om det varit en stor skatt.

När Elly kom hem till hotellet, berättade hon för sina vänner hvad som händt henne.

— Jag tror jag kan något gissa mig till sammanhanget, sade hon. Här var för någon tid sedan en norsk godsägare med sina två döttrar, jag kände dem ej men såg dem ofta; de gingo vanligen i sällskap med de här två araberna. De voro här i några veckor och reste helt nyligen, bara ett par dar, innan ni två, — Marika och Hellevi — kom hit till Biskra. De sågo glada och käcka ut, de unga norskorna, inte egentligen vackra, men med ett godt och vinnande utseende. Jag förmodar de båda araberna blefvo förtjusta i dem — det vore nästan underligt, om de inte blifvit det, eftersom araber ju annars aldrig ha tillfälle träffa några kvinnor. De norska flickorna voro väl också en smula svaga för sina arabiska tillbedjare . . . Så har väl en af dem, tänker jag, strax innan de skulle resa, suttit på en bänk i parken och ritat de där orden på ett stycke omslagspapper hon rifvit loss från ett paket — och så har hon smålett och sagt: »Ja, här är en afskedshälsning till er, men jag säger inte hvad där står!» Hon kunde nog inte tänka sig, att de nånsin skulle få reda på hvad hon skrifvit.

— Hur kunde de gissa, att du förstod norska,

undrade Marika. Var det därför, att du är så blåögd och blond?

— Å, när du varit längre här i Biskra, ska du komma underfund med hvilken liten skvallerhåla det är! Vi ha ju varit här hela vintern, Ebba och jag, och jag har jämt gått i parken med Ebbas barn, och de flesta af Biskras invånare veta nog, att vi äro från Sverige. Eller de som nu inte känna till det namnet — och de äro förstås flertalet — veta dock, att vi äro från ett land långt uppe i norden.

Efter samtalet i parken togo sig de båda araberna före att hälsa på Elly — den ene vanligen med ett litet skälmaktigt leende, den andre något blygt och besväradt. Och som Marika oftast gick i sällskap med Elly, började de hälsa äfven på henne.

En dag, då Elly varit ute ensam, kom hon hem och förkunnade: — Nu har jag talat med de båda araberna. Ali och Bachir heta de för resten. Ali är den melankoliske och Bachir den glade. Jag råkade på dem i lilla parken, och så tilltalade jag dem. »Hur står det till?» sa jag. Det är en fråga, som man kan ställa till hvem som helst och som inte är ogrannlaga. »Tack bra! Hur står det till?» sade de. Och de sågo helt glada ut att få nån att prata med, så jag stannade och talade med dem en stund. Vet ni, hvad de berättade. Jo, att de korrespondera med de båda norska flickorna. D. v. s. de utbyta egentligen vykort med dem. O, dessa vykort! Att man ska finna liebhäbrar på dem ända nere i Sahara bland den stora öknens söner! Och kan ni tänka er, att de ämna resa

upp till Norge i sommar! De äro bjudna af pappan, den fryntlige godsägaren, till familjens egendom — en mycket stor egendom — förklarade Bachir med en viss stolthet. Tänk er de hvita burnuserna uppe i nordnen! Hvad folk ska titta på dem! Det är Ali, skulle jag tro, som är kär i en af flickorna. Bachir tycks vara intresserad egentligen för vännens skull. De måtte vara mycket goda vänner! Och så äro de kusiner. För resten är det bara Ali, som är en riktig Ben Dara; Bachir tillhör slakten blott på modernet.

Några dagar därefter kom Elly åter hem med nyheter.

— I morgon komma de hit, förkunnade hon, Ali och Bachir förstås! Jag träffade dem i parken, och de berättade, att de just fått hvar sitt vykort från Nizza, de buro dem på sig och visade mig dem med stolthet! »Cher Ali», skref den ena norska flickan — hon som tycks vara föremålet — och undertecknade sig »votre amie Gunnvor».

Så sa' jag till dem: »Tänk, om ni skulle svara dem på norska? Vore inte det lustigt?» De tyckte det var en utmärkt idé. De skrattade högt vid tanken. »Vill ni verkligen hjälpa oss med det?» frågade de. »Kan ni norska så bra, att ni kan skrifva ett norskt bref alldeles riktigt rätt?» »Inte jag», svarade jag, »men en af mina vänner här kan det. Om ni komma upp på hotellet, så hjälper hon er nog.» Jag litade på dig, Marika.

*

*

*

— Mamma, nu kommer araberna, ropade lilla Gathi. Hon kom springande med sin högt älskade och oupphörligt rymmande sköldpadda i famnen.

Uppför trappan, som ledde till Hôtel des Zibans' palmskuggade nedre takterrass, kommo Ali och Bachir, den mörkhyllte Bachir i en mauve-färgad, guldbroderad klädesjacka under den hvita burnusen, den bleke Ali i en vit, randig jacka under en dufblå burnus; båda hade de höga turbaner, omvirade med kamelhårsrep. De hälsade med något som mera var en nickning än en bugning och skakade hand med alla damerna, under det Elly presenterade.

M:me R., den prudentliga fransyska hotellvärdinnan, gick öfver gården och kastade en blick upp till terrassen; ännu på detta afstånd märktes uttrycket af hennes kroniska förvåning öfver svenskornas besynnerliga smak att umgås med araber, när de kunde få umgås med korrekta, välklädda europeiska turister. Det här var ju visserligen inte sådana trashankar, som de annars ibland kunde hitta på att språka med i timal, utan medlemmar af släkten Ben Dara, basch-agans egen släkt. Men ändå — att alla araber äro ett pack och en ärlig fransk kryddkrämare i själfva verket något långt för mer än en arabisk scheik — det var i alla fall M:me R:s uppfattning, och den dolde hon ej.

Men borta i ett hörn af trädgården stodo Hamma och Gaga, de arabiska tjänarna, och diskade tallrikar, och när de tittade uppåt terrassen, var det med blicken full af vördnad, ty Ben Daras släkt var så förnäm som ingen annan i de Zibanska oaserna, dess medlem-

mar betraktades som furstar, och när fattiga araber af enklare härkomst kommo i deras närhet, försökte de att få kyssa dem på hand.

Man slog sig ned och började konversera; det gick något trögt, och de båda araberna sågo en smula förlägna ut.

— Ska vi börja med brevet? föreslog Marika. Hvad vill ni ha skrifvet?

Man kom öfverens om att det vore bäst att brevet först skrefves på franska, så finge man sedan taga ihop med öfversättningen. Bachir fick papper och penna och satte sig att skriva, medan de andra pratade.

Så räckte Bachir sitt opus till Marika.

»Kära väninnor, Gunnvor och Gyda», började det, »vi äro mycket glada att höra, att ni äro vid god hälsa och hunnit lyckligt fram till Nizza och att er far är vid god hälsa och likaså er mor. Vi äro själfva vid god hälsa och skola i nästa vecka resa till Alger och rida med i den stora fantasian, då presidenten Loubet kommer dit. Vi be er att inte glömma oss! Skrif till oss, när ni resa från Nizza! Och vi be er hälsa så mycket till er far och till er mor och hoppas, att ni alla måtte förblifva vid god hälsa.»

— Frappant likt våra jungfrurs bref hemma i Sverige, tänkte Marika. »Jag mår bra och har hälsan och önskar dig samma goda förmån.» Högt sade hon: Ska ni inte tillägga: »Som ni ser, ha vi varit mycket flitiga, sedan ni reste, så att vi nu lärt oss det norska språket?»

— Jo, det ska vi skrifva, sade Bachir skrattande; till och med den svårmodige Ali log.

Marika började öfversätta brevet till norska, men så afbröt hon sig.

— Nej, det här kan jag ju lika gärna göra efteråt, nu kan vi ha något trefligare för oss! Och så kan ni komma och hämta det om ett par dar. Såvida ni inte gärna vill ha brevet strax?

Nej, de hade inte alls brådtom, och de ville gärna komma upp igen om ett par dar.

— Vill ni inte sjunga några arabiska sånger för oss? sade Elly.

Jo, det voro de strax villiga till.

Man gick in i ett af hotellrummen, där det stod ett pianino.

— Nu ska jag ta ut era melodier, medan ni sjunger dem, sade Elly.

Men detta visade sig vara mycket svårt. Ty i deras sällsamma, alltid något klagande melodier förekommo både kvarts- och tredjedels toner.

Stödda mot pianinot stodo bredvid hvarandra de båda araberna och sjöngo sina sånger; de vida burnu- serna voro något slagna åt sidan, så att jackornas vackra snörmakerier och skärpens brokiga silkesglans lyste fram i halfdunklet inne i det lilla hotellrummet. Alis stora, blågrå ögon stirrade tungsinta och med ett drömmande uttryck ut i rymden; Bachirs lifliga svarta ögon och hvita tänder kunde knappast ens under de mest sorgbundna sånger afhålla sig från att glänsa af munterhet.

Efter hvar sång öfversatte Bachir — som tycktes vara den i franska språket mest hemmastadde — dess innehåll för damerna.

»Mehnehmel, mehnehmel», sjöngo de på en släpande, sorgsen melodi. »Jag drömmer, jag drömmer», betyder det, och sången skildrar en älskares längtande drömmar vid minnet af vännen, som är honom fjärran. »Hannah, hannah», började en annan sång, det var en klagan öfver den älskades otrohet, en växelsång, i hvilken Ali tolkade älskarens förtviflan. »Ve mig, mitt hjärta är uppfyllt af sorg, det finns ingen gräns för min olycka. Jag ber till Gud, att ingen någonsin må lida så som jag nu lider» — medan Bachir var den deltagande vännen, som emellanåt föll in med en kort replik, som stundom föll sig något trivial: »Det är sant, min vän, du är verkligen beklagansvärd», eller dylikt.

Till sist sjöng Ali »sången om den lilla hästen».

Det var en sång om en ryttare, som blifvit öfvergifven af sin karavan; allena rider han i öknen och drifver på sin häst men vet, att han ej skall kunna hinna upp de andra.

»Ack, min lilla häst», sjunger ryttaren, »du kan ej springa så fort, att du hinner upp dem, ack, min lilla häst, vi bli efter, du och jag. Och därborta i karavanen är min älskade — hon, som jag håller mer kär än mitt eget lif. Det är för att skilja mig ifrån henne, som mina fiender skyndat på karavanen och lämnat mig efter allena.

Ack, om jag blott hade en blå häst, en blå häst

från Marocko, då skulle jag ila fram så snabbt som vinden, jag skulle snart hinna upp karavanen och rycka till mig min älskade. Finge jag blott åter min älskade, då måtte gärna hela den öfriga karavanen förgås i ökensanden, det skulle alls icke bekymra mig.

Min älskades ögon äro som juveler, hennes läppar äro som rubiner, hon är skönare än alla kvinnor på jorden. Och nu är hon borta, och jag skall ej kunna hinna upp henne! Aldrig har någon människa lidit så som jag lider!

Om jag blott hade en blå häst från Marocko, då skulle jag spränga fram likt en stormvind — —

Men ack, min lilla häst, vi skola försmäkta i öknen, du och jag, vi skola aldrig hinna upp dem.»

De marockanska hästarna, förklarade Bachir, anses som de snabbaste af alla, i synnerhet de blå hästarna.

De svenska damerna frågade om med »en blå häst» menades en svart häst — en glänsande svart färg verkar ju blå i dagrarna, och de ihågkommo den gamla nordiska benämningen »blåmän» på Afrikas svarta inbyggare. Men Bachir svarade: »Nej, det menas en blå häst.» Och han kunde ej förstå, att man förnekade möjligheten af att en häst kunde vara blå. Förmodligen är det en skiffergrå, något i blått stötande färg, som af araberna uppfattas som blå.

— Dessa sånger, som vi nu sjungit för er, anmärkte Bachir, äro mycket gamla, de äro från en tid, då man älskade mycket starkare än nu. I forna tider, ser ni, kunde människor älska så där högt och starkt.

Då kunde det till och med hända, att en människa drog genom många länder för att uppsöka den som hon höll kär. Och då kunde människors kärlek räcka i många, många år.

— Och nu älskar man inte på det sättet längre?

— O nej, inte nu. Det var i de gamla tiderna. Nu räcker det inte så länge.

— Nå, hur länge ungefär räcker kärleken nu för tiden?

— Å, en tre, fyra år så där —

— Det är det mesta?

— Ja, det är det allra mesta, försäkrade Bachir med trovärdig min. Ali sade ingenting, han satt och såg drömmande ut. De svenska damerna undrade alla inom sig, om han ej möjligen hade en något annan mening än den muntre Bachir.

— Vill ni inte nu berätta någon historia för oss?

Jo, de voro lika litet svårbedda i fråga om historier som i fråga om visor.

— Jag skall berätta för er en sann historia, något som tilldrog sig för några år sedan här i trakten ej långt från Biskra, sade Bachir.

I de stora karavanerna — de riktigt stora, som bestå af hundratals människor och djur —, där förekomma, som vi nog kunna förstå, ofta kärlekshistorier. De unga flickorna och de unga männen ha lättare att träffas där än annorstädes. Hvarje afton gå flickorna till närmaste källa för att hämta vatten — det är, som ni vet, hos öken-araberna alltid kvinnornas göra —,

och då smyga sig de unga männen efter dem för att få se dem och kanske tala några ord med dem.

En gång för fem, sex år se'n befann sig i en af dessa karavaner, som draga fram genom den stora öknen, en yngling som hette Lakdar. Han älskade en ung flicka, som hette Tata, och hon älskade honom. Men flickans föräldrar ville ej tillåta, att dessa två gifte sig med hvarann. Och de förbjödo sin dotter att ens tala med Lakdar.

Så hände det en dag, när det led mot aftonen, att Tata var ute och lekte med sina väninnor. De voro ett litet stycke utanför lägret; där dansade de och sjöngo sina sånger. Och Tata märkte, att hennes älskade låg gömd i närheten bakom en af de stora tufvorna med stråft grönt gräs, som bilda liksom små kullar i öknen. Och hon förstod, att han var där för att få se en skymt af henne och få höra hennes stämma.

Då sade Tata till sina väninnor:

— Låtom oss sjunga sången om de båda älskande.

Och flickorna fattade hvarandras händer och dansade långsamt, medan de sjöngo denna sång. Och i denna sång förekommer det, att flickan säger till sin älskade: »Vänta mig, när natten kommer, min vän! När mörkret faller på, då vill jag fly bort med dig, bort i öknen, långt från dem som vilja hindra oss att älska hvarandra. Vänta mig, min vän, när natten kommer!»

Tata sjöng dessa ord med stort eftertryck, och ynglingen, som låg dold bland grästufvorna, förstod hennes mening.

Men flickans moder gick till tältöppningen och ropade utåt öknen: — Kom in, Tata, solen går ned!

Tata ropade till svar: — Jag håller på att leka med mina väninnor; vi ha ännu ej slutat den sång vi hålla på med.

Efter en stund ropade modern återigen: — Kom in, Tata, det blir sent!

Men Tata fann åter och åter på ursäkter och dröjde ute så länge, att det blef alldeles mörkt. Då var hon allena, ty alla hennes väninnor hade gått in till sina mödrar i tälten. Och Lakdar skyndade fram ur sitt gömsle och fattade hennes hand och drog henne med sig utåt den stora öknen.

Men när de hade vandrat en stund därute under stjarnorna, mötte de ett lejon. — — Nu säges det så bland oss, araber, att ett lejon aldrig dödar en människa strax, utan att det först tjusar henne, så att hon följer det som en slaf. Ty den människa, som kommer lejonet nära och hör dess heta, flåsande andedräkt, blir gripen af skräck och fångad som af en förtrollning, så att hon mister sin vilja och följer lejonet hvar det går. Och så för lejonet människan bort till sin håla eller till den plats, där det har lust att förtära sitt byte, och först där slår det henne. Och jag har hört många försäkra, att detta är alldeles sant.

Nu var denna unga flicka mycket modig, modigare än den man hon älskade. Hon låtsade som om hon vore gripen af förtrollningen. Hon sjöng en sång för lejonet, ja hon t. o. m. smekte det. Och hon följde efter det och tecknade åt Lakdar att också komma med.

Och lejonet gick före och de två tätt efter, och allt emellanåt såg sig lejonet om för att se, att de följde efter, så som lejonet plägar göra, när det på detta sätt bundit en människas vilja.

Men som de nu gingo framåt i stjärnornas sken, märkte Tata efter en stund, att Lakdar verkligen blifvit gripen af fasans förtrollning; hon såg hans blick, när han betraktade lejonet, och såg, att han följde lejonet skälfvande och viljelöst såsom dess slaf; och hon visste, att han var förlorad, om han ej blefve fri från fasan.

Då tog Tata af sig sin silkesgördel, och med denna band hon Lakdars högra arm vid sin egen vänstra på så sätt, att han nödgades gå baklänges och ej mer kunde se lejonet. Och han hade Tata emellan sig och lejonet, och hennes fasthet inverkade på honom, så att han öfvervann sin förfäran. Och hela tiden sjöng Tata sin sång för lejonet.

Och när Tata märkte, att hennes älskade åter var lugn, drog hon ut det svärd, som Lakdar bar vid sin gördel. Och hon stack in svärdet i lejonets nacke, just på det ställe där ett svärdstyng förmår döda.

Följande morgon, när det blef ljust i öknen, kommo ryttare ifrån karavanen, utsända att söka efter flyktin-garna. Och när de funno dem och sågo det döda lejonet och hörde berättas Tatas bragd, blefvo de förundrade och prisade högeligen flickans mod. Och i stället för att föras tillbaka såsom missdådare blefvo Tata och Lakdar återförda i triumf. Och Tatas föräldrar förläto henne, därför att hon visat så mycket

mod; och de läto henne gifta sig med den yngling hon älskade.

* *

* *

— Det gläder mig att höra er berätta om en modig kvinna, sade grefvinnan Ebba. Jag trodde inte ni hyste någon hög tanke om edra kvinnor.

— Jo, kvinnor äro ofta modiga, sade Bachir lifligt, ofta modigare än männen! Och de kunna vara mycket kloka också. Hör på, jag skall berätta er en historia, som bevisar det.

Och hans svarta ögon glindrade af munterhet.

— Det var för några år se'n en vacker kvinna, som hette Raschoona och som bodde uppe i et-Tell — bergstrakterna här norrut, ni vet — hennes man var en mycket skicklig jägare. I samma by bodde en man som hette Djouad; han hade förälskat sig i Raschoona och bad henne ständigt att bevilja honom ett möte. Men Raschoona vägrade alltjämt och sade till honom: Du är icke modig nog till att vara en kvinnas älskare.

— Ty hos oss, förklarade Bachir, behöfves det mycket mod för att vara en kvinnas älskare. Ni förstår: hos oss träffas ej män och kvinnor så lätt. Det är ej nog att gå ut och promenera i staden eller gå och sätta sig på en bänk ute i parken — —

Bachir och Ali sågo på hvarandra och logo skälmaktigt.

— Nej, för att vara en arabkvinns älskare måste man kunna smyga sig till henne om natten på farliga

vägar. Blir man blott ett ögonblick rädd, så begår man lätt ett misstag och blir ertappad. Och om en äkta man öfverraskar en annan man hos sin hustru eller blott smygande omkring i hennes närhet, så dödar han både den främmande och sin hustru. Och alla säga, att han gjort rätt däri. Åh, det förekommer sådana där historier ibland här i Biskra. — — Ni förstår således, att man måste vara fintlig och djärf.

— Men det händer också, tillade Bachir med en liflig blinkning, att när någon ej har tillräckligt med mod och förslagenhet för att själf kunna reda sig i sina kärleksangelägenheter, så har han en vän, som är oförvägen och företagsam och som hjälper honom och styr för honom. En sådan vän, förstår ni, kan hjälpa en älskare, som själf är något försagd och vek, så att han får tillfälle att träffa sin tillbedda.

Och Bachir, från hvars bronsblanka hy, svartglänsande ögon och starka hvita tänder det tycktes utstråla idel företagsamhet och kraftig lifslust, kastade en munter blick bort mot Ali, som sänkte sitt drömmande öga och rodnade en smula.

— Nå, hur var det nu med kvinnan i et-Tell?

— Jo, när hennes tillbedjare fortfor att vara en-trägen, sade hon en dag till honom: Nåväl, kom till mig i morgon klockan elfva!

Men detta var just den tid, då hennes man, som var ute och jagade, skulle komma hem och äta middag. Hon ville pröfva sin tillbedjares mod, förstår ni, och därför bad hon honom komma vid denna tid.

Nåväl, Djouad kom klockan elfva. Ögonblicket därefter hördes makens steg utanför. Raschoona sade:

— Nu kommer min make!

Och Djouad sade hastigt:

— Hvad skall jag göra?

Raschoona svarade:

— Där står en hoprullad säfmatta lutad mot väggen; rulla in dig i den!

Och han gjorde så.

Då nu mannen kommit in, började kvinnan säga till honom:

— Hör på, du säges ju vara en så skicklig jägare; jag skulle dock gärna vilja se en gång, hur du skjuter. Låt mig se, om du kan träffa den där mörka fläcken på matrullen borta i hörnet!

Mannen lyfte strax bössan till ögat.

Men hustrun hejdade honom.

— Ahnej, sade hon, när jag tänker på saken, så tycker jag ändå det vore synd att fördärfva den där mattan! Jag vill ej ha hål i den. Ät nu din couscouss i stället!

När mannen slutat äta, började hon åter:

— Jag skulle ändå ha lust att se, om du verkligen kan träffa den där matrullen!

Mannen lyfte åter bössan.

Men hon fattade honom i armen.

— Nej, jag kommer ihåg, att jag ju har bara den där enda mattan! Låt vara!

På det sättet höll hon på i tre, fyra omgångar.

Slutligen gick mannen ut igen för att jaga. Då gick Raschoona bort till mattan och började rulla upp den. Och hon fann därinne sin tillbedjare badande i kallsvett och visande de mest tydliga tecken till rädsla.

Och hon sade föraktfullt: Där ser du: du har icke mod nog till att vara en kvinnas älskare! Gå din väg och kom aldrig tillbaka!

* *
* *

De svenska damerna kunde ej beundra Raschoona fullt så lifligt som Bachir gjorde.

— Det var allt bra grymt af henne ändå det där! Det var ju ej så underligt, om han blef rädd, han var ju alldeles värnlös därinne i mattan!

— Men förstår ni inte — Raschoona *kunde* ju inte låta sin man skjuta! Risken var ju lika stor för henne! Ty om Djouad hade träffats, skulle han ha fallit omkull och blifvit upptäckt, och om jägaren funnit en man dold i det rum, där hans hustru befann sig, skulle han naturligtvis genast ha dödat henne också. Det där skulle Djouad strax ha förstått, ifall han varit kallblodig, han skulle då ha begripit, att Raschoona bara lekte; men nu blef han så rädd, att han ej kunde tänka klart. Därför dugde han ej till älskare.

— Men jag begriper inte hur ni nånsin få tillfälle att förälska er, ni araber? sade Marika. Ni få ju aldrig se en kvinna!

— Det händer allt ibland ändå. T. ex. på fredagen, då kvinnorna vandra ut till kyrkogården.

— Men de äro ju så väl beslöjade!

— Ah, ibland lyfta de allt en smula på slöjan, om de möta en man, som behagar dem, och om de kunna göra det obemärkta af andra.

— Nå, ni måste i alla fall vara mycket snabba. Bara ett ögonkast — —

— Hur är det, ha ni araber i Biskra i allmänhet flera hustrur?

— Vår religion tillåter oss att ha fyra, men de flesta ha blott en; de fattiga ha ej råd till flera, och äfven bland de rika händer det rätt ofta, att man blott har en hustru.

— I min familj, sade Ali med sin långsamma röst och med en viss anstrykning af stolthet, är det bruk, att man ej har mer än en hustru.

— Ja, det är sant, bekräftade Bachir, i Alis släkt ha de aldrig mer än en.

Åhörarinnorna fattades af en viss vördnad för Ben Dara-släktens moraliska ståndpunkt.

— När man i min familj vill ha en ny hustru, återtog Ali stillsamt, så skiljer man sig alltid från den förra. Nå, på *det* sättet!

— Det blir kanske otrefligt att ha flera hustrur, de kanske tvista och ställa till scener, framkastade någon.

— Jaa, sade Ali dröjande, han såg litet ledsen ut, som om han tyckte, att han blef missförstådd.

De sjöngo åter några sånger.

— Vi skola sjunga för er en tunesisk krigssång, sade de, en sång som diktades i Tunis under Turkiets senaste krig och allmänt sjöngs af soldaterna där.

Man beredde sig på någonting vildt och blodtörstigt.

Melodien lät visserligen inte precis så, men de hade ju märkt, att det var svårt för européer att förstå den arabiska musiken. Så fingo de höra orden öfversatta.

— O Allah, sjöngo Tunis' krigare, måtte det gå Padischah'n väl i kriget! Och måtte vi slippa att gå ut i kriget! Förläna, o Allah, seger åt Padischah'n, seger öfver alla hans fiender, och gif, att vi ej måtte behöfva fara öfver hafvet, långt bort från våra hem, för att strida!

Hela sången bestod af variationer på detta tema. Det var ju mycket naturliga och mänskliga känslor det där — men betraktad såsom en krigssång, sjungen af soldater — —

Men intet i Alis eller Bachirs uttryck, när de sjöngo sången och sedan öfversatte den, tydde på att de funno något underligt eller komiskt häri.

Så bådo de i sin tur att få höra några svenska sånger. Och Elly och Marika spelade à quatre mains på det gamla skrällande pianinot en del melodier ur ett populärt album, som de råkade ha med: »Våren är kommen» och »Om dagen vid mitt arbete» och »Ur svenska hjärtans djup» och »Fjärran han dröjer» och ännu några till och sjöngo samtidigt orden.

Ali och Bachir tyckte afgjordt mest om de melankoliska sångerna; i synnerhet slog »Fjärran han dröjer» i hög grad an på dem. Den är mycket vacker, sade de, och då de fått höra texten öfversatt, bad Ali att få or-

den uppskrifna på svenska, ty han ville lära sig dem utantill. Och Marika skref upp dem med fransk stafning: »Fierranne hounne dreuyère». Hon skref *hon*, ty det passade ju bättre.

Så sjöng Sara, den äldsta af småflickorna, på tillsägelse af sin mamma en visa om »fyra små grisar». Hon var något förlägen och såg därför helt allvarsam ut, medan hon sjöng. Och främlingarna sade artigt, när hon slutat:

— Det var en vacker sång. Det är förmodligen en religiös sång, en af dessa som sjungas i edra kyrkor?

Den skrattsalfva, som följde, förvirrade dem betydligt, de rodnade och trodde, att de sagt något opassande. Men då de fått orden öfversatta för sig, logo de själfva åt sitt misstag.

Och så togo de afsked och förklarade, att de skulle komma tillbaka om ett par dagar och hämta brefkonceptet.

— Märkte ni, sade Hellevi, som var artist, så'na små fina, mjuka händer de hade — alldeles som späda flickhänder! Och såg ni, att Alis näsa går i en alldeles rak linje med pannan? Jag har aldrig sett något så'nt annat än på grekiska statyer.

— Och såg ni, att hans mun hade alldeles den form af Amors båge, som grekerna ansågo vara idealet, sade Ebba.

— Och ändå kan man knappast säga, att Ali ser bra ut, sade Marika. Munnen är så stor! Och så dessa tjocka läppar! Det är bara ögonen som äro vackra.

— Bachir ser mycket bättre ut än Ali, sade Elly.

Och det är mera lif i honom! Ali ser så trött och tung-sint ut.

— Hvilken onaturligt hvit hy Ali har, med blåa ådror skimrande igenom den tunna huden, sade Marika, och det i detta soliga land, där vi européer bli bruna som zigenare. Och detta matta drag öfver ögon och kring munnen. — Det är nog inte bara längtan till den norska flickan som gör honom svårmodig. Han tillhör en släkt, som under generationer ej arbetat men vissnat bort i overksamhet — på kaféer och i harem. Bachir är af friskare och mindre förnämt blod, han är son af en köpman, som flyttat hit från det inre af Sahara, det berättade mig häromdagen Mabrouk, den kringvandrande krämaren, som kom och slog sig ned bredvid mig i parken. Han orerade mycket om slakten Ben Dara och talade om, att Alis far är bach-agans kusin och Alis mor bach-agans syster. Mabrouk framhöll med eftertryck, att Ali var betydligt förnämre än Bachir. Bachir är bara son till en köpman! sade han. Ni skulle ha hört med hvilken aristokratisk ringaktning denne vandrande krämare uttalade ordet köpman! Det är väl här som i Europa, där inga hålla till den grad på aristokratien som betjänter och kammarjungfrur!

II.

— Hvad säger ni, mina vänner, sade grefvinnan Ebba, där hon låg i en hängmatta mellan palmerna på Hôtel des Zibans' terrass, kan en europeisk kvinna tänka på att gifta sig med en arab?

Alla tego ett ögonblick.

— Om man vore riktigt kär . . . , sade i något tvekan den yngsta och blondaste.

— Om man vore riktigt ung . . . , sade Marika. Hade man kommit hit *då*, så skulle man nog blifvit rysligt kär. Och bara för att alla tyckte det var en galenskap, skulle man varit ändå mer besluten för att gifta sig med honom. Men se'n skulle man förstås blifvit rysligt olycklig . . .

— De äro för olika oss, sade Hellevi. Har ni inte sett att de gå som rofdjur? Jag har märkt, att människorna gå öfverallt som de djur, som bo i deras land — de mest karakteristiska djuren, förstås. I Sverige går folk och lufsar som björnar, här sträcka de fram sina ben — så här ser ni — just på samma sätt som lejon och tigrar — djärft och ändå tassande.

— Men om ni skulle tänka er, återtog Ebba, att vi kände den här norska flickan, som Ali tänker fria till — för det är väl ändå meningen med hela resan —, och om nu den norska flickan skulle be oss om råd och säga: »Jag tycker om honom, men hvad skall jag göra? Ni, som också känna till Biskra och känna något af förhållandena där, säg mig, *kan* jag gifta mig med en arab?» Hvad skulle ni då svara?

— Hon kunde gifta sig på ett par år och förbehålla sig att få skiljas, när det blefve för enformigt, sade Hellevi lättsinnigt.

— Skiljas? Ja, hade hon den möjligheten, så ginge det väl an. Men hur kan ni tro de skulle släppa ifrån sig en kvinna, se'n de väl en gång fått tag i henne. Och

hon vore ju alldeles maktlös i detta fängelse, som ett arabiskt harem är.

— Man kanske kunde hoppas på att ens man blefve trött på en så småningom, sade Marika funder-samt. Araber skiljas ju rätt ofta. Du minns hvad Ali omtalade, att man i hans familj har den vackra pläg-seden att skiljas från den gamla hustrun, när man vill ha en ny.

— Ja, det händer ju visst de skicka ifrån sig en arabisk hustru, men jag tror inte de skulle släppa lös en europeisk kvinna, som se'n skulle kunna berätta för sina landsmän hvarjehanda om arabiskt haremlif.

— Men, sade Elly, om Ali gifter sig med en euro-peisk flicka, är jag öfvertygad om att han inte vill tvinga henne att lefva samma instängda lif som en ara-bisk kvinna. Han tycker väl om henne sådan hon är: en fri kvinna, som inte sveper in sig i slöjor och sitter inne i ett mörkt hål. Det finns många arabiska kvinnor, som äro vackrare än Gunnvor; om Ali ändå tycker mer om henne, så är det väl just för att hennes väsen är så olika de arabiska kvinnornas. Ali kan ju för resten flytta från Biskra till deras landtegendom vid Constan-tine, så komma de ifrån hans familj och dess missnöje.

— Och tror ni Ali skulle stå ut med att andra ara-ber ryckte på axlarna åt honom och pekade finger åt hans hustru som åt en lättsinnig, oblyg varelse, hvilken går omkring obeslöjad och visar sig för främmande män! Ali är snäll och vekhjärtad, det medgifves, och han skulle nog gärna vilja låta sin hustru få det, så som hon tyckte om, men jag säger er, att ingen man skulle

stå ut med detta. Män äro ännu mer än kvinnor rädda för hvad folk pratar — det har jag märkt. Kanhända skulle de till en början försöka att lefva europeiskt, men snart skulle det bli lika outhärdligt för henne som för honom. Och för att bespara sin man den dagliga pina hon skulle läsa i hans ögon, skulle hon till sist resignera: sätta på sig den tjocka slöjan, när hon någon gång ginge ut, men för det mesta sitta inomhus, alltmera slö och intresselös och olycklig för hvar år.

— Ali kanske kunde flytta till Norge, föreslog Elly, som ogärna ville riktigt uppge saken.

— Och hvad skulle han göra där? Sköta norskt landtbruk kanske? Jag tror inte det skulle vara förmanligt... Och att ha en man, som går och gör ingenting... det *kan* möjligen gå för sig här nere i det lata, soliga Afrika, men hemma i nordn — det vore förskräckligt!

— Ahnej, vi få väl komma öfverens om att afråda fröken Gunnvor — —

— Ja, men om man vore riktigt kär... mumlade Elly.

*

*

*

Ali och Bachir sutto åter uppe på Hôtel des Zibans' terrass. De talade om sin resa till nordn. De skulle först till Paris, och dit ämnade de begifva sig någon gång i juli, sedan skörden var avslutad. Deras fäder ägde nämligen landtgårdar uppe i höglandet kring Con-

stantine; dit brukade familjerna resa upp, när sommarhettan i Biskra blef för stark, och de unga sönerna tycktes där ha att öfvervaka hveteskörden. Det var glädjande, tänkte deras åhörarinnor, att de ändå tycktes någon gång göra någonting. Annars ansågo de det tydligen finast att göra ingenting; »vi ha ingen selsättning alls», försäkrade de en gång med stolthet.

De hade rest förut i Europa — hade en gång varit vid Rivieran och i Italien. Det som under denna resa gjorde det starkaste intrycket på dem var tydligen hafvet. De kunde ej förgäta sjöresorna. — De hade varit intensivt sjösjuka! Och som de voro fast beslutna att ej underkasta sig längre sjöfärd än som var absolut nödvändigt, ämnade de taga den nätta vägen öfver Tunis och Italien för att komma till Paris.

Så frågade de, om det var någon sjöresa mellan Norge och Sverige, och då de hörde, att så ej var fallet, förklarade de, att de skulle komma till Sverige också. Grefvinnan Ebba bad dem komma och hälsa på henne och hennes man på deras egendom, och Marika lofvade att visa dem Stockholm.

— Törs du verkligen gå omkring på Stockholms gator med ett par herrar i burnus? frågade Elly sakt.

— Det törs jag visst, svarade Marika morskt. Men folk kommer förstås att tro, att jag slagit mig i slang med konstberidare, tillfogade hon med en liten suck, som tydde på att hennes mod sjönk en smula vid närmare besinning.

— Kan ni inte berätta någon historia för oss i dag? frågade Elly.

Jo, de skulle gärna berätta något.

— Det finns verkligen så många arabiska historier, sade Bachir. De äro i sanning otaliga. Jag tror nästan, att det finns flera arabiska sagor och berättelser än hvad som finns i hela Europa — ja, jag vet ju inte bestämdt, men jag tror det. Tänk bara på alla sagorna i Tusen och en natt! Och de äro alla berättade af en enda person, af Scheherazade, som räddade sitt lif på det sättet — ja, ni kanske känna till den historien?

— Nej, kära, han rent af tror på Scheherazade, tänkte Marika.

— Vill ni, att jag skall berätta för er någon af historierna ur Tusen och en natt?

— Nej, sade Marika, dem kan vi få läsa i böcker, vi ville hellre, att ni berättar något, som verkligen händt, någon historia från Biskra eller från bergstrakten här omkring — liksom förra gången.

— Nåväl, jag ska berätta för er en riktigt sann historia, sade Bachir.

— Något, som ni säkert vet har inträffat?

— Ja, det är något, som hände ej långt härifrån.

Det var en herde, som vaktade en stor hjord på flera hundra får, som alla voro hvita utom en tacka, som var svart. Denne herde var god vän med en schakal; han tillät därför schakalen att allt emellanåt taga sig ett får ur hjorden. Och eftersom hjorden var stor, märkte icke ägaren, att då och då ett får försvann. Men en dag sade schakalen —

Här afbröt sig Bachir plötsligt och kastade en orolig blick på sina åhörarinor.

— Det sägs, att det varit en tid, sade han tvekan- de, då djuren kunde tala — jag vet inte riktigt om det är sant, men det påstås så — — —

— Ja, det är verkligen ganska många, som påstå det. Och det kan ju mycket väl hända, att det för- hållit sig så, sade Marika uppmuntrande.

— Ja, det kan ju hända, sade Bachir lugnad. Nå- väl, schakalen sade en dag till herden: Gif mig den svarta tackan! I dag har jag fått lust att äta upp den.

— Men det går inte för sig, sade herden för- skräckt. Min husbonde kommer ju genast att märka, om den svarta tackan saknas. Det gör mindre, om du tar tio hvita.

Men schakalen var envis.

— Jag har fått en sådan aptit på den svarta, sade han.

Och herden måste låta honom äta upp det svarta fåret.

Nå, när så herden den kvällen kom hem med sin hjord, gick det, som han förutsagt; hans husbonde märkte strax, att den svarta tackan var borta. Och han ropade vredgad: Du är en dålig herde, du har ej alla fåren hem. Och han började räkna fåren, och då han märkte, att åtskilliga saknades, dref han her- den bort ur tjänsten.

Herden gick till schakalen, beklagade sig bittert och sade:

— Ser du, nu har du genom din envishet störtat mig i olycka!

— Var lugn, sade schakalen, kom ihåg, att jag är din vän, jag skall hålla dig skadeslös för att du förlorat din plats. Vi skola tillsammans gå ut i vida världen.

När de så en dag vandrade framåt, sade schakalen: Jag vill springa litet förut och se mig om; du går alltför långsamt för mig. Om du bara fortsätter vägen rakt fram, skall du sedan finna mig.

Och schakalen sprang förut.

Så kom han till en präktig stad, öfver hvilken en drake rådde. Denne drake hade besegrat och dödat den konung, som härskat öfver staden, och bodde nu i stället i hans palats.

Schakalen begaf sig till draken, hälsade honom och sade:

— Här ligger du, o drake, och vet inte, att en konung öfver ett mycket stort och mäktigt rike är i antågande med en stor här för att döda dig och eröfra denna stad.

Draken blef förskräckt.

— Då är det kanske bäst jag ger mig i väg, sade han.

— Ja, det råder jag dig till, sade schakalen.

Och draken begaf sig skyndsamt bort och gömde sig i en grotta långt bort i bergen.

Då sprang schakalen herden till mötes, förde honom till kungaborgen och sade:

— Kläd dig i de dyrbaraste kläder du här finner, ty nu är du konung i denna stad.

Herden gjorde så. Och herden och schakalen lefde där en tid tillsammans och hade det godt och öfverflöd på mat och dryck.

Så sade herden en dag:

— Schakal, jag börjar ha tråkigt!

— Jag förstår, sade schakalen. Du bör ha en hustru, jag har redan tänkt på den saken. Det finns en sultan ej långt härifrån, som har en underbart skön dotter; henne bör du fria till.

Och så klädde sig herden i praktfulla kläder och besteg en rikt munderad häst och begaf sig bort att fria. Och schakalen sprang med honom.

Sultanen tog väl emot herden, i synnerhet som denne — på schakalens inrådan — medförde de präktigaste gåfvor: juvelsmycken och konstrikt arbetade vapen med mera.

Men herden var, som ni kan förstå, alls inte van att vara tillsammans med fint folk, och sålunda begick han en hel hop dumheter. Som t. ex., kan ni tänka er — Bachir såg medlidsamt ironisk ut —, när han skulle dricka kaffe, drack han ur hela koppen i ett drag i stället för att smutta långsamt på det!

Alla Bachirs åhörarinnor rannsakade ögonblickligen med oro sina samveten: hade de männe i arabsällskap gjort sig skyldiga till den grofva förseelsen att dricka ur kaffekoppen i ett enda drag?

— Men schakalen höll sig alltid i närheten af sin vän och gaf honom vinkar om hur han borde bete sig.

Sålunda räddade han honom från många misstag. Och han visste också att med många fintliga förklaringar öfverskylla de fel herden begick.

Schakalen berättade också vidt och bredt för den främmande sultanen om hur mäktig hans herre var och hur stort hans rike. Och sålunda, när herden framställde sitt frieri, gaf sultanen strax sitt bifall.

Men när brölloppshögtidligheten var öfver och de unga blifvit ensamma, blef herden mycket förlägen —. Han kröp in i en vrå — han var så alldeles ovan vid fina damer, att han inte vågade nalkas prinsessan...

Ali hade redan en stund suttit och sett orolig ut. Han hade tydligen erinrat sig, att det var en del af berättelsen — antagligen den som, när den berättades bland araberna, väckte det största intresset —, som icke fullt lämpade sig för europeiska damers öron. Bachir, som var mera liflig och mindre finkänslig än vännen, märkte inte vanskligheten, förrän han var midt uppe i den. Men han visade rätt mycket sinnesnärvaro. Och hans åhörarinnor å sin sida sträfvade tappert för att visa sig obesvärade. Efter ett par ögonblick — under hvilka allas kinder voro något röda och allas blickar undveko hvarandra — voro emellertid herden, hans maka och schakalen lyckligt åter i herdens eget rike. Och man andades lättare.

— Och där lefde de nöjda och lyckliga.

Men så en dag började schakalen tänka: Jag undrar, om denne min vän, som jag fört ur ringhet till sådan storhet och makt, verkligen känner någon tack-

samhet och tillgifvenhet för mig? Jag vill pröfva honom.

Och så lade sig schakalen ned och låtsade vara död.

När prinsessan såg honom ligga död, utbrast hon:

— Ack, är han nu död, vår gode schakal, som varit oss en sådan vän!

Och hon började gråta.

Men herden sade kallt till tjänarne:

— Kasta ut honom på sophögen!

Då rusade schakalen upp.

— Är detta den tack du ger mig, ropade han.

Du, en eländig herde, som jag skänkt ett rike!

Prinsessan såg förskräckt på sin make.

— Ah, hvad vill detta säga! utropade hon. — Det var då detta jag anade . . . Det föreföll mig ofta, när vi först träffades, som om min make måste vara af låg härkomst. — Och där var som en lukt af får kring honom —

Men herden hviskade förtviflad till schakalen:

— Förlåt mig! Störta mig icke i olycka!

Schakalen tyckte det var synd om honom, förlät honom och sade till prinsessan:

— Du förstår, härskarinna, att det var blott ett skämt det där. Du bör veta, att när vår nådige herre var en liten prins, var han mycket road af får och brukade leka med dem; därför kallade man honom på skämt för den lille herden; det var detta jag hänsyftade på.

Så försonades de åter och lefde i endräkt.

Men åter började schakalen tänka: Månne han verkligen bryr sig om mig? Månne han lärt något af den läxa han sist fick? Jag vill pröfva honom ännu en gång.

Och åter lade han sig ned och låtsade vara död.

Då herden fick se honom, tänkte han: Jag vill se efter om han verkligen är död den här gången. Och han började ruska på honom och lyfte på honom. Men schakalen rörde sig ej utan låtsade så skickligt vara död, att herden tänkte: Nej, denna gången är han dock död!

Och han ropade åt vakten:

— Kasta ut kroppen på sophögen!

Men då rusade schakalen upp och ropade: Otacksamme, du skall ha ditt straff!

Och han bet honom i strupen, så att han dog.

Och sedan rådde prinsessan öfver riket, och schakalen bodde kvar i slottet, och prinsessan lydde alltid hans råd. Och när schakalen verkligen dog, grät prinsessan och begrof honom i sin trädgård och reste en präktig vård öfver honom.

Historien var slut, och Marika sade:

— Vill inte nu monsieur Ali sjunga för oss »Fjäreran han dröjer», så få vi höra, om ni kan den?

Jo, Ali hade lärt sig orden, och som han nu hört sången sjungas flera gånger, trodde han nog han kom ihåg melodien.

Och han sjöng den finska folkvisan. Orden uttalade han ganska korrekt, men melodien...

Den var så öfversatt till arabiska, att hans åhörarinnor ej skulle varit i stånd att känna igen den.

Och de började förstå, att liksom ögat ser olika hos raser å olika utvecklingsstadier, så att det finnes folkslag, hvilka ej särskilja färger, som för oss te sig som vidt skilda från hvarandra, så är också hörselapparaten olika hos olika folk.

Men Ali var alldeles öfvertygad om att han sjöng samma melodi, som han hört. Och han sjöng den nog så som hans öra uppfattat den.

* *
 *

Det var afton, det knackade på dörren, och Hamma trädde in. Han bar en bricka, på hvilken sågs ett fat, rågad med en stor hög hvita gryn, och en öfvertäckt tillbringare.

— Ett bud har varit här med denna couscouss; den är skickad till *mesdames* från Ali ben Dara och Bachir ben Djemal.

Ali och Bachir hade på förmiddagen frågat, om det skulle intressera damerna att äta den arabiska nationalrätten och om de finge sända litet däraf. Och naturligtvis hade damerna tackat och svarat, att det skulle bli dem ett stort nöje att smaka äkta couscouss.

Ja, där stod nu couscoussen. Den var ju jämförelsevis aptitligt serverad: de små hvita förvällda hvetekornen lågo prydligt upplagda, och fårflottet, som fanns i tillbringaren, kunde ju möjligen få namn af fårbuljong.

— Törs nå'n äta af det här? frågade med en rysning Marika, som hade erfarenhet af rätten.

— Ja visst, sade grefvinnan Ebba energiskt, vi måste äta af den allihop!

Hvar och en tog sig ett skedblad. Men det var ingen, som ej efteråt bar ett lidande uttryck.

— Ska vi äta opp alltihop? frågade Elly dystert.

— Nej, vet ni hvad, utbrast Marika, nu skänka vi det här åt Hamma och Gaga och köksaraberna — de komma att bli riktigt lyckliga!

Och couscoussen skickades ned att väcka glädje i köksregionerna.

— Nå, Elly, sade grefvinnan Ebba, hvad säger du nu? Anser du fortfarande, att man kan gifta sig med en arab? Anser du, att man kan vara gift med en man, som tror på Scheherazade och på att djuren kunnat tala och som, när han ska berätta en »alldeles sann» historia, som nyligen tilldragit sig i Biskratrakten, dukar upp sagan om »Mästerkatten i stöflar», lämpad efter afrikanska förhållanden? Och tror du, du skulle kunna stå ut med att äta couscouss hvar-enda dag?

— *Kanske* jag skulle kunna bära det andra, sade Elly. Men couscoussen — nej, den skulle jag inte stå ut med!

III.

Lilla Sara kom springande.

— Mamma, jag träffade Ali nere i parken, och

han frågade mig, om jag ville komma med honom och se Bordsj-Dippla. Får jag det?

— Ensam får du visst inte gå, sade grefvinnan Ebba. Men kanske Elly och Marika vill gå med?

— Det är inte så säkert, att Ali önskar ett besök af oss, sade Marika. När du häromdagen sade honom, att vi tänkt göra visit hos hans mor, såg han förlägen ut och svarade ingenting. Kanske hans mor inte tycker om besök af europeiska damer.

— Men jag vet, att de norska flickorna voro på Bordsj-Dippla.

— Hon kanske fick nog af det! Anar hon, att hennes son förlorat sitt hjärta till en af dem, så är hon nog inte så glad åt europeiska damer.

— Ja, ensam får Sara ej gå, så att äro ni ej hågade — —

— Jo, Sara tycks ju ha stor lust, så vi gå väl. Eller hur, Elly? Ali får väl göra upp saken med sin mamma, bäst han vill. För öfrigt kan jag då lämna Ali det där nya brefkonceptet, som han bedt om.

— Spring ned till Ali, Sara, och säg, att du skall komma tillsammans med dessa damer, och fråga hvilken tid som passar.

Sara kom tillbaka med hälsning, att kl. 3 vore en lämplig tid.

Bordsj-Dippla räknas som en särskild oas, men det lilla område af sandig mark med tufvigt strävt gräs, som skiljer denna lilla bi-oas från det egentliga Biskra, är nu delvis bebyggt med lerkojor, och hela

afståndet till Bordsj-Dippla från Hôtel des Zibans är knappt mer än en kvarts promenad.

Marika, Elly och lilla Sara gingo genom parken, kommo förbi järnvägsstationen, veko om en mur, inhägnande en palmlund, och stodo plötsligt på en gård, hvars fond bildades af en låg och bred hvitkalkad byggnad med tre tillslutna portar midt på fasaden.

Där voro stora sprickor i rappningen, och huset hade det något förfallna utseende, som utmärker nästan alla arabiska byggnader. Gården såg också skräpigt ut. Några höns sprungo omkring och kacklade; borta i ett hörn sutto några tigande araber i smutsiga burnuser nedhukade på marken — troligen några tjädnare. Ett par barn närmade sig nyfiket och stirrade undrande på främlingarna.

— Ali kunde gärna ha passat på och tagit emot oss, sade flickorna lite misslynta och sågo sig tvekande omkring.

Plötsligt trädde två araber emot dem — de märkte knappt hvarifrån — det var visst från den stora palm-lunden, som till vänster begränsade gården.

Den ene var en medelålders, kortvuxen, bredaxlad man med ett barskt, mörkt, skäggigt ansikte; den andre, som var yngre, var lång och smärt med ett vackert, spotskt ansikte; båda voro dyrbart klädda, den länge i en guldbroderad burnus af en praktfull karmosinröd färg.

Den korte kom emot främlingarna med ett uttryck, som tydligt sade: Hvad ha ni här att göra?

Han betraktar oss, som om vi vore ett par påträngande äfventyrerskor, tänkte Marika och rodnade af harm. I formlig ton och med sin högdragnaste min sade hon:

— Är monsieur Ali ben Brahim ben Dara hemma?

— Nej, svarade kärft den korte, han är ute!

Och han gaf de båda flickorna en blick, som tycktes säga:

— Jag råder er att låta bli att söka fånga Ali!

Den länge, som stod tätt bakom och öfver den kortes axel betraktade de båda flickorna, hade en mycket road och något spefull blick i sina blanka, svarta ögon.

En half sekund stodo de båda svenskorna häpna och svarslösa. Så drog Marika fram ur en liten väska det medförda i ett kuvert inlagda brefkonceptet, öfverräckte det och sade, fortfarande i sin stramaste ton:

— Var god och lämna det här papperet till monsieur Ali ben Dara!

Hon kände en brinnande tacksamhet öfver att hon råkat lämna kuvertet öppet. — Hvem vet hvad de annars skulle ha misstänkt?

Med en stel liten böjning på hufvudet gjorde de båda damerna helt om och marscherade bort.

— *Aldrig* mer går jag till Bordsj-Dippla! utbrast Marika, så snart de voro utom hörhåll. Inte om så bach-agan själf och hela hans släkt kommer och tigger och ber om 'et.

— Det var verkligen skamligt af Ali! sade Elly. Att utsätta oss för något sådant! Han är väl ute och

har försummat tiden — de äro just inte punktliga själfva och tänkte väl inte vi skulle vara så precisa.

— Jag tror inte det är skälet, sade Marika. Tiden för siestan är ju knappt förbi, inte har Ali gått ut under den tiden, om det ej varit särskilda skäl. Jag tänker, att när han talat vid sin mor, hon helt enkelt vägrat att ta emot oss. Det kunde han ju inte göra något åt, men han kunde åtminstone ha underrättat oss. Men det var han generad för, förstås, och så visste han inte hvad han skulle göra, utan höll sig bara feigt undan. I ett svagt hopp, kanhända, att det af någon anledning ej måtte bli af för oss att komma. — — Jag undrar hvilka de voro, de där två herrarne?

— Jo, det vet jag, sade Elly. Jag såg dem vid den stora fantasian i vintras; de äro bröder till bach-agan, morbröder således till Ali, och den yngre är bach-agens adjutant.

— Kanske de då lämna brevet till bach-agan! Det vore då en olycka!

— Ja! Men lyckligtvis stod där ju ingenting alls om resan till Norge! Så att de få i alla händelser inte veta annat än att Ali korresponderar med de norska flickorna — om de nu inte veta det förut.

— Det var förargligt i alla fall. Men hvem kunde i en hast tänka på hvad som kunde bli följderna! Jag var bara så glad att ha något som visade, att vi hade ett ärende — inte voro ett par nyfikna, taktlösa europeiska damer, som helt opåkalladt komma och söka upp en arabisk ungherre.

— Nåja, får Ali obehag af detta, så är det då verkligen hans eget fel!

Elly och Marika kommo hem och berättade för sina vänner om sin högst misslyckade expedition.

— Det är ju en riktig förolämpning, sade grefvinnan Ebba indignerad.

— Kanske de hade skurning i harem, föreslog Hellevi, så att Alis mamma omöjligt kunde ta emot er. Eller kanske de hade stort byk på alla sin paltor...

Det knackade på dörren, och den trogne Hamma trädde in med en biljett i handen.

— Det har kommit ett bud från Bordsj-Dippla med bref till grefvinnan.

— Hvad ha de nu hittat på för ursäkter, undrade alla.

Biljetten var från Bachir — alltid var det han som förde ordet — några rader, ganska tafatta och barnsliga, i hvilka han uttryckte sitt och Alis beklagande af att de ej varit på Bordsj-Dippla, när damerna kommo; de hade varit i Villa Landon med några vänner; nu bådo de, att damerna ville göra dem det stora nöjet att komma i morgon i stället.

Men inte ett ord till förklaring af det egendomliga faktum, att de begifvit sig till Villa Landon just vid den tid Ali själf bestämt för damernas besök.

— Budet väntar på svar, sade Hamma.

— Säg honom att han får vänta en stund. — Nå, mina vänner, hvad ska vi svara?

— Ska vi vara stötta och säga nej?

Alla sågo tveksamma ut.

— Det kanske inte är värdt att vara stött, sade slutligen Marika. De äro nog ledsna själfva.

— Man måste också komma ihåg, att araber ha inte riktigt samma stränga begrepp som vi i fråga om att stå vid en öfverenskommelse, sade grefvinnan Ebba.

— Säga vi nu nej, så är det förstås slut med vänskapen — sen våga de aldrig komma hit mer, sade Elly.

Grefvinnan Ebba skref och sade, att man skulle komma.

— Bli vi nu afmotate en gång till, anmärkte Marika filosofiskt, när de följande dag vid tre-tiden åkte i väg i en stor öppen vagn, så gör det mindre. När man åker, kan man ta det med mera värdighet.

— Nej men, ropade hon plötsligt till, då de körde Rue Berthe framåt, där gå ju Ali och Bachir i parken! Tänka de nu smita undan igen?

Men i samma ögonblick hade de båda araberna märkt vagnen och hvilka som sutto i den. De kommo springande med stor fart och förklarade, att de gått för att möta damerna och eskortera dem; de hade trott de skulle gå genom parken.

— Få vi åka med på kuskbocken? frågade de. Så hoppade de upp, den ene satte sig i knä på den andre, och båda höllo på att ramla af; de skrattade som ett par uppslupna pojkar. De voro tydligen glada att ej mötas med förebråelser. Så funno de, att det var dock något trångt för dem båda bredvid kusken, hoppade

af, togo en genväg och voro framme vid Bordsj-Dippla samtidigt med vagnen.

Några tjänare skyndade fram för att fälla ned vagnssteget och hjälpa damerna ur; en gammal hvit-skäggig man, enkelt klädd och med ett godt och anspråkslöst utseende, stod på trappan framför huset och välkomnade gästerna.

— Min far, presenterade Ali.

— Vill ni först stiga in till mig, sade Ali. Och han förde gästerna in i ett rum, hvars dörr ledde direkt ut i det fria.

— Det här är Alis eget rum, sade Bachir och slog ut med handen med en förevisande åtbörd, som om han inbjöde till att beundra.

Det var ett tämligen stort rum med hvitkalkade väggar och utan fönster, hvarför dager kom blott genom dörren, som sålunda antagligen hela dagen stod öppen. En vacker matta var utbredd öfver en del af tegelgolvet; öfver en träsäng, som stod i ett hörn, låg också ett arabiskt täcke, men för öfrigt var möblemanget — en soffa, ett bord och några stolar — europeiskt och utmärkte sig icke just för någon större smakfullhet. På väggen hängde några skjutvapen, däribland en gammal bakladdare och en stor gammalmodig ryttarpistol, båda med utomordentligt vackra silfverinläggningar. Dessa vapen hade tillhört Alis farfar, berättade han. Men bredvid de vackra gamla vapnen hängde ett stort, kolorerad tryck, som antagligen medföljt någon fransk illustrerad tidning: inramade i många granna ornament sågos fem herrar i svart frack och med hedersle-

gionens stora band. Det var de fem presidenterna som före Loubet ledt Frankrikes öden under den tredje republikens dagar. Och därofvän hängde något som gjorde ett än mera groteskt intryck: en stor brokig reklamaffisch från ett ångbåtsbolag i Hamburg.

På bordet lågo en mängd amatörfotografier — alla tagna af de norska flickorna. Där voro flickorna själfva, käcka och leende, där voro Ali och Bachir till fots och Ali och Bachir till häst och Alis äldre bror Mahmud, en tjock, korthalsad herre med butter min, och Alis far och grupper af de norska flickorna och deras gemytliga pappa tillsammans med Ali och Bachir.

De svenska damerna beskådade med intresse bilderna och frågade hvilken som var fröken Gunnvor, och Ali visade det med ifver och nöje, allt under det han rodnade en smula.

— Gunnvor är den äldsta, sade han, fast den andra är längre. Gunnvor är den äldsta, upprepade han ett par gånger. Han var tydligen angelägen om att man ej skulle tro, att han förälskat sig i en barnunge.

Genom den öppna dörren kom en höna intripande, vred på hufvudet, gaf till ett kacklande och vankade ut igen.

Så syntes en liten pys i dörren. Han bar en röd fez med hängande guldtofsar och var redan klädd i burnus, fastän han ej kunde vara mer än tre år.

— Det är Mohammed, sade Ali, son till min äldste bror Mahmud, som nu är bortrest.

Lille Mohammed såg mycket högtidlig ut, när han kom fram och hälsade, och kunde ej förmås att säga

ett ord; han stirrade i storögd förvåning på de båda blonda småflickorna, som voro med, och räddade sig därpå genom flykten.

Ali hade börjat se nervös ut. Allt emellanåt gick han till dörren och såg spejande utåt den stora soliga gården.

Så uppenbarade sig till sist det han väntat på: en kaffebricka, buren af en halfvuxen tjänstflicka.

Bachir kunde inte frångå sin gamla vana att spela förmyndare för den mera försagde vännen; han persvaderade lifligt damerna att taga för sig och grep i sin ifver med egna bruna fingrar stora sockerbitar, som han lade i deras koppar.

Efter kaffedrickningen började Ali åter gå fram till dörren och blicka ut, tydligen afvaktande det bud, som skulle meddela, att man inne i harem var färdig att mottaga gästerna, och något otålig öfver dröjsmålet, som kunde förefalla som en oartighet.

— Kan vi inte få se på monsieur Alis ridhäst, frågade en af gästerna.

Ali ropade till sig en tjänare, och så leddes Mesaoud fram på gården.

Mesaoud ansågs som en af de bästa hästarna i Biskra, liksom Ali var en af oasens bästa ryttare. Det var en stor, kraftigt byggd springare med breda bogar och en mäktig, krum hals; för den, som var van vid europeiska ridhästars smäckra former, föreföll han vid första anblicken nästan klumpig. Men vid nästa ögonkast uppfattade man hur ädelt tecknad hans huf-

vud var, hur harmoniskt afvägda alla proportioner. Till färgen var han svart, något gråsprängd.

— Ser ni det där märket vid bogen? sade Bachir. Det betyder att det är äkta arabiskt fullblod; man bränner in ett sådant märke vid hästarnas födelse. Han är rätt gråsprängd, som ni ser, han har varit alldeles svart, men han får fler och fler grå hår, och ändå är han ej mer än fyra, fem år.

Sedan Mesaoud vederbörligen beundrats, gick man åter in i Alis rum. Och ändtligen kom budet, att man i harem vore färdig att mottaga damerna.

Bachir stannade kvar; han hade aldrig i sitt lif — förklarade han på tillfrågan — varit inne i hemmet hos den som sedan barnaåren varit hans bästa vän, endast i Alis eget, afskildt liggande rum.

Ali, som skulle tjänstgöra som tolk och introduktör, följde med damerna. Man gick in genom midtporten, kom genom en hvälfd gång ut på en inre gård, omgifven af hvita arkader, där en skara sysslolöst tjänstfolk satt och tittade nyfiket, passerade åter en gång och kom till ännu en inbyggd gård. Till höger i arkaden stod en dörr öppen.

Ali bad damerna stiga in. De trädde in i ett stort, högt, hvitrappadt rum, som fick sitt enda ljus genom den lilla dörren och sålunda var ganska mörkt. Kring väggarna stodo uppstaplade på hvarandra en mängd stora kistor, förmodligen innehållande mattor och väfnader, som man blott en och annan gång vid högtidliga tillfällen tog fram, för öfrigt var rummet

helt kalt och tomt, utom att nära dörren en matta var utbredd, på hvilken några stolar voro placerade.

Strax innanför dörren stod en kvinna, klädd i en mörk dräkt och med en tunn, vit, tillbakalagen slöja nedfallande öfver skuldrorna; hon föreföll att vara omkring femtio år, hade ett fint, regelbundet ansikte, som ännu var vackert, och en rak och stolt hållning.

Ali presenterade gästerna, och den ståtliga värdinnan hälsade dem med lugn värdighet välkomna, hvarpå hon föreställde ett par andra damer, som stodo bredvid. Den ena var en täck ung kvinna i en dyrbar dräkt af guldinväfdt tyg; hon bar på hufvudet ett stort smycke af sammanfogade guldmünt, bildande ett diadem, från hvilket på båda sidor om det bleka lilla ansiktet nedföll en ström af glänsande münt. Nedanför dräkten af guldbrokad, som räckte ungefär till knäna, framstack en underklädnad, nående till fötterna, af samma slags tarfliga, mörkbottnade, blommiga kattan, som är det vanliga materialet för de fattiga Biskra-kvinnornas dräkt — och inte precis renare än hvad dessa kvinnors toalett i allmänhet plägar vara. Den unga kvinnan, som hette Yamima och blott var sexton år, var sedan tre månader gift med Mahmud, den gamle Brahims äldste son; hon var ej från Biskra utan från en ort i et-Tell, bergstrakten. Den andra kvinnan var något äldre och var enklare klädd; gästerna kommo inte vid presentationen underfund med hvem hon egentligen var, men efteråt fattades de af misstanken, att hon möjligen också var hustru till Mahmud och

mor till lille Mohammed; kanske hade det, trots familjens, enligt Alis försäkran, stadgade vanor i detta fall, ej blifvit af att skicka bort den ena frun, innan den andra kom.

Gästerna inbjödos att sätta sig, och de arabiska damerna slogo sig också ned. Men då det befanns att där var en stol för litet, försvann helt tyst den tredje, okända, arabiska damen och syntes ej mera till.

Ali stod i sin ljusblå burnus, lutad mot dörrposten, beredd att agera tolk.

Konversationen blef inte precis liflig. Hvad skulle man egentligen tala om med dessa kvinnor, som lefde sitt lif instängda emellan fyra väggar och inte tycktes veta något alls om den värld som låg därutanför. Helst som man ju måste frukta att synas ogrannlaga, om man framställde frågor om deras eget lif.

När det allt emellanåt lyckades någon af de svenska damerna hitta på någon lämplig fråga eller fras, framförde Ali den på arabiska till modern, och så kom samma väg tillbaka ett svar, artigt och ofta ej utan intelligens i uppfattningen.

Men när grefvinnan Ebba med en blick på Alis raka profil yttrade: Er son liknar er, madame, gjorde Ali ingen min af att öfversätta dessa ord.

När nästa gång en något tryckande paus uppstod i samtalet, tänkte Marika, att det var ändå skada att låta denna mycket användbara anmärkning falla till jorden, hvarför hon frågade Ali: Hvad heter »liknar dig» på arabiska? Och som hon själf kunde fundera ut hvad »din son» hette, yttrade hon, efter att

ha mottagit Alis svar, på arabiska till den gamla frun: Din son liknar dig.

Men hon märkte strax, att det hade varit bättre att lämna detta osagdt. Den gamla frun såg en smula missnöjd ut, och Ali tycktes förlägen. Var det kanske enligt arabiska begrepp något opassande i en sådan anmärkning? Eller kanske Ali inte alls var den gamla fruns son? Kanske var Alis mamma för längesen bortskickad — såvida hon ej haft turen att dö innan dess — och kanske var detta en annan i ordningen af gamle Brahims hustrur? Hon föreföll visserligen efter europeiskt sätt att se som minst femtio år gammal, men det kunde mycket väl hända, att hon ej var mer än några och tretti, och då var hon antagligen föga smickrad af att bli ansedd för mor till en ung man om några och tjugo år.

Marika vände sig nu till den unga fru Yamima. Hon hade ett helt beklämdt utseende midt i all sin glänsande prakt — något af en liten hjälplös fågel i en gyllene bur. Ali hade sagt Marika, att hans unga svägerska kunde något franska, men det tycktes inte vara mycket; Ali måste äfven här hjälpa som tolk. Marika frågade henne, om hon tyckte om Biskra eller om hennes hemtrakt bland bergen behagade henne bättre. Hon tycktes ej veta hvad hon borde svara. Och Marika tänkte i nästa ögonblick på, att hon kanske alls icke sett något af Biskra, att dessa förnäma kvinnor kanske aldrig ens, som andra kvinnor, om fredagarna begåfvo sig till kyrkogården. Men hvad den lilla främlingen kände syntes tydligt nog i

hennes matta, sorgsna ansikte, som blef än mer hopp-löst melankoliskt, när hemtrakten nämndes. Och Ma-rika förstod med ens hvilket sorgligt lif hon förde, denna unga kvinna, ännu nästan ett barn, långt borta från sin familj, som hon väl aldrig mera skulle få återse — såvida hon ej blef förskjuten! — instängd i ett mörkt, dystert harem och förenad med en man som, af fotografier att döma, tycktes ha ett föga älskvärdt lynne.

Den lille Mohammed kom plötsligt intraskande. Han gick rakt fram till den gamla frun och knuffade beslutsamt till henne, tydligen i afsikt att själf sätta sig på hennes plats. Och till gästernas djupa förvåning reste den stolta damen på sig, ehuru med tydlig ovilja i blicken, hvarpå den lille triumferande kraflade sig upp på hennes plats.

Så genomfördt var då här systemet med kvinnans underkastelse, att en gammal kvinna måste gifva vika för en nyck af en tre års pys, som var hennes makes sonson! Att Brahims hustru ej gärna gaf efter — i synnerhet inte i främlingarnas närvaro — var tydligt nog.

Efter några ögonblick tröttnade dock den lille despoten på att sitta där, kröp åter ned och sprang ut på gården.

Man hade nu sagt hvarann ungefär hvad man kunde hitta på att säga; de svenska damerna togo afsked, och Alis ståtliga mor — eller styfmor — tackade med mycken värdighet sina gäster för att de kommit på besök till henne.

När Marika sade farväl till den sorgsna och guldsmidda lilla Yamima och med ett småleende yttrade till henne på franska: Jag tackar er för nöjet att ha fått se er, såg hon för första gången ett leende fara öfver den lilla fångens drag — ett helt soligt litet leende. *Något* franska förstod hon således ändå! Nå — man behöfver nog inte kunna mycket af ett språk för att uppfatta att man får en komplimang på det ...

Väl utkomna på gården, sade de svenska gästerna till om sin vagn och togo farväl af Ali och Bachir.

— Hvad det är förfärligt, detta haremslif, utbrast Marika, i det de körde hemåt. Det är ändå värre än man trott. Om där ändå finnes den glans och prakt och färg och doft, som man i våra europeiska föreställningar brukar förbinda med ordet harem. Men det är bara mörker och smuts och fångenskap och sysslolöshet och instängd längtan och till slut en slö, dof resignation. Jag undrar, om det inte är *bra* mycket trefligare att vara dömd till straffarbete hemma i Sverige.

IV.

Uppe på sin privata, mattbelagda och draperiomgifna solbadsterrass lågo de fyra vännerna å orangefärgade och brokiga kuddar och stirrade lättjefullt mot en strålande himmel.

»Där Atlas' sista strimma
af dunkelröda berg
förtonar i en dimma

af aftonrodnans färg,
 där ögat skönjer bara
 safirhvalf och Sahara
 vid himlens södra rand,
 där höjs som ön ur hafvet,
 af blommor halft begrafvet,
 det underbara Biskra
 utur ett svall af sand.»

Det var Hellevi som deklamerade, med stor patos. Hon dyrkade poesi — i all synnerhet ståtliga, klangfulla strofer — och hon var lika färdig att när som helst spruta öfver af vers som en champagnebutelj af kolsyra. Hon hade förberedt sig till sin Afrika-resa genom att lära sig utantill alla Snoilskys »Afrikanska bilder» —; däremot var det inte bekant, att hon någonsin kastat en blick i Baedeker eller Guide Joanne.

— Hvad folk hittar på mycket, när de skrifva böcker, anmärkte Elly. Brukar det inte stå, att Saharas himmel är evigt molnfri? Och däruppe seglar ju nu — liksom nästan alltid för resten — en hel rad små skyar fram öfver det blå.

— Ja, men vi äro i en oas.

— Den här lilla oasen kan väl inte åstadkomma de där skyarna, som komma seglande långt bortifrån.

— Men vi äro nära Atlasbergen —

— Det är härligt det här — solen och öknen och alltihop. Det är *härligt*, mumlade Hellevi. Ursäkta att jag stänkar!

— Hvad man förstår vandalerna! kom det från Marikas hörn. De kom hit så morska och krigiska och eröfrade allting i en handvändning, och så hade de inte varit här länge, förrän de inte alls ville slåss

eller göra någonting annat heller, utan bara låg och gasade sig i solen och åt apelsiner och dadlar och flirtade lite, förstås, och lät romarne besegra sig som ingenting. Man måste bli lat här.

— Och hvad man förstår mohammedanernas fatalism, sade Ebba med en drömmande blick i de mörkblå ögonen. Man har ett lidande — en sjukdom eller en svårighet att öfvervinna —, och man har kämpat och sträfvat och beslutsamt sagt: Jag *skall* öfvervinna det. Och så kommer man hit och blir kringsvept af denna evigt strålande, stora ro, och man börjar tänka: Hvarför skulle jag längre kämpa? Det är bättre att böja sig — bära sin börda med stillhet och värdighet. Solen skiner klart, lifvet är stort och skönt och rikt, antingen jag lider eller inte.

— Det där kan jag nu alldeles inte gå in på, utbrast Hellevi häftigt. Jag afskyr det där talet om resignation. I synnerhet här ute i öknen! Här ska man äta lejonmärg och örnavingar! Man knyter sin hand mot ödet, som sitter däruppe i skyn, och ropar: Du håller i dig, du slår mig alltjämt, men jag håller också i mig! Och man slåss med näbbar och klor emot alla orättvisor.

Hon reste sig i ifvern, hennes kraftigt skurna Karl-den-tolfte-profil höjde sig ur kuddarna, och hon skakade sin magra, knutna hand.

— Men om det inte tjänar nånting till? Om det är något som är alldeles ohjälpligt — då måtte det väl ändå vara bättre att ta det med lugn och göra det bästa af det!

— Man ska aldrig erkänna, att nånting är ohjälpligt! Aldrig ge tappt! Aldrig!

— Hellevi är en riktig hedning, anmärkte Marika.

Hellevi opponerade sig inte det minsta mot epitetet, såg snarare belåten ut.

— Det retar mig, att ni alltid är så moraliska båda två, och att ni alltid håller ihop, ni Ebba och Marika! Hvad jag önskar, att ni två nå'n gång komme i gräl!

— Hellevi gör sig alltid så mycket värre än hon är, sade Ebba. Som t. ex. när hon påstår sig hata folk så våldsamt. I synnerhet en — vi vet allihop hvem. Jag är öfvertygad om att, ifall den människan blefve på något sätt olycklig eller bara hade en liten motgång och Hellevi hörde om det och träffade på honom, så skulle hon alldeles öfverflöda af välvilja och säga: Kära, söta, och hjälpa honom allt hvad hon kunde.

— Det skulle jag visst inte! Jag skulle trampa på honom och glädja mig åt hans olycka, jaha, det skulle jag! Jag hatar mina fiender och dem som göra mig orätt, och jag älskar mina vänner.

— Hellevi har tydligen i en föregående existens lefvat i medeltiden — den allra våldsammaste medeltiden, sade Marika. Ja, det ha vi väl gjort allihop, men vi andra ha haft andra inkarnationer sedan dess och civiliserats en smula, men hon kommer färsk och direkte. Det är därför hon bara kan måla mörka medeltidsriddare och magra helgon, och det är därför hon har så outvecklade moraliska begrepp. Såg ni, hur

hon blinkade uppmuntrande åt den lille slyngeln Ahmed häromdagen, när han uppenbarligen stod och ljög för oss och vi voro fulla af indignation.

— Hvar höll man till männ tro i sin senaste inkarnation? undrade Elly. Du, Marika, du lefde förstås i Orienten — det är klart, så som du passar in här i allting.

— Ja, det är klart, instämde Ebba och Hellevi.

— Det ha andra sagt mig förut, redan innan jag nånsin sett Orienten, sade Marika tankfullt. Nog tror jag, att jag någon gång varit soldyrkare . . . Hvad man är för en annan människa när solen skiner på en! Om man alltid finge lefva i solen, hvad skulle man väl då mer begära af lifvet för att vara lycklig?! Knapast annat än frihet från kroppsliga plågor och från ekonomiska bekymmer. När man lefver i solens ländder, förstår man godt, att Epikuros definierade lyckan bara som frihet från alla plågor. Men sitt under en gråmulen himmel och var plågfri! Det blir man så lagom glad af . . . Och ändå — vill man verka något, då kan man väl längta till södern och komma hit för att hvila, men man önskar inte lefva här. Nej, det är i alla fall under den grå himmeln, under det långa vintermörkret, som själen arbetar — skapar ur sin långa längtan. Här är alltför godt att vara — här blefve det bara att drömma och stirra mot det blåa hvalfvet och dess hvita skyar . . .

En svag vindfläkt förde en ånga af akasiedoft från den närbelägna parken. Från den lilla gränden, som mynnade ut i arkaderna under terrassen, steg ett

dånande rop: Marie! Marie! Det bodde en svart-hårig, okammad kvinna, som brukade gå klädd i en brokig tröja, där nere i gränden, hon antogs ha något att göra med det franska kaféet bredvid, och det gick sällan en kvart utan att ett af någon mystisk, osedd mun utslungadt rop af »Marie» genljöd i den smala gränden.

Nere i arkaderna hade de små arabpojkarne, som vid ingången till parken brukade med en låda på armen störta fram för att få blanka ens skor, församlat sig under den heta middagstimmens sysslolöshet och skreko, skrattade och grälade, allt med hesa, gutturala tonfall.

— Så'n tur i alla fall, att vi allihop äro »arabophiles», som de franska tidningarna uttrycka sig, sade Marika. Hur skulle det ha gått med vår sköna endräkt, ifall någon af oss rynkat på näsan åt araberna och misstrott dem, såsom de franska kolonisterna göra!

— Det skulle helt enkelt inte ha kunnat hända någon af oss, sade grefvinnan Ebba med eftertryck.

— Hvad tror ni, utbrast Marika plötsligt, tror ni, att de mohammedanska kvinnorna någonsin ska få sin frihet? Jag frågade i går Mustafa, hvad han tänkte om den saken. Han sa: Nej, det kan aldrig bli annorlunda! Men det är ju förfärligt med denna eviga fångenskap, man står inte ut med att tänka på det!

— Det måste bli annorlunda, sade grefvinnan Ebba, om inte detta folk skall gå under. Den franske läkaren här har sagt mig, att det knappast finns *en*

arab, som inte är förstörd af de sjukdomar, som äro de ohyggligaste af alla . . . Och hur skulle sedligheten kunna höjas, så länge kvinnan är ofri? Nåja, vi europeiska kvinnor kan ju visserligen inte skryta af att ha utträttat så särdeles mycket i den vägen . . . Men om vi också i jämförelse med de mohammedanska kvinnorna äro fria, så äro vi dock ännu omyndiga, så länge vi ej ha ett ord med i vårt lands och vårt folks viktigaste angelägenheter. När vi en gång få det, då är det mycket som skall bli bättre . . .

— Nej, kära hjärtandes, att ni *orkar* tala om kvinnosaken och så'nä där ledsamheter, när solen skiner så här obegripligt ljufvligt och vi ä ute i en oas i den stora öknen! Hör på, ska ni få höra på något bättre:

»Med bössa öfver sadel
och smydd som till fest
araben, öknens adel,
där tumlar stolt sin häst;
där skrider öfver torgen
med dadelfyllda korgen
den pustande kamel;
att främlingar förnöja
där dansa utan slöja
Sahas vilda döttrar
vid instrumenters spel.»

* * *

*

Det var afton, man hade nyss slutat sin middag och kom ut på den kringbyggda gården, där månskenet föll in emellan höga palmer. Gasellerna i den lilla inhägnaden reste sig ur sin halfslummer och stucko fram de fina nosarna för att bli matade med bröd.

Nere vid porten släpade Hamma fram en halm-madrass ur någon mörk skrubb och placerade den i portgången; där låg han och var portvakt hvarannan natt, och hvarannan natt var det Joseph, garçonen, som höll vakt.

— Se, där går han, den snälle Hamma, utbrast Hellevi. Den snälle, trogne Hamma, som vaktar oss om nätterna och ligger där och fryser och trafvar omkring om dagarna och hjälper oss med allting. Och alltid är han så snäll och tålig med sina stora bruna ögon under den stora hvita turbanen och sitt goda leende som en trogen hund. Och såg ni, att han hade en ny randig jacka i dag med blåa snörmakerier? Jag sa' till honom: C'est très joli, Hamma! Och då såg han så glad ut. Och så tyst och stilla han traskar omkring i matsalen och serverar så lugnt och ordentligt och kommer stickande med sin stackars svarta labb och sätter fram salladen och dadlarna. Är det inte rörande?

Hellevi hade nästan tårar i ögonen. De andra uppfattade inte fullt, hvarför det var så rörande att han just stack fram en svart hand. Men det var ingen som inte instämde, när det blef fråga om att lofprisa den snälle Hamma.

Ute på svalgången, åt hvilken rummen i öfre våningen vette, tog man godnatt af hvarandra.

— Å, tänk hvad vi ändå har det trefligt och roligt och hjärtligt tillsammans, sade Hellevi i ett af de anfall af vibrerande rörelse, som kommo öfver henne så godt som regelbundet hvarje kväll. Tänk att vara så här

bland palmerna ute i den stora, mäktiga öknen och vara goda vänner allihop, och allt som är ledsamt och retsamt ä långt borta, så man rakt inte kommer ihåg 'et. Och aldrig i världen hade man kunnat hitta på fyra vänner, som kommit så bra omsams! Och tack allihop för i dag och för alla dagar och för att ni ä så söta och rara och snälla på alla de sätt. Tack, söta Marika! Tack, söta Elly! Tack, sötaste Ebba! Tac-kar och tackar och många ideliga tackar, och många tusende hedersamma tackar!

V.

Madame Henriette, den allvarliga uppasserskan med sitt ansikte af sträng antik ödesgudinna, trädde in för att hämta kläderna till borstning. Hon hade denna morgon något ovanligt animeradt i blick och sätt.

— Har ni hört, mademoiselle, hvad som händt —
— — Det är någonting förfärligt!

När man sedan kom ut och råkade på »gamla madame», den feta, gladlynta kokerskan, hejdades man åter af ett:

— Har ni hört, mademoiselle? Det är förskräckligt — —

Till och med köksaraberna, hvilka sutto och diskade i en berså, såsom de alltid gjorde, talade ifrigt med hvarandra, allt under det de torkade tallrikarna.

Och när man kom ut på gatorna, såg man öfverallt folk, som skockat sig samman, pratade, skakade på hufvudena och sade: Har ni hört? — — — Det är förfärligt — —

Det var verkligen en upprörande historia — en af de hemska, brutala, hvilka man brukar möta i tidningarnas sensationsafdelningar och hastigt och motvilligt ögnar igenom med en känsla af att detta dock är något helt aflägsset och nästan överkligt.

Men här var det nära inpå en, här kände man, att det var verkligt — —

Där i hörnet, blott ett stenkast från hotellet, bodde ju Cécile, den lilla sömmerskan med det täcka subrettsansiktet, som sydde blusar och som man nickat åt nästan hvar dag, hon, som gärna hade en ros i håret och såg en smula kokett ut men var snäll och rätt barnslig egentligen, föreföll det; där bodde hon hos sin far, den magre, gamle boktryckaren, som alltid bockade sig så artigt och underdånigt, om man så blott köpte för 5 sous brefpapper, men som sades vara girig och hård mot hustru och barn.

Det var där, hos lilla Cécile, som historien började — —

Hon hade haft en tillbedjare i vinter, Ferri hette han, var italienare och medlem af det lilla kapellet, som under hela säsongen hvar kväll spelat valser i kasinot — det ledsamma kasinot, som med sina soaréer och sina »petits-chevaux» sträfvar att ge den pittoreska öken-oasen en stämpel af mondän banalitet. Ferri var en vacker karl med mörkt, knollrigt hår och små svarta

mustascher, han såg ut att vara en af dem som ha framgång hos kvinnor — åtminstone bland kvinnor af stackars lilla Céciles cert.

Ferri blef häftigt intagen i lilla Céciles näpna barnslighet, han gjorde sin kärleksförklaring, de blefvo förlofvade, och Céciles magra, hårda pappa och tjocka, beskedliga mamma hade ingenting emot saken. Och de voro lyckliga, de unga, och gingo ute och promenerade på undangömda vägar vid de tider Ferri ej behöfde sitta och gnida sin fiol på kasinot, och Cécile afsade sig flera blusar, som hon redan lofvat att sy färdiga till påsk, — ni förstår, man *kan* inte sitta och sy hela dagarna, då man är ung och förälskad och lycklig ...

Men då man är en man, som har framgång bland kvinnor, så händer det, att man har ett förflutet, som reser sig emot en, när man minst önskar det —

En dag uppenbarade sig i Biskra en dam med ett par granna italienska ögon, men för öfrigt med något visst passeradt i sina starkt markerade drag; hon bar en brokig toalett — som också kanske verkade en smula passerad — och hon kallades m:lle Faustina. Denna dam uppsökte genast vid sin ankomst till Biskra den vackre signor Ferri. Det kunde ej länge förbli en hemlighet för Ferris kamrater i kapellet, att de voro nära bekanta, dessa två. Man fick snart reda på att denna kvinna hade två barn, till hvilka Ferri var far, och man fick klart för sig, att hon svurit på att endera skulle Ferri gifta sig med henne eller ock med ingen. Hur hon hade fått veta, att Ferri ämnade gifta sig i

Biskra? Det visste ingen. Kanske hade hon med svartsjukans skarpsynthet misstänkt det till följd af hans kyla eller tystnad; kanske hade Ferri rentaf vågat sig på att i bref meddela henne sitt beslut, i förhoppning att Medelhafvet och Atlasbergen skulle skydda honom för hennes vrede. Emellertid, nu var m:lle Faustina i Biskra och var tydligen fast besluten att ej släppa honom.

Den vackre fiolspelaren tycktes ej våga undandraga sig hennes inflytande; han syntes mycket tillsammans med henne, och han var ute och superade med henne och sina kamrater i kapellet, hvilka funno m:lle Faustina ganska pikant. Lilla Cécile fick sitta ensam och gråta öfver sina blusar — — —

Så en dag var m:lle Faustina försvunnen. Hon hade rest, förklarade Ferri för sina kamrater. Men hur saken uppgjorts dem emellan yttrade han sig ej om. Emellertid började han åter hälsa på hos lilla Cécile, som hastigt torkade sina tårar och förlät hela det där lilla intermezzot och var lycklig öfver att ha sin Paolo igen. Och när så efter några dagar kasinots kapell upplöstes, eftersom turistsäsongen var förbi, var det visserligen med många tårar Cécile såg sin hjärtevän afresa till en fransk badort, där han hade engagemang; men det var i alla fall ganska förhoppningsfullt hon åter tog fatt på blusarna, ty Paolo skulle snart komma tillbaka och gifta sig med henne, hade han lofvat.

Ett par dagar efter Ferris afresa satt den gamla frun, som hyrt ut ett par rum åt honom och en af hans

kamrater i kapellet, i sitt rum på nedre bottnen och läste »La Dépêche algérienne»; så vek hon ihop tidningen och lutade sig tillbaka i stolen. Då fick hon se en fläck — en våt fläck — uppe i det hvita taket. Denna fläck tycktes breda ut sig . . .

Den gamla frun gick upp i Ferris rum, som låg öfver hennes eget, hon gick till ett klädskåp, som stod i hörnet motsvarande det, där fläcken visat sig på hennes tak, och öppnade dess dörr. Där slog emot henne en svår, motbjudande lukt. Och på bottnen i skåpet var där något klibbigt, otäckt — en våt pöl . . .

Den gamla frun gick strax till polisen.

Det blef undersökning och förhör med de personer, som varit tillsammans med Ferri. Där telegraferades både till Constantine och Philippeville, de båda städer, i hvilka han måst ligga öfver på sin väg. Och där kommo ämbetsmän resande från Batna — den administrativa hufvudorten i det distrikt, dit Biskra hör — och gingo omkring med allvarliga miner och hade öfverläggningar med Biskras lille rödnäste franske domare, som med ens blef en helt viktig person.

Och så inom några dagar var den dystra historien utredd.

En af Ferris kamrater, som ännu var kvar i Biskra, vittnade, att han en natt sett Ferri begifva sig ut ensam bärande en säck. Han hade misstänkt, att det var noter ur kapellets förråd, som Ferri stulit och ville undandölja, och han hade därför i hemlighet följt efter. Men natten var mycket mörk, och ett stycke

bortåt vägen till »Fort turc» hade han förlorat honom ur sikte.

Polisen i Philippeville telegraferade, att den på kyrkogården funnit ett kvinnohufvud, nyss nedgräfdt.

Ferri blef häktad i Frankrike och förhörd och bekände gråtande allting: att han efter en häftig scen med sin förra älskarinna, som förklarar, att hon aldrig skulle gifva honom fri, stött en knif i hennes hjärta; att han under natten burit bort hennes kropp till den turkiska fästningen och där gräft ned den bland ruinerna, men gömt hufvudet ett par dygn i sitt skåp för att på hemvägen gräfva ned det i Philippeville —

För hvar dag, ja, för hvar timme berättades nya detaljer i det dystra och kväljande dramat. Och man drog fram andra historier, som stodo i samband med dess hufvudpersoner, historier om Céciles familj, som tycktes förföljd af mörka olycksöden: en son hade blifvit mördad i Batna för ett år sedan af en broder till en ung flicka, som han förfört, och Céciles far hade låtit muta sig af mördaren till att ej låta anklaga honom. Därför föraktade man i Biskra den gamle boktryckaren och skydde honom, och därför hade han blifvit än mer hård och butter än förut.

Och nu satt stackars lilla Cécile där, tyngd af olyckan — och skulle snart komma att tyngas af skammen också —hviskade man.

— Ah, denna kvinna, som kom öfver hafvet och dref honom till brott, sade madame Henriette. Hon var i sanning hans onda genius. Han lär länge ha försökt göra sig fri från henne, men hon har aldrig velat släppa

honom. För ett par år sedan spelade han vid en badort i Pyrenéerna, och där hade han förlofvat sig med en rik dam, men Faustina fick reda på det och kom dit och bröt förbindelsen. Å, de äro som iglar, kvinnor af detta slag! Jag vet det, jag! Jag har en son, en präktig gosse, som fastnade för en sådan kvinna, när han var helt ung, och han har aldrig kunnat bli fri igen. Han for ifrån henne till Alger utan att underrätta henne — men hon kom efter; så for han till Constantine — men hon kom efter. Och nu har han intet hopp mer om att bli henne kvitt! Och en slarfva är hon, så att det räcker aldrig för dem, det min son förtjänar, utan jag måste släpa och arbeta för dem också och skicka dem pengar. Och jag har en son till, som bor i Alger, och jag fruktar, att det håller på att gå honom på samma sätt. — Man har mycket mer sorg än glädje af sina barn — mycket mer sorg!

Och hennes magra ansikte med örnäsan och de djupt liggande ögonen fick ett ännu mer svårmodigt uttryck än vanligt.

— Men, madame, sade de svenska damerna, tänk på Joseph! Den snälle, arbetsamme Joseph! Honom har ni då glädje af!

Joseph var förste kypare på hotellet och var den allra snällaste och påpassligaste kypare man gärna kunde tänka sig; därtill var han en mycket god son och — i sanning ovanligt af en fransk kolonist — alltid snäll mot araber. Han var inte det minsta stursk mot Hamma, underkyparen, utan behandlade honom helt kamratlikt.

rätt svala, blefvo ljumma. Ägaren af det franska café-chantant, som gränsade till Hôtel des Zibans, hade i anledning däraf funnit lämpligt att flytta sin scen ut i det fria. Några bord voro utflyttade på gatan, och utanför arkaderna var en tribun upprest, på hvilken tjocka, dekolletterade damer, starkt belysta af det elektriska ljuset, uppträdde och sjöngo visor. Rundt omkring de gäster, som sutto vid borden, stod gratispubliken: en tät, lefvande mur af araber, hvilkas hvita burnuser tecknade sig mot den bakom liggande parkens dunkla löfverk.

Uppe på hotellets terrass sutto de fyra vännerna. Öfver dem susande palmer och en tindrande stjärnhimmel — framför dem en fet dam i skärt, som med gäll stämma sjöng tvetydiga visor, allt under det hon på ett oskönt och groteskt sätt exponerade sina alltför svällande former.

— Hvad tänka de väl, alla dessa araber, som stå där, tigande och allvarsamma, och se på dessa kvinnor, hvilkas ord de väl ej förstå, men hvilkas gester äro alltför lättfattliga? Hvad tänka de om vår civilisation? Är icke denna kvinna långt mer vidrig och oblyg än deras danserskor? Magdansen är icke vacker, det medgifves — men ändå — — detta är värre, oblygare, afgjordt oskönare — — Hvad är det väl för en civilisation européerna bringa med sig hit till sina mindre upplysta bröder? Denna ohyggliga historia, som i dessa dagar fyller luften, dessa nattliga groteska scener, som ute under den öppna stjärnhimmeln erbjudas hvarje liten tiggarpojke, som går förbi — hvad komma de

dem att tänka? — — Det finns inte en bokhandel i Biskra — man märker här intet försök att gifva de infödde något som lyfter och på ädelt sätt vederkvicker; de européer, som slå sig ned härute, komma endast för utkomstens skull — ingen känsla af ansvar gentemot mindre utvecklade bröder. Och är det icke så nästan öfverallt, hvar européer komma i beröring med folk stående på en lägre grad af civilisation?

— De europeiska folken sända icke — i känslan af det omätliga inflytande till ondt eller till godt, som representanter för en högre civilisation utöfva på okultiverade sinnen — till dessa folk sina bästa söner och döttrar — alltför ofta sända de i stället sina sämsta: äfventyrare, som älska det jämförelsevis mindre lagbundna tillståndet och vilja begagna sig däraf för att njuta och för att förvärfva pengar. Och missionsverksamheten, som bland lågt stående folk utträttat så mycket, har bland mohammedaner — liksom i allmänhet bland anhängare af högre religionsformer — visat sig ganska litet fruktbringande. Men här behöfvas män och kvinnor — kanhända än mer kvinnor än män, ty jag tror, att kvinnor af instinkt ha lättare än män att förstå naiva, okonstlade sinnen, liksom de lättare förstå barn —, det behöfs att människor med varmt hjärta och klar intelligens — samt framför allt med mycket af psykologisk intuition — slå sig ned bland lågt stående folkslag, hjälpa dem med mångfaldiga saker, gifva dem råd i sanitärt och praktiskt lika väl som i religiöst och moraliskt hänseende, inverka på dem främst genom makten af sin per-

sonlighet. Sådana män och kvinnor skulle kunna ut-
rätta mycket.

— Seså, nu har där kommit en ljusblå dam, som
är ännu svårare än den skära. Låt oss gå härifrån.

De gingo upp på den öfre terrassen, där man hörde
gatans gälla röster blott som ett aflägsset sorl, där man
såg endast sakta vajande palmer, några dunkla tak
och därofvän den vida stjärnehimmeln, som spände
sig fri och klar ända bort till den fjärran horisont, där
man anade mer än såg det töckenblå Atlas.

Stjärnorna lyste hvita och stora, dragande och loc-
kande mot oändliga rymder.

Hvar och en satte sig ett stycke ifrån de andra.

Ty där stjärnorna skina, där vill man helst tiga
och helst vara allena.

* * *

VI.

Ebba och Hellevi hade suttit ute och druckit kaffe
vid det moriska kaféet i hörnet af Square Dufourg och
Ouled-Naïlgatan; de kommo hem vid utmärkt godt
humör.

— Vi ha haft så roligt, sade de. Där var ett vim-
mel af människor och så många intressanta typer.

— Tänk er bara, utbrast Hellevi, att vi ha sett
själfvaste Satan. Han hade grått, spetsigt utstående
bockskägg, han haltade och var klädd i gråa lumpor;

hans ögon voro hvassa och hånande — på en gång kalla och brinnande — och hans skratt var någonting förfärligt. Han satte sig vid brunnen och blåste på en flöjt, och människorna lockades och drogos till honom.

— Men i gengäld, sade Ebba, så ha vi också sett en af profeterna! Profeten Daniel själf satt bredvid oss på en bänk. Han hade stora, svarta, djupt liggande ögon, fulla af en förtärande glöd, hans ansikte var magert med en hög fårad panna, hans näsa var kraftigt böjd, och ett mäktigt svart skägg flöt ned på bröstet. Vi kunde inte låta bli att se på honom, han var så vacker. Vi sade det till ett par andra araber, som sutto bredvid oss. Det är en vacker karl, sade vi, »Zen rasjel» — så mycket arabiska kunde vi komma ut med. Och de nickade allvarligt till svar och sade: Ja, han är vacker. Han hade en dystert mörkbrun burnus, ej hvit eller dufblå som de andras, och vi förstodo, att detta var den mörka färg som höfves en profet, hvilken vredgas och sörjer öfver världens synd.

— A, var det den svartskäggige i den mörkbruna burnusen, utropade på en gång Elly och Marika. Ja, *den* känna vi nog till! Vet ni hvad han gör just nu — han går omkring i parken och sprättar med en skär törnros i mungipan, tittar på flickor, som han möter, och säger »Zena».

— Det är ju en riktigt otäck gubbe, tillade Elly, det var rentaf obehagligt att möta honom.

— Det är förstås du, Ebba, som har demoraliserat honom, utbrast Marika. Han har hört ditt »Zen rasjel»

och uppfångat dina beundrande blickar, och strax har högmodet och fåfängan och världsligheten farit i honom. Aldrig förr ha vi sett honom i parken, men nu sedan en timme går han där af och an. O, Ebba, hvad har du icke på ditt samvete! För resten är det inte profeten Daniel, det är profeten Hesekiel. Daniel satt i en lejngrop och var ung och skägglös.

— Men han blef väl någon gång äldre!

— Knappast. I alla fall såg han inte alls ut så där. Nej, det är Hesekiel — ni kan verkligen lita på mig i den saken, Hesekiel med sin brinnande nitälskan och sin järngryta. Och det förundrar mig inte, att han är här. Redan på hitvägen såg jag profeten Jeremias inte långt från El-Kantara, han har blifvit banvakt på senare tider, och han stod där med sitt gråa skägg och sin hvita mantel, som båda fladdrade för vinden, och med en värld af sorg i sina djupa, håliga ögon, matta af många tårar; han hade just afbrutit en af sina berömda klagovisor för att ge sig ned till banan och vifta med en röd flagga. Och jag tror han kände det som en förnedring.

— Nå, hvad ha ni — Elly och Marika — upplevat på era promenader i dag? frågade Ebba. Kom ihåg, att det numera fordras af er, som utgöra det mest kringvandrande elementet i kolonien, att ni ska ha något äfventyr att berätta för hvar gång ni komma hem.

— Ni ha väl träffat era goda vänner, Ali och Bachir? sade Hellevi.

Elly och Marika sågo på hvarandra.

— Jo, vi ha sett dem. På afstånd. Men de hälsade inte. De undveko oss.

— Undveko er? Hvad vill det säga? Det var väl inte de, utan några andra som liknade dem.

— Nej, nej. Det är ingen här i Biskra mer än Bachir, som har en burnus af rödbrunt kläde med guldbroderier, och ingen annan än Ali, som till en dufblå burnus har en gul silkesturban. För öfrigt sågo vi dem tydligt, och de sågo nog också oss — men de veko bort på en annan väg.

— Hvarför skulle de undvika er?

— Har ni inte tänkt på att de inte varit här på visit på en hel vecka?

— Det är inte alls underligt. De ha ju aldrig kommit upp utan att vi bedt dem och bestämt tid; ni vet nog, att de inte skulle våga sig på att komma upp obedda, de skulle inte veta om det passade sig.

— Men förr sutto de ju jämt här nere i parken, där de visste att vi alltid skulle förbi, när vi gick ut. Nu ha de ej synts till där på en hel vecka; vi ha ju tänkt be dem komma upp för att fotografera dem en gång till, eftersom de förra fotografierna misslyckades, men vi ha inte sett dem. Och nu, när vi slutligen får se en skymt af dem borta vid Royal, kila de af på en liten väg bakom skolhuset.

— Det var då merkantilt, sade Hellewi, som hade sitt eget särskilda språk, en del småländska, en del artistslang och en tredje del af henne själf uppfunnet och tillverkad. — Hur kom det sig? Har ni vurti osams med dem?

— Inte alls, sade Marika. Vi kan inte förklara saken på annat sätt än så här: Det där brevet, som bach-agans bror olyckligtvis tog emot, har väl vållat en viss uppståndelse inom Ben-Dara-släkten — förmodligen visste familjen inte förut, att Ali och Bachir korresponderade med de norska flickorna — och nu har väl förfäran gripit dem vid tanken på möjligheten, att Ali skulle gifta sig med en otrogen! Det är inte mycket troligt, att stackars Ali skulle få fröken Gunnvor, om han bad henne aldrig så mycket! Men det kan antagligen inte hans släkt tänka sig. Ha nu Ali och Bachir haft scener och obehag för den här saken, så är det ju inte underligt, om de helst inte vilja visa sig med oss ute — de kunna ju vara ganska säkra om att det blefve rapporterad.

— Det kan också vara särskilda skäl, inföll Elly, som göra Alis giftermålsplaner ovälkomna för släkten. Ali och Bachir äro förmodligen de bästa partierna i Biskra, och bach-agan har ett par giftasvuxna döttrar. Troligen finns det inga andra partier i Biskra och dess omnejd fina nog för de fröknarna. Utom kanske medlemmar af scheik Hassans släkt, men de äro ju Ben-Daras dödliga fiender.

— Det är sant, sade grefvinnan Ebba eftersinnande, att vi tyckas ha råkat i onåd hos Ben-Dara-släkten. Den ståtliga spahikaptenen och hans vän med hederslegionen, som bruka äta middag här på hotellet ibland och som voro så artiga och charmanta och erbjödo sig att föra oss till sina hem — de ha ju på

sista tiden blifvit helt kyliga. I dag hälsade de knappt. Och de äro goda vänner med Ben-Daras.

— Ben-Daras ha nog gripits af en allmän fruktan för alla europeiska damer. Sen de sett det där brefvet, anse de väl, att vi uppmuntra Alis planer på den norska flickan.

— De tro kanske, att ni försöka fånga den ännu inte af Norge eröfrade Bachir, framkastade Hellevi. Eller kanske att ni dessutom rentaf ha planer på ett Overgreb — på att locka också Ali från Norge! Knipa hvar sin af Biskras båda bästa partier! Gör det! Ni har min välsignelse.

— Men hör på, mina vänner, det kan också finnas en annan förklaring, sade grefvinnan Ebba, till att Ali och Bachir hålla sig undan. Kanske de börjat tänka: Männe inte vi, genom att tydligt visa, att vi gärna äro tillsammans med dessa damer, ha ingifvit dem tanken att vi äro förälskade i dem? Hvad veta de om europeiska damers vanor och tänkesätt i den vägen? De kanske frukta, att de utan att veta det, gått så långt, att de enligt europeiska begrepp vore förpliktade att fria. Ja, ni skratta, men hur vet ni hvad de tänka? Och man *kan* ju också supponera ännu något annat: att de sett, att ni inte ogärna äro med dem, och börjat undra, om *ni* möjligen blifvit förtjusta i dem.

— Nej, vet du, Ebba, utbrast Marika, båda dina suppositioner äro då lika orimliga! Man borde verkligen kunna slippa sådana där misstankar, när man godt kunde vara mormor till dem båda två.

— A prat! sade Ebba. För öfrigt vet ni mycket väl, att alla här anse er mycket yngre än hvad ni äro. Det är naturligt — araberna äro ju vana vid att kvinnor se gamla ut redan vid några och tjugu år. Dessutom ska jag säga er en sak: åldern har ingenting att göra med så'nt där. Ålder är någonting individuellt. Somliga människor äro gamla vid tjugu år, andra människor bli aldrig gamla. — Jag vet nog, att det är på helt vänskapligt sätt ni äro intresserade af Ali och Bachir, att ni äro roade af dem, så som man är road af att studera människor af en främmande ras, att ni ur rent konstnärlig synpunkt finna nöje i de vackra färgerna i deras dräkter och — hvarför inte? — i deras ögon. Men ni ska komma ihåg, att alla dessa synpunkter måste vara dessa orientaler främmande. Hur skulle de kunna tro på vänskap emellan man och kvinna — ett fenomen hvars möjlighet som bekant betviflas också af västerländska auktoriteter! Hur skulle de kunna förstå ett psykologiskt eller konstnärligt intresse — de som äro så naiva, riktigt som stora barn. De äro ganska fina människor, det medgifves; det märkes att de tillhöra en ras med gammal kultur; de äro också ganska intelligenta, åtminstone Bachir, *men* i alla fall — de äro oss i många hänseenden mycket olika! Vi ha svårt att riktigt uppfatta dem och de ha ännu mer svårt att förstå oss. — Och därför, mina vänner, vill jag ge er ett råd: att vara litet försiktiga, när ni äro tillsammans med era arabiska vänner, så att ni inte bli missförstådda!

— Nej, vet du hvad, Ebba, for Marika upp, *du* skall då verkligen inte sitta och hålla förmaningstal!

Du, som demoraliserat själfvaste profeten Hesekiel! Så att han går omkring med en ros i mungipan och blinkar åt alla flickor han möter och säger: »Zena!» Det är just vackert! Om det hade varit en af de tolf *mindre* profeterna, skulle jag inte ha sagt något. Men en af de fyra stora!... Och så kommer du och vill moralisera oss! Nej, det är något för starkt!

* *
 *

Elly och Marika gingo igenom parken. På en soffa vid midtelgången sutto Ali och Bachir; de reste sig hastigt, när de båda damerna närmade sig, och bugade sig alldeles ovanligt ödmjukt och lyfte till på köpet handen till turbanen till ett slags militärisk honnör.

De svenska damerna gingo dem förbi med en sval böjning af hufvudet.

— Jo, nu är de spaka! anmärkte Elly. Nu vill de allt så gärna, att vi ska stanna och tala med dem — de ha suttit här hela dan och sett bedjande ut.

— Det gör dem godt, sade Marika hårdhjärtadt. Vi ska allt visa, att vi kan vara strama.

En stund därefter, då de båda svenskorna kommo tillbaka från sin promenad, hade Ali och Bachir flyttat sig än närmare till Hôtel des Zibans; de sutto vid ett bord utanför det franska kaféet.

— Ännu kan de gärna få vänta ett par dar, sade Marika, i det de gingo förbi.

Men som de skulle träda in i hotellets arkader, hejdade hon sig och sade: Vi kunde då i alla fall gärna ha sagt ett par ord till dem.

— Ja, svarade strax Elly, det kunde vi då gärna ha gjort! De såg ledsna ut.

— Ska vi gå till dem nu? Men det är förargligt att gå tillbaka. Så dumma vi va' som inte stannade nyss, då vi gick förbi!

— Jag vet, utbrast Elly och rusade uppför trappan. Ett par ögonblick därefter kom hon ned igen, gick fram till de båda araberna och sade i värdig och afmätt ton:

— Grefvinnan hälsar och ber er komma upp i morgon förmiddag vid 10-tiden för att bli fotograferade. De förra fotografierna misslyckades vid framkallningen.

Ali och Bachir hade hastigt rest sig.

— Var god och hälsa grefvinnan, att vi ska komma med mycket nöje!

Dagen därpå vid utsatt tid — alldeles ovanligt punktligt — infunno sig de båda araberna. De sågo glada ut att åter befinna sig uppe på den välkända terrassen men sade ingenting om skälet till att de en tid hållit sig undan. Och ingen häntydde därpå eller begärde en förklaring.

De blefvo åter fotograferade, intogo beredvilligt åtskilliga ställningar och tycktes, liksom förra gången, mycket roade af saken. Och så sutto de för Ebba och Hellevi, som målade af dem, medan Marika läste högt en berättelse på franska med österländskt motiv, om

hvilken Bachir förklarade: Den historien är präktig, den skall jag berätta här i Biskra.

Emellanåt ströko de helt ogeneradt af en sko — en af det slag som de fint klädda araberna bära — styf, svart och galoschliknande — och sutto och gungade med en fot, klädd i hvit ullstrumpa.

Då målningarna voro färdiga, granskade de dem och uttryckte sitt gillande — voro blott lite bekymrade öfver att den undre burnusens silkesbroderi stack fram. Den arabiska elegansen kräfver nämligen att, när man bär flera burnuser på hvarandra, blott den öfverstas halsbroderi får bli synligt.

— Vet ni, sade någon, att i morgon ska vi göra visit hos er onkel, bach-agan. D. v. s. han är ju själf bortrest, men hans son, kaïden, har lofvat ta emot oss.

De båda unga männen sågo bestörta ut.

— Ska ni gå till kaïden —? Hvarför det?

— A, vi ha ju länge tänkt, att vi ville se bach-agens palats. Så skref vi ett artigt bref till honom för en tid sen och bad guiden Ahmed, den där lilla apan, ni vet, öfverbringa det. Ahmed berättade, att han själf lämnat fram brevet till bach-agan och att denne sagt, att han skulle sända oss svar; men småningom kom vi underfund med att den lille slyngeln aldrig gått till bach-agens hus och inte tordes gå dit — han har väl gjort nån dumhet nån gång, som bragt honom i onåd där. Nå, så berättade vi saken för den hederlige gamle majoren, och han var strax redo att hjälpa. »Jag känner kaïden mycket bra», sade han, »jag ska tala med honom.» Så kom han i går och berättade, att han

visserligen inte träffat kaïden, men en person, som tycks vara minst lika mäktig, nämligen bach-agans fransyska kokerska. Och hon har lofvat oss audiens i morgon.

Ali och Bachir svarade ingenting. Men ännu när de togo afsked, sågo de betänksamma ut.

Samma dag på eftermiddagen träffade Elly ett par gånger, medan hon var ute i bodar och handlade, på de båda arabiska vännerna. De kommo in i den gamle hinduens butik, där hon stod och handlade silkesbroderier, de hade ingenting särskildt därinne att göra, men det såg ut som om de velat säga henne något. Men det blef inte mer än några vanliga fraser. —

Mot aftonen sutto Ebba och Hellevi på en soffa i parken. Ali och Bachir kommo fram, hälsade och slog sig ned bredvid dem. En stund sutto de och sågo något förlägna ut. Så sade Bachir:

— Vi vilja be er om någonting. Om i morgon kaïden frågar, om ni känna oss — skulle ni då vilja säga, att ni inte alls känna oss? Ser ni — den här resan till Norge — den ha vi inte talat om för någon här, vi ha bara sagt, att vi ämna fara till Paris. Ty om vår släkt anade, att vi tänkte bege oss till Norge, skulle vi aldrig få pass. Ni vet, en arab får inte resa till Europa utan pass, och han kan inte få pass utan bach-agans tillstyrkande. Men få vi bara pass till Paris, så kunna vi nog där hos franske kolonialministern få pass till Norge. Om därför kaïden vill fråga ut er om oss, så svara ingenting! Vi äro så rädda att

han skall ana något om vår resa — då gör han allt för att hindra den!

Det hade aldrig förut talats öppet emellan de unga araberna och deras svenska vänner om det som var det egentliga ändamålet med deras Norges-resa, men nu tyckte grefvinnan Ebba, att det inte var värdt att låtsa längre, som om man ingenting begrep.

— Jag förmodar, sade hon, att er släkt fruktar att monsieur Ali vill gifta sig med en af de norska flickorna.

Öfver Alis bleka drag flög en hastig rodnad. Bachir, som alltid förde ordet, svarade:

— Ja, comtesse, så är det.

— Och det vilja era föräldrar hindra? Sådant är verkligen mycket orätt af föräldrar! Försöka de blanda sig i sina vuxna barns angelägenheter och hindra dem att följa sin natur, så böra barnen inte lyda, de böra våga gå sin egen väg, det är min mening. — Ni kan därför alldeles anförtro er åt mig i den här saken, jag förstår er *så* väl, försäkrade grefvinnan Ebba och nickade beslutsamt med sitt vackra hufvud.

— Ja, ni förstår, sade Bachir, att våra föräldrar önska, att vi skola gifta oss här i Biskra. Och därför äro de rädda för denna resa. Men jag ber er, låt inte kaiden locka ur er något om oss! Han är så listig — o, så listig! Han skall säkert försöka det. Ni kan inte tro, hvad kaiden är listig!

Bachir slog ut med händerna och pratade på med stor ifver och med många upprepningar.

— Och denna resa är något så viktigt för oss — ja, inte för *mig* egentligen, men för Ali, ni förstår —

och därför äro vi så rädda, att något skall komma emellan och hindra den. Och därför, comtesse, vill ni hälsa till de andra, till mademoiselle Marika och mademoiselle Elly, och be dem så mycket från oss, att de också äro försiktiga och inte säga någonting. Bed dem för all del, att de låtsas som om de inte alls kände oss!

— Så barnsligt, tänkte Ebba. Att tro att kändem inte vet att vi känna dem!

Men högt sade hon: — Vi skola inte yppa något om er, det kan ni lita på!

När Marika och Elly den kvällen kommo hem från skilda håll, mottogos de af Ebba och Hellevi med det triumferande förkunnandet: Nu är det vi som ha nyheter! Ali och Bachir ha biktat sig för oss.

— Det var allt retsamt, sade Elly efteråt till Marika, att det inte var vi som fick det där förtroendet! Ty det är ändå *vi* som känna dem mest! Men jag såg nog, när jag träffade dem i hinduens bod, att de *ville* säga något, fast där i boden gick det förstås inte. Och då jag var ensam, kunde de ju ej föreslå mig att gå med dem till parken.

VII.

Stort och hvitt höjer sig bach-agans palats midt i en något vanvårdad trädgård, i närheten af Kamelorget, där de gigantiska ökendjuren ligga i stora flockar, skådande med stolta, halfslutna, outgrundliga ögon mot de stora öppna vidderna.

Det gick inte an att köra in på bach-agans borggård, sade kusken. Man stannade utanför ett bredt porthvalf. Damerna stego ur, ett par tjänare skyndade fram och ledsagade dem genom hvalfvet och öfver en borggård, där hvitmantlade bruna män sutto på huk kring väggarna och stirrade på främlingarna.

En port öppnades, och ut trädde bach-agans fransyska kokerska, en fetlagd äldre kvinna med ett gemytligt utseende. Hon välkomnade damerna hjärtligt och förde dem uppför en trappa och genom en förhall med grant färgade fönster.

— Var så goda och stig in, mina damer, sade kokerskan och öppnade dörren till en stor salong.

De voro förberedda, men ändock vändades de, när de sågo denna salong.

Dålig europeisk tapetserarsmak — klumpigt prentiösa möbler, klädda med blommig damast, en cheminée med pendyl, massor med fotografier, hängande på väggarna och stående i plyschramar på borden bland illustrerade vyalbum. Men kokerskan såg sig med ögonskenlig stolthet omkring och tog tydligen för gifvet, att denna Paris-härmande salong skulle högeligen imponera på främlingarna.

— Var så goda och sitt ned, mina damer, sade hon. Käiden kommer strax, han har bara alldeles nyss vaknat från sin siesta, så han är inte riktigt färdig än.

Den gemytliga kokerskan stannade en stund och agerade värdinna. Så försvann hon, och gästerna voro en stund lämnade att granska rummets fotografier. Där hängde ett stort porträtt af bach-agan själf med en

hel hop europeiska ordnar på burnusen, och på cheminéen stod en samling kabinettsfotografier af uniformerade franska generaler med egenhändiga dedikationer och med namn, som klingade likt en repetitionskurs i Dreyfusaffären: Mercier, Boisdeffre, Pellier m. fl. De svenska gästerna visste något om anledningen till alla dessa artiga dedikationer. När för några år sedan Frankrike skulle ha stora trupprevyer för sin allierade, den ryske tsaren, hade Ben Dara af franska regeringen fått en uppmaning att infinna sig med talrikt följ. Ben Dara kom, följd af hela sin släkt och en skara vänner och skyddslingar, alla med hästar och tjänare. Den pittoreska, burnusklädda skaran gjorde en utomordentlig effekt såväl ute i lägret som i Paris. Republikens regering var belåten. Men den visade inte sin belåtenhet med att, som Ben Dara tagit för gifvet, betala resan och vistelsen i Frankrike för hela denna skara. Alltsedan den färden hade Ben Dara ondt om mynt men godt om ordnar och porträtt af franska generaler . . .

Kanske var det också som ett slags soulagement för den antydda missräkningen som han för ett par år sen fått sin äldste son utnämnd till kaïd — något som ej undgått att väcka missnöje bland en hel del Biskraraber, som icke voro af Ben Daras släkt.

Kaïden trädde slutligen in. Han hade, liksom sin kusin Ali, ett ansikte så blekhyllt som någon europés, men hans ögon voro ej stora och drömmande som Alis utan små, ljusa och kalla. Han hade blondt, spetsigt hakskägg och ett högmodigt, blaseradt uttryck i det

smala ansiktet. Hans händer voro lika små och smala och slankiga och omsorgsfullt vårdade som Alis och Bachirs. Det berättades, att kaïden allt emellanåt gjorde små utflykter till Paris och att han var väl känd på dess boulevarder och i den värld, där man roar sig. Och hans utseende jäfvade icke dessa historier . . .

Var kaïden ännu sömnig efter en afbruten siesta, eller brydde han sig icke om att anstränga sig för att underhålla några damer från ett främmande land, som misstänktes för att djärfvas motarbete släkten Ben Daras planer? Visst är att samtalet flöt mycket trögt framåt, oaktdadt grefvinnan Ebba, som tagit på sig sin ståtligaste världsdam-min, gjorde beundransvärda ansträngningar i konversationsväg.

— O så tråkigt det här är, mumlade Hellevi, som nu en gång för alla var den svenska koloniens *enfant terrible*. Ska vi länge sitta här och titta på hans spetsiga räfansikte? Kan vi inte be att få se på hans harem?

Slutligen inträdde en vacker ung flicka om femton, sexton år, klädd i en praktfull dräkt med många guld-smycken.

— Min syster Thaira, presenterade kaïden, och en skymt af ett leende upplyste verkligen för ett ögonblick hans slappa, kalla ansikte.

Det var ej underligt, om han var en smula stolt öfver henne. Thaira hade en mjuk gestalt och mjuka, runda kinder med gropar i, hennes ögon voro strålande svarta, hennes läppar svällande röda, hennes hy var så varm och ljus som sol öfver gyllene ökenvidder. En

kort, rak liten näsa och en kort öfverläpp gåfvo något barnsligt och leende åt hennes drag.

Hon var vacker, och hon visste det. När hon gick omkring och hälsade på främlingarna, syntes hon väl något förlägen, men hon log på samma gång på det sätt som visar, att man väntar sig att bli beundrad.

— Det är väl åt henne de vilja ha Ali, tänkte alla de fyra gästerna inom sig.

Strax därpå inkom en dam, som kaïden också presenterade som sin syster, men denna gång alldeles utan något leende af tillfredsställelse. Hon var antagligen ej äldre än några och tjugu, men hon hade en mängd rynkor i ansiktet och stora mörka ringar under ögonen; den ansenliga mängd smink hon användt lyckades inte förläna någon skönhetsglans åt det härjade ansiktet. Hon tycktes för öfrigt ha fullt klart för sig, att hon inte kunde räkna på någon större uppmärksamhet; hon slog sig ned med en något ängslig min och teg oafbrutet.

— Det är väl hon som ska packas på Bachir, tänkte de besökande. Bachir såsom varande blott på mödernet en Ben Dara, anses naturligtvis böra med största tacksamhet mottaga en dotter till bach-agan — hon må vara aldrig så passerad.

Annun tredje syster släpptes in genom den hastigt öppnade och lika hastigt åter slutna dörren i fonden, bortom hvilken skymtade ett rum ungefär lika mörkt och naket som Bordsj-Dipplas harem. Det var Liemna, en näpen liten flicka om nio år, som såg be-

svärad ut och tydligen i hast blifvit påklädd sina finaste kläder för att komma in och visas.

Kaiden förklarade, att hans syster Thaira kunde något franska, men hvilka franska ord hon kände till lyckades ingen af de besökande utfundera. I stället gjorde man små försök med arabiskan med henne och med den lilla systemen, och Thaira log behagfullt då hon svarade, och kaiden såg på henne med ögonskenlig stolthet.

— Ni tala mycket bra arabiska, sade kaiden med ett plötsligt anfall af matt artighet — ni borde ofta komma hit och öfva er.

— Då fröse vi väl till is, mumlade den oförbättrliga Hellevi. Hon satt något bakom de andra och inbillade sig därför att hennes små afsides inte märktes. — Det finns då inte en trashank i Biskra, som inte är roligare än du, ditt högtidliga blekansikte!

Så kom den fransyska kokerskan in, bärande en kaffebricka. Och med henne kom en hel ström af gemytlighet in i all stelheten. Hon pratade åt alla håll, generade sig inte det minsta för att tilltala den högmodige kaiden, uppträdde fortfarande som värdinna och hällde i kaffe, som Thaira sedan bar omkring till gästerna.

Till sist ansåg grefvinnan Ebba, att visiten varat länge nog, och gaf signal till uppbrott. Kaiden följde sina gäster utför trappan, på borggården slöt sig skaran af därnere församlade araber till honom och eskorterade damerna till vagnen.

— Det var då en bra tråkig tillställning, det här, anmärkte Hellevi. Det enda treffliga var den fransyska kokerskan.

Men då man hunnit till rätta i vagnen och skulle ge sig af, vaknade hos henne en plötslig, strömmande välvilja.

— Han är kanske en riktig hederspascha ändå, den där käiden, utbrast hon.

Och hon började nicka åt honom af alla krafter och le och vifta med handen och med sitt allra hjärtligaste tonfall ropa: Adieu, *cher* monsieur, je vous remercie *beaucoup!*

Och den bleke, högmodige käiden öppnade för en gång riktigt sina matta, halfslutna ögon och stirrade i oändlig förvåning efter henne . . .

* *
* *

Morgonen efter besöket hos käiden sutto Elly och Marika på en bänk i parken.

Borta under det ljusgröna mimosahvalfvet skymtade på afstånd två burnuser, den ena hvit, den andra rödbrun med guldbroderier. De båda burnusernas bärare stannade hastigt, när de upptäckte hvilka som sutto på bänken ett stycke ifrån dem.

— Det ser ut som om de tänkte vända om, anmärkte Marika. De äro nog generade, de ha ju ej träffat oss, sen de gjorde sin bekännelse för Ebba och Hellevi.

— De undra väl hur vi ta det, sade Elly. Så löjligt — vi ha ju hela tiden så väl begripit hur det var.

Efter att ett par ögonblick ha stått och tvekat beslöto sig de båda araberna för att fortsätta sin väg. Men de sågo förlägna ut, när de kommo fram.

Flickorna makade åt sig på bänken, och de båda araberna slogo sig ned bredvid dem.

— Vi kan tala om för er, började Marika genast, att kaïden inte alls frågade efter er i går. Era namn nämndes inte.

De sågo lättade ut.

— Hvilka träffade ni? frågade Bachir.

— Kaïden och hans tre systrar.

— Inte bach-agans hustru?

— Nej, det sades, att hon aldrig tar emot annat än när hon kan få dit den judiska frun, som brukar vara hennes tolk; och nu var judinnan hindrad.

— Nåja, hon tar i allmänhet inte gärna mot, bach-agans fru.

— Er kusin Thaira funno vi förtjusande, sade Elly till Ali.

— Ja, hon är vacker, medgaf Ali lugnt och ointresseradt.

— Er kusin kaïden voro vi däremot inte vidare intagna af.

— Nej, det kan jag förstå.

— Hör på, sade Marika, det är något vi vill fråga er om. Det har ju länge varit tal om att vi skulle rida ut tillsammans, och nu skulle det ju bli af i eftermiddag, men vi ha kommit att tänka på att ni kanske

inte egentligen äro så hågade för det? Det är ju klart, att er släkt får veta om det, och de tycka ju inte om, att ni äro tillsammans med europeiska damer. Ni förstår, att vi vill inte ni ska få obehag. — Om ni på minsta sätt tycka det vore bättre att vår ridt blefve inställd, så säg bara ifrån! Vi ska inte alls bli stötta, det kan ni lita på. Ni kan tala helt öppet till oss som till vänner. Ty vi äro ju vänner?

Där flög ett vackert leende, ett sällsynt ljus och fint leende öfver Alis ansikte. Ett leende, som mera lyste ur ögonen än lekte kring läpparna. Och Marika förstod med en snabb aning, att det var så som Ebba en gång gissat: att de båda araberna ibland fruktat att deras uppmärksamhet tydts såsom varmare färgad än den var menad. Och hon förstod, att Ali var tacksam för detta ord: vänner, som med ens gjorde situationen klar.

— Nej, vi vilja mycket gärna rida med er, sade de båda araberna ifrigt. Vi bry oss inte om, ifall de också få veta det.

— De behöfva för resten inte få veta det, tilllade Ali.

Eftersom de nu voro i farten med att tala öppet med hvarandra, beslöt sig Marika för att fråga om något de ofta undrat öfver.

— Hur gick det egentligen, sade hon, med det där brefkonceptet, som er morbror tog emot? Lämnade han det till era föräldrar eller till bach-agan?

— Han gaf det till mig.

— Utan att visa det för någon?

— Ja.

Marika kände sig dock icke så alldeles viss om att denna utsago var öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Det kunde mycket väl hända, att Ali ej ville säga något, som skulle ge dem föreställningen att de vållat honom obehag genom att lämna brevet till morbrodern.

De började åter tala om resan till Norden.

— Men hur ska det kunna gå, att ni äro i Norge och Sverige i ett par månader, utan att er familj får veta det? Nog måste ni väl skrifva hem emellanåt?

— Jo, det går så bra, sade Bachir med ett knipslugt uttryck. Vi ha vänner i Paris, ser ni, och innan vi fara från Paris, lämna vi dem en hel mängd bref med olika datum, och där skrifva vi och berätta om det och det och om hur vi gjort en utfärd dit och dit, och så afsända våra vänner de där brefven allt emellanåt.

— Hvad man måtte bli moraliskt fördärfvad i Österlandet, anmärkte Marika efteråt till Elly, inte blef vi det minsta indignerade öfver den där planen att lura föräldrarne; jag tror till och med vi sade: Ja, det blir ju bra!

— Nå, vi komma då med era hästar kl. $\frac{1}{2}$ 4, sade flickorna, reste sig och gingo hem.

— Jag tror ändå inte jag går hem än, sade Marika, jag vill gå till torget ännu en gång. Det är ju sista dagen jag är i Biskra.

Hon kom hem en stund senare, full af entusiasm.

— Jag har sett det vackraste jag ännu sett här! sade hon. Jag stod i kretsen kring Hussein, sagoförtäljaren, och lyssnade till hans berättelser! Så mötte jag, vid det jag såg upp, ett par ögon, ett par sällsamt härliga ögon. Det var en ung arab, han var väl ej mer än femton, sexton år, han hade burnusens gulhvita kapuschong uppdragen öfver hufvudet, det var ett smalt, fint ansikte, starkt afsmalnande nedåt, något af Alis typ, men mycket vackrare. Det var också en Ben Dara, det syntes tydligt; för resten var han i sällskap med den randige Ben Dara, ni vet, han som går ibland med Ali och Bachir och först gärna ville bli bekant med oss och sen blef lite stött för att vi ej låtsade om honom. Å, de där ögonen... De voro så drömmande, så allvarliga, inte svärmodiga ännu, men man kände på sig, att det skall inte dröja länge, innan de bli det. Har ni sett, att somliga ödlor ha en guldstrimma tvärs öfver det mörka ögat — ja, grodor ha det också, och folk säger, att de fått det som en tröst därför att de blefvo skapade så fula. Nåväl, de där ögonen — som voro smala och mörkt bruna — de hade en sådan där gyllene strimma tvärs öfver. — Nej, det var inte en solreflex. — Å, det där fina ansiktets elfbensgula hy och kapuschongens gulhvita omkring. — Den som kunnat måla det där! Med alla de unga, undrande drömmarna, som lyste ur de ögonen. — Det är det vackraste jag sett i Biskra — utom kanske Den Gamla Heliga. Men så vemodigt det var! Jag har aldrig förr känt så starkt, att detta är ett döende släkte. Tänk så ung och redan med svärmodets skuggor sväf-

vande öfver sig — — Men när den randige fick syn på mig, tog han häftigt gossen i armen och drog honom därifrån. Hvad de måtte hata oss, de där Ben Daras!

VIII.

Uppe på terrassen stodo Elly och Marika i sina improviserade riddräkter och spejade efter sina hästar och sina kavaljerer.

Där kom Ali, ridande på sin stolta Mesaoud.

Sadeln, som enligt arabiskt bruk var försedd med ett högt ryggstöd bak och hade ett knappast mindre högt horn fram, var öfverklädd med en fläckig panterhud; kring hufvud och bogar bar hästen en rik mundering af guldstickad, purpurfärgad sammet, och de trekantiga stigbyglarna voro af inlagdt silfver. Själff bar Ali på hufvudet sin höga, tunga turban med det svarta kamelhårsrepet viradt därom; den lätta, gula silkesturbanen, som han annars bar, när det var varmt, dugde tydligen inte, när man ville vara i full parad.

Men hvar var Bachir?

— Bachir är sjuk, han kan ej rida med, upplyste Ali.

Och hvar voro de hästar damerna skulle rida? De hade själfva på morgonen varit hos mannen, som hyrde ut ridhästar, och inpräntat i honom, att hästarna måste vara vid hotellet precis kl. $\frac{1}{2}$ 4, och han hade försäkrat: Ja, de ska komma $\frac{1}{2}$ 4, och tillagt: Ni är väl vana att rida? För den ena hästen är elak — ganska elak. Och

Elly hade sagt: Den får du ta, Marika, du har nog ridit mer än jag. Och Marika hade förklarat, att den skulle hon gärna ta, hon tyckte bättre om en häst, som var liflig och krånglade, än en som var trög och omöjlig.

— Vi måste skicka bud efter hästarna, sade Marika, sedan de, fulla af otålighet, väntat i en kvart. Hamma, var snäll och gå strax till stallet bredvid Royal Hotel och säg, att vi vänta på hästarna. De måste komma genast!

Hamma kom tillbaka och bragte svar, att hästarna strax skulle komma.

Så förflöt en halftimme.

— Nej, nu måste Gaga springa och säga till!

Hamma och Gaga måste omväxlande gå flera gånger, och för hvar gång hade de fått löfte, att hästarna ögonblickligen skulle komma!

Ali satt orörlig som en staty och väntade nere vid porten på sin svarta springare, red blott då och då ett slag kring kvarteret för omväxlings skull.

— Det skulle vara en europeisk herre, som finge vänta på det här viset! sade Marika. Då finge vi allt höra ett litet utbrott ibland, om han än vore aldrig så väluppfostrad! Men Ali tiger som ett lamm! Ibland kan den vara bra, den orientaliska flegman.

Till sist, en och en half timme efter utsatt tid, kom en arab, ledande de båda ridhästarna; han tog med stort lugn förebräelserna för dröjsmålet och försökte ej ens ge några skäl därför.

Den ena hästen var apelkastad, den andra, en stor, kraftigt byggd hingst, var svart.

— Den svarta är elak, anmärkte araben, han är mycket elak — — Hvem ska ha den?

Marika närmade sig och lät sig hjälpas upp i sadeln.

Sadeln var för stor för henne och var blanknött och hal och hade bara ett horn, hvilket var helt litet.

Flickorna hade brutit sig ridspön, men då de uppträdde från terrassen sett, att Ali inte hade något spö, hade de kastat bort sina, i den föreställningen att hästarna här ej voro vana vid spö. De hade ej ridit många steg, förrän de märkte, att de alltför väl behöft sina spön; det visade sig omöjligt att få hästarna ur den långsammaste tänkbara skridt. Det var naturligtvis helt annat för Ali. En man behärskar ju sitt djur med skänklarna.

— Jag måste ha ett spö, utbrast Marika, då hennes gångare gjorde min af att rentaf göra halt.

En arab, som satt på huk invid vägen, hade hört hennes utrop. Han reste sig, gick bort till en ung phoenixpalm, afbröt en gren och började hastigt befria den från dess taggar; så kom han fram till Marika och räckte henne ett långt, smidigt spö.

Det var en välklädd arab, som man omöjligt kunde ge en slant; Marika kunde blott tacka.

— Nu får ni lof att skaffa ett spö åt mademoiselle Elly, sade Marika till Ali. Och Ali afbröt, utan att stiga af hästen, en palmgren och gjorde i ordning ett spö åt Elly.

Afven med tillhjälp af spöet fick ej Marika sin springare i någon lifligare rörelse, och hon undrade mycket hvarför man kallat detta trögdjur *méchant*. Emellertid var den afgjordt att föredraga framför Ellys, hvilken tycktes alldeles uttröttad — förmodligen hade djuren användts förut i dag — och för öfrigt, såsom mindre storväxt, hade en mindre lidande gång.

— Det tjänar till ingenting, att vi försöka hålla sällskap, sade Elly. Rid ni på, jag skall njuta af ridten och afstår från sällskapet och konversationen.

— Det blir nog inte mycket konversation för mig heller, tänkte Marika. Man var van vid att Ali mest teg.

Men antingen det nu egentligen var i sin lifliga väns närvaro, som Ali blef tystlåten, eller om det var det, att han på hästryggen, där han visste sin öfverlägsenhet, kände sig mera säker på sig själf — alltnog, han visade sig ovanligt språksam denna afton.

Han började med att tala om Bachir; han tycktes förstå, att det låtit underligt med denna hastigt påkomna sjukdom, och anade kanske, att damerna varit benägna för att anse den som ett svepskäl. Han berättade, att Bachir i flera veckor lidit af en smygande febersjukdom med frossanfall — ibland kände han sig nästan frisk, ibland var han mycket dålig. Dagen förut, då Bachir föreslagit att ridten skulle företagas, hade han varit kry, men i dag var han ur stånd att rida. Det var för öfrigt i anledning af Bachirs sjukdom som de ej rest till Alger till den stora fantasian vid presidenten Loubets besök — en färd som de

mycket gladt sig åt. Ali hade ej velat resa utan vännen.

Marika tänkte inom sig, att det kanske var denna sjukdom som orsakat somligt de undrat öfver: att de båda vännerna hållit sig undan en tid och att Ali ej varit hemma vid deras första besök på Bordsj-Dippla. Man kunde godt tänka sig, att den blyge Ali känt sig helt förskräckt vid tanken på att ta emot dem, när ej hans mera talföre vän var med.

— Det är nog influensa, sade Marika, den har gått mycket i Europa under denna kyliga vår, och kanske den kom hit de där dagarna vi hade kall nordlig blåst. Monsieur Bachir borde lägga sig till sängs, så blefve han förr bra.

Men hon visste på samma gång, att det är lönlöst att söka få en arab att hålla sig i sängen, såvida han inte är alldeles dödssjuk. Systrarna på Biskras arab-hospital hade berättat dem det: hur sjuka araberna än voro, kraflade de sig alltid upp, sutto i arkaderna och spelade domino.

— Får han kina? frågade Marika.

— Jag tror han fått det af doktorn.

— Han kunde försöka något annat nu. Jag ska ge honom antipyrin.

Vid ruinerna af den turkiska fästningen sutto några araber, hvilka med nyfikenhet betraktade Ali Ben Dara och hans europeiska följeslagerska. Ett gammalt gråskägg ropade till de ridande: Salâam aleikum!

— Hörde ni hvad han ropade? frågade Ali och smålog.

Denna hälsning, som, om man skulle tro somliga resebeskrifningar, är den vanliga hälsningen bland araberna, har i själfva verket något visst högtidligt: den betyder »Frid vare eder», den uttalas, när man träder in i en krets, och riktas — åtminstone i Biskra — i allmänhet blott till muselmän.

Alltemellanåt stegrade sig Alis häst högt och dansade på bakbenen. Ali bragte honom tydligen med flit att konstra för att få tillfälle att visa sin ridskicklighet.

— Så underliga sadlar ni ha, anmärkte Marika. Man skulle tro, att de vore afsedda för att hindra ryttaren att falla af, om det inte vore otänkbart, att ni araber skulle befara den saken!

— Det är brukligt hos oss att ha sådana sadlar, sade Ali, men för en ovan ryttare äro dessa stöd långt mer till olägenhet än till hjälp. Är man ej mycket van vid dem, får man oupphörliga stötar i ryggen och bröstet.

De voro nu utom staden och satte i med ett kort traf. Mesaoud var snart ett stycke före. Vid en krökning af vägen höll Ali inne sin häst för att invänta Marika; han betraktade henne granskande, när hon kom ridande, och sade gillande:

— Ni rider bra, mademoiselle!

— De norska flickorna redo också bra, tillade han. Men arabiska kvinnor äro rädda för att rida!

Han yttrade det sista i en något föraktlig ton.

— Arabiska kvinnor äro väl ytterst ovana vid allt slags rörelse, sade Marika. Jag har just undrat: arbeta

aldrig kvinnorna hos er — jag menar kvinnorna i er klass, de som ej behöfva arbeta för sitt uppehälle. Bruka de aldrig spinna eller väfva, såsom de fattiga kvinnorna göra?

— Nej, aldrig.

— Hos oss, ser ni, arbeta alla kvinnor något på ett eller annat sätt — äfven de som äro rika. Vi skulle tycka vi hade mycket tråkigt annars. — Och era kvinnor, som alltid sitta inne, skulle ju behöfva det än bättre. Hvad de måtte ha tråkigt, era kvinnor!

Ali teg en stund, som om han öfvervägt en sak, som han förut knappt gjort sig reda för. Så sade han långsamt och med eftertryck:

— Ja, de ha tråkigt! Mycket tråkigt!

Marika tyckte sig med ens så väl förstå hvilken stark dragningskraft den käcka, muntra norska flickan måste ha utöfvat på denne tungsinte drömmare; hon var som sol och ljus och vårluft för honom, hon var just det han behöfde för att bära lifvet, hvilket för denne unge ättling af en gammal släkt redan tycktes kännas som en börda; medan de arabiska kvinnor han sett — de som hade så tråkigt och, helt naturligt, också blefvo så tråkiga — icke för honom hade någon lockelse. Thaira ägde en viss glädtighet — det var sant —, men det var en rent fysisk, barnslig lekfullhet. Huru länge skulle den väl kunna räcka, om hon fördes bort till Bordsj-Dipplas dystra harem!

Ali började tala om Gunnvor. Det vill säga han häntydde på intet sätt på sina känslor för henne — det skulle varit något otänkbart för hans slutna natur —,

men han fann ett tydligt nöje i att emellanåt nämna hennes namn och berätta ett och annat från deras samvaro. De hade gjort bekantskap på järnvägen. Han och Bachir hade gjort en färd till Constantine, på återvägen därifrån hade de suttit i samma järnvägskupé som den norska familjen. Och så hade de gjort bekantskap. — Marika tog för gifvet, att det varit den norske godsägaren eller flickorna, som först tilltalat araberna. Med all säkerhet var det inte Ali som börjat! Och så hade de båda araberna erbjudit sig att stå till tjänst i Biskra med att vara ciceroner, och de hade gjort hvarjehanda utflykter tillsammans, till Sidi Okba m. fl. orter.

Ali berättade också något om hvad flickorna meddelat om sitt hem i Norge — bland annat det att på deras fars egendom funnos flera hundra kor — hvilket högeligen imponerat på araberna, eftersom i hela Biskra inte fanns ett dussin af dessa sällsynta djur.

Så talade han åter om den tillämnade resan.

— Säg mig en sak, sade han med en något orolig min, komma barnen i Stockholm att springa efter oss på gatorna och peka finger åt oss, därför att vi äro klädda på ett sätt, som ej brukas i ert land? Vi känna en fransman, som bor i Paris; han har sagt oss, att när vi gå omkring i Paris, komma gatpojkarne att ropa okvädinsord åt oss. Blir det så också i Stockholm?

— Nej, de komma inte att ropa något åt er, sade Marika. Hon hoppades innerligt, att hon kunde svara för sin hemstads gatpojkar i det fallet. — Och de komma inte att peka finger åt er. Men jag är nog rädd, att de komma att springa efter er.

Marika såg sig själf i andanom på Gustaf Adolfs torg i sällskap med de båda araberna och en svans af pojkar efter, så lång som vaktparadens. Och hon ryste. Men hon tillade tröstande:

— I alla fall är man inte så besvärad af tiggare där som här i Biskra.

— De norska flickornas far sade mig det, att i Norden finnas inte många tiggare, inte så många fattiga som här. Här finnas så många som äro ytterligt fattiga, ser ni, tillade Ali, som om han ville urskulda sina stackars tiggande landsmän. Och det sades mig också, att uppe i edra länder finnas särskilda hus, där man upptar de allra fattigaste.

Detta fann Ali tydligen underbart.

— Kanske vi träffas i Paris, sade Marika. Det var hennes afsikt att under hemfärden från Biskra dröja några dagar i Paris.

— Kanske, sade Ali. Och han tillade med en högtidlighet i ton och uttryckssätt, som föll sig helt naturlig för denne ökenson:

— Gifve Gud, att så måtte ske!

— Skrif till mig, så snart du kommer till Paris, fortsatte han, och tala om för mig din adress, så att vi kunna söka upp dig. Kom ihåg, att du gör det!

— Ja, sade Marika med ett litet småleende. Ali hade i ifvern glömt sig och fallit in i det enkla arabiska bruket att säga du till alla. Det hände både honom och Bachir ibland.

— Ska vi nu ta en galopp, föreslog Marika. Hon hade längtat efter det hela tiden.

Mesaoud fattade genast lydigt galoppen, men Marikas hyrda fåle visade en stor motvilja mot den takten. I trots af Marikas spö på högra bogen och lyfta tyglar, i trots af kamratens exempel fortsatte han att trafva. Slutligen gaf Marika honom ett tämligen kraftigt rapp.

Jo, nu blef det galopp — full galopp.

Inom ett par ögonblick kände Marika huru hennes häst med betslet mellan tänderna själf öfvertagit ledningen. Han sprängde af i en karriär, som lämnade till och med den snabbe Mesaoud långt efter.

Nu kändes det, att sadeln var stor och blanksliten och hade blott ett enda horn . . .

Huru länge skulle man kunna hålla sig kvar under denna vilda fart? I synnerhet som vägen emellanåt hastigt krökte sig.

Marika hade genast sänkt handen och låtit tyglarna hänga slappa, öfvertygad om att hvarje kraftåtgärd blott skulle ytterligare öka djurets upphetsning. Hon böjde sig framåt — fastän det var förenadt med rätt stor risk — och klappade honom lugnande på halsen. Men det gick i samma rasande fart . . .

— Nå, nu förstår jag hvarför de kallade honom *méchant*, tänkte hon.

Nu bar det i väg genom en bebodd del af oasen. En rad lerhyddor kantade vägens högra sida.

— Om jag slungas af, kommer jag med hufvudet mot dem, tänkte hon. Jag undrar om de där eländiga lermurarna är starka nog att krossa hufvudet emot? Nå, det äro de förmodligen ändå.

— Hvarför kommer inte Ali, tänkte hon otåligt. Naturligtvis *kunde* han drifva på Mesaoud, så att han hunne upp mig.

Men hon förstod på samma gång, att det var mycket bättre för henne, att Ali lät bli det experimentet. Ljudet af hofvar, sprängande fram i full karriär bakom — det skulle naturligtvis blott ha ökat hennes egen hästs nervositet.

— Ack, om jag bara kunde komma ihåg hvad »sakta» heter på arabiska, tänkte hon, i det hon flög framåt och än en gång böjde sig fram för att klappa sin vilde springare på halsen.

Men hon kunde omöjligt komma ihåg det. Hon kom bara ihåg »zena», och det dugde nu inte.

Inte en människa syntes till på vägen. Nå, det kanske var bra, ty hade de mött någon, så skulle väl hästen med en häftig knyck ha vikit af för att galoppa i väg utåt öknen, och den knycken hade antagligen blifvit för mycket för henne.

Hon skulle inte länge kunna hålla sig kvar, det kände hon — hon började bli trött af denna ansträngning för att hålla balansen . . . Det var egentligen underligt hon ännu satt kvar — det var ju alls intet fäste i denna sadel.

Hon kände ibland en häftig lust att luta sig framåt och fatta tag om hästens hals. Men hon visste, att det vore dårskap — inom ett ögonblick skulle djuret genom att störta ha befriat sig från henne.

Hon hade också god lust att ropa på Ali . . . Hon blefve ju i alla fall afkastad till sist — det var ej möj-

ligt annat —, och då vore det ju bättre, om han vore i närheten —

Men det var nu ingenting hon i allmänhet var så ohågad för som att skrika —

Hon böjde sig för tredje gången framåt, strök hästen på halsen och sade med sakta, lugnande stämma:

— Så ja, gossen, sakta! Såja, sakta, gossen lilla!

Inom ett par ögonblick kände hon den vilda farten något minskas.

— Så dumt att jag inte hittade på det förut, tänkte hon. Naturligtvis är det rösten, tonfallet, som lugnar och inte orden. Jag kunde ha börjat förut med att tala svenska till honom!

Efter några sekunder hade hon lyckats få sin häst i lugn skridt.

Nu kom Ali galopperande. Han såg upprörd ut.

— Det där gjorde ni bra, mademoiselle, utropade han. Ni är en god ryttare!

— Tänk, att få en sådan komplimang af en arab — af en af Biskras bästa ryttare! tänkte Marika, full af belåtenhet.

— Vet ni hur jag fick honom lugn, sade hon skratande. Med att tala svenska! Det är ju en förträfflig sak, att era Biskra-hästar förstå svenska!

De gjorde halt en stund för att invänta Elly. Men hennes apelkastade sto vidhöll ännu sin princip att hålla sig minst tio hästlängder efter kamraterna, hvarför de inom ett par minuter åter voro ett stycke före.

Solen höll på att gå ned, himmeln flammade i eld och purpur framför dem, palmerna stodo höga och

mörka, skarpt tecknande sig mot den lågande bakgrunden.

Borta åt Beni-Mora-hållet stod en palm helt allena, liksom på post mot öknen. Den hade böjts af stormen och sträckte sig framåt som i smärftull längtan.

Marika kom plötsligt ihåg Heines dikt om söderlandens soldränkta palm och nordens stormpiskade fura, som i evig trånad drömma om hvarandra.

Och medan de i långsam skridt redo framåt genom tysta, hastigt mörknande palmlunder, med en brandröd himmel hvälfvande sig öfver deras hufvud, upprepade hon för den unge araben en improviserad fransk tolkning af Heines drömmättade dikt.

— Det är vackert, sade Ali allvarligt, då hon slutat.

Förstår han, tänkte Marika, att hans kärlek till den fjärran nordens dotter är likaså hopplös som palmens till furan? — Ånej, han tänker nog ännu med barnslig hoppfullhet — det skymtar fram ibland — att när han väl sökt upp henne i hennes eget land, skola alla hinder vara undanröjda.

Stackars Ali, det var väl intet tvifvel om att hans förhoppningar skulle bli gäckade.

Kanske skulle han någon gång i framtiden under ensliga ridter i öknen, när hans öga mötte Beni-Moras trånfullt sträckta palm, komma ihåg den vemodiga dikten af en nordisk skald, hvars namn han ej erinrade sig...

Det var alldeles mörkt, när de kommo in på det nya Biskras gator.

Där ljud den gälla musiken från ett kafé, där brokiga ouled-naïler dansade, där höll den tjocke, vänlige gamle hinduen på att stänga sin butik, där hördes från »sagornas kafé» den arabiske uppläsarens entonigt söfvande stämma; utanför på gatan lågo på mattor hvitklädda män, som lyssnade och rökte.

Marika insög ifrigt allt hvad hon hörde, allt hvad hon såg — det var sista aftonen hon var i Biskra . . .

Nu voro de vid hotellet. En tjänare skyndade fram, Marika gled ned ur sadeln.

— Vänta litet, ropade hon till Ali, sprang hastigt in i hotellet och uppför trappan. Strax därpå kom hon tillbaka med en liten ask.

— Ge det här åt monsieur Bachir, sade hon, det är antipyrin, han ska ta ett pulver till kvällen. Och säg honom, att jag är ledsen, att jag inte fått tillfälle säga farväl åt honom.

— Vi komma naturligtvis båda ner till stationen i morgon bittida, sade Ali.

— Nej, det ska ni inte göra, det är ju redan kl. 7 tåget går. Och monsieur Bachir, som är sjuk! Nej, bry er inte om det.

— Vi komma ner båda två, sade Ali på sitt lugna, envisa sätt och red bort.

Inne i hotellets portgång satt Ghazi ben Muley, den fule guiden med sitt långa, gnatiga hästansikte. Han hade, sedan han en gång fått tjänstgöra som guide åt de svenska damerna, hoppats att de skulle använda honom ofta, och då så ej skett, hade i hans gnatiga hjärta samlat sig ett visst agg emot dem; nu

i sista stund, då intet längre riskerades därmed, tyckte han, att han gärna kunde ge litet utlopp däråt.

— Mademoiselle Marika har ju nästan blifvit en arab, utlät han sig i spetsig ton.

— Ja, nästan, sade Marika och sprang uppför trappan.

Däruppe lågo redan fyra små ljushåriga, blåögda töser i sina sängar och sträckte ut sina små runda, mjuka armar och skreko åt tant Marika att komma och berätta »kastorier», såsom historier på deras högst underbara barnkammarspråk hette. En saga vid hvar och en af de fyra sängarna måste det vara.

Lite senare sutto de fyra vännerna tillsammans i hotellets matsal, åto en mager höna, drucko ljust landtvin och höllo tal för hvarandra. Det var idel skämtsamma tal, med små satiriska snärtar här och där, men det klang igenom dem alla en stark känsla af att det varit en härlig tid de haft tillsammans här ute i den stora öknen och att de inte lätt skulle glömma hvarann och Biskra.

— Å, kära, söta ni, sade Hellevi, tänk att snart siter jag däroppe i Smålands urskogor och längtar så varmt och skarpt efter er alla! Och jag är så tacknämlig mot er alla, och en enda gång måste ni i alla fall låta mig få tacka er allihop för att ni ä så söta och snälla och förtjusande! Och tackar och tackar och många ideliga tackar och många millioner hedersamma tackar!

* * *

*

Där voro Mustafa och Barah och »den skrattande Ahmed» och ännu flera af svenskornas arabvänner nere vid järnvägsstationen i den tidiga morgonstunden, när Marika och Hellevi skulle resa. Men hvar voro Ali och Bachir?

Jo, där skymtade ju Bachirs djärfva profil och glittrande bruna ögon inne bland en skara araber, som skockat sig framför en kupé.

I kupéfönstret stod en arab, som svenskorna väl kände till och ett par gånger träffat, en medelålders, brunskäggig man, med ett listigt uttryck i sina små grå ögon och ett rödt hederslegionsband på sin bruna klädesburnus. De visste, att han var en nära vän till kaïden, och i klungan, som samlats för att taga farväl af honom, sågs också bach-agans bleke och högmordige son.

Säkerligen var det för kaïdens skull som Bachir — och Ali, som förmodligen också befann sig därinne i klungan — ej vågade strax komma fram till sina svenska vänners kupé. De hade ju varit så rädda, att kaïden skulle få veta, att de voro vänner med de svenska damerna. Men nog skulle de väl ändå komma fram och säga ett hastigt farväl, innan tåget gick.

Nej, de kommo inte fram. Och då tåget satt sig i gång och gled förbi den på perrongen samlade arabgruppen, syntes ej ens ett par nickande, välkända hufvud därinne.

— Det där var ändå lite fegt af dem, sade Marika misslynt. Att kärlek går före vänskap både i öster- och västerlandet, det är ju klart! Och de äro ju rädda

att ej få pass till sin resa . . . Men det är förskräckligt försiktigt, det där! Och om det är nånting jag afskyr, så är det försiktighet!

I Tunis mottog Marika ett par dagar senare ett bref från Elly. »Du misstog dig», skref Elly, »då du trodde dig se Bachir vid tåget — det måtte ha varit någon som liknade honom. De ha båda varit här i dag och högeligen beklagat, att de ej kommo ner till tåget, när ni foro. Bachir var sjuk, och Ali hade försövit sig. Bachir beklagade också mycket, att han ej erbjudit oss sina ridhästar; han hade ej vågat göra det, därför att de äro mycket lifliga och man bör vara en van ryttare för att rida dem, men då han nu hört af Ali hvilka skickliga ryttare vi voro, var han ledsen, att han låtit oss rida dessa hyrda hästar. Och så ha de bedt få veta er adress i Neapel för att skrifva till er och be om ursäkt för att de ej kommo ner.»

— Det *kan* ju hända att det är sant det där, sade Marika, men inte känner jag mig så alldeles säker på det. De äro så snälla, våra arabiska vänner, men det ledsamma med dem är att man inte kan se på dem när de ljuga. Européer ljuga ju också ibland, men är det jämförelsevis hyggligt folk, så äro de ändå litet generade öfver det, och det märks på dem. Det blefve ändå tråkigt för Gunnvor, om hon gifte sig med Ali, att aldrig kunna veta, när hennes man talade sanning eller inte.

— Men tror du inte att Ali är liksom lite trovärdigare och hedersammare än Bachir?

— Jo, det tror jag. Ali såg nästan lite generad

ut, tyckte jag, när Bachir så gladeligen berättade om hur de skulle lura sina föräldrar med de falskt daterade brefven. — Men det är ändå som Ebba säger: vi kan aldrig vara riktigt säkra på att bedöma dem rätt — det är för många faktorer vi inte tillräckligt känna till . . .

IX.

Palermo maj 1903.

Kära vänner, Ebba och Elly! Nå, hvad säger ni om det här gamla Europa, som ni nu också återvändt till? Det ter sig en smula barbariskt, inte sant, i vissa afseenden? Hvad tror ni om utsikterna för en »Förening för införandet af burnusen som klädedräkt bland europeiska folk»?

Jag är för första gången i mitt lif på Sicilien, och jag känner ju min skyldighet att vara förtjust. Men jag kan inte utan ett visst medlidande åse naturens små försök att tota till ett afrikanskt landskap med kaktus etc. Och fastän jag, när jag anstränger mig och ser riktigt efter, märker, att sicilianarne äro ett vackert folk — egentligen vackrare än araberna —, så har jag ännu ej kunnat vänja mitt öga vid dessa vanstäl- lande klädesplagg, som här ingalunda äro mer pittoreska än de som nyttjas i det nordliga land vi någon gång för några månader sedan lämnade.

I Biskra fans det inte en trashank så usel, att han inte klädde upp landskapet — minns ni om aftnarna

nere vid floden de veckrika, vitgrå burnuserna mot den gula ökensanden? — och här, som öfverallt i Europa, finns det ingen människa, hon må vara aldrig så vacker och elegant eller aldrig så trasig och ful, som inte verkar störande i ett stämningsfullt natursceneri.

I Tunis — som för öfrigt är en förtjusande stad, skinande vit emellan de blå vattnen — märkte vi riktigt hur genuint Biskra är. I Tunis ser man mest turkiska dräkter — färgrika långa kaftaner, vidbyxor, breda silkesgördlar, brokiga turbaner med agraffer, det är som om man såge lefvandegjorda sin barndoms illustrationer af Tusen och en natt. Där gick Hassan, köpmannen i Bassora, och Abu-kir, barberaren, och Ali-Baba och de fyrtio röfvarne och alla ens gamla bekanta. Det är en pittoresk dräkt, men alls icke plastisk såsom den arabiska burnusen. När man sett Biskra och dess basarer, kan man på ett helt annat sätt än förr i fantasien befolka Pompejis öde gator. De hvita, veckrika togornas fall, den värdiga hållningen, de stolta gesterna, som helt naturligt följa med en sådan dräkt, — man har sett det alltsammans!

Det som intresserat mig här i Palermo, det är att se minnesmärkena af den vackra normanno-arabiska arkitekturen: det underbara Capella Palatina, Monreales kyrka uppe på höjden med sin härliga klostergång, den stolta katedralen och flera små halft förfallna kyrkor, i hvilka man — jämte antikt-romerska ornament och bysantinska glasmosaiker — finner i en sällsam och starkt verkkningsfull sammansmältning nordiska drak-slingor och moriska hästskobågar. Det är egendom-

ligt, att de båda gånger araberna nått högst i sin konst — i Spanien och på Sicilien —, har det varit under påverkan af nordisk anda: i Spanien af västgoterna, som voro där före dem, och på Sicilien af de normander, som kommo efter dem och förstodo begagna sig af sina saracenska undersåtars konstfärdighet. Dessa Sems söner tyckas behöfva bo i Jafets hyddor för att nå sin fulla utveckling. Hvilken skada att Algeriets franska behärskare ej ha litet mindre af romansk exklusivitet och litet mera af germansk mottaglighet och bredt gemyt! De skulle måhända annars ännu kunna göra detta folk i kulturellt hänseende fruktbarande.

Jag undrar om det inte är därför att fransmännen sakna humor, som de ej riktigt förstå sig på sina bruna och svarta undersåtar. Jag tror det är med ociviliserade folk som med barn — man kan ej umgås med dem på det rätta sättet, om man inte tar dem lite humoristiskt. Jag tror det är det som gör att engelsmännen nu för tiden bättre än andra civiliserade folk förstå att behandla infödingarne i de länder de behärska: de förarga sig inte öfver dem, utan betrakta dem med ett godmodigt, öfverlägset litet leende. Ja, det finns ju också ett annat folk, som har visat sig förstå att behandla de folk det underkufvat och de folk af lägre civilisation det mött på ett sätt, som ej väckt de underkufvades hat, — och det är svenskarne. I Pommern och i Östersjöprovinserna räknades ju länge den svenska tiden som landets lyckliga tid. På den tiden svenskarne hade nybyggen i Nordamerika, voro de goda

vänner med rödskinnen, voro i själfva verket de enda koloniserande i Amerika, som kommo väl öfverens med infödingarne; i Kongo i våra dagar lära svenskarne anses som de mest mänskliga bland de europeiska exploatörerna. Svenskarne ha väl ej fullt så mycket humor i uppfattningen som engelsmännen, men de ha kanske mera af naturlig godsintet. Jag tror verkligen, att det inte finns något folk, som i sin natur har jämförelsevis så litet af öfversitteri och själfkärt förakt för andra folk som det svenska.

Kära vänner, jag saknar er mycket! Det är inte hälften så roligt att göra bekantskaper med hvarje-handa slags infödingar, när inte Elly är med och inte Höga Rådet sitter församladt på terrassen och tar emot rapporter öfver alla äfventyr och fäller sina visa domslut i toalettfrågor och andra lifvets viktigaste angelägenheter. Och hade jag barnungarne här nu, så tror jag att jag i glädjen läte dem få tio »kastorier» hvar.

Eder

Marika.

Aix-les-Bains, juni.

Kära Marika!

Vi hafva läst och begrundat din skrifvelse. Och särskildt ha vi begrundat dina djupsinniga ord om behofvet af germanskt — helst nordgermanskt, eller hur? — inflytande på araberna. Och se här resultatet af vårt funderande: Gift dig, o Marika, med Bachir (såvida du inte föredrar »kyrkstöten») och reformera det

arabiska samhället! Vi, dina vänner, skola visserligen djupt sakna dig i hemlandet, men vi offra dig hjältemodigt för kulturens sak! Ty detta är tydligen din kallelse: Du skall hjälpa upp marabuternas kanske något bristfälliga filosofiska utbildning, du skall bota Biskras kvinnor och barn med dina huskurer, och du skall pryda de i konstnärligt hänseende onekligen något torftiga lerhyddorna med dekorativt-symbolistiska målningar! Och när Ali fått sin Gunnvor, må du då tillsammans med henne bilda en »Förening för kvinnans politiska och sociala rättigheter» i Biskra! Kan du dessutom få dem att göra sin couscouss något mera ap- titlig — du *har* ju gått igenom en kok-kurs också, eller hur? — så har du i sanning ej lefvat förgäfves! O, Marika, om några år skola vi komma tillbaka till Biskra och se huru du omskapat det! Dina vänner

Ebba och Elly.

Sonnenberg, juli.

Kära vänner Ebba och Elly!

Jag tar för gifvet, att ni vid närmare besinnande själfva lifligt ångrat det något opassande skämtet i ert senaste bref, hvarför jag nu med lugn värdighet torde kunna förbigå detsamma. — — Till straff skall jag emellertid alldeles förtiga för eder de märkliga, epokgörande historiska upptäckter jag ytterligare gjort under min resa...

Däremot vill jag icke förhålla eder underrättelsen, att jag på ett indirekt sätt erfarit något om våra Biskravänners öden. Det tyckes som om Ben-Daras mäktiga

släkt vidtagit åtgärder för att afbryta deras förbindelser med alla mer och mindre farliga europeiska damer, på så sätt att de undanhålla Ali och Bachir alla från Europa kommande bref. I Neapel hade både jag och Hellevi vykort från dem båda (inom parentes sagdt — har Alis tillbedda hyst några varmare känslor för honom, så fruktar jag att de svalnat, när hon fått se prof på hans piktur och ortografi!) och däri bådo de få veta våra adresser såväl i Stockholm som under den närmaste tiden på resan. Vi svarade dem strax på underbart granna vykort med eldsprutande Vesuver, som böra ha tillfredsställt deras vykorthungriga hjärtan, och gåfvo våra adresser i Rom och i Stockholm. Någon tid därefter fingo vi i Rom — returnerade från Neapel — nya vykort, däri Ali och Bachir upprepade sina frågor och yttrade sin förmodan, att deras förra kort ej framkommit. Vi svarade åter, men sedan har jag fått ännu ett vykort från Bachir, af hvilket framgår att inga af våra försändelser framkommit. Detta kan knappast vara en händelse. Jag förmodar, att man mutat brefbäraren att lämna all de båda vännernas europeiska post till deras fäder eller till bach-agan.

På det senaste vykortet säger Bachir, att han hoppas återse oss i Sverige i år *eller nästa år*. Detta »eller nästa år», det betyder nog, att de redan så godt som uppgett tanken på att resa i år. Kanske ha de blifvit vägrade pass för att resa ens till Paris! Och erhålla de nu ej mer några svar på sina bref till de norska flickorna, så blir det förstås aldrig något af med hela resan...

Är det männe bättre för Ali att det blir så? Att han slipper mottaga ett nej, som skulle ha blifvit honom ett hårdt slag, just när han hoppats genom sin långa resa ha vunnit sitt mål? Det är ej godt att veta...

Inom ett par år äro de antagligen båda gifta med arabiska kvinnor, Ali med sin vackra kusin Thaira, Bachir — låtom oss hoppas det! — *icke* med Thairas fårade syster. Och Thaira skall ibland förundra sig och bli en smula förtretad öfver att Ali så litet gläder sig åt hennes unga fägring. Och ibland under de första åren — innan hon blifvit dåsig och likgiltig — skall hon ställa till små scener och stampa i golfvet med sin lilla fot. — Och Ali skall inte bli ond på henne, nej visst inte, han skall bara inte svara, bara glida ifrån henne, ut till parken eller till kaféet för att stirra på solstrålarnas lek bland gröna löf eller in i blåa rökringlar och drömma, drömma om det som han icke kunde nå —

För både Ali och Bachir kommer, tänker jag, alltjämt vännen att betyda mer än hustrun. De skola fortfarande att sitta tillsammans ute i parken under hvalfvet af guldmimosa, Bachir småningom något mindre munter, Ali småningom alltmera tungsint. Och de skola betrakta de europeiska damerna, som promenera genom parken, och få de se någon, som är blond och käck och leende, skola de för ett ögonblick spritta till och tro att det är Gunnvor, den norska flickan . . .

Jag ser för mig Ali om några år, sittande där på en bänk i Jardin public med en liten flicka bredvid sig, en liten finlemdad, ljushyllt flicka med allvarliga, gråblå ögon. Hon är hans tröst och bästa sällskap

och hans stolthet, och Bachir beundrar henne troget, liksom han allt fortfarande beundrar sin vän Ali. Och Ali kommer att bli mån om att hans lilla flicka skall lära sig franska och inte växa upp i samma slöa okunnighet som de andra arabiska kvinnorna. Han skall önska, att hans älskade lilla dotter icke skall få det lika tråkigt som de; han skall sätta henne i den franska skola där redan nu ett par små arabflickor äro lärjungar. Men när hon blir tolf, tretton år — när hon når den ålder, då arabflickor obevekligt stängas inne i harem — skall då manne Ali, af kärlek till sin lilla dotter och därför att han lärt sig förstå att det är barbariskt att döma kvinnorna till en sådan fångenskap, bryta mot sitt folks sedvänjor och låta henne bibehålla sin frihet?

Ahnej... Ali är nog alltför vek för att kunna så trotsa sitt folk. Ännu komma väl många små hjärte-tragedier liknande Alis att utspelas, innan en förändring i dessa förhållanden börjar skönjas. Men jag tror, att detta dock är den väg, som en gång skall leda till befrielse för de arma mohammedanska kvinnorna; männen skola, genom jämförelse med europeiska kvinnor, upptäcka, att de äro ganska tråkiga, deras instängda slafvinnor, de skola alltmera börja kritisera dem, de skola finna — liksom den hederlige Celima —, att fångenskapen inte heller alltid gör deras kvinnor mjuka och älskvärda, och de skola märka, att dessa europeiska kvinnor, som så fritt röra sig ute, dock äro hederliga kvinnor — mera pålitliga än deras egna, väl öfvervakade fångar. Och de skola bli angelägna att ge sina

döttrar ett visst mått af bildning. Och så skall det komma en dag, då upprorsandan vaknar hos dessa kvinnor och de ej mera låta stänga in sig.

Men nog kommer detta att gå långsamt, mycket långsamt...

»Er vän Bachir» och »er vän Ali» underteckna de sig på vykortet. Jag tror verkligen vi ändå voro vänner med dem, om vi också inte alltid förstodo hvarann. Det är sant, att vänskap emellan män och kvinnor är en sällsynt och vansklig sak, och för egen del har jag varit benägen för att tro, att detta fenomen endast förekommer, där åtminstone endera parten är gift. Och *lyckligt gift* — märk väl: *lyckligt gift*! I alla händelser kräfvdes det mycket af finkänslighet hos den manliga parten... Men det var det de voro, våra arabiska vänner: finkänsliga och snälla. Och det är ändå inte så godt om de egenskaperna här i denna världen, att man inte blir glad, när man träffar på dem! och blir benägen att öfverse med en del annat...

Att få till stånd en flirtation med en arab är nog ingen konst! De, som äro amatriser på den sporten, böra verkligen resa till Biskra! Men att vänskap kan uppstå emellan europeiska kvinnor och arabiska män, det är egentligen mera intressant, tycker jag.

Det är ändå underligt att tänka, att vi kanske aldrig mera få höra något från dem...

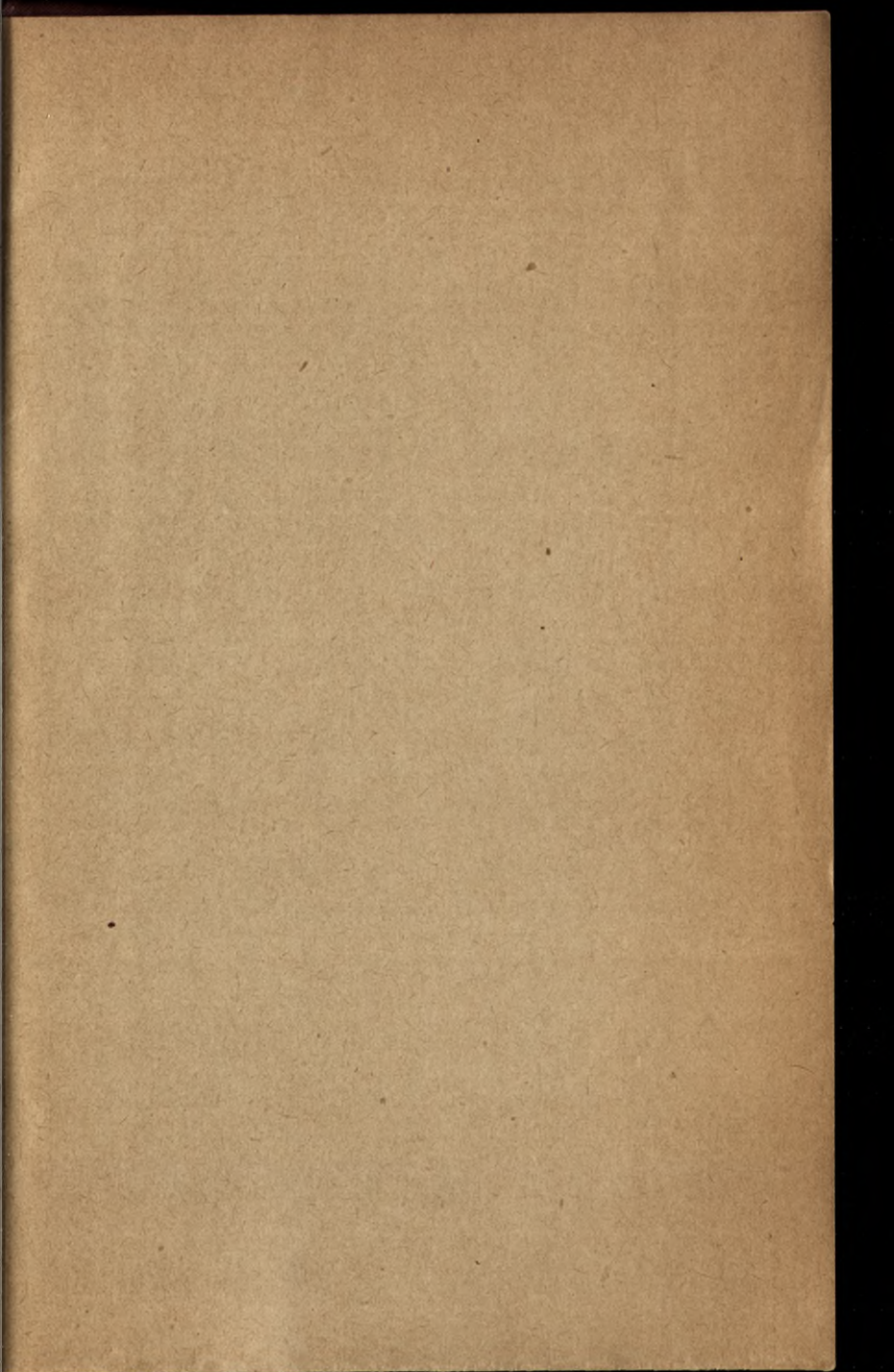
Vet ni hvad — om tio år eller så ska vi fyra organisera en forskningsexpedition till det inre af Afrika! Inte till det *allra* mörkaste Afrika utan till det som är så där lagom mörkt — — — En expedition med

uppgift att utforska hur pass mycket Ali och Bachir fått lof att böja sig för den mäktiga Ben Dara-släkten och om Ali ännu troget bevarar alla vykort från Gunnvor . . .

Äro ni med på det?

Eder
Marika.

6000121277

Göteborgs universitetsbibliotek

